

Nr 100.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m.; given Stockholms slott den 21 februari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Föredragande departementschefen, statsrådet Engberg anför härefter:

Under punkten 140 i 1936 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1936/1937

dels till Folkskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,680,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 270,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 75,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Stipendier ett reservationsanslag av 71,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 291,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 65,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 14,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Stipendier ett reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor ett anslag av 5,000 kronor;

dels ock till Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. ett förslagsanslag av 110,000 kronor.

Sedan numera förevarande frågor färdigberetts inom ecklesiastikdepartementet, tillåter jag mig ånyo anmäla desamma för Kungl. Maj:t.

1. Inledning.

1929 års riksdag framhöll (skrivelse nr 145) behovet av en utredning rörande inskränkning av seminarierna för folkskollärarytbildning samt anhöll vidare, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag i frågan, huruvida och i vilken utsträckning staten borde övertaga de av landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna.

Förslag i sistberörda hänseende förelade Kungl. Maj:t 1931 års riksdag (proposition nr 212). Förslaget grundade sig på en av 1929 års seminariesakkunniga verkställd utredning. I anledning härav beslutade 1931 års riksdag (skrivelse nr 199), att staten skulle övertaga all småskollärarytbildning.

I propositionen nr 143/1932 framlades förslag rörande den närmare organisationen av de förstatligade småskoleseminarierna ävensom det av 1929 års riksdag begärda förslaget till omorganisation av folkskoleseminarierna. Även sistnämnda förslag byggde på en av omförmälda sakkunniga verkställd utredning.

Av riksdagens i anledning av nyssnämnda proposition avlåtna skrivelse nr 353/1932 framgår, att riksdagen fattade beslut rörande organisationen av småskoleseminarierna, därvid riksdagen i vissa hänseenden biföll Kungl. Maj:ts organisationsförslag, men att riksdagen icke ansåg sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag angående folkskollärarytbildningen i vidare mån, än vad anginge ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag rörande nedläggande av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona, varförutom riksdagen beslutade, att folkskoleseminariet i Härnösand

skulle nedläggas. I övrigt fattade riksdagen icke något definitivt beslut angående folkskoleseminariernas framtida gestaltning. Emellertid anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, riksdagen i sin ifrågavarande skrivelse anfört, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kunde giva anledning.

Riksdagens skrivelse ger vid handen, att enligt riksdagens mening vid sagda utredning borde komma till bedömande i huvudsak följande spörsmål, nämligen frågorna om förlängning av studentkurserna, utökning av deras antal samt dessa kursers inordnande såsom en fast beståndsdel av seminarieorganisationen, vidare frågan om folkskoleseminarieorganisationen i övrigt, särskilt i vad den vore beroende av ett ställningstagande till spörsmålen om antalet avgångsklasser, proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare, ett inorganisering i seminarieväsendet av en kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor samt inrättande av samseminarier. Av det efterföljande framgår närmare, vad riksdagen i skrivelsen anförde beträffande ifrågavarande utredningsuppgifter.

Genom beslut den 14 juli 1932 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för att inom departementet biträda med den av riksdagen i dess sistnämnda skrivelse begärda utredningen i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade dåvarande departementschefen samma dag såsom sakkunniga ledamoten av riksdagens första kammare, numera fullmäktigen i riksbanken C. P. V. Nilsson i Gränebo, seminariektorn S. Mårtenson, redaktören och ledamoten av riksdagens andra kammare A. Olsson i Mora, lektorn och ledamoten av riksdagens första kammare I. H. E. Pauli, dåvarande seminariektorn Anna Sörensen, ledamoten av riksdagens första kammare, numera undervisningsrådet R. Wagnsson samt kontraktsprosten och ledamoten av riksdagens andra kammare A. T. A. Wallerius. Samtidigt uppdrogs åt Nilsson att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar och åt Mårtenson att tjänstgöra såsom sekreterare hos de sakkunniga.

Med anledning av framställningar från skolöverstyrelsen och från centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening anbefallde Kungl. Maj:t den 9 mars 1934 de sakkunniga *dels* att i samband med fullgörande av förut givet uppdrag verkställa utredning och avgiva förslag beträffande erforderliga ändringar i omfattningen av den nuvarande organisationen av statens småskoleseminarier, *dels ock* att, i anslutning till uppdraget att utreda spörsmålet om en kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor, jämväl verkställa utredning och avgiva förslag rörande inträdesfordringar och kursplaner för småskoleseminarierna.

De sakkunniga hava med skrivelse den 9 augusti 1935 till mig överlämnat betänkande med utredning och förslag angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. (statens offentliga utredningar 1935: 44).

Över betänkandet hava, i vad det avser frågor av beskaffenhet att böra föreläggas riksdagen, avgivits utlåtanden av *lärarkollegierna vid folk-, respektive småskoleseminarierna*, av *skolöverstyrelsen* den 15 november 1935 samt av *statskontoret* den 8 januari 1936. I anledning av betänkandet hava vidare ingivits *dels* följande underdåniga skrivelser, vilka kunnat av skolöverstyrelsen beaktas i överstyrelsens nyssnämnda utlåtande, nämligen från *stadsfullmäktige i Strängnäs*, *stadsfullmäktige i Luleå*, *vissa representanter för Norrbottens finnbygd*, *Kalmar läns södra landsting*, *stadsfullmäktige i Kalmar*, *Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott* (nyssnämnda sex framställningar avse de sakkunnigas förslag till förläggning av seminarierna), *lektorerna vid folkskoleseminariet i Stockholm Eva Ramstedt och Ruth Wikander* angående hyresbidrag samt *svenska seminarieläraryöreningens styrelse* angående personliga lönetillägg åt vissa övningslärare, *dels ock* följande skrivelser, vilka inkommit för sent för att kunna av skolöverstyrelsen i dess yttrande beaktas, nämligen från *stadsfullmäktige i Växjö*, *Kronobergs läns landstings förvaltningsutskott*, *stadsfullmäktige i Falun*, *Västerbottens läns landsting och Lycksele köping* (nyssnämnda fyra framställningar avse förlägningsfrågorna), *svenska gymnastiklärarsällskapet* angående gymnastikutbildningen vid folkskoleseminarierna, *gymnastikläraren vid Karlstads folkskoleseminarium*, *kaptenen R. Fröding* rörande samma fråga samt *styrelserna för Sveriges allmänna folkskolläraryörening, Sveriges folkskolläraryörförbund, Sveriges folkskolläraryörförbund och Sveriges småskolläraryörförbund* angående vissa delar av de sakkunnigas förslag.

Såsom av det redan sagda framgår, avser de sakkunnigas betänkande såväl folk- som småskoleseminariernas inre och yttre organisation.

I avseende å *folkskoleseminarierna* avse förslagen väsentligen utbildningstidens längd, inträdesfordringar och inträdesprövning, undervisningsplaner, behovet av folkskollärare samt seminariernas yttre organisation, d. v. s. antal,¹ art och förläggning. I avseende å *småskoleseminarierna* avse förslagen inträdesfordringar och inträdesprövning,¹ undervisningsplaner, behovet av småskollärare m. fl., seminariernas yttre organisation samt kompetens och löneställning för rektorer, ämneslärare och timlärare i kunskapsämnen.

Vissa av de ovannämnda spörsmålen äro närmast av beskaffenhet att falla under Kungl. Maj:ts avgörande.¹ I den mån emellertid dessa delar av förslagen, exempelvis frågorna om inträdesfordringar och inträdesprov samt undervisningsplaner, äro förutsättningar för bedömandet av förslagen i övrigt, komma de att behandlas i det efterföljande.

Nedan upptages först till behandling frågan om folkskoleseminariernas organisatoriska förhållanden och därefter motsvarande spörsmål beträffande småskoleseminarierna. Sedan behandlas frågorna om behovet av lärare vid folk- och småskoleseminarierna, om kostnaderna för seminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande, om organisationens genomförande samt, till sist, om seminarieorganisationen under nästa budgetår.

2. Folkskoleseminarierna.

A. Seminarielinjer.

Nuvarande förhållanden.

Folkskoleseminarieorganisationen inrymmer tvenne linjer, en 4-årig och en 1-årig, den senare avsedd för studenter m. fl. Studentlinjen är icke fast inordnad i organisationen. Antalet sådana linjer har anpassats efter lärarbehovet² och³ på grund härav under de senare åren starkt minskats.

Den 4-åriga linjen regleras genom stadgan den 3 juli 1914 (nr 133) för statens folkskoleseminarier, den 1-åriga studentlinjen genom kungörelsen den 14 juli 1916 (nr 332) med föreskrifter för ettåriga seminariekurser.

1932 års riksdag.

I propositionen nr 143/1932 föreslogs, att seminarieorganisationen skulle såsom fasta beståndsdelar innehålla⁴ den 4-åriga linjen samt dessutom en till två år förlängd studentlinje.

Beträffande ett av 1929 års seminariesakkunniga och skolöverstyrelsen framlagt förslag om anordnande⁵ av en 2-årig kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor⁶ anförde departementschefen, att denna fråga syntes kräva ytterligare utredning, sedan beslut fattats angående den nya organisationen av folkskoleseminarierna.

I riksdagsskrivelsen nr 353/1932 anfördes följande:

Spörsmålet om en omläggning av studenters utbildning till folkskol-lärare och vad därmed sammanhänger syntes icke befinna sig i sådant läge, att det vore möjligt för riksdagen att taga definitiv ståndpunkt till denna fråga. Frånsett att de framkomna motionerna vittnade om huruledes meningarna bröte sig på detta område, borde det uppmärksammas, att skolöverstyrelsen uppenbarligen haft en känsla av att saken

tarvade ytterligare övervägande och även låtit detta komma till tydligt uttryck i sitt förslag. Särskilt syntes riksdagen viktigt, att förslag till undervisningsplaner för tvååriga studentkurser utarbetades i syfte att få närmare klargjort, huruvida verkliga behov förelåge av en fördubbling av kursernas längd. Samtidigt borde undersökas, huruvida icke genom lämpliga åtgärder en ettårig utbildning kunde göras fullt effektiv. Härvid torde särskilt böra beaktas, vad i motionen I: 338 framhållits angående möjligheten för studenterna att under sommaruppehållet mellan studentexamens avläggande och inträdet i seminariet genom självstudier eller bevisande av särskilda kurser stärka sina kunskaper och färdigheter i vissa ämnen. I samband därmed borde jämväl lärarbehovet för sådana kurser närmare undersökas samt ingående övervägas, vilken inverkan en förlängning av studentkurserna skulle kunna få för det fyraåriga seminariet. Emellertid torde även frågorna om kursernas antal och ställning i organisationen förtjäna en närmare prövning.

Vidare uttalade riksdagen angelägenheten av att ovanberörda kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor i det blivande organisationsförslaget ej ställdes på framtiden utan kunde begynna i och med att den nya organisationen i övrigt sattes i gång.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga avvisa ett förslag om inrättande av en 5-årig seminarielinje och ifrågasätta ej heller i övrigt någon förändring beträffande längden av den 4-åriga linjen. Däremot föreslå de sakkunniga, att studentlinjen göres 2-årig och erhåller en fastare ställning i seminarieorganisationen samt att, utöver nyssnämnda linjer, i folkskoleseminarieorganisationen inrymmes en 2-årig linje för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor.

De synpunkter, som varit bestämmande för förslaget i fråga om *studentlinjen*, hava varit följande:

Elevernas arbetsbelastning, som varit så stor, att den inneburit risker för deras hälsotillstånd och inverkat menligt på arbetssättet och arbetsresultatet, måste nedbringas till rimliga mått. Det av elevernas självverksamhet karakteriserade studiesätt, i vilket de borde införas, krävde frihet från jäkt och gjorde det nödvändigt, att eleverna förfogade över tillräcklig arbetstid utanför de schemabundna timmarna. En väsentlig utvidgning av kursen nödvändiggjordes också av kravet på att studenternas utbildning till folkskollärare skulle bli likvärdig med den, som vunnes inom den 4-åriga kursen, även i fråga om övningsämnen och praktisk lärarutbildning. Ännu ett skäl till att låta kursen omfatta två år låge i den omständigheten, att det nuvarande gymnasiets starkt differentierade organisation i många fall kunde medföra en omfattande komplettering, vilken de sakkunniga funnit ändamålsenligt att beträffande vissa ämnen förlägga inom själva seminariekursen.

De sakkunniga vore av den uppfattningen, att vid en omorganisation av folkskoleseminarierna studentkurserna, med hänsyn till önskemålet om seminariernas närmare anslutning till skolsystemet samt om ett bättre tillgodogörande för folkskolan av för lärarkallet lämpliga krafter,

borde erhålla en fastare ställning än vad fallet vore med de nuvarande formellt mera tillfälliga 1-åriga kurserna.

Den vid 1932 års riksdag ifrågasatta anordningen att med bibehållande av den 1-åriga utbildningen låta studenterna utöka sina kunskaper och färdigheter genom självstudier och deltagande i särskilda kurser under sommaren mellan studentexamens avläggande och inträdet vid seminarium, kunde de sakkunniga, såsom av det förut sagda framginge, icke anse som en tillfredsställande lösning av frågan. Ytterligare framhölles, att vid en sådan anordning nyexaminerade studenter, vad beträffade möjligheterna att idka dylika självstudier eller deltaga i de omhandlade särskilda kurserna, skulle kunna bli ojämnt ställda, beroende på att tiden för examens avläggande växlade vid olika läroverk mellan den 15 maj och den 20 juni. Med det differentierade gymnasiets olika typer av studentexamen följde dessutom för en hel del studenter behovet av i många fall rätt omfattande kompletteringsstudier för fyllnadsprövning, respektive inträdesprov. Bortsett från att detta spörsmål ställde sig olika för olika studentexamenstyper, vore det tydligt, att genom den tänkta anordningen de nyexaminerade studenterna i många fall skulle vara utestängda från möjligheten att samma år vinna inträde vid seminariet och sålunda skulle få sin utbildning uppskjuten minst ett år. Rent principiellt syntes det orimligt att anbefalla ett utbildningssystem, som skulle medföra, att en efter den krävande vårterminens examensstudier å gymnasiet examinerad student skulle så gott som i en följd nödgas fortsätta med särskilda kursstudier för att sedan omedelbart börja det ansträngande arbetet i den 1-åriga studentkursen.

De sakkunniga hade icke funnit det möjligt att inom en tidsram av tre terminer på ett tillfredsställande sätt inrymma den teoretiska och praktiska utbildning, som lämpligen borde krävas av en student, vilken skulle utbildas till folkskollärare. Dessutom reste sig rent tekniska svårigheter i vägen för förverkligandet av en sådan tanke. Vid en dylik organisation skulle intagning av elever ske varannan gång i början av höstterminen, varannan gång vid vårterminens början, och examinationen sålunda äga rum vid slutet av höstterminen, respektive vårterminen. De vid höstterminens slut examinerade lärarna skulle ställas i ett ogynnsammare läge i fråga om anställningsmöjligheter än de övriga, vilket förhållande i sin tur skulle kunna i både kvalitativt och kvantitativt hänseende medföra en icke önskvärd ojämnhet i rekryteringen till de båda kurserna. Härtill komme, att studentkursens förläggning till seminarier med 4-årig linje, där studierna genomgående vore ordnade läsårsvis, skulle för en 3-terminskurs medföra stora organisatoriska svårigheter, särskilt beträffande den praktiska utbildningen inom övnings-skolan.

Beträffande den för den 2-åriga studentlinjen föreslagna undervisningsplanen hänvisas till det efterföljande.

Som motiv för förslagen att inrätta en *särskild kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor* hade, erinra de sakkunniga, under den tidigare diskussionen i ärendet anförts i huvudsak följande:

Att småskollärarinnor genom ytterligare utbildning sattes i tillfälle att övergå till folkskollärarinnekåren, kunde ej annat än verka fördel-

aktigt för småskolläraryrket standard. En överflyttning av denna art måste anses som en naturlig och god rekrytering av folkskollärarinnor. Över huvud taget vore det av betydelse, att medlemmarna av en kår ägde möjlighet att genom arbete förbättra sin ställning, och även önskvärt, att de uppmuntrades att göra detta genom särskilda utbildningsanordningar. Bland småskollärarinnorna funnes det säkert en del duktiga lärarinnor, som på grund av sin läggning ej passade för undervisning av små barn utan skulle nå bättre resultat och själva få större arbetsglädje, om de finge arbeta på folkskolestadiet. Både för dem själva och för skolan vore det en vinst, om de kunde komma på sin rätta plats.

Om också en småskollärarinna från det seminarium, hon genomgått, medfört goda kunskaper, som hon sedan genom självstudier ökat, vore det emellertid svårt för henne att vinna inträde i någon annan klass av folkskoleseminariet än den första. Även i fråga om inträde i denna klass befunde hon sig bland mängden av mera skolbildade medsökande mången gång i ogynnsammare ställning än hon med hänsyn till för lärarkallet ådagalagd duglighet måhända förtjänade. Det stode i överensstämmelse med folkskolans intresse och med billighetens fordringar, att något gjordes för att underlätta övergången från det lägre till det högre stadiet inom folkskolans lärarkår, och den lämpligaste utvägen har ansetts vara att för de småskollärarinnor, som önska vinna behörighet till ordinarie tjänst vid folkskola, upprätta en särskild seminariekurs vid sidan av den normala kursen och kortare än denna.

De sakkunniga kunde för egen del i det väsentliga ansluta sig till nämnda motiv. Såsom ett ytterligare skäl, utöver de tidigare anförda, för anordnandet av en kurs av ifrågavarande art anfördes, att en sådan kurs, som komme att bereda en del nu tjänstgörande småskollärarinnor kompetens för undervisning på folkskolestadiet och alltså bidra till en överflyttning av lärarinnor från småskole- till folkskolestadiet, därigenom samtidigt öppnade möjlighet för vissa av de nu arbetslösa småskollärarinnorna att få anställning inom folkskoleväsendet. Givet vore emellertid, att ett lättande av arbetslösheten bland småskollärarinnorna på denna väg kunde ske endast i mycket begränsad omfattning.

De sakkunniga, vilka — såsom nämnts — i anledning av det av 1932 års riksdag därutinnan gjorda uttalandet föreslå, att kursen inpassas i den nya seminarieorganisationen, anse, att kursen kan och bör göras 2-årig. I detta sammanhang anfördes:

Jämföres den utbildning, som den av de sakkunniga föreslagna småskolläraryrket skulle garantera, med den utbildning, som skulle komma att vitsordas genom folkskolläraryrket enligt de sakkunnigas förslag, torde det vara tydligt, att skillnaden vore så avsevärd, att en ingalunda oväsentlig merutbildning fordrades utöver småskolläraryrket för att bereda en småskollärarinna full kompetens för undervisning på folkskolestadiet. De förut framlagda förslagen till särskild kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor hade beaktat detta bland annat på så sätt, att man, utöver kvalificerad småskolläraryrket och viss tids efterföljande tjänstgöring inom folkskoleväsendet, ansett sig böra fordra fortsatta studier i ett flertal ämnen före inträdet i den sär-

skilda kursen. Dessa studier skulle redovisas i en särskild inträdesprövning. Även de sakkunniga hade kommit till den uppfattningen, att *om* utbildningen i fråga över huvud taget skulle kunna inrymmas på en tid av två år, så måste före kursens början inläggas vissa kompletterande studier. Emellertid hade de sakkunniga ej kunnat undgå att finna, att det torde falla sig ganska svårt för en lärarinna i full tjänstgöring att, även med hjälp av särskilt utfärdade anvisningar, på egen hand bedriva sådana studier i tidigare föreslagen omfattning. I varje fall torde studieresultatet bli alltför osäkert och ojämnt för att kunna i avsedd utsträckning läggas till grund för den 2-åriga kursen, detta ej minst med hänsyn därtill, att vissa av ifrågavarande ämnen vore ganska svårtillgängliga för självstudier.

De sakkunniga hade med hänsyn till det nu anförda för sin del valt att föreslå, att de kompletterande studierna skulle bedrivas under lärares direkta ledning i en förberedande kurs, inorganiserad i den ifrågasatta utbildningen av småskollärarinnor till folkskollärarinnor och förlagd till det folkskoleseminarium, där utbildningen skulle anordnas. Därvid hade de sakkunniga tagit fasta på att sådana studier i regel ej torde erfordras i andra ämnen än sådana, som antingen icke förekomme i småskolläraryxamen eller i vilka småskollärarytbildningen måste anses vara av jämförelsevis mindre omfattning, nämligen i matematik, fysik och kemi samt engelska.

Ifrågavarande förberedande kurs, som alltså skulle föregå den egentliga 2-åriga kursen, skulle vara förlagd till sommaren året före den egentliga kursen och omfatta en tid av sex veckor.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har — under hänvisning till sin tidigare i ämnet intagna ståndpunkt — tillstyrkt de sakkunnigas förslag om förläggning av studentlinjen och om dess fasta inordnande i seminarieorganisationen. Därvid har överstyrelsen — såsom av det efterföljande framgår — utförligt behandlat vissa av de sakkunniga framställda förslag rörande inträdesfordringarna och inträdesprövningarna vid nämnda linje samt mot bakgrunden därav framhållit, att införande av den differentierade studentexamen framkallat nya problem i fråga om studenternas övergång till folkskolläraryrbanan samt givit kravet på en förlängning av utbildningstiden vid studentkurserna ökad aktualitet och styrka.

I fråga om den särskilda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor har överstyrelsen¹ erinrat, att de lärarkollegier, som yttrat sig i denna fråga, tillstyrkt, att en sådan kurs anordnas, samt i likhet med de sakkunniga ansett, att en 2-årig kurs utan komplement icke vore tillräcklig för utbildning av småskollärarynnor till folkskollärarynnor.

Vissa betänkligheter hade dock framkommit mot den förberedande kursens anordnande och den omfattning, som denna kurs enligt de sakkunnigas förslag skulle få. Kollegiet vid folkskoleseminariet i Falun

hade framhållit, att en sommarkurs om sex veckor både ur arbetssynpunkt och organisatoriskt måste anses vara mycket olämplig samt dessutom skulle vålla eleverna rätt stora kostnader. I stället föresloges, att den undervisning i ämnena fysik och kemi, som skulle meddelas under den förberedande kursen, måtte förläggas till den 2-åriga utbildningen, att matematikkursen skulle inhämtas under ett års korrespondensundervisning samt att engelska skulle bli va ett valfritt ämne, åtminstone under en viss övergångstid. Kollegiet vid folkskoleseminariet i Karlstad tillstyrkte visserligen en förberedande sommarkurs, men hade föreslagit en helt annan timplan för densamma. Kollegiet vid folkskoleseminariet i Göteborg hade funnit, att de sakkunnigas förslag i denna fråga icke vore lämpat att läggas till grund för stadganden i ärendet.

Överstyrelsen tillstyrkte för egen del, att den föreslagna utbildningslinjen nu komme till stånd. I likhet med de sakkunniga funne överstyrelsen, att en utbildningstid av två år icke torde vara tillräcklig, såvida ej vissa förberedande studier utöver småskolläraryrinnexamen föreginge inträdet i den särskilda kursen. Måhända skulle det visa sig mest ändamålsenligt att utsträcka utbildningstiden till 5 eller 6 terminer. Då emellertid ännu inga som helst erfarenheter vunnits rörande den tid, som kunde vara erforderlig, ville överstyrelsen föreslå, att en förberedande sommarkurs, i huvudsak av den art de sakkunniga förordnat, på försök måtte anordnas. Överstyrelsen hade därvid icke förbisett de ganska tungt vägande invändningar, som vissa kollegier gjort gentemot de sakkunnigas förslag på denna punkt. Om de föreslagna anordningarna skulle visa sig mindre lämpliga, borde det emellertid bli lätt att vidtaga de förändringar, som erfarenheten komme att kräva, såvida det hela endast hade försökskaraktär.

Överstyrelsen ville alltså föreslå, att en utbildningslinje vid folkskoleseminarierna upprättades, varigenom småskollärarynnor kunde utbildas till folkskollärarynnor, att denna linje skulle bli va 2-årig men kompletteras med en förberedande sommarkurs i huvudsak av den omfattning, som de sakkunniga föreslagit, samt att bestämmelserna rörande småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor tills vidare endast skulle erhålla provisorisk karaktär.

Statskontoret har ej ansett sig böra framställa någon erinran mot de sakkunnigas förslag om fördubbling av tiden för studenternas utbildning till folkskolläraryrare även om — såsom ämbetsverket framhåller — en sådan åtgärd syntes kunna vara föremål för olika uppfattningar. Vidare har statskontoret tillstyrkt förslaget om inrättande av en kurs för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor.

Departementschefen.

Någon förändring av längden av den 4-åriga seminarielinjen har icke vid den föreliggande utredningen ifrågasatts och torde icke heller vara motiverad. Därest utbildningen vid denna linje, såsom nedan kommer att föreslås, grundas på högre inträdesfordringar, än som nu äro föreskrivna, inträder i fråga om vissa ämnen en lättnad, men den tidsvinst, som

genom sistberörda åtgärd kan erhållas, bör tillgodoföras undervisningen i vissa andra ämnen ävensom utnyttjas för att bereda eleverna mera tid till enskilt studiearbete.

Vad *studentlinjen* beträffar, framgår av det ovanstående, att denna, som hittills varit 1-årig, under lång tid ingått som en mera provisorisk beståndsdel av seminarieorganisationen. De sakkunnigas av samtliga myndigheter tillstyrkta förslag innebär, att studentlinjen i fortsättningen skall erhålla samma fasta ställning som den 4-åriga linjen samt att utbildningstiden skall förlängas till två år. Om önskvärdheten av att en fastare ställning beredes studentlinjen torde några delade meningar ej längre råda. Med hänsyn till att numera en mycket stor del av den ungdom, som söker sig till folkskolläraryrbanan, väljer vägen över studentexamen, saknas anledning att giva denna utbildningsform en särställning vid den förestående nyordningen av seminarieväsendet. I seminarieorganisationen bör alltså enligt min mening som en fast beståndsdel ingå ett visst antal studentlinjer, och bestämmelserna angående dessa linjer böra inarbetas i den nya seminariestadga, som vid bifall till mina här nedan framställda förslag bör utfärdas. Härigenom blir det möjligt att på ett ändamålsenligare sätt, än nu är fallet, anknyta studentlinjen till den 4-åriga linjen och avpassa lärarbehovet och övningsskolan vid seminarierna även efter studentlinjens behov.

Redan tidigare har med styrka gjorts gällande, att utbildningstiden vid studentlinjen är för kort för att i erforderligt mått bibringa eleverna erforderliga kunskaper och färdigheter och nödig praktisk förtrogenhet med lärarens uppgifter. 1932 års riksdag synes ej hava stått främmande för denna uppfattning, även om riksdagen icke var redo att taga bestämd ståndpunkt till frågan. Den ytterligare utredning, som nu förebragts, torde lämna ett tillräckligt material för frågans bedömande och synes mig hava oförtydligt givit vid handen, att ett trängande behov av en förlängning av studentlinjen föreligger. Det bör hållas i minnet, att flertalet av de studenter, som söka sig in på studentlinjen, nyss lämnat gymnasiet. Dessa elever äro invanda vid de arbetsmetoder, som tillämpas på gymnasiet och som i många hänseenden skilja sig från seminariets arbetsformer. Från gymnasiets högsta ring med dess oftast hårda arbetstakt och av forcerade studier kännetecknade arbetssätt komma de oförmedlat över till seminariet, där målet är att på två terminer icke endast inhämta teoretiska kunskaper och färdighet i vissa övningsämnen, som ej återfinnas på gymnasiets schema, utan även göra sig förtrogen med det till självverksamhet syftande arbetssätt, som redan tillämpas vid seminarierna och som vid bifall till de sakkunnigas förslag skulle ytterligare markeras. De skola på en mycket begränsad tid tillgodogöra sig den för seminarierna säregna undervisningen i övningsskolan och den praktiska lärarutbildningen över huvud taget. Allt detta

måste — såsom de sakkunniga också framhålla — medföra en betydande arbetsbelastning för eleverna på studentlinjen. Detta är emellertid enligt min mening icke den väsentligaste olägenheten med den nuvarande ordningen. Det jäkt, som präglar arbetet inom studentlinjen, kan icke vara till fördel för arbetsresultatet och står i avgjord motsats till den lugnare arbetstakten inom den 4-åriga linjen. Eleverna torde i flertalet fall näppeligen hinna smälta det kunskapsstoff, som bibringas dem under dessa förhållanden, och ej heller få samma förtrogenhet med lärargärningens uppgifter, som eleverna på den 4-åriga linjen med dess lämpligare avvägda arbetstempo hinna förvärva. Jag vill särskilt framhålla, att det antal lektioner, som varje elev under sin utbildningstid får hålla, nu är något lägre för eleverna på studentlinjen än för eleverna på den 4-åriga linjen. För att emellertid eleverna på den förra linjen över huvud taget skola hinna fullgöra det föreskrivna antalet lektioner, måste de så gott som omedelbart vid läsårets början hålla lektioner i övnings-skolan, medan på den 4-åriga linjen enligt den nuvarande ordningen för den praktiska lärarutbildningen är åt denna del av seminariernas undervisning anslagen en tid av 0, 1, 3, respektive 4 veckotimmar i klasserna I—IV. Givet är, att den starka koncentrationen på studentlinjen av den praktiska lärarutbildningen, som dock är en av seminariernas allra viktigaste arbetsuppgifter, är till avsevärd olägenhet för studenternas utbildning för lärarkallet. Det förhållandet, att det oaktat studentfolkskollärarna i allmänhet kunnat uträtta ett förtjänstfullt arbete i folkskolans tjänst, vittnar gott om det elevmaterial, som på denna väg passerar genom seminarierna.

Om sålunda redan arbetssättet på studentlinjen starkt motiverar en förlängning av utbildningstiden, synes också en väsentlig utvidgning av kursens innehåll vara erforderlig för att den skall bliva likvärdig med den utbildning, som meddelas vid den 4-åriga linjen. Belysande härför är, att de sakkunniga ansett erforderligt att vid studentlinjen utöka undervisningstiden för de teoretiska ämnena med 10 veckotimmar och för övningsämnena med $8\frac{1}{2}$ veckotimmar samt den tid, som ägnas åt den praktiska lärarutbildningen, med 4 veckotimmar, alltså med inalles $22\frac{1}{2}$ veckotimmar eller med icke mindre än omkring 50 procent. En av de sakkunniga berörd omständighet, som heller icke bör förbises, är, att det nuvarande gymnasiets starkt differentierade organisation vid intagningen av elever i studentkurserna vållat vissa svårigheter, vilka de sakkunniga vilja eliminera eller mildra genom att i seminariekursen inlägga kompletterande undervisning i ifrågakommande ämnen.

I likhet med de sakkunniga håller jag före, att de nu påpekade olägenheterna icke kunna avhjälpas genom åtgärder utanför ramen av kurserna, exempelvis genom uppställande av krav på förberedande självstudier eller genom anordnande av förberedande utbildning. Det skulle

säkerligen innebära alltför stora påfrestningar på elevaspiranternas krafter att hänvisa dessa studier eller denna utbildning till sommarferien efter studentexamen. Ej heller lär det vara tillräckligt att utsträcka utbildningstiden vid studentlinjen med en termin till 3 terminer. Med sistnämnda anordning skulle, såsom de sakkunniga påpeka, dessutom vara förenade svåröverkomliga praktiska olägenheter. I likhet med de sakkunniga och myndigheterna håller jag före, att den enda tillfredsställande utvägen är att förlänga linjen till två år, och jag tillstyrker därför de sakkunnigas förslag i denna del.

I enlighet med 1932 års riksdags uttalande i ämnet bör i den blivande seminarieorganisationen inpassas en *kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor*, en utbildningslinje, som även enligt min mening är mycket välmotiverad. Jag vill emellertid betona, att erfarenheter ännu saknas om huru en sådan kurs lämpligen bör planläggas. Med hänsyn härtill böra de anordningar, som nu vidtagas, bli av provisorisk karaktär. De sakkunnigas av flertalet myndigheter understödda förslag om anordnande av en 2-årig sådan kurs, vilken skulle föregås av en kortvarig förberedande kurs synes vara en lämplig försöksanordning.

Enligt min mening bör alltså folkskoleseminarieorganisationen inrymma följande tre utbildningslinjer, nämligen

4-årig linje,

2-årig linje för studenter samt

2-årig linje för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor, samtliga linjer fast infogade i seminarieorganisationen.

B. Inträdesfordringar och undervisningsplaner.

a) Den 4-åriga linjen.

Gällande bestämmelser.

Inträdesprövningarna till första klassen i det 4-åriga seminariet omfatta prov i kristendomskunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi, naturkunnighet, teckning, välskrivning, sång och slöjd. Fordringarna för godkänt vitsord äro i kristendomskunskap och modersmålet en på flera punkter utvidgad folkskolekurs, i matematik väl inhämtad kurs för 6-klassig folkskola av A-formen, i naturkunnighet kursen för 6-klassig folkskola av A-formen, i historia Sveriges historia enligt kursen för klasserna 1—3 av 4-årig och klasserna 1—4 av 5-årig realskola samt i geografi de olika ländernas, särskilt fäderneslandets, geografi, motsvarande kursen för ovannämnda klasser av realskolan.

1932 års riksdag.

Departementschefen anförde i propositionen nr 143/1932, att han — med hänsyn till, bland annat, de vidgade möjligheter, som numera funnes för realexamens avläggande och det förhållandet, att ett stort antal av de intagna eleverna före inträdet avlagt realexamen eller förvärvat normalskolekompetens — ansåge, att inträdesfordringarna kunde och borde höjas till det mått av kunskaper, som realexamen vore avsedd att garantera.

Emellertid instämde departementschefen med överstyrelsen däri, att en sådan anordning av inträdesfordringarna icke torde böra vidtagas, varigenom utpräglad studiebegåvade ynglingar och flickor med särskilt god utrustning för lärarkallet, vilka hade sina hem i mer avlägset liggande bygder, praktiskt taget skulle utestängas från inträde vid folkskoleseminarium. Enligt departementschefens mening torde, med hänsyn härtill, fordringarna böra fastställas till avlagd realexamen eller för inträdessökande, vilken icke avlagt realexamen, till kunskaper, vilka motsvarade dem, som intygades genom realexamen, dock att fordringarna skulle begränsas till vitsord i allenast ett levande språk. Genom det sistnämnda alternativet skulle det för ungdom från mer avlägsna bygder bli möjligt att i hemmet, eventuellt med hjälp av någon närboende lärare, tillägna sig de kunskaper, som fordrades för inträde vid seminariet.

I sitt utlåtande nr 122/1932 i anledning av ovanberörda proposition jämte i ämnet väckta motioner ställde sig *statsutskottet* avvisande till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om inträdesfordringarna till folkskoleseminarierna och till de motioner, som åsyftade dels bifall till, dels ock komplettering av nämnda förslag. Utskottet yttrade härom bland annat:

Utskottet kan icke finna, att, med hänsyn till statsintresset, tillräckliga skäl föreligga att företaga en så väsentlig höjning av inträdesfordringarna, som den av Kungl. Maj:t ifrågasatta. I det stora hela förefaller det utskottet, som om våra folkskoleseminarier i den gestaltning, de erhöilo genom 1914 års seminarierreform, visat sig väl skickade att fylla sin uppgift. Våra folkskollärares utbildning torde i allmänhet motsvara de krav, deras blivande verksamhet ställer på dem i fråga om insikter och färdigheter och även sätta dem i stånd att följa utvecklingen på det pedagogiska området och därav tillägna sig det, som för deras arbetsförhållanden kan vara användbart. Utskottet känner sig därför icke övertygat om att den tilltänkta förhöjningen av inträdesfordringarna kan motiveras med ett verkligen förefintligt behov av en förstärkt lärarutbildning; i varje fall synes det icke vara på denna väg, som ett sådant mål lämpligen bör eftersträvas. Däremot vill det synas utskottet, som om det kunde vara nyttigt, att en undersökning verkställdes, huruvida icke de gällande inträdesfordringarna i ett eller annat avseende kunna vara i behov av en omarbetning. Att härvid i ett eller flera ämnen en höjning kan finnas motiverad får givetvis icke betraktas såsom uteslutet. Med hänsyn till önskvärdheten av att en dylik undersökning eller utredning kommer till stånd vill utskottet förorda, att

riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning härom. Utskottet anser sig böra tillägga, att utskottet förutsätter, att fordran på särskild inträdesprövning under alla förhållanden bibehålles. Enligt utskottets mening erbjuder nämligen inträdesprövningen ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial.

I fråga om inträdesfordringarna hade reservationer avgivits av herr Kvarnzelius m. fl. samt av herr Björck. I den förra uttalades, att, för att frågan skulle kunna allsidigt bedömas, utredningskravet syntes lämpligen böra helt allmänt angivas såsom avseende ändring av inträdesfordringarna vid det 4-åriga folkskoleseminariet. Ifrågavarande reserverar ansågo, att utskottets yttrande i denna del bort ha följande lydelse:

Såväl av departementschefens anförande som av de i ämnet väckta motionerna synes framgå, att de nuvarande bestämmelserna angående inträdesfordringarna vid det fyraåriga folkskoleseminariet icke kunna anses tillfredsställande. Den omdaning, som det pedagogiska arbetet för närvarande över hela världen undergår, ställer större krav på folkskolans lärare än tidigare. I samma riktning verka även de förändringar, som skett i vårt allmänna skolväsende till följd av 1927 års skolreform, varigenom folkskolan i större utsträckning än tidigare varit fallet har att tjäna såsom underlag för den högre skolan. Utvecklingen har vidare medfört, att det faktiska kunskapsmått, som fordras för inträde i första klassen av fyraårigt seminarium, numera genomsnittligt torde ligga avsevärt högre än nämnda bestämmelser angiva. Även häri ser utskottet ett tungt vägande skäl att taga frågan om inträdesfordringarnas revidering under övervägande. Enligt utskottets mening föreligger ingen anledning att avskaffa fordran på särskild inträdesprövning, något som väl näppeligen heller torde hava varit departementschefens avsikt. Tvärtom anser utskottet inträdesprövningen erbjuda ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial, varför berörda prövning under alla förhållanden torde böra bibehållas. Men vad själva kunskapsfordringarna beträffar, anser utskottet det väl befogat att ifrågasätta, huruvida icke dessa böra bringas till bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandena. Härmed vill utskottet icke hava sagt, att utskottet delar departementschefens uppfattning om att realexamen bör stadgas såsom kunskapsnorm. Utskottet anser sig härutinnan icke böra intaga någon bestämd ståndpunkt, emedan utskottet — i motsats till departementschefen men i överensstämmelse med skolöverstyrelsen och de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda yrkandena — finner detta spörsmål ännu icke vara moget för ett avgörande. Frågan tarvar enligt utskottets mening en ingående, ytterligare utredning, vid vilken tillfälle jämväl bör lämnas lärarkollegierna vid seminarierna att säga sin mening i ämnet. En sådan utredning kommer givetvis även att beröra kursplanernas innehåll och kan på sådant sätt jämväl rulla upp betydelsefulla rent organisatoriska spörsmål. Då utskottet anser här föreliggande fråga vara av stor vikt för folkskollärarytbildningen, vill utskottet förorda, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning om utredning i ämnet.

I den av herr Björck avgivna reservationen hemställdes om allsidig utredning av frågan om inträdesfordringarna med särskilt beaktande av landsbygdsungdomens intressen.

Vid den slutliga behandlingen av ärendet i riksdagen antog första kammaren det förslag, som innefattades i den av herr Kvarnzeliuss m. fl. avgivna reservationen, under det andra kammaren härutinnan biföll utskottets hemställan. På grund av de skiljaktiga besluten gjorde riksdagen ej något uttalande beträffande inträdesfordringarna.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga hava verkställt en omfattande undersökning rörande det 4-åriga seminariets elevrekrytering. Härav framgår, att under åren 1922—1934 23,180 prövades för inträde samt att av dessa endast 25,6 procent vunno inträde ävensom att sammansättningen av första klassen alltmer förskjutits i sådan riktning, att antalet intagna med högre skolbildning ökats. Detta belyses med bland annat följande tablå:

Förbildningsgrupp	Antal intagna			I procent av antalet intagna		
	1915	1924	1934	1915	1924	1934
1. Endast folkskola	208	252	37	49.1	40.0	11.8
4. Folkhögskola eller lantmannaskola	30	70	40	7.1	11.2	12.7
9. Realexamen	36	124	107	8.5	19.9	34.0
10. Normalskolekompetens	36	46	29	8.5	7.4	9.2
8. Gymnasium utan studentexamen	2	9	10	0.4	1.5	3.2
11—12. Studentexamen	—	—	67	—	—	21.8
Hela antalet intagna	424	625	315	—	—	—
Grupperna 1+4	238	322	77	56.2	51.2	24.6
» 9+10	72	170	136	17.0	27.3	43.2
» 9+10+8	74	179	146	17.4	28.8	46.4
» 9+10+8+11+12	74	179	213	17.4	28.8	67.7

Utvecklingen hade medfört, att — medan inträdesfordringarna formellt kvarstått på en nivå, som, med undantag för historia och geografi, motsvarade folkskolans kurs eller en något förstärkt sådan — hade genom det ökade antalet bland de intagna, vilka avlagt realexamen, förvärvat normalskolekompetens eller bedrivit gymnasialstudier, eleverna i första klassen i allt större antal innehaft kunskaper, motsvarande realexamen. Men till följd av den alltmer ökade konkurrensen om platserna hade samtidigt kunskapsnivån stigit även hos dem, som redovisats såsom tillhörande gruppen 1 (endast folkskola) och gruppen 4 (folk-

högskola eller lantmannaskola), vilka vid inträdesprövningen företett kunskaper, som legat väsentligt över de fastställda inträdesfordringarna.

Redan av den anledningen, att de intagna elevernas kunskapsnivå sålunda alltmer närmat sig realexamen, kunde det synas lämpligt att genom en höjning av inträdesfordringarna åvägabringa en bättre överensstämmelse mellan dessa och de faktiskt rådande förhållandena. Men även från andra synpunkter syntes de nuvarande bestämmelserna angående inträdesfordringarna mindre tillfredsställande. Såväl genom de reformer, vilka sedan år 1914 genomförts i fråga om folkskolan, som ock genom det övriga undervisningsväsendets framåtskridande, hade undan för undan ökade krav blivit ställda på folkskolan och dess lärare. Genom 1919 års undervisningsplan för folkskolan, fortsättningsskolereformen av år 1918 och de förbättrade arbetsmetoder, som i allt större utsträckning kommit till användning inom det svenska skolväsendet, hade sålunda fordringarna på seminariets fackliga utbildning av eleverna blivit ökade. Tillgodoseendet av dessa fordringar hade möjliggjorts genom den alltmer faktiskt ökade allmänbildningsnivån hos eleverna. Kraven på den fackliga utbildningen skulle ännu mera kunna tillgodoses, om seminarierna även formellt genom höjda inträdesfordringar kunde förutsätta större allmänbildning hos samtliga elever. En höjning av inträdesfordringarna, varigenom utbildningen inom den 4-åriga linjen kunde bygga på det mått av kunskaper, som realexamen avsåge att bibringa, skulle ock medföra, att seminarierna vunne en bättre anslutning till det allmänna skolväsendet, än vad fallet för närvarande vore.

Om vid en dylik höjning av inträdesfordringarna bestämmelserna rörande kraven på kunskapernas omfattning i de olika ämnena i stort sett formulerades i anslutning till gällande undervisningsplan för realskolan, skulle detta ge de sökande ökade möjligheter att på egen hand bereda sig för inträdesproven. Med den nuvarande formuleringen av fordringarna i ämnena kristendomskunskap, modersmålet och matematik, vilka icke anslöte sig till någon bestämd kurs inom det allmänna skolväsendet, hade det ofta visat sig förenat med svårigheter att ge aspiranterna vägledande råd i fråga om vad som verkligen krävdes i dessa ämnen ävensom rörande lämplig förberedelselitteratur. De sökande hade ock i stor utsträckning funnit lämpligt att som förberedelse för inträde genomgå s. k. preparandkurser.

Av en av de sakkunniga verkställd undersökning framgår, att under läsåret 1931—1932 funnos sådana privata kurser vid alla folkskoleseminarier utom i Stockholm samt i Luleå, vid vilket sistnämnda seminarium en förberedande kurs var anordnad med anslag av statsmedel.

Det hade syntes de sakkunniga i princip olämpligt, att ett av statsmakterna uppbyggt system för utbildning av folk- och småskollärare visat sig i sin praktiska tillämpning behöva kompletteras med privata kurser av detta slag, vilka även i vissa andra, närmare angivna hänseenden vore olämpliga.

Att så många bland de sökande deltog i de privata preparandkurserna torde bero därpå, att det med nuvarande formulering av inträdesfordringarna ställde sig svårt för dem att på egen hand förskaffa sig en tydlig uppfattning av vad som krävdes vid prövningarna. Enligt de sakkunnigas mening skulle dessa svårigheter i väsentlig mån kunna undanröjas, om inträdesfordringarna i de särskilda ämnena formulerades i an-

slutning till bestämda kurser i realskolan. Härigenom skulle för många studiebegåvad ung man eller kvinna, som icke vore i tillfälle att genomgå realskola, givas möjlighet att på egen hand förbereda sig till inträdesproven. Huruvida även efter en sådan justering av fordringarna dylika kurser fortfarande komme att efterfrågas och äga bestånd, vore givetvis icke lätt att förutse. Det syntes de sakkunniga under alla förhållanden böra övervägas, huruvida ej direkt förbud borde stadgas för vid seminarium anställd lärare att anordna och undervisa vid privata preparandkurser.

Vid sina överväganden hade de sakkunniga sålunda kommit till den uppfattningen, att inträdesfordringarna i de olika kunskapsämnena borde höjas till en nivå, i väsentlig mån motsvarande vad som kräves i real-examen.

Tillströmningen av sökande med denna examen hade åtminstone under de senaste åren varit av den omfattningen, att det skulle varit möjligt att enbart med dessa sökande vinna en ganska tillfredsställande rekrytering av seminarierna. Under åren 1932—1934 prövades nämligen 1,813 sökande med realexamen, av vilka 1,265 godkändes och endast 338 intogos, vartill under samma period kommo 389 sökande med förvärvad normalskolekompetens, av vilka 283 godkändes och 75 intogos.

Till följd av de, särskilt på grund av 1927 års läroverksreform, ökade möjligheterna att avlägga realexamen torde man även för framtiden kunna räkna med stor tillströmning av sökande med denna examen. Huru möjligheterna att avlägga realexamen utvecklats under 20-årsperioden från år 1914 till år 1934 framgår av en sammanställning å sid. 39 i betänkandet, vilken utvisade, att antalet undervisningsanstalter med realexamen ökats från 100 år 1914 till 181 år 1934 samt att möjligheterna att avlägga realexamen ställde sig mycket olika för olika delar av vårt land. Visserligen hade seminarierna alltmer, i samband med de efter år 1926 vidtagna inskränkningarna i fråga om de intagnas antal, i viss mån förlorat sin förutvarande provinsiella karaktär med avseende på elevernas rekrytering, i det vid de olika seminarierna anmält sig sökande i ganska stort antal jämväl från orter, tillhörande ett flertal län utom det, vartill seminariestaden hörde. Denna rörlighet hos de inträdessökande torde med nuvarande kommunikationsmöjligheter kunna antagas bli ännu mera ökad, särskilt vid en ytterligare inskränkning av seminarieorganisationen. Men trots detta förhållande torde man, om avlagd realexamen uppställdes såsom villkor för inträde, kunna befara, att till följd av de för olika delar av landet varierande möjligheterna att avlägga denna examen rekryteringen av de särskilda seminarierna med kompetenta sökande skulle bli ganska ojämn.

Då de sakkunniga av vad ovan anförts ansett sig böra draga den slutsatsen, att tidpunkten ännu icke torde vara inne för att uppställa avlagd realexamen såsom inträdesfordran, föreläge ej heller något skäl att i princip ändra den nuvarande anordningen av inträdesprovningarna, varigenom samtliga sökande oavsett arten av sin förbildning måste deltaga i proven. Erfarenheterna under de gångna åren gäve ock vid handen, att genom den personliga kontakt, som de olika lärarna uppnådde vid

provningarna med de sökande, det varit möjligt för seminarierna att bland de godkända träffa ett lämpligt urval av sådana sökande, som i fråga om mogenhet, begåvning, kunskaper och färdigheter visat sig äga goda förutsättningar för folkskolläraryrket.

Vid sina överväganden rörande höjningen av inträdesfordringarna i de särskilda ämnena hade de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att för ämnena *teckning, välskrifning, sång och slöjd* de nuvarande fordringarna borde bibehållas.

Vad beträffade de övriga, i de nuvarande provningarna ingående ämnena, hade de sakkunniga övervägt, huru en höjning av fordringarna skulle påverka möjligheterna till inträde för sådana sökande, som av olika skäl, framför allt ekonomiska, icke skulle bli i tillfälle att bedriva studier vid realskola eller likartad utbildningsanstalt. Vid bedömandet av detta spörsmål hade hänsyn tagits till den genom 1919 års undervisningsplan förbättrade folkskolundervisningen, den genom 1918 års reform obligatoriska fortsättningsskolan samt de numera starkt ökade möjligheterna till självstudier genom bland annat korrespondensundervisningen, studiecirkelrörelsen, föreläsungsverksamheten, radion och den lättillgängliga populärvetenskapliga litteraturen inom olika ämnen. Med beaktande av dessa förhållanden ansågo de sakkunniga, att även för sådana studiebegåvade, som ej kunde komma i tillfälle att åtnjuta undervisning i realskola, det icke skulle erbjuda något väsentligt hinder att på egen hand eller med hjälp av lämplig person i hemorten inhämta de kunskaper, som motsvarade realskolans kurs i ämnena *kristendoms-kunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi* samt *biologi och hälsolära*. Detta så mycket mindre som man torde kunna räkna med att dessa sökande vid inträdet alltså komme att ha uppnått en rätt mogen ålder.

Beträffande nu nämnda ämnen föresloges sålunda, att inträdesfordringarna skulle bestämmas till huvudsaklig överensstämmelse med kursplanen för realskolan.

För ämnena *fysik* och *kemi*, vilka jämte *biologi* och *hälsolära* enligt de nuvarande fordringarna inginge i ämnet naturkunnighet, hade det däremot ej ansetts lämpligt att kräva ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realskolans. För inhämtande av kurserna i dessa ämnen erfordrades tillgång till nödiga anordningar för anställandet av experiment. Då tillgång till behövlig laborativ utrustning ofta torde saknas för sådana sökande, som icke ägde tillfälle att genomgå realskolan, hade de sakkunniga i sitt förslag till inträdesfordringar för dessa båda ämnen sökt utesluta sådana moment i realskolekursen, för vilkas studium krävdes möjlighet att anställa mer invecklade experiment. Beträffande ämnet *fysik* omfattar förslaget sålunda realskolans kurs i fråga om statik och värmelära, medan för den övriga delen av ämnet fordringarna liksom nu omfatta kursen för 6-klassig folkskola av A-formen.¹ Beträffande ämnet *kemi* anslöte sig förslaget till kursen i realskolans näst högsta klass.

I de nuvarande inträdesfordringarna inginge ej något krav på kun-

¹ Om obligatoriskt sjunde skolår infördes, borde ifrågavarande fordringar jämkas med hänsyn härtill.

skaper i *främmande språk*. Helt naturligt skulle det för seminariernas utbildningsarbete vara en stor fördel, om ett sådant krav kunde uppställas. Möjligheterna att på egen hand inhämta kunskaper i främmande språk hade ock numera genom kurser i radio och grammofonkurser, studiecirkelverksamhet och dylikt avsevärt ökats. Emellertid torde de kunskaper, vilka på detta sätt inhämtades på egen hand utan den ledning, som erhöles vid deltagande i realskolans undervisning, bliva alltför vaga, för att seminariestudier i främmande språk för ifrågavarande elever skulle med framgång kunna grundas på sådana självstudier. Dessutom komme uppställandet av kravet på dylika kunskaper såsom oefftergivligt villkor vid inträdet att hårdast drabba sådana sökande, vilka icke varit i tillfälle att deltaga i skolundervisning i främmande språk. Med hänsyn härtill föresloge de sakkunniga i fråga om de främmande språkens ställning vid inträdesproven, att för inträde skulle fordras kunskaper i engelska språket till en omfattning, som i huvudsak överensstämde med realskolans kurs, men att sökande, som ej önskade deltaga i nämnda prövning, efter anmälan hos rektor skulle befrias från att underkasta sig sådan prövning.

Som kommentar till den av de sakkunniga föreslagna *undervisningsplanen* för den 4-åriga seminarielinjen har anförts bland annat följande:

Det förhållandet, att eleverna i den 4-åriga seminarielinjen i stegrad omfattning rekryterats bland sökande, som innehaft skolbildning utöver folkskolan, hade medfört, att vid seminariernas undervisning i olika ämnen vidtagits ändringar av de i stadgan upptagna kurserna. Härigenom hade vissa kursmoment av mer allmänbildande karaktär kunnat antingen helt borttagas eller behandlas mera översiktligt. Den tid, som på detta sätt vunnits, hade bland annat utnyttjats för att bättre tillgodose undervisningen i sådana ämnen och kursmoment, vilka ansetts vara av särskild vikt med hänsyn till elevernas framtida arbete som lärare i folk- och fortsättningsskolan. Då nu de sakkunniga genom sitt förslag rörande inträdesfordringarna sökt vinna en bättre anpassning till de faktiskt rådande förhållandena med avseende på kunskapsnivån hos de intagna eleverna, hade därav nödvändiggjorts en revision av undervisningsplanen i den riktning, som den faktiska utvecklingen inom seminarieundervisningen redan anvisat. Härvid hade bland annat ur de nuvarande kursplanerna för de olika ämnena borttagits sådana moment, som enligt de föreslagna inträdesfordringarna skulle vara inhämtade före intagningen i seminariet och vilka redovisades i inträdesprövningen.

Enär samtliga elever till följd av de föreslagna höjda inträdesfordringarna sålunda kunde förutsättas äga ett större mått av allmänbildning än vad som för närvarande vore fallet, hade de sakkunniga vid utformandet av sitt förslag till undervisningsplan sökt att inom de olika ämnena i högre grad tillgodose de ökade krav på fackbildning, vilka, med hänsyn till skolväsendets allmänna utveckling och den vidsträcktare användningen av metoder, som avsåge barnens självverksamhet, måste ställas på en lärare i folk- och fortsättningsskolan. Samtidigt hade de velat genom reduktion av timtalen för de ämnena, i fråga om vilka detta med hänsyn till de höjda inträdesfordringarna syntes möjligt, bereda mera tillfälle för eleverna, särskilt i sista klassen, till studier på egen hand utanför den på arbetsordningen upptagna tiden.

Beträffande detaljerna i förslaget till undervisningsplan hänvisas till betänkandet (sid. 46—66, respektive sid. 252—288). Till belysande av förslaget återgives nedan den ifrågasatta timplanen för den 4-åriga linjen, varvid samtidigt angivas veckotimsummorna för lärar-, respektive lärarinneseminarium enligt gällande seminariestadga:

De sakkunnigas förslag						Gällande bestämmelser		
Ämnen	Klass I	Klass II	Klass III	Klass IV	Summa	Ämnen	Lärar-seminarium	Lärarinne-seminarium
Kristendomskunskap	2	3	2	2	9	Kristendomskunskap	12	12
Modersmålet	5	3	3	3	14	Modersmålet	14	14
Matematik	3	2 ^{1/2}	2	1 ^{1/2}	8	Matematik	12	12
Historia	2	3 ^{1/2}	2	—	7 ^{1/2}	Historia	8	8
Samhällslära	—	—	—	4	4	Geografi	6	6
Geografi	2	2	2	—	6	Biologi och hälsolära	8	8
Biologi och hälsolära	2	2	3 ^{1/2}	—	7 ^{1/2}	Fysik och kemi	8	8
Fysik	2	2	2	—	6	Ekonomilära	3	3
Kemi	2	1 ^{1/2}	—	—	3 ^{1/2}	Främmande språk	6	6
Engelska språket	4	3	2	—	9	Psykologi och pedagogik	8	8
Psykologi och pedagogik	—	—	4	4	8			
Biblioteksteknik	1 ^{1/2}	—	—	—	1 ^{1/2}			
	24 ^{1/2}	22 ^{1/2}	22 ^{1/2}	13 ^{1/2}	83		85	85
Teckning	2	2	2	2	8	Teckning	8	8
Välskrifning	1 ^{1/2}	—	—	—	1 ^{1/2}	Musik	8	8
Musik	2	2	2	2	8	Trädgårdsskötsel	5	5
Trädgårdsskötsel	1	2	2	—	5	Manlig slöjd	10	—
Slöjd	4	4	2	—	10	Husligt arbete	—	14
Gymnastik med lek och idrott	5	5	5	5	20	Gymnastik med lek och idrott	24	20
	14 ^{1/2}	15	13	9	51 ^{1/2}		55	55
Praktisk utbildning:						Praktisk utbildning	8	8
metodik	—	1 ^{1/2}	1	1	2 ^{1/2}			
gruppövningar	—	1 ^{1/2}	1 ^{1/2}	3 ^{1/2}	5 ^{1/2}			
	—	1	2 ^{1/2}	4 ^{1/2}	8			
Summa timmar	39	38 ^{1/2}	38	27	142 ^{1/2}	Hela antalet undervisnings-timmar	148	148

Till tid utom timplanen förlägges *nu körsång* under lärares ledning 1 veckotimme, kort kurs i *biblioteksteknik*, ledd i regel av seminariets bibliotekarie, *lek och idrott* under lärares ledning, för varje klass i allmänhet 2 sammanhängande lektionstimmar en eftermiddag i veckan,

enskilt arbete under lärares ledning i naturvetenskapliga ämnen (laboratoriearbete) 2 veckotimmar och i teckning 2 veckotimmar samt undervisning i *välskrivning* för de elever, vilka befinnas vara i behov därav, i medeltal 1 veckotimme

och skall *enligt de sakkunnigas förslag* förläggas

frivilliga laborationer under lärares ledning i geografi, biologi och hälsolära, fysik samt kemi, sammanlagt 4 veckotimmar;

frivillig kurs i tyska språket med i första och andra klassen sammanlagt 5 veckotimmar;

frivillig kurs i finska språket vid det seminarium och i den ordning, skolöverstyrelsen bestämmer, 6 veckotimmar;

körsång under lärares ledning 1 veckotimme;

frivillig orkesterspelning eller *violinspelning* under lärares ledning 1 veckotimme;

frivillig teckning under lärares ledning 2 veckotimmar; samt

frivillig kurs i hushållsgöromål, särskilt avsedd för sådana elever, som icke före intagningen genomgått skolköksutbildning; kursen skulle kunna förläggas till slutet av vårterminen och början av sommarferien i första klassen av de båda linjerna och borde omfatta sammanlagt högst 4 veckor med 6 timmar per dag.

Av motiveringen till undervisningsplanen inhämtas bland annat följande:

I den nuvarande seminarietutbildningen inginge *enskilt arbete*, d. v. s. arbete, som eleven skulle utföra på egen hand och som vore avpassat efter hans böjelse och begåvning och som hade till huvudsakligt syfte att utveckla elevens förmåga av självverksamhet. De sakkunniga förutsatte, att denna för elevernas självverksamhet så betydelsefulla arbetsform allttjämt skulle bestå men hade funnit angeläget att i den sista klassen bereda ökad tid för självstudier. På grund härav hade antalet schemabundna timmar i sista klassen begränsats så, att under en dag skulle kunna anslås en sammanhängande tid av 4 timmar till s. k. specialstudium, d. v. s. ett fördjupat studium inom något av de ämnen, som vore upptagna å seminariets undervisningsplan.

Enligt den nuvarande kursplanen skall undervisning lämnas rörande grunderna för talröstens ändamålsenliga användning. Även vid undervisningen i sång skall detta moment uppmärksammas. De sakkunniga förutsätta, att erforderlig omsorg ägnades åt undervisningen i *tal- och röstvård*. Med hänsyn till rådande kompetensförhållanden hos de lärare, åt vilka denna undervisning måste anförtras, borde särskilda åtgärder vidtagas för att stärka denna gren av modersmålsundervisningen. Det borde kunna förväntas, att de blivande seminarielärarna genom de nyinrättade universitetslektoraten i svenska komme att erhålla en förbättrad utbildning i detta hänseende. Det syntes emellertid kunna ifrågasättas, om icke såsom ett provisorium genom skolöverstyrelsens försorg en särskild kurs i tal- och röstvård, ledd av kompetent person, borde anordnas vid de olika seminarierna.

I det nya ämnet *samhällslära* skulle ingå dels de moment, som i den nuvarande kursplanen för historia benämndes stats- och kommunalkunskap, dels ock den nuvarande kursen för ämnet ekonomilära i fjärde klassen. Av betänkandet framgår, att motivet till denna omläggning är

att söka i de ökade krav på folkskollärarna, som uppkommit genom undervisningen i fortsättningsskolan i ämnet medborgarkunskap. Utbildningen härför vid seminarierna är nu fördelad mellan ämnena historia och ekonomilära.

I gällande kursplan ingår undervisning i ett *främmande språk*, engelska eller tyska. Skolöverstyrelsen bestämmer för varje seminarium, i vilket av dessa två språk undervisning skall meddelas. För närvarande undervisas vid dubbelseminarierna i både engelska och tyska med ett av språken på vardera parallellinjen. Vid seminariet i Stockholm undervisas i engelska, vid övriga enkelseminarier i tyska. På vissa närmare angivna skäl hava de sakkunniga föreslagit, att undervisningen i engelska skulle bli obligatorisk samt att tillfälle till undervisning i tyska skulle beredas sådana elever, som ville begagna sig av denna möjlighet. De sakkunniga hava i detta sammanhang framhållit, att det syntes lämpligt att ge ökade möjligheter för den redan nu praktiserade uppdelningen av eleverna i första klassen i tvenne undervisningsavdelningar vid språkundervisningen. De sakkunniga föreslå därför, att, om i första klassen funnes elever, vilka ej erhållit godkänt vitsord vid inträdesprövningen i engelska språket, skulle för klassens uppdelning i tvenne undervisningsavdelningar kunna anslås 3 lärartimmar utöver de å timplanen upptagna veckotimmarna.

Vid 1935 års riksdag hade beslutits — erinra de sakkunniga — att frivillig undervisning i *finska språket* skulle införas i fortsättningsskolan inom de finstalande distrikten i Norrbotten. Behovet av lärare för denna speciella undervisning komme givetvis att tills vidare tillgodoses genom provisoriska åtgärder. Det torde emellertid få anses tillhöra folkskoleseminariernas uppgift att i möjligaste mån bidra till lösningen av denna lärarfråga. De sakkunniga föreslå därför, att en frivillig kurs i finska språket skulle anordnas vid det seminarium, skolöverstyrelsen bestämde, för sådana elever, som före intagningen ägde kunskap i finskt talspråk. Då emellertid antalet sådana elever ej kunde väntas bli särskilt stort, syntes dylik kurs ej behöva anordnas varje år. Kursens omfattning torde kunna beräknas till 6 veckotimmar.

Beträffande ämnet *slöjd* erinras, att de kvinnliga eleverna nu erhöle undervisning i »husligt arbete», i vilket inginge de båda grenarna slöjd och hushållsgöromål, varvid slöjden omfattade dels en kortare kurs i pappslöjd, dels ock stickning, sömnad m. m. Vad ämnesgrenen hushållsgöromål beträffade, upptoges för denna jämväl under den praktiska lärarutbildningen särskilda undervisningsövningar. Av årsredogörelserna för läsåret 1933—1934 och kompletterande uppgifter från vederbörande rektorer framginge emellertid att sådana övningar endast förekommit vid ett seminarium (Skara). Den utbildning, som de kvinnliga eleverna för närvarande erhöle vid seminarierna, betraktades ock sasom otillräcklig för deras anställande som lärarinnor i hushållsgöromål i folk- och fortsättningsskolan. De kunde härvid icke upptaga någon tävlan med de särskilt utbildade skolkökslärarinnorna. Detta framginge av en undersökning, som de sakkunniga föranstaltade hösten 1932. Från samtliga statens folkskolinspektörer inhämtades bland annat uppgifter om i vilken utsträckning folkskollärarinnor, som utan annan skolköksutbildning än den, som meddelades vid folkskoleseminarierna, vårterminen 1932 undervisade i folk- och fortsättningsskolor eller i fristående skol-

kökskurser inom de särskilda inspektionsområdena. Endast i ett enda av rikets 52 inspektionsområden inträffade detta, nämligen i Östergötlands västra inspektionsområde, där under vårterminen 1932 3 folkskollärarinnor undervisades i hushållsgöromål. Då sålunda folkskollärarinnorna praktisk taget ej komme att undervisa i hushållsgöromål, syntes ett bibehållande av denna ämnesgren icke längre motiverat från fackbildningssynpunkt. Med hänsyn bland annat till det förhållandet, att skolköksundervisningen sedan år 1914 fått ökad utbredning inom folk- och fortsättningsskolan, syntes det icke heller vara av behovet påkallat att ur synpunkten av elevernas allmänbildning låta undervisningen kvarstå i sin nuvarande omfattning. De sakkunniga föresloge därför, att det nuvarande ämnet hushållsgöromål skulle borttagas ur undervisningsplanen. Detta innebure givetvis icke något förbiseende av ämnets betydelse för allmänbildningen. Det syntes emellertid lämpligen böra tillgodoses i den allmänna skolutbildningen. De sakkunniga ville i detta sammanhang erinra om att i kursplanen för ämnet biologi och hälsolära såsom särskilt moment upptagits födoämneslära och födoämneshygien.

För att emellertid ge en möjlighet till undervisning i *hushållsgöromål* för de elever, som under sin skoltid icke haft tillfälle att deltaga i skolköksutbildning, ville de sakkunniga ifrågasätta, att för dylika elever anordnades en helt frivillig kurs i ämnet hushållsgöromål omfattande exempelvis 4 veckor med 6 timmars undervisning per dag. Lärarinnan i hushållsgöromål skulle givetvis ha rätt att få denna tjänstgöring inräknad i sin övriga undervisning med ett visst antal veckotimmar, exempelvis 2, räknat för hela läsåret. Elevs deltagande i kursen borde vitsordas genom ett av rektor utfärdat intyg, men ej genom något examensbetyg.

Då sålunda den nuvarande ämnesgrenen hushållsgöromål enligt de sakkunnigas förslag skulle bortfalla, saknades anledning att bibehålla namnet husligt arbete. De sakkunniga föresloge därför, att både för manliga och kvinnliga elevers undervisning användes benämningen slöjd.

I en till de sakkunniga remitterad underdånig framställning den 17 januari 1933 hade svenska livräddningssällskapet hemställt om införande i stadgan för statens folkskoleseminarier av kompletterande bestämmelser om lärarutbildning i *simning* såsom ett led i lärarutbildningen i gymnastik med lek och idrott. Med beaktande av denna framställning hade i de metodiska anvisningarna upptagits vissa riktlinjer rörande undervisningen i simning och livräddning. Dessutom hade i omkostnadsstaterna för de olika seminarierna beräknats medel för anordnande av simundervisning.

Den nuvarande *praktiska lärarutbildningen* omfattar

- a) behandling av didaktiska och metodiska frågor,
- b) heldagsbesök i övningsskolan, varvid eleven får under minst två dagar i följd följa arbetet inom vederbörande avdelning av övnings-skolan,
- c) gruppövningar, varvid klassen är uppdelad i vanligen 6 grupper om högst 5 elever och läsåret i ett motsvarande antal perioder; under varje period har halva antalet grupper, samtidigt i olika avdelningar i

övningsskolan, undervisningsövning, under det halva antalet är fritt från sådan övning,

d) serieövningar, som avse att bereda eleverna i fjärde klassen tillfälle till en mer sammanhängande och självständig undervisningsverksamhet och som bestå av undervisningsövningar för enskilda elever i särskilda ämnen och i sammanhängande följd,

e) besök i andra läroanstalter,

f) frivilliga undervisningsövningar.

Vid utformandet av sitt förslag till ordning för den praktiska lärarutbildningen hade de sakkunniga eftersträvat att dels ge ökat utrymme åt elevernas aktiva deltagande i övningsskolans undervisning, dels ock främja deras direkta kontakt med arbetet, sådant detta gestaltade sig i en vanlig folkskola.

Enligt förslaget komme visserligen den nuvarande sammanlagda tiden för den praktiska utbildningen, 8 veckotimmar, icke att ändras. Men genom att vid gruppövningarna i tredje och fjärde klassen låta eleverna, såsom redan nu skedde vid några seminarier, uppdelas på 8 grupper om 3 à 4 elever i stället för 6 med högst 5 elever, med motsvarande uppdelning av läsåret i 8 perioder, kunde antalet av de av andra elever hållna lektioner, som varje elev finge åhöra, något minskas. I stället vunnes en ökning av det antal lektioner, som eleven själv finge hålla, från 33 till 43. I samma syfte föresloges, att för serieövningar skulle av varje särskild elev disponeras 16 timmar i stället för nuvarande 6—12. Med hänsyn till svårigheten att angiva det antal övningslektioner, som varje elev kunde få på sin lott under heldagsbesöken i övningsskolan, hade dessa lektioner icke beräknats till mer än 10. I ämnet trädgårdsskötsel förutsattes eleverna få ungefär samma antal övningslektioner som nu, eller omkring 3. Det sammanlagda antalet elevlektioner skulle sålunda, lågt räknat, uppgå till 72 mot för närvarande 52—58, alltså en ökning med 38, eller 24 procent. Till jämförelse nämndes, att antalet lektioner, som lärarkandidaterna finge hålla under provårskursen vid läroverk och seminarier, för närvarande torde kunna uppskattas till 80—100 lektioner. För att minska elevernas arbetsbörda i tredje klassen och samtidigt ge ökad tid åt den praktiska utbildningen i högsta klassen hade tiden för gruppövningar i tredje klassen minskats från 2 till $1\frac{1}{2}$ veckotimmar per grupp och i fjärde klassen ökats från 3 till $3\frac{1}{2}$ veckotimmar per grupp.

På grund av att under de senare åren antalet läraravdelningar inom den skolform, i vilken en folkskollärare samtidigt undervisade barn å småskolestadiet och å folkskolestadiet (B₃-formen) ökats, hade de sakkunniga något ökat antalet gruppövningar inom övningsskolans småskolavdelningar. Den nuvarande ordningen för den praktiska lärarutbildningen upptog besök i andra läroanstalter, företrädesvis folkskolor och fortsättningsskolor. Den härför anslagna tiden, 4 halva eller 2 hela dagar under vardera terminen i högsta klassen, syntes emellertid vara för kort, och de sakkunniga föresloge därför, att tiden för dessa skolbesök utökades. I anslutning till undervisningen i psykologi och pedagogik borde studiebesök göras i olika skolor, såsom kindergarten, där till-

fälle härtill gäves, hjälpklasser, klasser för hörselsvaga och synsvaga samt abnormskolor. Dessutom föresloges att för de särskilda eleverna skulle anordnas hospitering i folkskolor utanför övningsskolan, varvid eleverna finge tillfälle att biträda vederbörande lärare vid barnens undervisning och handledning samt även, i lämplig utsträckning, själva hålla lektioner.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att seminariernas lärarkollegier förordat höjning av inträdesfordringarna till den 4-åriga linjen.

Vissa kollegier tillstyrkte oreserverat de sakkunnigas förslag på denna punkt. Andra åter yrkade på att fordringarna ytterligare skärptes, så att realskolkunskaper skulle krävas även i ämnena fysik och kemi eller att vissa elementära kunskaper skulle fordras i främmande språk för samtliga sökande. Från vissa håll hade även krävts fullt avslutad realskolkurs.

Då den utredning, de sakkunniga förebragt på denna punkt, visade, att utvecklingen gått därhän, att numera större delen av seminariernas elever redan vid inträdet i den 4-åriga linjen ägde en utbildning, som motsvarade minst realexamen, och att alltså dessa redan ägde kunskaper, som den nuvarande undervisningsplanen förutsatte skola inhämtas inom seminariet, tvekade överstyrelsen icke att förorda, att inträdesfordringarna till folkskoleseminariernas 4-åriga linje höjdes. Överstyrelsen ville samtidigt med bestämdhet framhålla, att även om en höjning av inträdesfordringarna skedde, funnes likväl icke möjlighet att minska seminariekursens längd, utan denna borde fortfarande liksom hittills utsträckas över fyra år.

Då det gällde att söka fixera den nivå, till vilken inträdesfordringarna skulle höjas, låge det nära till hands att fråga sig, huruvida icke tiden nu skulle vara inne att uppställa kravet på avlagd realexamen som grund för inträde i den 4-åriga seminariekursen. Vissa ganska avsevärda fördelar skulle säkerligen därigenom kunna vinnas. Överstyrelsen ville bland annat framhålla, att de språkkunskaper, som realskolkursen givit eleverna, skulle vara av mycket stort värde för deras seminariearbete. Därjämte skulle seminarierna, därest realexamen lades som grund för inträde, på ett helt annat sätt nära anknytas till det allmänna skolväsendet än vad som skulle bli fallet enligt de sakkunnigas förslag, och en sådan åtgärd skulle säkerligen bidra till att bryta den isolering, som på ett särskilt sätt utmärkt den hittillsvarande folkskolläro-utbildningen i vårt land.

De sakkunniga framhölle visserligen det önskvärda i att seminarierna genom inträdesfordringarnas höjande bringades i bättre anslutning till det allmänna skolväsendet, men överstyrelsen kunde icke finna, att de sakkunnigas förslag innebure någon egentlig förbättring i detta avseende. Visserligen skulle inträdesfordringarna i ett flertal ämnen i huvudsak motsvara fordringarna i realexamen, men de vitsord, som av offentliga läroanstalter givits i realexamen, skulle på intet sätt kunna tillgodoräknas de inträdessökande. Alla inträdessökande — alltså även de, som nyss avlagt realexamen — skulle nämligen underkastas inträdesprövning i samtliga ämnen. Överstyrelsen måste finna denna anordning högst

otillfredsställande. Det måste anses tämligen meningslöst, att en inträdessökande, som nyligen avlagt realexamen och erhållit officiellt betyg över godkända kunskaper i realskolans ämnen, åter skulle — måhända blott ett par veckor efter nämnda examens avläggande — undergå provning inför seminariets lärare i samma ämnen och på samma kurser. För en sökande, som ej alldeles nyligen avlagt realexamen, skärptes olägenheterna därigenom, att han givetvis måste förbereda sig för denna provning medelst en grundlig tidsödande repetition av realskolans kurser, vilken torde vara av föga betydelse för hans egen utveckling men nödvändig för att han skulle kunna stå sig i en provning, där, på grund av den korta tid som stode till buds, kanske endast några få minuter kunde ägnas åt varje sökande. Redan med nuvarande inträdesfordringar visade det sig — vilket även de sakkunniga framhållit — att sökande med realexamen i mycket stor utsträckning ansett sig behöva den hjälp, som preparandkurserna lämnat, för att bereda sig för inträdesprovet, och detta torde än mer bliva fallet, om inträdesfordringarna höjdes och inträdesprovning fordrades i samtliga ämnen. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag i fråga om inträdesfordringar och inträdesprovningar skulle därför säkerligen få till följd, att de av de sakkunniga så skarpt fördömda preparandkurserna, tvärt emot vad de sakkunniga avsett, komme att ytterligare utvecklas.

Överstyrelsen ville dessutom påpeka, att en inträdesprovning av den omfattning, som de sakkunniga tänkte sig, komme att bli en mycket krävande och tidsödande procedur, vilken torde bli mycket svår att medhinna under den tid, som stode till förfogande för inträdesprovningarna, nämligen en vecka. De sakkunniga hade nämligen icke föreslagit någon ökad tid för dessa provningar, ehuru de föresloge, att provningarna skulle vara av större omfattning än hittills och ehuru provningarna redan för närvarande vore mycket svåra att medhinna. Överstyrelsen ansåge ej heller, att en utökning av provningstiden vore att förordas, men funne, att en förenkling av provningsproceduren även av nu nämnd anledning vore önskvärd.

Såsom av det nu anförda framginge, ansåge överstyrelsen, *dels* att tiden nu torde vara inne att lägga realexamen som grund för studierna vid det 4-åriga seminariet, *dels* att inträdessökande, som avlagt sådan examen, icke skulle undergå inträdesprovning av samma omfattning som hittills. Utom de fördelar, som härigenom skulle vinnas för seminariearbetet, skulle genom denna anordning en verklig anslutning åstadkommas mellan folkskoleseminarierna och det allmänna undervisningsväsendet i övrigt.

När överstyrelsen förordat, att inträdesprovning icke skulle anordnas i samtliga ämnen för de sökande, som avlagt realexamen, så hade överstyrelsen därmed icke velat säga, att varje prov med dessa sökande skulle kunna undvaras. Lika ändamålslöst, som överstyrelsen funne det vara, att den som avlagt realexamen skulle vid provning till seminariet åter redovisa sina realskolkunskaper i samtliga ämnen, lika nödvändigt funne överstyrelsen det vara, att det mottagande seminariet finge tillfälle att anställa prov med de sökande för att utröna deras lämplighet för den fackutbildning, som seminariet avsåge att giva. Överstyrelsen vore här inne på samma tankegång, som de sakkunniga varit, då det gällt att finna lämpliga former för urvalet av de sökande till såväl

studentkurserna som den särskilda kursen för småskollärarinnor. I båda dessa fall hade de sakkunniga förordat, att vitsorden i den förut genomgångna examen skulle gälla utan prövning, men att ett inträdesprov skulle anordnas, för att seminariet skulle kunna utröna de sökandes lämplighet för seminariearbetet. Överstyrelsen ville nu föreslå en liknande anordning för de inträdessökande till 4-årig linje, vilka avlagt realexamen. Ett inträdesprov för dessa sökande borde förutom musik endast omfatta de båda ämnena modersmålet och matematik, i vilka såväl skriftlig som muntlig prövning borde anordnas. Däremot skulle prövning icke verkställas i övriga ämnen såvida de sökande däri ägde minst godkänt vitsord i realexamen. Provet borde anordnas på sådant sätt, att det kunde ådagalägga den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet samt visa, att han icke i tal, uppträdande o. s. v. vore behäftad med fel, som gjorde honom uppenbart olämplig för lärarkallet.

I likhet med vad som vore bestämt för inträde å gymnasium, borde för intagning i första klassen av 4-årig linje å folkskoleseminarium stadgas, att realexamensbetyg endast finge äga giltighet under viss begränsad tid efter examens avläggande. Överstyrelsen ville i detta avseende föreslå, att realexamensbetyg skulle berättiga till befrielse från inträdesprov endast för så vitt icke mer än tre år förflutit efter examens avläggande.

Vad överstyrelsen här ovan föreslagit rörande sökande, som avlagt realexamen, borde även gälla sökande, som vunnit flyttning till ring II⁴ eller högre ring av gymnasiet samt sökande med normalskolekompetens. I de ämnen, där sådan sökande ej ägde realskolkunskaper, borde han givetvis dock undergå inträdesprövning.

Ehuru överstyrelsen här framhållit de stora fördelar, som skulle vinnas, därest realexamen lades såsom allmän grund för folkskollärarytbildningen, vore överstyrelsen dock fullt medveten om att vissa tungt vägande invändningar kunde resas mot att avlagd realexamen skulle krävas som oeftergivligt villkor för inträde vid seminarium. Ett sådant krav skulle nämligen kunna medföra, att ungdom från avlägset belägna trakter av vårt land skulle i viss mån utestängas från tillträde till seminarierna. Då seminarierna hittills erhållit ett ej oväsentligt antal av sina mest begåvade och skickliga elever från orter, där icke tillfälle givits till fortsatt utbildning utöver folk- och fortsättningsskolor, skulle seminarierna och folkskolan lida en verklig förlust, därest denna elevkategori skulle helt utestängas. Den utredning, som de sakkunniga lämnade, gäve vid handen, att det ännu, trots den raska utvecklingen av läroverk och kommunala mellanskolor, funnes åtskilliga delar av vårt land, där ungdomen endast med stora ekonomiska uppoffringar kunde avlägga realexamen. Överstyrelsen ville även framhålla, att det icke sällan hände, att till seminarium anmälde sig sökande, vilka först vid en ålder, då de icke gärna kunde genomgå en realskola, sett sig i stånd att söka in på folkskolläraryrbanan, och att dessa bland annat tack vare sin erfarenhet från det praktiska livet blivit utmärkte lärare.

Med hänsyn till denna — visserligen allt fåtaligare — kategori av inträdessökande ville överstyrelsen förorda, att sökande, som icke avlagt realexamen, skulle beredas tillfälle att genom särskilt inträdesprov söka vinna inträde. Detta prov skulle dels omfatta samma prov, som överstyrelsen föreslagit för de sökande, som avlagt realexamen, dels bestå

av prövningar, avsedda att utröna, huruvida de sökande i kunskaps-hänseende vore mogna att deltaga i och tillägna sig seminariets undervisning i de olika ämnena. Det vore därvid icke nödvändigt, att den sökande på varje punkt skulle visa sig äga realskolkunskaper. Lämpligen skulle i stort sett de inträdesfordringar, som de sakkunniga föreslagit, kunna fastställas. Särskilt torde det vara nödvändigt, att fordringarna hölles relativt låga i ämnena fysik och kemi och att inga förkunskaper i främmande språk erfordrades.

På denna väg skulle alltså elever kunna intagas, vilka i vissa ämnen uppvisade lägre förkunskaper än dem, på vilka seminariekursen vore grundad. Då detta emellertid enligt överstyrelsens och de sakkunnigas förslag egentligen endast skulle bli fallet beträffande ämnena främmande språk, fysik och kemi, kunde det blija möjligt för dessa elever att under seminarietiden inhämta, vad som fattades dem, genom att timtalet för ifrågavarande ämne bleve större för dessa elever än för elever med real-examen och att undervisningen för de olika elevkategorierna åtminstone de första åren skedde i skilda grupper, en anordning, som även de sakkunniga tänkt sig, ehuru i mindre omfattning. Huru detta skulle kunna ordnas, utan att timtalet för ifrågavarande elever bleve alltför betungande, återkomme överstyrelsen till i det följande.

Överstyrelsen ville alltså föreslå, *dels* att realexamen skulle läggas som grund för folkskollärarytbildningen vid den 4-åriga linjen, *dels* att sökande, som avlagt realexamen, skulle genomgå inträdesprov i ämnena moders-målet, matematik och musik, varvid även den sökandes allmänna mög-nad och lämplighet för seminariearbetet skulle söka utrönas, *dels* ock att sökande, som icke avlagt realexamen, skulle undergå sådan prövning som nyss nämnts, och därjämte prövning i övriga ämnen, utvisande, att den sökande ägde erforderliga kunskaper för att kunna följa undervisningen vid seminariet.

Överstyrelsen biträder i huvudsak de sakkunnigas förslag till undervisningsplan för det 4-åriga seminariet. I lärarkollegiernas yttranden hade vissa förslag till ändringar i undervisningsplanen framkommit. Då dessa emellertid syntes kunna göras inom ramen för de beräknade kostnaderna, hade överstyrelsen icke nu upptagit dem till diskussion. Endast ett par detaljer, vilka kunde föranleda behov av anslagsökning, ville överstyrelsen upptaga till diskussion.

Överstyrelsen hade i sitt utlåtande här ovan framhållit, att inträdesfordringarna för sökande, som ej avlagt realexamen, borde hållas rätt låga i ämnena fysik och kemi och att inga förkunskaper i främmande språk borde erfordras, men att det i så fall vore lämpligt att vid seminariet anordna särskild undervisning i de nämnda ämnena för ifrågavarande elever. Överstyrelsen ville nu framhålla, att detta mycket väl syntes låta sig göra, om det av de sakkunniga föreslagna timtalet i nämnda ämnen minskades för de elever, som tagit realexamen, men bibehölles, eventuellt med en ringa ökning, för övriga elever. En sådan anordning komme att medföra en obetydlig utökning av antalet lärartimmar och därmed också — i den mån dessa timmar icke inrymdes i

de ordinarie lärarnas tjänstgöring — en mindre höjning av anslaget till timlärare.

Överstyrelsen biträdde de sakkunnigas förslag om en kurs i tal- och röstvård.

Då särskild utbildningskurs i *finska språket* hellre syntes böra läggas till Uppsala universitet än till ett seminarium, och då ännu ingen erfarenhet i frågan vunnits, ansåge sig överstyrelsen ej kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag om anordnande av en sådan seminariekurs. Skulle utvecklingen av skolväsendet i de finskspråkiga delarna av Norrbotten visa, att undervisning i finska språket vid ett norrlandsseminarium bleve behöfvig, komme överstyrelsen att framdeles upptaga frågan till prövning.

Överstyrelsen ville som sin åsikt uttala, att undervisningen i *hushållsgöromål* måste anses vara av mycket stor betydelse för de kvinnliga eleverna, vilka i stor utsträckning komme att tjänstgöra som lärarinnor på platser eller i förhållanden, där det vore av största vikt för dem att själva vara kunniga i ett hems skötsel. Även deras arbete i skolan torde hava gagn av att de ägde förmåga att på ett kunnigt sätt själva sköta eller hava inseende över sitt hem och sin mathållning. Överstyrelsen ville därjämte påpeka, att de praktiska och teoretiska insikter i matlagning, näringsfysiologi, hemvård m. m., som en lärarinna erhållit genom seminarieundervisningen i hushållsgöromål, måste göra henne bättre skickad att handhava det viktiga hälsovårdande arbetet bland skolbarnen. Ur dessa synpunkter vore det nyttigt även för de manliga seminarieeleverna att erhålla undervisning i ämnet.

Överstyrelsen funne ämnet vara av den vikt, att det icke utan tvingande skäl borde avföras från seminariernas timplan. Kursen i ämnet borde emellertid kunna minskas till exempelvis 4 veckotimmar, varigenom den skulle erhålla ungefär samma omfattning, som den frivilliga sommarkurs, de sakkunniga föreslagit. Kursen skulle vara obligatorisk för de kvinnliga eleverna, med möjlighet dock för dem, som redan ägde motsvarande kunskaper och färdighet, att befrias från kursen. Huru de för en kurs i hushållsgöromål behöfviga timmarna skulle beredas plats å seminariernas timplan, komme överstyrelsen att överväga i ett senare utlåtande. De ökade kostnaderna bleve emellertid rätt obetydliga, då de ordinarie lärarinnornas undervisning givetvis även skulle omfatta ämnets timmar i övningsskolan, vilka eljest skulle uppehållas med timlärarundervisning. Då övningsskolan enligt de sakkunnigas förslag skulle rätt avsevärt utökas, måste kostnaderna för sådan timlärarundervisning givetvis bliva rätt stora.

Överstyrelsen hemställde alltså, att lön till ordinarie lärarinnor i hushållsgöromål fortfarande måtte upptagas i folkskoleseminariernas stater.

Av ett vid överstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag framgår, att undervisningsrådet *Nylund*, med instämmande av undervisningsrådet *Almkvist*, funnit de sakkunnigas ståndpunkt beträffande behovet av de nuvarande inträdesprövningarna riktig och att han därför icke kunnat biträda överstyrelsens förslag, att de sökande — det gällde både folk- och småskoleseminarierna — som avlagt realexamen eller förvärvat normalskolekompetens, skulle befrias från prövning i ett flertal ämnen, medan endast de, som på annat sätt inhämtat sina kunskaper, skulle prövas i alla de ämnen, beträffande vilka prov erfordrades.

Så länge krav på avlagd realexamen icke uppställdes såsom villkor för inträde vid seminarium, syntes den under alla förhållanden nödvändiga jämförelsen mellan de sökandes förbildning bäst kunna ske genom en likformig prövning.

Det vore möjligt, att erfarenheten kunde komma att lägga i dagen behov av en anordning i sådan riktning, som överstyrelsen föreslagit. Men det syntes under alla förhållanden riktigast att, sedan inträdesfordringarna blivit höjda, någon tids erfarenhet angående verkningarna i olika hänseenden av inträdesprövningarna enligt nuvarande ordning avvaktades, innan en mera ingående ändring enligt överstyrelsens nu föreliggande förslag fastsloges i författningsväg.

Av samma protokollsutdrag framgår, att tillförordnade undervisningsrådet *Isaacsson* ansett, att överstyrelsens förslag till inträdesfordringar bort kompletteras med en bestämmelse i syfte att stimulera läraraspiranterna att före inträdet i seminariet ägna sig åt praktiskt arbete, att överstyrelsen bort föreslå ytterligare ett prov för samtliga sökande, vilket uteslutande skulle ha till ändamål att lämna hållpunkter för bedömandet av de sökandes personliga förutsättningar för lärarkallet, samt att finska språket borde på närmare angivet sätt upptagas som frivilligt ämne vid ett svenskt folkskoleseminarium.

Statskontoret har anfört, att ämbetsverket icke ansåge sig böra framställa någon erinran mot förslaget om höjning av inträdesfordringarna å den 4-åriga linjen, även om — såsom statskontoret framhåller — denna åtgärd syntes kunna vara föremål för olika uppfattningar.

Svenska gymnastiklärarsällskapet har i sin ovannämnda skrivelse föreslagit inträdesprov även i ämnet gymnastik. Motsvarande förslag har framförts av kaptenen *R. Fröding*, som även hemställt, att ämnet gymnastik med lek och idrott måtte förvandlas från övnings- till läsamne.

Förutnämnda *lärarsammanslutningar* hava hemställt, att den 4-åriga seminarielinjen måtte utan inskränkning byggas på realexamen eller den kunskapsnivå, som nämnda examen avser att garantera, att inträdesprövningarna måtte anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med skolöverstyrelsens ovanberörda förslag, samt att engelska och tyska språken måtte göras till obligatoriska läroämnen.

Departementschefen.

Sedan de nuvarande *inträdesfordringarna* vid den 4-åriga seminarie-linjen till sina grunddrag bestämdes år 1914, har skolväsendet undergått en genomgripande utveckling. Huvudpunkterna i denna utveckling markeras av den utsträckning av den allmänna skolplikten, som skedde genom 1918 års riksdags beslut om fortsättningsskolans införande som obligatorisk skolform, 1919 års undervisningsplan för folkskolan och av 1927 års skolreform, varigenom möjligheterna till undfående av högre skolundervisning förbättrades och folkskolans karaktär av bottenkola

för nämnda undervisning befästes. Det inre skolarbetet har undergått en väsentlig förändring, och detta i en riktning, som ställer ökade krav på lärarens kunskaper och på hans förmåga som uppfostrare. Skolväsendet har inom den givna organisatoriska ramen strävat att anpassa sig efter den snabba utvecklingen på andra områden av samhällslivet, vilken ställer ökade krav på medborgaren och därför också på skolans arbetssätt och dess bildningsmål. En utsträckning av lärotidens längd vid folkskolan framstår som bekant som det mest aktuella önskemålet i fråga om vårt lands folkundervisning. En sådan förlängning av skoltiden kommer att ytterligare öka anspråken på dugligheten hos lärarna inom folkskoleväsendet och behovet av en förbättring av den nuvarande lärarutbildningen.

Som ett enligt min mening betydelsefullt steg i denna riktning kan det föreliggande förslaget om införande av skärpta inträdesfordringar vid seminariernas 4-åriga linje rubriceras. Ett realiserande av detta förslag öppnar möjligheter att på ett mer tillfredsställande sätt än vad nu är fallet främja den fackliga utbildningen av eleverna vid seminarierna. Det är, såsom de sakkunniga påpeka, möjligt att redan nu i viss utsträckning tillgodose behovet härav på grund av den förskjutning uppåt, allmänbildningsnivån hos eleverna faktiskt företer. En revision av inträdesfordringarna i angivet hänseende skulle emellertid möjliggöra, att undervisningsplanen vid seminarierna kan både reellt och formellt bygga på ett mått av kunskaper, som i vissa hänseenden icke oväsentligt överstiger de fordringar, som nu stadgeenligt ställas, och att alltså utbildningen vid seminarierna kan planmässigt anordnas härefter och givas ett rikare innehåll, än de nuvarande förhållandena medgiva.

Nyss nämndes, att den faktiska kunskapsnivån hos de inträdessökande alltmärka ökats. De sakkunniga hava i detta hänseende verkställt en uttömmande undersökning rörande den utbildning, som de i första klassen av det 4-åriga seminariet intagna besitta. Denna undersökning visar, att under den tid av något över tjugu år, som förflutit, sedan de nuvarande inträdesfordringarna bestämdes, antalet i första klassen intagna, vilka som förutbildning haft endast folkskola, minskats från 49,1 procent till endast 11,8 procent av samtliga de i nämnda klass intagna eleverna, samt att samtidigt motsvarande procenttal för dem, som avlagt realexamen, ökats från endast 8,5 procent till icke mindre än 34 procent. Enligt samma undersökning hade år 1915 endast 17,4 procent av de i första klassen intagna en skolunderbyggnad, som motsvarade realexamen eller låg däröver. Sistnämnda procenttal uppgick år 1934 till icke mindre än 67,7 procent. Mer än två tredjedelar av de i första klassen intagna eleverna hade alltså sistnämnda år *högre inträdeskompetens* än de sakkunniga föreslå och återstoden torde, såsom framgår av

vad ovan anförts, hava ägt en inträdeskompetens, som ej avsevärt skiljer sig från den av de sakkunniga föreslagna.

I betraktande av det nu anförda måste jag ge de sakkunniga rätt därutinnan, att en höjning av inträdesfordringarna synes böra vidtagas redan av det skälet, att en bättre överensstämmelse med den faktiskt förefintliga inträdeskompetensen bör åvägabringas.

När det gäller att avväga, till vilken nivå inträdesfordringarna böra höjas, hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, icke att avlagd real-examen uppställas såsom inträdesvillkor, utan att kunskapsnivån höjes till att i stort sett motsvara realexamen. I ämnena kristendoms-kunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi samt biologi och hälso-lära böra enligt de sakkunnigas förslag inträdesfordringarna i huvudsak motsvara realskolans kurser, under det att man i fysik och kemi — med hänsyn till att det för inhämtande av realskolans kurser i sistnämnda ämnen erfordras tillgång till laborativ utrustning — skulle nöja sig med ett icke oväsentligt lägre kunskapsmått och i övningsämnena bibehålla ungefär de nuvarande inträdesfordringarna. Kunskaper i främmande språk skulle ej utgöra oeftergivligt villkor för inträde. Då de sakkunniga sålunda ej velat uppställa krav på avlagd realexamen som inträdesfordran, hava de ansett, att en ensartad inträdesprövning skall anställas i de olika ämnena (med undantag dock för främmande språk, där prövningen skulle vara frivillig) med samtliga sökande, oavsett arten av deras förutbildning.

Skolöverstyrelsen har däremot ansett tiden vara inne att föreskriva avlagd realexamen som villkor för inträde i den 4-åriga linjen, detta närmast på grund därav, att, såsom överstyrelsen betonar, på så sätt vissa avsevärda fördelar säkerligen skulle vinnas för det inre seminariearbetet (bland annat skulle elevernas språkkunskaper vara av mycket stort värde för deras seminariearbete), samt att seminarierna skulle vinna en bättre anknytning till det allmänna skolväsendet, än vad som skulle bli valet vid bifall till de sakkunnigas förslag, varförutom en sådan åtgärd skulle förenkla inträdesprövningarna. Överstyrelsen föreslår därför, att realexamen lägges som grund för folkskolläraryrkesutbildningen på den 4-åriga linjen, samt att sökande, som avlagt sådan examen, skall genomgå inträdesprov i modersmålet, matematik och musik, varvid man även skulle söka utröna sökandens allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet. Emellertid har överstyrelsen ej velat från tillträde till seminarium helt utestänga sökande, som ej avlagt realexamen. Därför har föreslagits, att sådan sökande skall undergå prövning, som nyss nämnts, och därjämte prövning i övriga ämnen, vilken prövning skulle hava till ändamål att utvisa, att den sökande ägde erforderliga förutsättningar för att kunna tillgodogöra sig undervisningen vid seminariet.

För egen del vill jag till en början framhålla, att jag icke kan understödja ett förslag, som vore ägnat att från tillträde till seminarium utesluta dem, som vilja ägna sig åt folkskolläraryrket men ej haft tillfälle att åtnjuta utbildning vid allmänt läroverk eller annan läroanstalt med realexamen. I detta hänseende vill jag understryka vad överstyrelsen framhållit därom, att seminarierna hittills erhållit ett ej oväsentligt antal av sina mest begåvade och skickliga elever från orter, där tillfälle icke givits till fortsatt utbildning utöver folk- och fortsättningskolan. Denna min ståndpunkt innebär emellertid icke, att jag motsätter mig förslag om en höjning av det *kunskapsmått*, som bör krävas för inträde i den 4-åriga linjen, till en nivå, som i det närmaste motsvarar realexamens. Rika utbildningsmöjligheter vid sidan av dem, som föra genom skolorna, stå i våra dagar öppna för studieintresserade. För en begåvad och ambitiös person, som befinner sig i den relativt mogna ålder, som är föreskriven för inträde i första klassen, torde det numera icke möta oöverkomliga svårigheter att genom självstudier förskaffa sig en utbildning, som svarar mot realexamen. Den, som över huvud taget icke förmår detta, tillhör enligt min mening icke dem, vilkas tillträde till folkskolläraryrksutbildning bör underlättas.

Varken de sakkunnigas eller skolöverstyrelsens förslag står i strid med min nyss tillkännagivna uppfattning. Att jag är mer benägen att biträda det av de sakkunniga framlagda förslaget beror därpå, att det enligt min mening är av betydelse, att samtliga de inträdessökande — oavsett om de förskaffat sig det stipulerade kunskapsmålet genom realexamen eller genom däremot svarande självstudier — böra bedömas under *i möjligaste mån likartade förhållanden* och på ett sätt, som tillåter jämförelse mellan avlagda prestanda. Det lär icke kunna bestridas, att skolöverstyrelsens förslag härutinnan är otillfredsställande och kan medföra, att de, som *ej* avlagt realexamen, komma i en i förhållande till de inträdessökande *med* realexamen missgynnad ställning. Det är fara värt, att redan detta förhållande kan avskräcka många av dem, som skolöverstyrelsen själv önskar som elever vid seminarierna, från att anmäla sig till inträde, vilket — såsom överstyrelsen framhåller — skulle innebära en verklig förlust för seminarierna och för folkskolan. Däremot skulle vid ett biträdande av de sakkunnigas förslag ingen principiell åtskillnad i prövningshänseende komma att göras mellan nämnda båda kategorier av inträdessökande.

Jag medger, att ett bifall till överstyrelsens förslag skulle kunna medföra vissa fördelar, såsom en förenklad inträdesprövning och även ytterligare någon, ehuru relativt obetydlig förbättring av seminarieutbildningen utöver de sakkunnigas förslag, varjämte tvivelsutan folkskoleseminarierna skulle på detta sätt erhålla en närmare anknytning till det allmänna skolväsendet än genom de sakkunnigas förslag. Men dessa

fördelar synas icke vara av den art, att de uppväga de ovan angivna olägenheterna med överstyrelsens förslag. Jag vill framhålla, att hinder icke torde möta att förlänga den tid, som nu tages i anspråk för inträdesprövningar, med en eller annan dag, därest erfarenheten skulle giva vid handen, att nämnda tid skulle bliva för knapp.

Vad ovan anförts ger vid handen, att jag i princip biträder de sakkunnigas förslag till inträdesfordringar. Detaljerna i förslaget torde icke böra nu upptagas till dryftande. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att senare företaga dessa spörsmål och de frågor, som därmed hava samband, exempelvis frågan om de nuvarande preparandkurserna, till närmare prövning och avgörande, varvid Kungl. Maj:t bör vara oförhindrad att vidtaga de jämkningar i de sakkunnigas förslag, som eventuellt kunna befinnas motiverade. I nämnda sammanhang torde även böra prövas det från gymnastiklärarhåll framförda förslaget om anordnande av inträdesprövning jämväl i ämnet gymnastik. Jag anser mig emellertid böra redan här framhålla, att det självfallet icke kan ifrågakomma att, såsom på något håll ifrågasatts, förvandla detta ämne från övnings- till läsämne.

Den av de sakkunniga föreslagna *undervisningsplanen* torde i allt väsentligt kunna läggas till grund för de ytterligare överväganden av frågan, som kunna bliva erforderliga. Den åsyftar beaktansvärda förbättringar av den nuvarande lärarutbildningen, vilka förbättringar, som nämnts, till en del skulle möjliggöras genom den höjning av inträdesfordringarna, som de sakkunniga föreslagit och av mig förordats. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på den avsevärda förbättring av den *praktiska* lärarutbildningen, som kan ernås genom vissa av de sakkunniga föreslagna åtgärder, och även på den välbehövliga förstärkningen av elevernas självständiga arbete, vilken ligger i linje med motsvarande strävanden, som under de senare åren framträtt på många andra områden av skolväsendet. Detaljerna i förslaget torde näppeligen böra här närmare diskuteras. Jag vill emellertid — med hänsyn till de efterföljande kostnadsberäkningarna — framhålla, att jag i likhet med skolöverstyrelsen och på de av överstyrelsen anförda skälen anser mig böra tillstyrka, att ämnet hushållsgöromål även i fortsättningen upptages på timplanen för folkskoleseminarierna och göres obligatoriskt för de kvinnliga eleverna, med möjlighet dock till befrielse i vissa fall för dem, som redan äga motsvarande kunskaper och färdigheter. Jag ämnar i det följande framlägga förslag om bibehållande av de nuvarande ordinarie lärartjänsterna i nämnda ämne. I likhet med överstyrelsen biträder jag vidare förslaget om anordnande av en kurs i tal- och röstvård och återkommer i det följande till kostnadsberäkningarna för denna kurs. Där emot kan jag icke dela överstyrelsens uppfattning i fråga om den frivilliga kurs i finska språket, vilken enligt de sakkunnigas förslag

skulle anordnas vid seminarium, som överstyrelsen bestämmer. Jag anser för min del, att utbildning på detta område är en nödvändig följd av 1935 års riksdags av de sakkunniga berörda beslut om införande av frivillig undervisning i finska språket vid fortsättningsskolan inom de finsktalande distrikten i Norrbotten, och att denna utbildning snarare bör förläggas i närheten av de trakter, som skola draga fördel av densamma, än till någon universitetsstad. Lämpligen bör utbildningen förläggas till Luleå, på vilken ort enligt mitt i det efterföljande framlagda förslag skulle komma att finnas folkskoleseminarium. Det torde, enligt vad jag erfarit, icke vara omöjligt att för denna undervisning förvärva någon för ändamålet kompetent person.

Kungl. Maj:t lär senare bliva satt i tillfälle att taga ståndpunkt till detaljerna i förslaget till undervisningsplan. I sina grunddrag torde det emellertid kunna utgöra underlag för de efterföljande kostnadskalkylerna.

Sammanfattningsvis innebär alltså min ståndpunkt i huvudsak, att jag biträder de sakkunnigas förslag till inträdesfordringar och undervisningsplan vid den 4-åriga seminarielinjen, dock med den avvikelsen, att jag anser, att undervisningen i hushållsgöromål fortfarande bör i regel vara obligatoriskt läroämne.

b) De 2-åriga linjerna.

Gällande bestämmelser.

För inträde i *studentlinje* fordras nu, bland annat, att ha avlagt studentexamen eller förvärvat den behörighet till ämneslärarinnebefattning vid allmänt läroverk, som vid högre lärarinneseminariet i Stockholm avlagd avgångsexamen avser att meddela, att ha blivit godkänd i vederbörlig inträdesprövning samt att, vad kvinnlig inträdessökande angår, ha i skolkök genomgått kurs i huslig ekonomi eller på annat sätt förvärvat förfarenhet i hushållsgöromål. Inträdessökande, som avlagt studentexamen, skall undergå prov i musik och slöjd ävensom i sådana i det fyrklassiga seminariets undervisning ingående ämnen eller ämnesgrenar, med undantag dock av främmande språk och kemi, i vilka sökanden icke erhållit godkänt vitsord, avseende högsta årsklassen, i studentexamen eller i därefter undergången fyllnadsprövning, dock att prövning i geografi må påkallas allenast då sökanden icke kan förete godkänt vitsord vid flyttning till näst högsta årsklassen av gymnasium eller lyceum. De ämnen, förutom de två för alla obligatoriska, vari en sökande i förekommande fall enligt anförda bestämmelser kan avkrävas inträdesprov, äro: kristendomskunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi, biologi och hälsolära, fysik, teckning samt gymnastik med lek och idrott. Fordringarna för dessa prov utgöras av insikt och färdighet i vederbörande ämne i huvudsak motsvarande seminariets kurs

i ämnet med undantag av sådana delar därav, vilka ingå i den 1-åriga kursens undervisningsplan.

Såsom redan tidigare framhållits, finnes nu icke någon motsvarighet till den av mig i det föregående föreslagna *linjen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor*.

1932 års seminariesakkunniga.

Studentlinjen. Vad *inträdesfordringarna* vid denna linje beträffar, föreslå de sakkunniga — under anförande bland annat, att vid seminarierna i Kalmar och i Stockholm under åren 1909—1934 endast 3 sökande med avgångsexamen från högre lärarinneseminarium intagits i 1-årig kurs — att för samtliga sökande till den 2-åriga studentlinjen skulle krävas avlagd studentexamen. På närmare anförda skäl föreslås vidare, att sistnämnda sökande skulle provas i musik men icke i slöjd samt dessutom undergå ett kortare prov i muntlig framställning i syfte att få hållpunkter för bedömandet av sökandens allmänna förutsättningar som undervisare.

Därefter anføres bland annat följande:

Vad slutligen anginge förekomsten av de särskilda, i vissa ämnen erforderliga prov, vilka den sökande enligt nuvarande bestämmelser hade att underkasta sig allt efter beskaffenheten av hans studentexamen, hade förhållandena blivit helt förändrade i och med tillkomsten av differentierad studentexamen enligt 1928 och 1933 års läroverksstadgor. I fråga om sökande, som avlagt sin studentexamen enligt de före år 1928 gällande bestämmelserna, hade dessa särskilda prov i allmänhet inskränkt sig till övningsämnena teckning och gymnastik samt för en och annan sökande dessutom något kunskapsämne. Helt annorlunda ställde sig förhållandena för studenter, vilka avlagt examen enligt 1928 och 1933 års läroverksstadgor med dess differentiering och valfrihet i fråga om de ämnen, som studeras under de sista gymnasieåren. Redan nu märktes en stark ökning av deras antal, som för inträde i 1-årig seminariekurs måste underkasta sig fyllnadsprövning eller inträdesprov i flera än de för alla sökande gemensamma provningsämnena musik och slöjd. Man kunde för varje år räkna med en ökning av antalet inträdessökande, vilka hade att underkasta sig antingen fyllnadsprövning eller inträdesprov i flera ämnen. Vid sådant förhållande hade det syntts både rimligt och lämpligt att undersöka, huruvida man vid en omorganisation av studenternas utbildning till folkskollärare genom särskilda åtgärder skulle kunna underlätta övergången från gymnasiet till seminariekursen. De sakkunniga hade därför sökt finna en anordning, varigenom inom den 2-åriga kursens ram möjlighet skulle kunna beredas eleverna att i vissa ämnen komplettera sina kunskaper. Härmed skulle vinnas dels att bördan av kompletteringsarbetet *före* inträdet vid seminariet kunde lättas, dels också att de inlagda kompletteringskurserna kunde anordnas i enlighet med lärarutbildningens speciella syften och önskemål.

Av de i § 9 av 1933 års läroverksstadga föreskrivna ämneskombinationerna hade sju, av de sakkunniga å sid. 72 i betänkandet närmare

angivna synts lämpliga för dem, som efter avlagd studentexamen ville utbilda sig till folkskollärare. För de studenter, vilka för sina studier valt någon annan grupp av tillvalsämnen än de angivna, borde för inträde i studentkursen erfordras fyllnadsprövning, så att deras studentexamen därigenom komme att motsvara någon av nämnda sju kombinationer.

I fråga om studenter, vilkas examen antingen ursprungligen eller genom fyllnadsprövning omfattade någon av ifrågavarande ämneskombinationer, skulle för utbildning till folkskollärare erfordras kompletterande studier i högst tre av ämnena matematik, geografi, biologi och hälsolära, fysik samt kemi.

Av kompletteringsämnena intoge matematik en särställning, i det studiet icke erfordrade något laborativt arbete. Redan det kunskapsmätt, som garanterades av godkänd efterprövning i studentexamen å latingymnasiet, kunde anses giva fullt tillräckliga kunskaper för deltagande i den 2-åriga kursen. Ännu mera gällde detta givetvis för den, som undergått efterprövning å realgymnasiet. För samtliga studenter, vilka icke i sin tillvalsämneskombination hade matematik, gällde emellertid, att de med förbigående av vissa delar av gymnasiekursen, vilka icke direkt ägde så stor betydelse för deras lärarverksamhet i folkskolan, lämpligen kunde på egen hand inhämta vad som bruste i deras kunskaper i förhållande till det 4-åriga seminariets kurs och sedan underkasta sig inträdesprov i detta ämne. De speciella metodiska problem, som hörde samman med folkskolans matematikundervisning, finge de vid utbildningen till lärare tillfälle att studera dels vid övningslektionerna i ämnet, dels ock vid undervisningen i ämnets metodik. De sakkunniga föresloge därför, att för ämnet matematik skulle, vad inträdesfordringarna anginge, fortfarande gälla samma anordning som hittills: antingen fyllnadsprövning i studentexamen eller ock avläggande av inträdesprov, varvid för godkänt vitsord skulle fordras insikter i huvudsak motsvarande kursen för den 4-åriga linjen.

Vad beträffade övriga ämnena, som enligt de sakkunnigas mening borde bli föremål för kompletterande studier — geografi, biologi och hälsolära, fysik samt kemi — märktes, att i ämnet kemi erfordrades enligt den nuvarande organisationen icke något inträdesprov, ej heller någon fyllnadsprövning. Den, som vid inträdet ej hade vitsord i ämnet, bereddes nämligen tillfälle att vid seminariet få särskild undervisning däri. Kursplanen för ämnet kemi i studentkursen toge fasta på sådana delar, vilka vore av särskild vikt för undervisningen i folkskolan. Undervisningen vore förlagd till tid utom timplanen. Det hade synts de sakkunniga lämpligt, att jämväl beträffande ämnena geografi, biologi och hälsolära samt fysik föreslå samma anordning, som redan nu funnes i fråga om ämnet kemi. I samtliga dessa ämnen borde alltså inom den 2-åriga linjen beredas utrymme för särskild kompletterande undervisning för de studenter, som vore i behov därav. Genom en sådan anordning vunnos ock den fördelen, att läraraspiranterna bleve insatta i det experimentella studiet av dessa ämnen med särskild vikt lagd på sådana delar av respektive ämnena, vilka vore av betydelse för undervisningen i folkskolan. Beträffande dessa fyra ämnen skulle inträdesprov alltså icke krävas till den 2-åriga linjen av de studenter, i vilkas examen inginge någon av ovannämnda ämneskombinationer. Det borde likväl stå sådan

sökande fritt att, därest han så önskade, få underkasta sig inträdesprov i något eller några av ämnena geografi, biologi och hälsolära, fysik samt kemi. Beträffande dylikt prov skulle, liksom i fråga om prov i andra ämnen, vilka inginge i det 4-klassiga seminariets undervisning och i vilka sökanden icke erhållit godkänt vitsord, avseende högsta årsklassen, i studentexamen eller i därefter undergången fyllnadsprövning, för godkänt vitsord fordras insikt och färdighet i huvudsak motsvarande seminariets kurs i ämnet med undantag av sådana delar därav, som inginge i den 2-åriga kursens undervisningsplan. Prov i främmande språk borde, i likhet med vad nu vore fallet, icke fordras för inträde i studentkurs.

Beträffande den av de sakkunniga för studentlinjen föreslagna *undervisningsplanen* hänvisas till betänkandet. Till belysande av densamma återgives nedan en jämförelse mellan den föreslagna timplanen och den nuvarande timplanen för den 1-åriga linjen.

De sakkunnigas förslag				Gällande bestämmelser	
Ämnen	Klass I	Klass II	Summa	Ämnen	Timmar
Kristendomskunskap	2	1	3	Kristendomskunskap	2
Modersmålet	3	1	4	Modersmålet	2
Matematik	—	—	—	Hälsolära	1
Historia	—	—	—	Ekonomilära	2
Samhällslära	—	4	4	Psykologi och pedagogik . . .	5
Geografi	—	—	—		
Biologi och hälsolära	2 ¹ / ₂	—	2 ¹ / ₂		
Fysik	—	—	—		
Kemi	—	—	—		
Engelska språket	—	—	—		
Psykologi och pedagogik	4	4	8		
Biblioteksteknik	1 ¹ / ₂	—	1 ¹ / ₂		
	12	10	22		
Teckning	2	1	3	Teckning	2
Välskrivning	1 ¹ / ₂	—	1 ¹ / ₂	Musik	2
Musik	2	2	4	Trädgårdsskötsel	3
Trädgårdsskötsel	2	1 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	Gymnastik med lek och idrott	6 ¹
Slöjd	4	4	8		
Gymnastik med lek och idrott	5	5	10		
	15¹/₂	13¹/₂	29		
Praktisk utbildning:				Praktisk utbildning	9
metodik	4 ¹ / ₂	3	7 ¹ / ₂		
gruppövningar	2	3 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂		
	6¹/₂	6¹/₂	13		
Summa timmar	34	30	64	Summa timmar i veckan	34²

¹ För kvinnliga elever 4.

² » » » » 32.

Till tid utom timplanen vore *nu* förlagd, anförda de sakkunniga, bland annat

lek och idrott under lärares ledning (i allmänhet 2 veckotimmar), manlig slöjd (5 veckotimmar) och husligt arbete (7 veckotimmar). I lek och idrott hade samtliga elever att delta; beträffande manlig slöjd och husligt arbete vore deltagandet däremot beroende av om elevs begäran därom bifölles av rektor i samråd med de lärare, som undervisade vid kursen, samt av seminariets läkare. Emellertid hade vid seminariet i Växjö under en lång följd av år alla eleverna deltagit i slöjdundervisningen, och vid seminariet i Stockholm hade de allra flesta åtnjutit undervisning i husligt arbete. Vid båda seminarierna hade dessutom särskild undervisning i välskrivning varit anordnad för samtliga elever under åtminstone en halv veckotimme. Den sammanlagda undervisningstiden hade för samtliga elever på detta sätt vid de nämnda seminarierna kunnat uppgå till $41\frac{1}{2}$ veckotimmar. Av denna tid kommo på de teoretiska ämnena 12, på övningsämnena $20\frac{1}{2}$ och på den praktiska lärarutbildningen 9 timmar. Härtill hade för vissa elever kommit likaledes utom timplanen förlagd undervisning i körsång, kemi och frivillig teckning.

Enligt *de sakkunnigas förslag* skulle till tid utom timplanen förläggas motsvarande undervisning, som enligt det ovanstående skulle förekomma vid den 4-åriga linjen, med undantag för den frivilliga kursen i tyska men med tillägg av ovannämnda kompletteringskurser.

Vid fördelningen av undervisningstiden mellan studentlinjens båda klasser hade de sakkunniga sökt att, med ledning av enahanda synpunkter, som anförts i fråga om den 4-åriga linjen, särskilt i den 2-åriga linjens sista klass bereda erforderlig tid för elevernas praktiska lärarutbildning och utrymme för deras mera självständiga arbete i form av specialstudium, för vilket liksom i den 4-åriga linjens sista klass borde beredas en sammanhängande tid av 4 timmar per vecka. Ökningen av timantalet för den obligatoriska undervisningen från ovan beräknade $41\frac{1}{2}$ timmar till de föreslagna 64 timmarna, eller $22\frac{1}{2}$ timmar, fördelade sig på de teoretiska ämnena (inklusive biblioteksteknik) med 10 timmar, på övningsämnena med $8\frac{1}{2}$ timmar och på den praktiska lärarutbildningen med 4 timmar.

Vad den praktiska lärarutbildningen beträffar, vilken i den 1-åriga kursen nu är ordnad enligt samma principer som inom det 4-åriga seminariet, hade de sakkunniga

genom att bland annat föreslå, att eleverna vid grupplektionerna skulle uppdelas på samma sätt, som förutsatts för de båda sista klasserna inom den 4-åriga linjen, och genom ökning av antalet serielektioner samt tiden för heldagsbesöken sökt vinna en förbättring av den praktiska lärarutbildningen, varigenom antalet elevlektioner kunnat ökas från 50 till 73 utan att timtalet för gruppövningarna behövt förstärkas med mer än en halv timme. Tiden för behandlingen av metodiska frågor hade däremot i förslaget fått en högst avsevärd utökning, från 4 till $7\frac{1}{2}$ timmar. Av dessa vore sammanlagt 5 timmar avsedda för den

metodiska undervisningen i ämnena matematik, geografi, biologi och hälsolära, fysik samt kemi. I anvisningarna till den praktiska lärarutbildningen hade de sakkunniga föreslagit särskilda anordningar i syfte att undvika den olägenheten vid den nuvarande 1-åriga kursen, att eleverna så gott som omedelbart vid läsårets början måste hålla lektioner i övningsskolan. För övrigt omfattade de sakkunnigas förslag för den praktiska lärarutbildningen samma anordningar som upptagits för den 4-åriga linjen.

Linjen för småskolläraryrinnors utbildning till folkskollärarinnor. Beträffande de av de sakkunniga för denna linje ifrågasatta *inträdesfordringarna* hänvisas till det föregående ävensom till betänkandet. Till belysande av undervisningsplanen, i fråga om vilken i övrigt hänvisas till betänkandet, återgives nedan förslaget till timplan. Anmärkas må, att de sakkunniga förutsatt, att undervisningsplanen tills vidare skulle hava provisorisk karaktär och — sedan närmare erfarenheter vunnits — ersättas med definitiva föreskrifter.

Ä m n e n	Klass III ^{2*}	Klass IV ^{3**}	Summa
Kristendomskunskap	2	2	4
Modersmålet	2	2	4
Matematik	3 ^{1/2}	4	7 ^{1/2}
Historia	3 ^{1/2}	—	3 ^{1/2}
Samhällslära	3 ^{1/2}	—	3 ^{1/2}
Geografi	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}
Biologi och hälsolära	2	2	4
Fysik	3	3	6
Kemi	2	2 ^{1/2}	4 ^{1/2}
Engelska språket	4	3	7
Psykologi och pedagogik	1	2	3
	29	20^{1/2}	49^{1/2}
Teckning	1	1	2
Musik	2	2	4
Trädgårdsskötsel	1	2	3
Slöjd	—	2	2
Gymnastik med lek och idrott	4	4	8
	8	11	19
Praktisk utbildning:			
metodik	1 ^{1/2}	1 ^{1/2}	1
gruppövningar	1 ^{1/2}	2	2 ^{1/2}
	1	2^{1/2}	3^{1/2}
Summa timmar	38	34	72

* Avser den första årsklassen i kursen.

** " " andra " " "

Till tid utom timplanen skulle förläggas

frivilliga laborationer under lärares ledning i geografi, biologi och hälsolära, fysik samt kemi, sammanlagt 2 veckotimmar;

körsång under lärares ledning, 1 veckotimme;

frivillig teckning under lärares ledning, 1 veckotimme.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har förklarat sig vilja i huvudsak tillstyrka vad de sakkunniga föreslagit i fråga om inträdesfordringar och inträdesprövning till *studentlinjen*. Beträffande de föreslagna kompletteringskurserna har *överstyrelsen* dock anfört följande erinringar.

Överstyrelsen ville först nämna, att de lärarkollegier, som yttrat sig om de föreslagna kompletteringskurserna, icke haft något att invända mot deras inrättande.

För att folkskollärarexamen å den 2-åriga linjen skulle bli fullt likvärdig med folkskollärarexamen å den 4-åriga borde fordras, att studenterna vid sin avgång från seminariet ägde kunskaper i samma ämnen och till i huvudsak samma mått som elever, som utexaminerats från den 4-åriga linjen. På grund av den vidsträckt differentieringen i den nuvarande studentexamen kunde det emellertid hända, att en student vid sitt inträde å seminariet saknade tillräckliga kunskaper i vissa av det 4-åriga seminariets ämnen, vilka icke vore upptagna å den 2-åriga linjens undervisningsplan. I själva verket motsvarade icke någon av den nuvarande studentexamens ämneskombinationer fullt de krav, som den 2-åriga linjen ställer på de sökandes förkunskaper. I vidrigaste fall kunde en student på grund av den ämneskombination, han valt, sakna behövliga förkunskaper i fem av seminariets ämnen. För att examen å den 2-åriga linjen skulle beträffande ifrågavarande ämnen bli likvärdig med examen å den 4-åriga, kunde man tänka sig, *antingen* att fyllnadsprövning i studentexamen erfordrades före inträde å seminariet, *eller* att seminariet anordnade kompletteringskurser i dessa ämnen, *eller* ock att inträdesprövning i ämnena verkställdes.

Ur organisationssynpunkt vore det givetvis enklast, att *fyllnadsprövning* föreskrevs i sådana ämnen å den 4-åriga linjens undervisningsplan, vilka saknades i vederbörandes studentexamen och ej förekomme i den 2-åriga linjens undervisning. Emellertid syntes det *överstyrelsen*, att denna föreskrift skulle bli onödigt sträng, i synnerhet som fordringarna i studentexamen i vissa av de ämnen, varom här vore fråga, vore högre än motsvarande fordringar å den 4-åriga seminarielinjen. *Överstyrelsen* ville därför i likhet med de sakkunniga förorda, att möjlighet bereddes eleverna att under seminarietiden komplettera sina kunskaper i vissa ämnen. *Överstyrelsen* ville förorda detta ej blott för att härmed underlätta övergången från gymnasiet till seminarierna utan ock av det skälet, att en sådan *kompletteringskurs* inom seminariet kunde givas en mera praktisk-pedagogisk prägel och därigenom bli eleverna till större gagn för deras blivande kall än vad en fyllnadsprövning i studentexamen kunde bli. — Att *överstyrelsen* dock ställde sig tveksam inför de sakkunnigas förslag till kompletteringskurser berodde därpå, att *överstyrelsen* funne det svårt för eleverna att medhinna komplet-

teringskurser i den omfattning, som skulle kunna bli följden av de sakkunnigas förslag. Överstyrelsen ville föreslå, att det antal kompletteringskurser, som en elev kunde få genomgå, begränsades till två, och att fyllnadsprövning skulle erfordras i övriga av ifrågavarande ämnen. Det torde dock måhända bli nödvändigt att vid varje seminarium ha möjlighet att anordna samtliga fyra kurser, men då antalet elever i varje kurs efter överstyrelsens förslag sannolikt skulle bli ganska begränsat, torde envar av dessa kurser ej behöva anordnas oftare än vartannat år. För varje år skulle därigenom kursernas antal inskränkas till två vid varje dubbelseminarium.

Överstyrelsen kunde i huvudsak tillstyrka de sakkunnigas förslag till undervisningsplan för den 2-åriga seminarielinjen. Den omarbetning därav, som överstyrelsen emellertid funne nödvändig, ämnade överstyrelsen senare verkställa. De ändringar i timplanen, som överstyrelsen därvid eventuellt komme att föreslå, vore ej av så genomgripande art, att de icke kunde falla inom ramen för de sakkunnigas kostnadsberäkningar.

Vidare har överstyrelsen, såsom redan av det föregående framgår, i huvudsak tillstyrkt förslaget till *kurs för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor*.

Departementschefen.

De sakkunnigas förslag till inträdesfordringar och undervisningsplaner för de 2-åriga linjerna torde i allt väsentligt kunna läggas till grund för den fortsatta behandlingen av dessa frågor. Beträffande undervisning i ämnet hushållsgöromål hänvisas dock till vad jag i det föregående anför. Det synes få ankomma på Kungl. Maj:t att senare företaga nämnda förslag till avgörande, därvid ställning även torde böra tagas till skolöverstyrelsens förslag till begränsning av antalet kompletteringskurser.

Efterföljande kostnadskalkyler synas kunna i huvudsak grundas på det av de sakkunniga framlagda timplansförslaget.

C. Behovet av folkskollärare.

Rådande förhållanden.

Folkskoleseminariernas nominella examinationskapacitet har, med utgångspunkt från ett antal av 30 elever per examinationsavdelning, genom indragning av fyra folkskoleseminarier och fem tillfälliga studentkurser nedbringats från 930 lärare under läsåret 1922—1923 till 600 lärare under läsåret 1935—1936. Den verkliga examinationen av folkskollärare har emellertid, såsom 1932 års seminariesakkunnigas efterföljande utredning ger vid handen, uppgått till betydligt lägre siffror.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga framhålla, efter en redogörelse för tidigare undersökningar på området, att det framtida lärarbehovet beror av två variabla faktorer, nämligen

- a) förändringar i lärarbeståndet samt
- b) förändringar i skolorganisationens art och omfattning.

Därefter anföra de sakkunniga:

Lärarbeståndet bestämdes av tillströmningen av nya lärare samt av avgången av lärare genom pensionering, dödsfall, övergång till annat yrke, giftermål eller annan anledning.

Skolorganisationens art och omfattning bestämdes ej blott av de åtgärder, som vidtoges för att förbättra skolväsendet, såsom förändring av mindre folkskolor till egentliga folkskolor eller av halvtidsläsande skolor till heltidsläsande, förlängning av den obligatoriska skoltiden, exempelvis genom införande av ett sjunde skolår, centralisering av skolväsendet, exempelvis genom skolskjutsar eller inackordering av skolbarn, och förbättring över huvud taget av de befintliga skolformerna, utan även av antalet inom folkskolan undervisade barn. Antalet undervisade barn berodde väsentligen av nativitetsutvecklingen men även av åtgärder för förbättring av skolväsendet. Sådana åtgärder kunde nämligen öka tillströmningen till folkskolan av barn, som i annat fall skulle ha åtnjutit enskild undervisning.

Få av de rörelsemoment, som inginge i de båda ovannämnda faktorer, vilka påverkade det framtida lärarbehovet, kunde med någon större säkerhet uppskattas, och endast ett par av dem kunde på ett tillfredsställande sätt siffermässigt mätas. De framtida förändringarna i lärarbeståndet torde relativt lättast kunna göras till föremål för prognoser. Vida svårare vore det att med någon större grad av tillförlitlighet ställa prognoser beträffande de framtida förändringarna av skolorganisationens art och omfattning.

Såsom det redan sagda gäve vid handen, vore den framtida skolorganisationen väsentligen beroende av å ena sidan de förbättringar av skolväsendet, som kunde komma att vidtagas, å andra sidan, sådant läget nu vore, nativitetsminskningen. Den förra faktorn torde som regel verka i riktning mot en ökning av lärarbehovet men även kunna åstadkomma en minskning av detsamma, exempelvis genom att stimulera till koncentration av skolväsendet. Den senare faktorn, nativitetsminskningen, torde i allmänhet vålla en nedgång i lärarbehovet men kunde även i viss utsträckning verka i motsatt riktning genom att den utnyttjades för förbättring av skolväsendet, minskning av antalet i varje klassavdelning undervisade barn etc.

Det låge i sakens natur, att det under dessa förhållanden, såsom skolöverstyrelsen vid upprepade tillfällen framhållit, vore ytterligt svårt att ställa säkra prognoser rörande det framtida behovet av lärare. Självfallet ökades svårigheterna, ju längre tid prognoserna omfattade. Nu nämnda förhållanden hade framkallat snabba skiftningar i uppfattningen rörande vilken examination av elever från seminarierna som vid varje särskild tidpunkt skulle vara den lämpligaste.

Till belysande härav lämna de sakkunniga vissa uppgifter rörande av skolöverstyrelsen under åren 1932—1934 utförda beräkningar rörande

intagning av elever vid folkskoleseminarierna samt belysa samma förhållande med följande översikt av de olika meningar rörande examinationens lämpliga omfattning, som förelågo vid behandlingen vid 1932 års riksdag av frågan om folkskoleseminariernas omorganisation:

	Antal årligen examinerade
1929 års seminariesakkunniga	610
Reservanten Almkvist	575
Byråchefen Göransson: för tiden från 1930 något tiotal år framåt	475
Byråchefen Göransson: för tiden från 1934—1935 till 1964— 1965	572
Lektor Wahlund: från 1935 tills vidare	450
Skolöverstyrelsen	548
Departementschefen	450
Riksdagen	530 ¹

De sakkunniga framhålla, att under perioden 1923—1935 antalet årligen examinerade folkskollärare på grund av vidtagna inskränkningar i stort sett befunnit sig i ganska stadigt sjunkande, vilket framginge av efterföljande översikt:

År	Antal exa- minerade	År	Antal exa- minerade
1923	885	1930	418
1924	876	1931	426
1925	919	1932	419
1926	857	1933	467
1927	747	1934	469
1928	626	1935	480
1929	612		

Som nämnts hade 1932 års riksdag ansett, att folkskoleseminarieorganisationen skulle anpassas efter en examination av över 500 folkskollärare per år. Av de här ovan lämnade uppgifterna inhämtades emellertid, att intagning vid seminarierna under de efterföljande åren icke ägt rum till större antal än högst 370 elever, alltså till ett tal, väsentligt understigande den lägsta av de vid 1932 års riksdag föreliggande prognoserna rörande behovet för framtiden av nya lärare (450). Den snabba utvecklingen på området hade till sist medfört, att 1935 års riksdag i nära överensstämmelse med ett av de sakkunniga framlagt förslag praktiskt taget inhiberat intagningen av elever vid folkskoleseminarierna.

De sakkunniga hade velat fästa uppmärksamheten vid det nu sagda lika mycket för att belysa de svårigheter, vilka mötte vid beräkningar på förevarande område, som för att understryka det faktum, att de beräkningar rörande den framtida examinationen av folkskollärare, som förelegat vid 1932 års riksdag, redan efter två à tre år befunnits föråldrade och tilltagna i överkant.

¹ Medeltalet mellan den högsta (610) och den lägsta (450) beräknade siffran.

En av orsakerna till den bristande överensstämmelsen mellan kalkylernas slutresultat och det verkliga läget, sådant det visat sig efter någon tid, torde ha varit, framhålla de sakkunniga, att vid beräkningarna väl beaktats sådana omständigheter som lärarnas avgång från yrket och förutsebara förändringar i den yttre skolorganisationen men alltför liten uppmärksamhet ägnats åt en så kraftigt verkande faktor som nativitetsutvecklingen. De sakkunniga hade eftersträvat att vid sina beräkningar rörande det framtida lärarbehovet bereda nativitetsutvecklingen en framskjuten plats i kalkylerna, men ville framhålla, att dessa beräkningar givetvis icke kunde giva mer än en ungefärlig bild av den kommande utvecklingen.

Beträffande detaljerna i de sakkunnigas omfattande utredning om lärarbehovet hänvisas till betänkandet (sid. 112—149). Huvudpunkterna i denna utredning äro följande.

Utgångspunkten för undersökningen är en med bistånd av folkskolinspektörerna utförd inventering av det nuvarande antalet lärartjänster och beräkning av det för vart och ett av åren 1934—1941 erforderliga antalet sådana tjänster. Med hjälp av sistnämnda uppgifter, som ingivits i mars 1934, och beräkningar rörande de förändringar, som det nuvarande beståndet folkskollärare i framtiden kan förväntas undergå, har förre byråchefen E. Göransson på uppdrag av de sakkunniga verkställt kalkyler rörande det årligen till och med år 1955 erforderliga antalet nya folkskollärare. Folkskolinspektörerna hava, framhålla de sakkunniga, i sina nyssnämnda uppgifter tagit hänsyn även till förändringarna i fråga om barnantalet inom skoldistriktet. Dessa beräkningar sträcka sig emellertid som nämnts endast fram till vårterminen 1941. Elevintagningen vid de 4-åriga folkskoleseminarierna skulle sålunda intill vårterminen 1937 kunna anpassas efter det av inspektörerna sålunda beräknade lärarbehovet. Däremot saknas, anför de sakkunniga, hållpunkter för bedömandet av elevintagningens storlek under de efterföljande åren. Härav kan dragas den slutsatsen, att Göranssons utredning enligt de sakkunnigas mening icke lämnade ett uttömmande svar på frågan huru många lärare, som i framtiden kunde vara erforderliga. På uppdrag av de sakkunniga hade därför professorn F. J. Linders verkställt en utredning om den framtida beräknade nativitetsutvecklingens inverkan på barnantalet i skolorna fram till och med år 1955. Att denna tidpunkt valts berodde till en del därpå, att de redan observerade födelse-talen tilläte relativt säkra slutsatser beträffande barnantalet i skolorna fram till åtminstone år 1945 och att barnantalet i skolorna under tiden 1945—1955 med ur statistisk synpunkt någorlunda tillfredsställande säkerhet kunde beräknas på grundval av nämnda födelsetal.

Linders ifrågavarande utredning bygger på hypoteser rörande utvecklingen av dödligheten och fruktsamheten och har lett fram till vissa

siffror rörande antalet barn i folkskolan fram till och med år 1955. Resultatet belyses av nedanstående tabell:

Å r	Antal barn i folkskolan i ‰ av motsvarande antal åren 1931—1935	
	max.	min.
1931—1935	1,000	1,000
1936—1940	889	887
1941—1945	785	782
1946—1950	670	666
1951—1955	578	555

Med utgångspunkt från ifrågavarande beräknade barnantal har uppskattats behovet av antalet lärare, därvid räknats med att antalet barn per lärare på folkskolestadiet, som approximativt beräknats hava år 1928 utgjort 30.2 och år 1933 27.2, komme att år 1939 uppgå till 24.2 och att det under de tio därpå följande åren komme att successivt minskas till 20, till vilken siffra barnantalet skulle uppgå under vart och ett av åren 1950—1955.

Nämnda kalkyler hava lett fram till nedanstående av Linders framlagda förslag till examination av folkskollärare:

Å r	Årligen examinerade		Summa examinerade
	manliga folkskol- lärare	kvinnliga folkskol- lärare	
1939—1942	185	174	359
1943—1946	176	162	338
1947—1950	65	80	145
1951—1955	57	48	105

Såsom ovan framhållits, äro dessa siffror grundade på bland annat vissa av folkskolinspektörerna i mars 1934 till de sakkunniga lämnade uppgifter. De sakkunniga anföra emellertid, att inspektörerna i senare, i september samma år ingivna uppgifter kommit till ett resultat, som innebure, att endast omkring 47 procent av den minskning av antalet folkskollärartjänster fram till vårterminen 1941, som inspektörerna i sina marsuppgifter ansett vara möjlig, enligt septemberuppgifterna skulle vara att ernå. Enligt de sakkunnigas mening torde en av anledningarna till inspektörernas beräkningssätt i mars 1934 ha varit, att de vid denna tidpunkt ännu ej hunnit bilda sig en klar uppfattning om möjligheten

att genomföra de rationaliseringsåtgärder, som kungörelsen den 20 juli 1933 (nr 507) om tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor gäve anvisning om. På uppdrag av de sakkunniga har Linders reviderat sitt i nyss anförda tabell framlagda förslag med hänsyn till inspektörernas ändrade uppgifter. Av Linders nya beräkningar framgår, anförda de sakkunniga, att de i sista kolumnen av sistnämnda tabell införda talen skulle, om de av inspektörerna i september 1934 lämnade uppgifterna toges till utgångspunkt, bli 362, 339, 159, respektive 101 för vederbörande tidsperioder. Detta resultat sammanföller så nära med det i tabellen angivna, att de sakkunniga ansåge sig kunna utgå från inspektörernas marsuppgifter, då de sakkunniga toge ståndpunkt till frågan om behovet av nya lärare.

Efter att hava bedömt de osäkerhetsmoment, som vore förenade med undersökningen, framhålla de sakkunniga därefter följande:

De sakkunniga hölle före, att man för närvarande torde kunna utgå från att de av Linders företedda siffrorna gäve en förhållandevis riktig bild av läget. Åtminstone torde detta gälla för de tio närmaste åren, beträffande vilka beräkningarna grundade sig på redan observerade fördelsetal. För egen del ansåge de sakkunniga, att folkskoleseminarieorganisationens examinationskapacitet borde för de tio närmaste åren avpassas efter en normal årlig produktion av 360 folkskollärare, alltså bestämmas till den examination, som Linders angivit för åren 1939—1942. Starka skäl talade emellertid för att organisationsramen gjordes så elastisk, att den tilläte ganska betydande jämkningar i nämnda examinationstal. Å ena sidan hade man enligt Linders att om ett tiotal år vänta en avsevärd sänkning av examinationsbehovet. Å andra sidan kunde det tänkas, att skolorganisatoriska åtgärder kunde komma att öka lärarbehovet eller nativitetsskurvan följa en annan riktning än den av Linders beräknade. Seminarieorganisationen borde avpassas efter dessa skiftningar genom förändringar i examinationstalen. I detta syfte hade de sakkunniga eftersträvat att bereda betryggande marginaler för en utvidgning av examinationen. De framlade därför förslag till en organisation av folkskoleseminarierna, som tilläte en ökning av nyss angivna normala examination upp till 400 à 450 lärare men även en ganska avsevärd minskning av sagda examination. De sakkunniga saknade anledning och ansåge det ej heller möjligt att närmare angiva, till vilka tal examinationen borde fixeras under åren längre bort i framtiden än för de tio närmaste åren. De förutsatte, att skolöverstyrelsen — liksom hittills skett — årligen till Kungl. Maj:t ingåve utredning och förslag rörande behovet av nya lärare under de nästföljande åren samt att elevintagningen vid seminarierna anpassades med hänsyn härtill. Vid dessa beräkningar komme överstyrelsen givetvis att fästa särskild uppmärksamhet vid nativitetsutvecklingen.

Slutsatsen av de sakkunnigas undersökningar vore sålunda, att den blivande organisationen av folkskoleseminarierna borde beräknas efter en årlig examination av 360 folkskollärare samt att den — för att tillgodose ett på grund av skolorganisatoriska åtgärder eller på grund av

ökning i nativiteten uppstående stegrat behov av folkskollärare — borde inrymma möjligheter till en ökning av examinationskapaciteten upp till 400 eller 450 lärare. Givetvis komme den även att medgiva en lägre examination än 360 lärare per år.

Av det efterföljande framgår, att enligt de sakkunnigas förslag folkskoleseminarieorganisationen skulle inrymma 15 examinationsavdelningar eller — därest obligatoriskt sjunde skolår skulle införas — 16 sådana avdelningar. Härvid hava de sakkunniga räknat med 24 elever per avdelning (16 avdelningar skulle alltså medgiva en årlig examination av 384 folkskollärare), men framhållit, att man genom en tillfällig ökning av numerären i seminarieklasserna skulle kunna öka examinationen med — vid 15 examinationsavdelningar — upp till 60 lärare per år. Vidare hava de sakkunniga i sitt förslag till förläggning av folkskoleseminarierna berett utrymme för en 17:e examinationsavdelning, som skulle kunna tagas i anspråk, om ytterligare behov av lärare skulle komma att föreligga.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

Överstyrelsen hade vid upprepade tillfällen framhållit, hur ytterligt svårt det vore att söka ställa säkra prognoser rörande det framtida behovet av folkskollärare. Varje ny utredning av denna fråga hade givit ett annat resultat än de föregående. Överstyrelsen hölle för troligt, att ej heller den utredning, som de sakkunniga utfört, varit i stånd att lämna ett så tillförlitligt resultat, att det med någon större grad av säkerhet kunde läggas till grund för utformandet av en framtida seminarieorganisation.

Vad beträffade själva utgångspunkten för de sakkunnigas beräkningar rörande det framtida lärarbehovet, nämligen antalet folkskollärare år 1939, hade redan de sakkunniga framhållit, att denna utgångssiffra kunde väntas vara i viss grad oriktig. Denna siffra vore nämligen grundad på de beräkningar, som folkskolinspektörerna i mars 1934 företogo rörande lärarbehovet under läsåren 1934—1941. Dessa beräkningar gåvo vid handen, att antalet folkskollärare år 1933 skulle ha nått maximum och att det därefter under tiden 1934—1941 skulle successivt sjunka från 16,030 till 15,418. Det visade sig emellertid, att folkskolinspektörerna vid senare beräkningar funnit sina nyss nämnda uppgifter ej överensstämma med den faktiska utvecklingen av lärarantalet. Redan hösten 1934 meddelade de sålunda, att lärarantalet fortfarande stigit, och att minskningen för de närmaste åren ej skulle nå den omfattning, de förut beräknat. Nya rapporter från folkskolinspektörerna hösten 1935 meddelade, att lärarnas antal ytterligare stigit och att inspektörerna nu förutsade någon ökning för år 1936 och därefter en mindre sänkning för år 1937. Enligt sistnämnda beräkningar skulle antalet folkskollärare år 1937 utgöra 16,238, mot det av de sakkunniga anförda talet 15,712 (sid. 124). Den förra siffran torde få anses ligga verkligheten närmare än den senare, som lämnats vid en tidigare tidpunkt. Härav torde även följa,

att den siffra för år 1939 (sid. 135), varmed de sakkunniga räknade, icke kunde vara riktig. Skillnaden mellan inspektörernas senast beräknade siffra för år 1937 och nämnda siffra för år 1939 vore icke mindre än 713, och det finnes ingen sannolikhet för att lärarantalet skulle på två år kunna sjunka med så stor hastighet. Överstyrelsen ansåge sig alltså på goda grunder kunna påstå, att det lärarantal, som utgjorde utgångspunkten för de sakkunnigas beräkningar rörande det framtida lärarbehovet, vore alltför lågt beräknat. Måhända komme det att visa sig att deras siffra med några 100-tal understigit den faktiska siffran för år 1939.

Här kunde naturligtvis invändas att även om de sakkunnigas beräkningar rörande antalet lärare år 1939 skulle vara oriktiga, och även om motsvarande siffror för de efterföljande åren på grund härav skulle vara för lågt beräknade, behövde därför icke de sakkunnigas siffror rörande det framtida behovet av *nya* lärare — per år räknat — vara för lågt tilltagna, under förutsättning blott att minskningen i antalet lärartjänster komme att ske med samma hastighet, som de sakkunniga beräknat. Vissa skäl talade emellertid för, att kurvan för lärarantalets förändringar icke komme att sjunka på det sätt de sakkunniga förutsade. Som redan nämnts, hade folkskolinspektörerna kunnat konstatera, att lärarantalet icke komme att nedgå i den takt de tänkt sig vid den tidpunkt, då de lämnade sina rapporter till de sakkunniga. Allt talade visserligen för att vi nu nått lärarantalets maximum, men det vore föga sannolikt, att kurvan — åtminstone under de närmaste åren — skulle sjunka i enlighet med de sakkunnigas beräkningar. Under sådana förhållanden bleve givetvis behovet av nya lärare större än vad de sakkunnigas utredning visade.

Även en annan sak måste i detta sammanhang uppmärksammas. Om också antalet barn i skolåldern på grund av den sjunkande nativiteten komme att minskas på det sätt de sakkunniga förutsade, kunde givetvis icke lärarantalet tänkas komma att sjunka i samma takt som barnantalet. De sakkunniga hade uppmärksammat detta och antog, att barnantalet per klassavdelning skulle sjunka från 24,2 år 1939 till 20 under år 1950 men därefter hålla sig vid detta senare tal. Förmodligen vore emellertid dessa tal för högt beräknade. Redan utgångssiffran för år 1939 (24,2) måste vara för hög, då de sakkunniga vid fastställande av denna siffra utgått från ett lärarantal för år 1939, som enligt vad förut påpekats, måste anses för lågt. Och att barnantalet per klassavdelning under 1950-talet skulle hålla sig vid 20 vore icke sannolikt, om antalet barn i skolåldern skulle sjunka med den hastighet, som de sakkunniga beräknade. Det av de sakkunniga anförda talet 20 syntes dessutom vara en alldeles på måfå vald siffra. Detta finge måhända i och för sig icke anses märkvärdigt, enär det vore uppenbart, att varje antagande rörande klassnumerären i folkskolan under 1950-talet måste bliva blott en gissning, men det visade på vilka lösa grunder de sakkunnigas beräkningar vilade, då det gällde den tid, som icke låge oss allra närmast. En feluppskattning av här ifrågavarande siffra med endast en eller ett par enheter kunde betyda en högst väsentlig skillnad i det beräknade lärarantalet.

Lektorn B. Asplind hade sålunda beräknat, att, därest under ett visst angivet år klassnumerären i medeltal skulle vara 19 i stället för 20, så betydde detta ett ökat behov av icke mindre än 800 lärare.

Av de lärarkollegier, som yttrat sig rörande det framtida lärarbehovet och seminariernas examinationskapacitet, hade de flesta ansett, att de sakkunnigas utredning kommit till alltför lågt resultat. De framhölle därvid vissa av de synpunkter, som överstyrelsen ovan anført, samt påpekade vissa faktorer, vilka föranledde en ökning i behovet, och vilka de sakkunniga enligt deras mening icke tillräckligt beaktat, exempelvis biträdande lärarinnors avgång, de mindre folkskolornas övergång till folkskolor, lärares övergång till universitet eller till andra yrken samt införande av ett obligatoriskt sjunde skolår. Det framhöles även, att tillgången på lärare ej finge bli så knapp, att svårigheter uppstode för skoldistriktet att anskaffa vikarier. Hänsynen till barnens bästa fordrade att även på folkskolans område någon konkurrens vid lärarförordnanden funnes. Man påpekade även det okloka i att alltför mycket nedbryta den nu befintliga seminarieorganisationen, då det icke syntes möjligt att med någon högre grad av säkerhet på förhand beräkna lärarbehovet, enär olika experter kommit till mycket olika resultat. — Endast kollegiet vid folkskoleseminariet i Uppsala uttalade farhågor för att den föreslagna nya organisationen vore tilltagen i överkant.

Det vore givetvis, som förut nämnts, mycket vanskligt att söka fastställa det framtida lärarbehovet. Men det vore även en vanskelig sak att söka korrigera en fackmannamässigt gjord utredning i frågan. I den mån överstyrelsen hade kunnat kontrollera de sakkunnigas uppgifter och beräkningar, hade överstyrelsen emellertid — såsom framginge av det ovan anförda — funnit, att det resultat, som de sakkunniga kommit till i fråga om den årliga utexaminationen av folkskollärare, måste anses för lågt. Överstyrelsen funne sig utan risk kunna föreslå en något vidare seminarieorganisation, än vad de sakkunniga föreslagit. Det förslag, som överstyrelsen framlade, gäve i enlighet härmed möjlighet till 17 examinationsavdelningar.

De sakkunniga hade icke gjort några beräkningar rörande det ökade behov av lärare, som skulle bli följden av ett eventuellt allmänt införande av ett sjunde skolår. Genom tillmötesgående från folkskolesakkunnigas sida, vilka hade till uppgift att utreda frågan om obligatoriskt införande av ett sjunde skolår, hade överstyrelsen inhämtat, att en dylik utvidgning av vår folkskola, genomförd under tiden 1934—1941, skulle medföra en ganska avsevärd ökning av antalet lärartjänster under samma tid. Om riksdagen skulle fatta beslut om införande av ett sjunde skolår, och detta beslut skulle verkställas under loppet av exempelvis tio år, så torde detta alltså medföra ett ytterligare behov av nya lärare under nämnda tid. Överstyrelsen hade velat framhålla dessa förhållanden, då de vore av allra största betydelse för utformandet av en framtida seminarieorganisation. Vid ett beslut i antydd riktning kunde givetvis icke de sakkunnigas förslag rörande folkskoleseminariernas examinationskapacitet läggas till grund för en omorganisation. Även om ett obligatoriskt införande av sjuårig skolplikt skulle dröja, torde man kunna förvänta, att det sjunde skolåret frivilligt komme att införas i allt flera skoldistrikt. Även på grund härav vore det av vikt, att seminarieorganisationen ej allt för hårt beskures.

Av ett vid överstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag framgår, att *undervisningsrådet Nylund* med instämmande av *avdelningschefen*,

undervisningsrådet Engvall ansett, att folkskoleseminarieorganisationen — i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag — borde anpassas efter högst 16 examinationsavdelningar.

Även *statskontoret* har understrukt de betydande osäkerhetsmoment, som föreläge vid beräkningar av detta slag.

De siffror, som anförts av de sakkunniga, gäve oförtydligt vid handen, att tidigare beräkningar i allmänhet legat mycket i överkant och att följaktligen antalet utexaminerade lärare blivit större än som varit behöfligt med hänsyn till undervisningen vid folk- och småskolor. Till följd härav hade organisationen av folkskoleseminarierna måst med korta mellanrum jämkas, vilket både för den jämna rekryteringen och ur administrativ synpunkt medfört betydande olägenheter. Det ville därför förefalla statskontoret vara angeläget, att man å ena sidan med hänsyn till vad som inträffat under de senaste åren inriktade sig på att icke fastställa en seminarieorganisation, som kunde anses större än som oundgängligen erfordrades, men att å andra sidan organisationen gjordes så elastisk, att smärre utvidgningar och inskränkningar lätt kunde vidtagas. Statskontoret ville varna för att till grund för organisationen lägga alltför höga siffror i fråga om det framtida årsbehovet av lärare för folk- och småskolorna i landet. Uppmärksammas finge i detta sammanhang, att det tilltänkta sjunde skolåret vore avsett att först successivt genomföras och att detsamma redan nu vore infört i åtskilliga av landets större kommuner.

Förutnämnda *lärarsammanslutningar* hava anført, att de sakkunnigas beräkningar av lärarbehovet närmast lämnade intrycket att vara maximala, ävensom anhallit, att lärarproduktionen måtte anpassas efter noggranna beräkningar av lärarbehovet, att detta behov måtte ytterligare utredas samt att seminarieorganisationens omfattning och seminariernas förläggning måtte först efter en sådan förnyad utredning definitivt beslutas.

Departementschefen.

Erfarenheten har visat, att vid de beräkningar, som tidigare utförts rörande behovet av nya lärare för folkskoleväsendet, i regel räknats med ett större lärarbehov än som sedermera befunnits vara erforderligt. En av de väsentligaste anledningarna härtill torde, såsom den föreliggande utredningen givit vid handen, hava varit, att behörig hänsyn icke tagits till den starka minskning av barnantalet i skolorna, som åtminstone fram till år 1945 med säkerhet kan förutses och som för tiden därefter någorlunda tillförlitligt kan beräknas komma att inträffa. Den ovannämnda sakkunnigutredningen har insatt nativitetsutvecklingen som ett väsentligt led i beräkningarna av det framtida behovet av lärare. Till belysande av betydelsen av denna faktor må erinras, att undersökningen givit till resultat, bland annat, att antalet barn i folkskolan tjugu

år härfter beräknas komma att uppgå till endast mellan 50 och 60 procent av det nuvarande antalet. Det torde ligga i sakens natur, att denna faktor väger över flertalet av de andra omständigheter, vilka kunna hava inverkan på beräkningar rörande folkskolans försörjning med lärare men vilka ej heller, såvitt jag kunnat finna, förbisetts av de sakkunniga.

De sakkunniga hava kommit till den uppfattningen, att folkskoleseminarierna böra anpassas efter en årlig examination av 360 folkskollärare, därest obligatoriskt sjunde skolår ej införes, och, i motsatt fall, efter en årlig examination av 384 folkskollärare. Skolöverstyrelsen håller före, att 408 lärare erfordras i förstnämnda fall och att examinationen bör ökas härutöver, om sjuårig folkskola införes.

Vad angår sistnämnda eventualitet, må framhållas, att folkskolesakkunniga i sitt den 20 november 1935 dagtecknade betänkande angående obligatorisk sjuårig folkskola (statens offentliga utredningar 1935: 58) på grundval av uppgifter från statens folkskolinspektörer beräknat antalet folkskollärartjänster läsåret 1940—1941 till 16,347, om sjuårig skolplikt då allmänt införts och med hänsyn jämväl tagen till minskning av barnantalet. Till jämförelse må nämnas, att 1932 års seminariesakkunniga på grundval likaledes av uppgifter från nämnda folkskolinspektörer (de s. k. marsuppgifterna) beräknat antalet folkskollärartjänster år 1941 till 14,824. Detta skulle innebära, att, om sistnämnda år sjuårig skolplikt allmänt införts, härigenom skulle uppstå ett merbehov av icke mindre än $(16,347 - 14,824 =) 1,523$ folkskollärartjänster utöver dem, varmed seminariesakkunniga räknat, d. v. s. något mer än 10 procent fler tjänster. Emellertid bör härvid beaktas, att folkskolesakkunniga föreslagit, att nämnda skolreform skulle vara fullt genomförd först med ingången av läsåret 1946—1947. Följaktligen är det icke troligt, att — därest folkskolesakkunnigas förslag accepteras — merbehovet av folkskollärartjänster under läsåret 1940—1941 skulle uppgå ens närmelsevis till det tal, varmed sistnämnda sakkunniga räknat. Under alla förhållanden är det omöjligt att nu eller de närmaste åren med bestämdhet förutsäga, vilka krav på examinationen från folkskoleseminarierna, som måste ställas, därest sjunde skolår genomföres. Så mycket torde emellertid kunna antagas, att denna skolreform kommer att — även om det sjunde skolåret införes successivt — under de närmaste åren framkalla ett ej oväsentligt ökat lärarbehov. Då det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att förelägga 1936 års riksdag förslag om införande av sjunde skolår, beräknar jag i det följande organisationen härfter.

Jag vill i likhet med 1932 års seminariesakkunniga, skolöverstyrelsen och statskontoret understryka, att alla beräkningar rörande det i framtiden erforderliga totala antalet folkskollärare bära och måste bära ovisshetens prägel. Att, såsom på något håll ifrågasatts, uppskjuta omorga-

nisationen av folkskoleseminarierna, till dess närmare klarhet vunnits om den framtida utvecklingen på området, synes vara lika meningslöst, som det är vanskligt att ens för de allra närmaste åren angiva lärarbehovet. För egen del håller jag före, att det i frågans nuvarande läge är lämpligast att planlägga seminarieorganisationen efter det av de sakkunniga angivna talet för examinationen, därest sjunde skolår införes, alltså efter en examination av 384 lärare per år, samt att härutöver, såsom de sakkunniga framhållit, tillse, att betryggande marginaler för en eventuellt erforderlig utvidgning av lärarproduktionen beredas. Av denna anledning ämnar jag i det följande föreslå, att två examinationsavdelningar — utöver de 16, jag i likhet med de sakkunniga beräknar skola inrymmas i organisationen — hållas i reserv. Vidare vill jag påpeka, att om, såsom jag i det följande kommer att föreslå, elevnumerären i klassavdelningarna i enlighet med de sakkunnigas av skolöverstyrelsen härutinnan biträdda förslag bestämmes till 24 mot nu i regel 30 och antalet examinationsavdelningar i enlighet med nyssnämnda förslag fixeras till 16, seminarieorganisationen redan av denna anledning inrymmer en examinationsmarginal av icke mindre än uppmot $16 \times (30 - 24) = 96$ lärare. Härtill komma de 60 lärare, som skulle kunna utexamineras från nyssberörda i reserv liggande avdelningar. Examinationen skulle alltså kunna höjas till icke mindre än $(384 + 96 + 60 =)$ 540 lärare, d. v. s. med över 40 procent. Genom minskning av elevnumerären under 24 eller genom att tillfälligt inhibera intagningen vid någon eller några parallellavdelningar kan å andra sidan — såsom nästan regelmässigt skett under de senare åren — examinationen av folkskol-lärare nedbringas väsentligt under den ovan angivna siffran för den normala lärarexaminationen.

Visserligen kan det med fog göras gällande, att det icke är önskvärt att, när seminarieorganisationen nu skall mera definitivt uppordnas, för framtiden förutsätta tillfälliga anordningar, vilka i viss mån avvika från grundlinjerna för omorganisationen. I frågans nuvarande läge torde emellertid icke någon annan utväg stå till buds.

Med hänsyn till vad ovan anförts förordar jag, att seminarieorganisationen rättas efter en normal examination av 384 lärare per år. Detta förslag innebär alltså, att examinationskapaciteten, som nu är nominellt 600, skall minskas med 216.

D. Den yttre organisationen.

Nuvarande förhållanden m. m.

Utvecklingen under läsåren 1923—1935 har lett till att antalet folkskoleseminarier under denna tid minskats

från 10 dubbelseminarier med 2 sådana seminarier (Landskrona och Skara) till 8 dubbelseminarier,

från 5 enkelseminarier med 2 sådana seminarier (Strängnäs och Härnösand) till 3 enkelseminarier samt

från 6 tillfälliga studentkurser med 5 sådana kurser (Uppsala, Strängnäs, Lund, Kalmar och Växjö) till 1 tillfällig studentkurs.

Folkskoleseminarieorganisationen har under läsåret 1935—1936 följande utseende:

Dubbelseminarier:

Uppsala (M)	} alltså 8 seminarier om 2 examinationsavdelningar = 16 sådana avdelningar.
Linköping (M)	
Lund (M)	
Göteborg (M)	
Karlstad (M)	
Falun (K)	
Umeå (K)	
Luleå (M+K)	

Enkelseminarier:

Växjö (M)	} alltså 3 seminarier om 1 examinationsavdelning = 3 sådana avdelningar.
Stockholm (K)	
Kalmar (K)	

Studentkurs:

Stockholm (K)	} alltså 1 kurs om 1 examinationsavdelning = 1 sådan avdelning.
---------------	---

Summa 20 examinationsavdelningar om 30 elever per avdelning, alltså en examinationskapacitet av högst 600 folkskollärare.

Examinationskapaciteten har alltså, såsom tidigare framhållits, genom indragning av fyra folkskoleseminarier och fem tillfälliga studentkurser nedbringats från 930 lärare läsåret 1922—1923 till 600 lärare innevarande läsår.

1932 års riksdag.

1929 års seminariesakkunniga hade i fråga om *studentkurserna* uttalat sig för, att kurserna fortfarande skulle ha en mera lös ställning inom seminarieorganisationen, så att de lätt kunde ökas eller minskas i antal för att möta ett ökat eller minskat behov av lärare. De förutsatte, att som dittills skulle uppehållas två studentkurser. Skolöverstyrelsen ansåg i utlåtande den 10 november 1931, i motsats till förutnämnda sakkunniga, att kurserna borde på ett fastare sätt inordnas i seminarieorganisationen, och fann det väl motiverat, att åtminstone omkring 20 procent av de folkskollärare, som examinerades, komme från studentkurser. Överstyrelsen hade därför i sitt organisationsförslag upptagit kurserna till fyra, d. v. s. till det antal statliga kurser, som, med undantag av en rent tillfällig ökning, fanns under åren 1912—1926. Departementschefen instämde i överstyrelsens uppfattning om kursernas ställning i seminarieorganisationen bland annat med hänsyn till det stora antal studenter, som under de senaste åren anmält sig till inträde i nämnda kurser, men även på grund av att han ansåg det vara för staten ekonomiskt fördelaktigt att anordna studentkurser i stället för 4-åriga kurser. Av dessa skäl upptog Kungl. Maj:t i proposition nr 143/1932 sex studentkurser i den fasta seminarieorganisationen i stället för de fyra, som skolöverstyrelsen föreslagit.

I motionen I: 329/1932 hemställdes, att antalet studentkurser måtte

begränsas till fyra och de 4-åriga kurserna utökas med två. I motionen I: 331 hävdades en avvikande uppfattning. Här tänkte man sig, att hälften av det erforderliga antalet folkskollärare skulle examineras i studentkurser. Utbildningen av studenter till folkskollärare skulle koncentreras till tre 2-åriga läroanstalter, förlagda till universitets- eller högskolestäder. Vid varje sådant studentseminarium skulle årligen examineras 75 lärare. Endast nämnda städer erbjöde den nödvändiga förutsättningen för att förvärva och bibehålla den lärarstandard vid seminarierna, som man måste önska i och för lärarutbildningen av studenter. En sådan organisation skulle enligt motionärernas mening medföra stora pedagogiska vinster på samma gång som den skulle avsevärt förbilliga organisationen. I motionen II: 472 röjdes däremot tvekan beträffande lämpligheten av en så avsevärd utökning av antalet studentkurser, som Kungl. Maj:t föreslagit. I denna motion hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att de studentkurser, som skulle infogas i seminarieorganisationen, ej måtte bli till antalet fler än de då befintliga.

Riksdagen fann för egen del (skrivelse nr 353) frågorna om studentkursernas antal och ställning i seminarieorganisationen förtjäna en närmare prövning. Riksdagen ville emellertid med hänsyn till föreliggande omständigheter ej motsätta sig en viss utökning av deras antal, därest så efter närmare prövning skulle visa sig erforderligt och lämpligt. Ej heller hade riksdagen något att erinra mot att utredningen omfattade jämväl frågan om studentkursernas infogande såsom en fast beståndsdel i seminarieorganisationen. Riksdagen kunde alltså icke i förevarande del bifalla Kungl. Maj:ts förslag utan ville hos Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning angående studentkursernas antal och gestaltning i övrigt.

I fråga om *klassnumerären* hade 1929 års sakkunniga — i överensstämmelse med ett uttalande, som gjorts av 1929 års riksdag — stannat för ett elevantal av högst 28 per klass, medan ledamoten Almqvist — i anslutning till vad skolöverstyrelsen vid flera tillfällen uttalat — yrkat, att sagda maximalt skulle sättas till 25. Skolöverstyrelsen hade i sitt ovanberörda utlåtande, under erinran om att även 1931 års riksdag uttalat sig för en klassnumerär av 28, ansett sig böra räkna med detta antal, ehuru överstyrelsen i princip vidhöll sin uppfattning om lämpligheten av ett elevantal av 25 per klass. De sakkunniga och överstyrelsen voro likaledes ense om att klassnumerären i studentkurser, i vilken fråga riksdagen ej gjort något uttalande, borde fixeras till 25. Departementschefen intog i propositionen nr 143 samma ståndpunkt som de sakkunniga och överstyrelsen. 1932 års riksdag gjorde icke något bestämdare uttalande i frågan.

Vad beträffar frågan om *proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare* hade överstyrelsen i sitt berörda utlåtande erinrat, att vid alla tidigare utredningar förutsatts en proportion av 3:2 mellan antalet manliga och kvinnliga folkskollärare. För att åvägabringa en bättre överensstämmelse med den faktiska sammansättningen av folkskollärarkåren och även med beaktande av att avgången bland de kvinnliga lärarna vore relativt större än bland de manliga förordade emellertid överstyrelsen, att proportionen ändrades till 11:9. Kungl. Maj:ts förslag anslöt sig i princip till överstyrelsens uppfattning, ehuru detsamma, genom att den enligt förslaget planerade kursen för småskollärarinnors

utbildning till folkskollärarinnor ej tills vidare skulle inrättas, i praktiken upprätthöll proportionen 3:2. Riksdagen ansåg för sin del, att lärarproduktionen borde i förevarande hänseende avpassas enligt proportionen 11:9 och att denna proportion borde iakttagas, även om sagda kurs ej trädde i verksamhet samtidigt med den nya organisationen.

Vad vidare angår frågan om inrättande av *samseminarier* i större utsträckning, hade 1929 års sakkunniga föreslagit, att ett seminarium — det i Göteborg — skulle förvandlas från manligt seminarium till samseminarium, med den ena avgångsavdelningen för manliga och den andra för kvinnliga elever. Skolöverstyrelsen erinrade för egen del i sitt berörda utlåtande, att förre rektorn vid folkskoleseminariet i Luleå G. L:son Högsby uttalat som sin erfarenhet från samseminariet därstädes — det enda dittills befintliga av denna typ — att varken för- eller nackdelar vore särdeles stora, och den nuvarande rektorn vid samma seminarium G. Melin ävensom seminariets lärarkollegium hade funnit, att samundervisning vid seminarierna skulle vara enbart till nytta. Överstyrelsen ansåg, att, där ej rekryteringsförhållandena speciellt motiveerade samundervisning, den dåvarande anordningen med särskilda seminarier för manliga och särskilda för kvinnliga elever borde bibehållas. Då överstyrelsen ville föreslå, att fyra seminarier skulle anordnas som samseminarier, hade detta skett bland annat därför, att avståndet till seminariestaden ej skulle bli för stort för eleverna vid den förestående begränsningen av seminariernas antal. Spörsmålet, huruvida samseminarium, där det skulle ifrågakomma, borde ordnas i form av manliga och kvinnliga parallellavdelningar med skild undervisning eller i form av avdelningar med manliga och kvinnliga elever med i regel gemensam undervisning, d. v. s. med samundervisning i egentlig mening, syntes överstyrelsen — då inga principiella skäl torde kunna anföras för eller mot den ena eller den andra anordningen — icke böra bestämmas på förhand utan lösas på det sätt, som kunde visa sig förmånligast ur ekonomisk och schemateknisk synpunkt.

Departementschefen anförde för egen del, att han visserligen kunde medgiva, att samseminarier skulle kunna i vissa fall anordnas, därest förhållandena tvingade därtill. Men då avstånden från elevernas hem till seminariestaden icke med våra dagars kommunikationer spelade på långt när samma roll som förr, kunde han icke finna, att något tvångsläge i nämnda avseende föreläge. Härtill komme, att sådana seminarier, vilkas byggnad och inredning vore avpassade för manliga elever, endast med särskilda kostnader för lokalernas förändring kunde förvandlas till samseminarier. Även om dessa kostnader icke skulle bli så synnerligen stora, syntes det dock departementschefen onödigt att belasta statskassan med dylika utgifter, om de kunde undvikas. Kungl. Maj:ts förslag upptog därför icke något samseminarium, om man bortser från att till seminariet i Karlstad tänktes i en framtid skola förläggas den förut omtalade kursen för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor.

Riksdagen uttalade, att det förefölle riksdagen, som om det skulle vara möjligt att genom anordnande av samseminarier komma förbi vissa svårigheter, som eljest mötte för en tillfredsställande fördelning av lärarproduktionen på olika delar av landet. Riksdagen ville dock icke för det dåvarande taga ställning till frågan utan endast fästa uppmärksam-

heten på densamma, på det att den måtte beaktas vid den kommande förnyade utredningen.

Vad till sist angår frågan om *seminariernas förläggning och art* må följande anföras.

1929 års sakkunniga hade föreslagit, att den nya seminarieorganisationen skulle omfatta 7 dubbel- och 6 enkelseminarier samt att de 2 dåvarande tillfälliga studentkurserna skulle fortgå. Den fasta organisationen skulle således inrymma 20 avgångsavdelningar med 28 elever i varje och de tillfälliga studentkurserna 2 avgångsavdelningar med 25 elever i varje, vadan den årliga examinationen skulle kunna uppgå till 610 lärare. Folkskoleseminariet i Skara skulle nedläggas.

Skolöverstyrelsen anförde, att den beskärning av seminarieorganisationen, som måste komma till stånd, icke borde gå ut över något av de dåvarande dubbelseminarierna utan gälla enkelseminarier. Dubbelseminarierna hade i allmänhet fullt tillräckliga och modernt utrustade lokaler, under det att flera av enkelseminarierna i detta hänseende vore sämre ställda. Användningen av dubbelseminarier medförde emellertid också påtagliga fördelar av såväl pedagogisk som ekonomisk art. Det pedagogiska utbytet lärarna emellan bleve rikare vid en större läroanstalt med mer än en facklärare i samma ämne. Ekonomiskt sett betydde ett dubbelseminarium i jämförelse med två enkelseminarier, vad anginge de årliga driftskostnaderna, en besparing med minst 35,000 kronor. Härtill komme, att frågan om folkskoleseminariernas organisation skulle ses i samband med spørsmålet om småskoleseminarierna. I dåvarande situation vore det därför i dubbel måtto en fördel att nedlägga ett enkelt folkskoleseminarium — om detta nedläggande i övrigt vore väl motiverat. Det låte sig nämligen i allmänhet göra att utan större kostnader eller svårigheter ombilda ett sådant seminarium till dubbelt småskoleseminarium. Genom en dylik anordning finge man således till stånd det för det dåvarande möjligast största antalet dubbelseminarier för bägge slagen av lärarutbildning. Överstyrelsen biträdde de sakkunnigas förslag om nedläggning av folkskoleseminariet i Skara. Därjämte föreslog överstyrelsen indragning av de två enkelseminarierna i Landskrona och Härnösand.

Enligt överstyrelsens förslag skulle alltså den nya organisationen — bortsett från seminariet i Strängnäs, som komme att upphöra med vårterminen 1932, — omfatta tre seminarier mindre än den dåvarande och två mindre än den av de seminariesakkunniga föreslagna. Den skulle bestå av 9 dubbel- och 2 enkelseminarier samt av 4 2-åriga studentkurser. Av dubbelseminarierna skulle enligt överstyrelsens förslag 3 vara manliga, 2 kvinnliga och 4 samseminarier. De manliga skulle förläggas till Linköping (två 4-åriga linjer) samt Uppsala och Göteborg (en 4-årig och en 2-årig linje vid vardera), de kvinnliga till Falun och Stockholm (en 4-årig och en 2-årig linje vid vardera) och samseminarierna till Karlstad, Umeå och Luleå (två 4-åriga linjer vid varje) samt Lund (en 4-årig och en 2-årig linje). De 2-åriga linjerna skulle utgöras av studentkurser med undantag för den i Falun, som skulle avse småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. Av de 2 enkelseminarierna skulle ett i Växjö vara manligt och ett i Kalmar kvinnligt. Denna organisation skulle alltså erhålla 20 avgångsavdelningar med en examinationskapacitet av 548 lärare.

Kungl. Maj:t biträdde i berörda proposition överstyrelsens förslag om nedläggande av folkskoleseminarierna i Landskrona och Skara. Då emellertid genom nedläggandet av Landskronaseminariet en väsentlig begränsning skulle ske i utbildningsmöjligheterna för folkskollärarinnor i södra Sverige, föreslog Kungl. Maj:t, att, som ersättning för sagda seminarium, seminariet i Växjö, vilket vore avsett för manliga elever, skulle omändras till folkskoleseminarium för uteslutande kvinnliga elever. Därigenom skulle ett kvinnligt folkskoleseminarium i Kalmar bli överflödigt och Kungl. Maj:t föreslog därför, att detta seminarium skulle indragas. Däremot räknade Kungl. Maj:t med att Härnösandsseminariet skulle bibehållas.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle den fasta seminarieorganisationen komma att till en början omfatta 6 dubbel- och 5 enkelseminarier med tillhoppa 17 avgångsavdelningar, vilka skulle kunna examinera 458 lärare. Varje dubbelseminarium skulle få en 4-årig och en 2-årig linje (den senare studentkurs). De 6 dubbelseminarierna skulle förläggas till Stockholm, Uppsala, Växjö, Lund, Göteborg och Umeå. Vart och ett av de 5 enkelseminarierna skulle få en 4-årig linje och dessa seminarier förläggas till Linköping, Karlstad, Falun, Härnösand och Luleå. Seminarier i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand och Luleå skulle avses för manliga och seminarierna i Stockholm, Växjö, Falun och Umeå för kvinnliga elever.

Riksdagen anförde i sin förutberörda skrivelse, att med hänsyn därtill, att riksdagen, som nämnts, icke kunnat bifalla Kungl. Maj:ts förslag angående studentkursernas anordning, frågan om folkskoleseminariernas organisation komme i ett sådant läge, att det icke syntes riksdagen tillrädligt, att riksdagen för det dåvarande träffade något avgörande rörande nämnda seminariers framtida gestaltning. Riksdagen ansåge sig dock kunna och böra göra visst undantag härifrån, nämligen vad anginge frågan om nedläggandet av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona. Beträffande de nyssnämnda tre enkelseminarierna syntes det riksdagen av den förebragta utredningen vara uppenbart, dels att det för en god lösning av småskoleseminariefrågan vore önskvärt, att folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona finge lämna rum för dubbla småskoleseminarier på dessa platser, dels ock att en indragning av omförmälda tre folkskoleseminarier kunde ske, utan att härigenom ur statens synpunkt några allvarliga olägenheter skulle uppkomma. Riksdagen hade icke förbisett, att två av dessa folkskoleseminarier voro anordnade för utbildning av kvinnliga lärare och båda dessa belägna i Götaland. Det borde emellertid observeras, att verkningarna av berörda indragning på examinationen tidigast kunde göra sig gällande år 1936. Riksdagen förutsatte, att vid denna tid spörsmålet om folkskoleseminariernas organisation skulle ha nått sin slutgiltiga lösning och att, i den mån så ansåges erforderligt, provisoriska åtgärder i avbidan på effekten av sagda slutgiltiga lösning vidtoges i syfte att motverka de rubbningar och ojämnheter med avseende å folkskolläraryrket fördelning på manliga och kvinnliga lärare och på olika landsdelar, som av nyss angivna indragningsåtgärd kunde bli följden.

Vid den ytterligare utredning angående organisationen av folkskolläraryrket, som enligt riksdagens mening borde företagas, borde

eftersträvas att så långt sig göra låte i första rummet utnyttja de lokalmöjligheter, som de förefintliga dubbelseminarierna erbjöde. Genom att låta lärarproduktionen företrädesvis ske genom dubbelseminarierna vunnas nämligen avsevärda fördelar, ej blott ur ekonomisk utan även ur pedagogisk synpunkt.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga framhålla, att frågan om vilket antal examinationsavdelningar, som seminarieorganisationen bör inrymma, i stor utsträckning vore beroende av vilken ståndpunkt, som intoges till spörsmålet om *elevantalet i seminarieklasserna*. I detta hänseende anföres följande:

§ 34 mom. 4 i stadgan för statens folkskoleseminarier innehölle den bestämmelsen, att, försåvitt ej skolöverstyrelsen på grund av särskilda förhållanden medgäve undantag, i varje klass eller avdelning av klass icke finge intagas fler elever än att hela antalet samtidigt undervisade uppginge till högst 30 eller det mindre antal, som skolöverstyrelsen för tillgodoseende av sundhetens och undervisningens krav bestämt. Vid flera tillfällen hade av pedagogiska skäl ifrågasatts ändring av det sålunda fastställda maximitalet av 30 elever per klass. Riksdagen hade uttalat sig för en klassnumerär av högst 28 i 4-årigt folkskoleseminarium och högst 25 i studentkurs. För egen del funne de sakkunniga, att starka pedagogiska skäl talade för att klassnumerären vid 4-årigt seminarium normalt hölles vid ett lägre tal än 28. En sänkning av klassnumerären under nämnda tal skulle verksamt bidraga till ett realiserande av vad de sakkunniga velat ernå med sitt förslag till organisation av det inre seminariearbetet. Visserligen innebure nämnda förslag en ökning av de nuvarande möjligheterna att vid undervisningen i vissa ämnen genom klassens uppdelning i tvenne var för sig undervisade avdelningar tillgodose kravet på individuell handledning av eleverna. Beträffande sådana ämnen, för vilka de sakkunniga ej föreslagit dylik klassuppdelning, skulle emellertid den individuella handledningen ej kunna i önskvärd grad tillgodoses, om den normala klassnumerären bibehölles vid högst 28. Den för de sakkunniga avgörande synpunkten vore emellertid hänsynen till den praktiska lärarutbildningen. De sakkunniga hade föreslagit, att denna utbildning skulle förbättras bland annat på så sätt, att eleverna bereddes tillfälle att hålla ett större antal lektioner än för närvarande vore fallet. Denna utökning av antalet elevlektioner vunnas genom att klasserna vid gruppövningarna uppdelades i ett större antal grupper än den nuvarande ordningen förutsatte. För att realisera detta förslag syntes det med hänsyn till den för denna utbildning disponibla arbetstiden vara lämpligast, att klassnumerären fixerades till normalt 24, försåvitt man ville undvika en mycket stor utvidgning av övningsskolan. Ett bidragande skäl till de sakkunnigas ståndpunktstagande hade också varit önskvärldheten av att i den situation, vari frågan om seminarieorganisationens omfattning befunne sig, kunna undgå en så avsevärd nedskärning av antalet examinationsavdelningar med ty åtföljande nedläggning av seminarier, att organisationen icke komme att inrymma önskvärd elasticitet. Med hänsyn till det nu anförda föresloge de sakkunniga, att klassnumerären såväl i 4-årigt som

i 2-årigt folkskoleseminarium bestämdes till normalt 24. Emellertid torde elevantalet, därest behovet av nya lärare så påkallade, kunna ökas till högst 28 per klass. Härvid finge emellertid beaktas, att en dylik åtgärd, som självfallet vållade en försämring av utbildningsresultatet, icke borde tillgripas annat än i tvingande undantagsfall och helst endast för en kortare tid.

Med utgångspunkt från en examinationskapacitet av 384 lärare per år, skulle folkskoleseminarieorganisationen alltså enligt de sakkunnigas förslag, såsom redan tidigare nämnts, inrymma $\frac{384}{24} = 16$ examinationsavdelningar.

En av dessa avdelningar skulle utgöras av den förutnämnda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor. Beträffande fördelningen av de övriga avdelningarna, alltså *proportionen mellan de 4-åriga kurserna och de 2-åriga studentlinjerna*, framhålles följande rörande utbildning av studenter till folkskollärare:

I den tidigare diskussionen om förevarande fråga hade några delade meningar knappast rätt beträffande studentfolkskollärarnas kompetens och skicklighet för undervisning inom folkskolan. Fastmer hade från olika håll allt starkare betygats, att studenterna utfört ett mycket gott arbete som folkskollärare. Meningsskiljaktigheterna hade i allmänhet rört sig om frågan, i vilken utsträckning det med hänsyn till folkskolans allmänna inriktning och sociala rekrytering vore lämpligt att låta undervisningen handhavas av sådana lärare. Riksdagen hade för egen del i sin ovanberörda skrivelse ej intagit någon bestämd ståndpunkt i ämnet utan allenast erinrat dels om att på många håll påkallats en avsevärd utökning av antalet studentfolkskollärare i förhållande till antalet folkskollärare utan studentexamen, dels ock om de betänkligheter, som yppats gentemot en sådan utveckling. Dessa betänkligheter hade särskilt gällt folkskoleväsendet på landsbygden, där det ansetts vara till gagn, att folkets tänkesätt, vanor och arbetsliv icke vore något för läraren främmande utan något, varmed han vore väl förtrogen.

De sakkunniga ville för egen del understryka, att det vore av värde för vårt folkundervisningsväsende, att läraren stode i kontakt med och förstode kynnet hos människorna i den trakt, där han tjänstgjorde som lärare. Emellertid torde undervisningen vid läroverken, vilka som bekant i våra dagar till avsevärd del rekryterades från landsbygden, svårligen kunna anses fjärma dem, som åtnjutit sådan undervisning, från förståelsen för landsbygdsbefolkningen och givetvis än mindre för befolkningen i städerna, dit en ganska stor del av folkskollärarkåren hade sin undervisning förlagd. Snarare torde det väl förhålla sig så, att samvaron vid ett läroverk mellan elever från olika folklager och skilda platser hos dessa elever vore ägnad att vidga blicken för särdragen hos de befolkningsskikt, vilkas barn gemensamt åtnjöt undervisning i folkskolan. Då det som bekant ingalunda vore säkert, att en folkskollärare erhöle möjlighet att undervisa i den bygd, varifrån han härstammade, utan måhända i flertalet fall finge sin tjänstgöring förlagd till andra platser, borde det också kunna vara till fördel, att han under sin utbildningstid bereddes tillfälle att i så stor utsträckning som möjligt komma i beröring med andra människor än dem, som tillhörde hans egen miljö.

De sakkunniga hade funnit sig kunna konstatera, att under de senaste tjugo åren en ganska stark förskjutning av folkskoleseminariernas elevrekrytering från landsbygd till stad ägt rum, en förskjutning, som syntes ha gjort sig kraftigare märkbar inom den 4-åriga folkskoleseminariekursen än inom studentkursen, samt att landsbygdseleverna i stor utsträckning syntes söka och erhålla tjänstgöring i stad, medan stadseleverna i jämförelsevis stor omfattning sökte och erhöle tjänstgöring på landsbygden. Vid sådant förhållande ville det förefalla, som om åtgärder, vilka ginge ut på att vidmakthålla eller öka antalet landsbygdselever i seminarierna för att åt landsbygden skaffa lärare, som hörde hemma i denna miljö, icke skulle kunna leda till åsyftat resultat.

Alldeles oavsett vilken uppfattning man hade i fråga om de nyss antydda problemen och vilken betydelse man tillmätte sistberörda iakttagelser, hade emellertid frågan om utbildning av studenter till folkskollärare genom utvecklingens gång blivit icke blott en principfråga utan även en praktisk organisationsfråga. Folkskoleseminariernas elevklientel kunde ur de synpunkter, varom här vore fråga, uppdelas icke endast i två kategorier, studenter och icke-studenter, utan i tre, studenter med akademisk utbildning eller akademisk examen, studenter och icke-studenter. Den första gruppen, de universitetsbildade studenterna, hade i det närmaste utträngt studenterna från de nuvarande studentkurserna. Följden härav hade blivit, att de studenter, som icke ägde universitetsbildning och som på grund härav icke lyckades placera sig i de fåtaliga studentkurserna, i allt större omfattning sökte sig in vid det 4-åriga folkskoleseminariet. Genom sin mer omfattande utbildning och studievana kunde studenterna i konkurrensen om elevplatserna i det 4-åriga folkskoleseminariet hävda sig relativt bättre än icke-studenterna, vilkas antal på grund härav år från år i motsvarande grad minskades.

Sålunda hade antalet i första klassen vid *4-årigt folkskoleseminarium* intagna elever med studentexamen men utan akademisk utbildning under de tio åren från 1925 till 1934 ökats praktiskt taget oavbrutet från 9 (1,6 procent av totala antalet intagna) till 56 (17,8 procent av totala antalet intagna) samt antalet under samma tid och i samma klass intagna med studentexamen jämte akademiska studier ökats från 0 till 11 (3,5 procent av det totala antalet intagna). Antalet studenter med och utan akademisk utbildning, som år 1934 intogos i den 4-åriga seminariekursen, utgjorde sålunda ($56 + 11 =$) 67, d. v. s. 17 fler än som samma år kunde intagas i de två dåvarande egentliga studentkurserna. Antalet inträdessökande med studentexamen eller högre utbildning hade under de senare åren hastigt vuxit, enbart från år 1932 till år 1933 med närmare 100 procent.

Av de 49 elever, som år 1930 intogos vid *studentkurserna*, hade 20 enbart studentexamen, 10 studentexamen med därpå följande akademiska studier (utan akademisk examen), 14 akademisk examen samt de återstående 5 studentexamen jämte småskolläraryexamen, examen vid högre lärarinnese-minariet eller dylikt. Av de 50 elever, som år 1934 intogos vid samma kurser, hade endast 6 enbart studentexamen, medan 11 hade studentexamen med därpå följande akademiska studier (utan akademisk examen), 27 akademisk examen samt 6 studentexamen jämte gymnastikläraryexamen eller småskolläraryexamen.

De motionärer, som vid 1932 års riksdag yrkade på en begränsning av det av Kungl. Maj:t föreslagna antalet studentkurser, gjorde detta i avsikt att reducera antalet studenter inom folkskollärarkåren till förmån för icke-

studenter. Härvid hade man efter allt att döma närmast i åtanke de inträdessökande, som fyllde de nuvarande minimifordringarna för inträde i 4-årigt folkskoleseminarium, d. v. s. dem, vilkas kunskaper motsvarade och endast i vissa hänseenden överstege de kunskaper, som meddelades i 6-klassig folkskola. Dessa utgjorde emellertid numera en mycket liten del av eleverna i det 4-åriga folkskoleseminariet. Från att år 1922 ha utgjort 44,1 procent av de vid sådant seminarium intagna eleverna, hade deras antal år 1928 sjunkit till 22,2 procent och uppginge år 1934 till endast 11,7 procent av de intagna. En av anledningarna till denna avsevärda förskjutning i det 4-åriga seminariets elevklientel torde vara att söka i det förhållandet, att utbildningsmöjligheterna genom skolväsendets fortskridande förbättring blivit för varje år större. Den ovan angivna gruppen icke-studenter omfattade därför numera, fränsett nyssberörda elever med huvudsakligen folkskolutbildning, väsentligen elever med oavslutade gymnasialstudier, med realexamen eller normalskolekompetens samt elever, som genomgått högre folkskola, folkhögskola eller lantmannaskola. Bland dessa dominerade de, som avlagt realexamen. Härav framginge, att det icke torde vara möjligt att numera förutsätta någon ökning av antalet elever i det 4-åriga seminariet med enbart folkskola som skolunderbyggnad. Tvärtom vore det att förvänta, att deras antal komme att ytterligare successivt minskas. Utvecklingen ginge i stället i riktning mot ett starkt ökat antal studentfolkskollärare. Därest det icke tillsåges, att dessa studenter i erforderlig utsträckning finge tillträde till för dem lämpade utbildningslinjer, sökte de sig in vid 4-årigt seminarium och härigenom vållades uppenbara nackdelar för dem, vilkas väg till folkskollärarexamen man velat underlätta, nämligen för icke-studenterna. Dessa utestängdes i större eller mindre grad från den utbildningslinje, som vore tillrättalagd särskilt för dem. Elevernas olika förutbildning, som kunde variera mellan studentexamen jämte eventuellt akademiska studier å ena sidan samt 6-klassig folkskola jämte kompletterande studier i vissa ämnen å den andra, medförde dessutom pedagogiska svårigheter vid undervisningen i den 4-åriga linjen, och dessa svårigheter ginge huvudsakligen ut över dem, som hade svagare skolunderbyggnad. Det låge i sakens natur, att dessa olägenheter bleve större, ju fler studenter som vunne inträde i det 4-åriga seminariet.

Den nuvarande ordningen med ett mycket begränsat antal studentkurser vållade för studenterna betydande ekonomiska olägenheter och tidsförlust, medförde den ur folkskoleväsendets synpunkt allvarliga olägenheten, att många av de bästa studenterna sökte sig till andra yrken samt vore även ägnad att stimulera studenterna till att genom akademiska studier tillförsäkra sig inträde på folkskolläraryrket och att sålunda driva upp folkskollärarnas förutbildning till en nivå, som icke kunde anses vara för lärarkallets utövande erforderlig och ej heller ur det allmännas synpunkt önskvärd.

Av det nu anförda kunde dragas den slutsatsen, att ju färre studentkurser, som vore i verksamhet inom seminarieorganisationen, dess starkare bleve trycket på den 4-åriga kursen av personer med studentexamen eller högre utbildning, som icke kunnat vinna inträde vid de egentliga studentkurserna. Redan det förhållandet, att dessa studenter sökte sig in vid en seminariekurs, som vore fyra gånger så långvarig som den för dem speciellt inrättade, bure vittnesbörd om att man här hade att göra med en tvingande faktor, som — därest man ville till förmån för dem, för vilka de 4-åriga kur-

serna närmast vore avsedda, minska tillströmningen av studenter till nämnda kurser — icke lämnade annat val än att antingen förbjuda tillträdet till den 4-åriga kursen för personer med studentexamen och högre utbildning eller ock inrätta fler studentkurser än som nu funnes.

Den förstnämnda tanken torde uppenbarligen icke kunna upptagas till allvarlig prövning. Den senare utvägen, att inrätta fler studentkurser, synes vara den enda, som under nuvarande förhållanden stode till buds.

Man hade under de senaste tio åren i syfte att snabbt nedbringa lärarproduktionen minskat antalet studentkurser först från sex till fyra, därefter från fyra till två samt slutligen, som ett provisorium för läsåret 1935—1936, från två till en. Inom den 4-åriga seminariekursen funnos under läsåret 1934—1935 enligt den ovan anförda statistiken sammanlagt 67 studenter. Tillhoppa inrymde sålunda seminarieorganisationen sagda läsår, under vilket funnos två studentkurser, $(67 + 50 =) 117$ studenter. Detta motsvarade vid ett elevantal av 24 per studentkurs i det närmaste 5 studentkurser. Ville man minska tillströmningen av studenter till den 4-åriga kursen, vore det tydligen nödvändigt att bereda rum för minst 5 studentkurser i den nya seminarieorganisationen.

Med hänsyn till de starka skäl, som talade för att i görligaste mån underlätta studenternas inträde på folkskolläraryrbanan, och för att än ytterligare lätta det tryck på det 4-åriga seminariet, som utövades av studenterna och som utvisade en stigande tendens, ansåge sig de sakkunniga emellertid böra föreslå, att ytterligare 2 studentkurser, utöver nyssberörda 5, inrättades. Inalles skulle sålunda 7 studentkurser infogas i den nya seminarieorganisationen. Härigenom ernåddes, att ej blott de studenter, som nu intoges i studentkurs och i 4-årigt seminarium, utan även härutöver ett 50-tal studenter kunde erhålla undervisning i studentkurs. En sådan organisation syntes bereda så stora möjligheter för studenterna att efter 2-årig utbildning avlägga folkskollärarexamen, att de endast i undantagsfall skulle välja den stora omvägen till folkskollärarexamen genom den 4-åriga kursen.

Av de 16 examinationsavdelningar, vilka seminarieorganisationen som nämnts borde inrymma, skulle således enligt de sakkunnigas förslag 1 utgöras av den särskilda 2-åriga kursen för utbildning av småskolläraryrinnor till folkskolläraryrinnor, 7 av studentkurser och 8 av 4-åriga kurser.

Beträffande frågan, om seminarierna böra organiseras som *dubbel- eller enkelseminarier* erinras, att skolöverstyrelsen beräknat kostnaden för två enkelseminarier vara omkring 35,000 kronor högre än kostnaden för ett dubbelseminarium samt framhålles, att redan med hänsyn till denna avsevärda merutgift för statsverket enkelseminarier enligt de sakkunnigas mening borde undvikas. Men härtill komme, att ett enkelseminarium erbjöde nackdelar ur undervisningssynpunkt, vilka framför allt yppade sig i form av svårigheter att på ett ändamålsenligt sätt disponera lärarkrafterna. Ett dubbelseminarium beredde större möjligheter än ett enkelseminarium att anskaffa ej blott bättre utrustning utan även specialutbildade lärare för de olika ämnena.

De sakkunniga ansåge därför, att den blivande seminarieorganisationen som regel borde byggas på grundval av dubbelseminarietypen.

Den koncentration av seminarieorganisationen, som skulle ernås vid ett biträdande av de sakkunnigas nyss intagna ståndpunkt till dubbelseminariefrågan, gäve aktualitet åt spörsmålet, i vilken utsträckning *samseminarier* borde användas.

Denna seminarietyp kunde komma till användning närmast i de fall, då de manliga eller de kvinnliga seminarieaspiranterna i en landsända på grund av de blivande seminariernas ringa antal skulle anses missgynnade, därest vederbörande seminarium skulle vara avsett endast för kvinnor eller endast för män. Med hänsyn härtill ansågo de sakkunniga, som ej funne några nackdelar vara förenade med samseminarietypen men ej heller hölle före, att man borde särskilt eftersträva att inrätta sådana seminarier, att i den blivande seminarieorganisationen vissa samseminarier borde inrymmas.

Till belysande av frågan om *folkskoleseminariernas förläggning och art* lämna de sakkunniga vissa uppgifter om de nuvarande seminariebyggnadernas lokalutrymmen och om lokalbehovet vid olika seminarietyper, varefter anfördes, att enligt de sakkunnigas mening de nuvarande enkelseminarierna borde nedläggas, såvida icke deras lokalutrymmen vore av den beskaffenhet, att de kunde användas som dubbelseminarier.

Sistnämnda förutsättning uppfylldes icke av seminarierna i Växjö och Kalmar men i det närmaste av seminariet i Stockholm. Med hänsyn härtill föreslog de sakkunniga, att folkskoleseminarierna på de två förstnämnda platserna skulle nedläggas. Däremot borde seminariet i Stockholm — som vore centralt beläget och hade ett naturligt och stort rekryteringsområde samt dessutom bättre än många andra seminarier torde kunna rekryteras med goda lärarkrafter — bibehållas. Seminariebyggnaden inrymde visserligen icke för närvarande ett erforderligt antal klassrum, men de sakkunniga hade övertygat sig om att tillräckliga lokalutrymmen kunde anskaffas för en relativt måttlig kostnad. I annat sammanhang hade de sakkunniga föreslagit, att i seminariebyggnaden i Växjö skulle upprättas ett dubbelt småskoleseminarium.

Vidare föreslå de sakkunniga — under anförande, att ett nedläggande av folkskoleseminariet i Luleå skulle möjliggöra en naturlig och rationell lösning av frågan om småskoleseminarieorganisationen i de norra provinserna — att folkskoleseminariet på nämnda plats nedlägges och att folkskol-lärarytbildningen i Norrland sålunda koncentreras till Umeå.

Enligt de sakkunnigas mening borde sålunda den nuvarande seminarieorganisationen anpassas till den föreslagna lägre examinationen genom att enkelseminarierna i Växjö och Kalmar samt dubbelseminariet i Luleå nedlades. Beträffande organisationen av de återstående seminarierna anfördes följande:

Seminarietypen 4 + 2 hade ett förhållandevis lågt lokalbehov. Ej minst med hänsyn till förefintliga lokalutrymmen borde denna seminarietyp som regel komma till användning i den blivande seminarieorganisationen. Dock ville de sakkunniga föreslå ett undantag från denna regel. Vid 1932 års riksdag hade ifrågasatts motionsvis, att studentseminarier skulle inrättas i universitets- och högskolestäderna, där tillgången på för ändamålet sär-

skilt lämpade lärare kunde förväntas vara god. Erfarenheterna från till högskolecentra förlagda folkskollärarytbildningsanstalter i utlandet syntes tala för en sådan tanke. De sakkunniga funne önskvärt, att försök i vårt land gjordes med ett seminarium av den sålunda ifrågasatta arten. Ur ekonomisk synpunkt ställde sig ett studentseminarium mycket fördelaktigt i jämförelse med andra seminarieformer. De sakkunniga föresloge alltså, att i seminarieorganisationen inpassades ett tregrenat studentseminarium av typen $2 + 2 + 2$ och att detta förlades till någon av universitets- eller högskolestäderna. Då studentkurserna i alltför stor utsträckning skulle koncentreras till mellersta Sverige, om studentseminariet förlades till Stockholm eller Uppsala, och då seminariet i Lund ur lokalsynpunkt syntes vara att föredraga framför seminariet i Göteborg, torde det böra förläggas till folkskoleseminariet i Lund.

Av de återstående 13 examinationsavdelningarna borde 12, i överensstämmelse med vad ovan anförts, fördelas på 6 dubbelseminarier. Den avdelning, som eventuellt kunde bli behövlig efter införande av ett sjunde skolår, föresloges förlagd till Karlstad, vars seminariebyggnad, om ytterligare behov av lärarytbildning skulle komma att föreligga, gäve möjlighet att utvidga densamma till ett dubbelseminarium. Ifrågavarande avdelning skulle enligt de sakkunnigas förslag organiseras såsom 4-årig.

Den särskilda 2-åriga kursen för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor hade tidigare ifrågasatts böra förläggas till folkskoleseminariet i Falun. Då detta seminarium hade ett förhållandevis centralt läge i landet och även inrymde tillräckligt antal klassrum, biträdde de sakkunniga denna mening.

Av de återstående folkskoleseminarier, som skulle ingå i den blivande organisationen, borde samtliga bli av typen $4 + 2$ med undantag för ett seminarium, som måste givas organisationsformen $4 + 4$. De sakkunniga hade vid övervägandet av frågan, vilket seminarium som borde organiseras efter typen $4 + 4$, med hänsyn till lokalförhållandena haft att välja mellan seminarierna i Umeå och Linköping. Då det nordligare Sverige i annat fall icke skulle få någon studentkurs, hade de stannat vid att föreslå, att seminariet i Linköping organiserades som 4-årigt dubbelseminarium.

De sakkunniga saknade anledning att föreslå en annan *proportion mellan antalet examinerade lärare* än den, som statsmakterna senast angivit. Examinationen av manliga lärare borde alltså förhålla sig till examinationen av kvinnliga som 11:9.

Det läge i sakens natur, att folkskoleseminariet i Umeå, som skulle bli det enda folkskoleseminariet i Norrland, måste organiseras som samseminarium på både den 4-åriga och den 2-åriga linjen. Detta seminarium kunde sålunda betecknas som $\frac{M+K}{2} + \frac{M+K}{2}$. Folkskoleseminariet i Göteborg, som vore det enda inom det folkrika västkustområdet, och folkskoleseminariet i Karlstad torde böra organiseras på motsvarande sätt. Folkskoleseminariet i Lund, som vore avsett för södra delen av Götaland, torde även böra organiseras som samseminarium. Med hänsyn till detta seminariums organisation i övrigt syntes det emellertid vara lämpligt att inrätta två av studentklasserna därstädes som manliga och den återstående studentklassen som kvinnlig. Folkskoleseminariet i Falun, vilket som nämnts skulle inrymma den särskilda kursen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor, borde därför organiseras som kvinnligt dubbelseminarium

(K + K). Beträffande de återstående folkskoleseminarierna föresloges att, liksom nu vore fallet, seminarierna i Uppsala och Linköping skulle examinera manliga elever (M + M) och seminariet i Stockholm kvinnliga (K + K). Med den sålunda föreslagna organisationen skulle $8\frac{1}{2}$ examinationsavdelningar erhålla manliga och $7\frac{1}{2}$ examinationsavdelningar kvinnliga elever. Av de 7 examinationsavdelningarna vid studentkurser skulle 4 bli manliga och 3 kvinnliga.

Den av de sakkunniga föreslagna organisationen av folkskoleseminarierna belyses av en nedan intagen schematisk översikt.

Avslutningsvis framhålla de sakkunniga följande:

De sakkunniga hade vid behandlingen av frågan om folkskoleseminariernas förläggning undvikit att anlägga geografiska synpunkter. De hade föredragit att skärskåda föreliggande problem väsentligen ur ekonomisk och pedagogisk synvinkel. Det hade syntts omöjligt att med folkskoleseminariernas nuvarande relativt ringa antal angripa spörsmålet ur geografisk synpunkt utan att bortse från tre faktorer, som enligt de sakkunnigas mening närmast borde vara avgörande i nämnda hänseende, nämligen *dels* nödvändigheten att åstadkomma en så ekonomiskt tillfredsställande organisation som möjligt — i vilket hänseende de sakkunniga känt sig starkt bundna av riksdagens bestämt uttalade mening, att dubbelseminarier företrädesvis skulle komma till användning i den nya seminarieorganisationen, — *dels* önskvärdheten att kunna ej blott för folkskoleseminarierna utan också för småskoleseminarierna utnyttja de lämpligaste lokaler, som stode till statens förfogande för ändamålet, *dels* ock behovet av att seminarierna förlades på sådant sätt, att för seminarieundervisningen kunde i så stor utsträckning som möjligt utnyttjas ej blott de lämpligaste lärarkrafter, som stode att ernå, utan även vid sidan av seminarierna befintliga utbildningsmöjligheter. Ett ytterligare skäl till de sakkunnigas betraktelsesätt hade varit, att det motiv, som tidigare anförts till förmån för tanken på ett starkt decentraliserat seminarieväsende, nämligen önskvärdheten att seminarierna vore lättillgängliga från elevernas bostadsorter, numera genom kommunikationernas utveckling betydligt förlorat i styrka. Detta uteslöte icke, att i de fall, där så utan uppgivande av större värden varit möjligt, de sakkunniga sökt beakta önskvärdheten av en någorlunda jämn fördelning av seminarierna över landet. Det hade emellertid härvid varit ogörligt att, utan att giva avkall på de grundsatser, de nyss angivit, taga hänsyn till mer lokalt betonade intressesynpunkter. Enligt de sakkunnigas mening motsvarade det förslag till seminariernas förläggning, som de framlagt, en ståndpunkt, som utan att i avgörande grad inkräkta på andra behöriga intressen ur statsnyttans synpunkt kunde anses befogad.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, återge de sakkunniga en tablå till belysande av folkskoleseminariernas fördelning mellan olika landsdelar och dessa landsdelars behov av folkskollärare, av vilken framginge, att förslaget innebure en någorlunda jämn fördelning av folkskoleseminarierna mellan landsdelarna.

Vid betänkandet är fogat ett särskilt yttrande av herrar Nilsson, Olsson och Wallerius, vilka anföra:

Då som bekant omkring tre fjärdedelar av folkskollärarkåren hade sin tjänstgöring förlagd till skolor på landsbygden, syntes det vara av största vikt för folkskoleväsendet, att dess lärarkår i erforderlig omfattning rekry-

terades med lärare, vilka själva uppvuxit i denna miljö och med levande känsla av social samhörighet med landsbygdens befolkning måste förutsättas vara på ett särskilt sätt förtrogna med dess arbetsliv, vanor och tänkesätt. Skolöverstyrelsen anförde i sitt utlåtande den 10 november 1931 angående den framtida folkskoleseminarieorganisationen, att det för folkskolan varit av största betydelse, att den kunnat bland sina lärare räkna begåvade män och kvinnor med särskilt god utrustning för lärarkallet, vilka haft sitt hem i mer avlägset liggande bygder och för vilka därför seminariet praktiskt taget blivit den enda möjliga studievägen. Då studenternas flertal torde ha vuxit upp inom städer eller stadsliknande samhällen syntes det vara av allra största intresse att proportionen mellan studenter och icke-studenter i folkskoleseminarierna så avvägsdes, att — på samma gång som de förstnämnda i tillfredsställande utsträckning erhöle möjligheter att genom en särskilt för dem tillrättalagd väg nå fram till folkskollärarexamen — icke-studenternas tillträde till folkskollärarytbildningen ej i avsevärd grad försvårades genom att antalet studentkurser gjordes för stort.

Studenterna skulle i förevarande hänseende bli relativt väl tillgodosedda, om för dem inrättades dubbelt så många studentlinjer, som funnos under en följd av år före läsåret 1935—1936, eller 4 sådana linjer. Med hänsyn till den betydande tillströmningen av studenter till den 4-åriga linjen, vilken egentligen icke vore tillrättalagd för dem, ansåge reservanterna det dock motiverat att sträcka sig så långt som till att föreslå 5 studentlinjer. Sistnämnda antal syntes väl överensstämma med det av de sakkunniga framlagda utredningsresultatet, som visade, att det i folkskoleseminarierna (4- och 1-årig linje) intagna antalet studenter under de senaste åren motsvarat ungefärligen 5 studentkurser.

Vad anginge folkskoleseminariernas förläggning hölle reservanterna före, att lokalförhållandena i Stockholm icke lämpligen medgäve, att dit förlades både en 4-årig och en 2-årig linje, så mycket mindre som i betänkan- det ifrågavarande seminarium förutsattes skola även för framtiden bibehållas såsom provärsseminarium. Vidare syntes det irrationellt att, samtidigt som Stockholmsseminariet så hårt belastades och Lundaseminariet organiserades så, att det komme att omfatta icke mindre än tre examinationsavdelningar, det med synnerligen goda lokalutrymmen försedda Karlstadsseminariet bibehölles endast såsom enkelseminarium, varigenom bland annat driftkostnaderna för detta seminarium bleve oproportionerligt höga. Vad ytterligare anginge Lundaseminariet, syntes den för detta seminarium föreslagna organisationsformen mindre tilltalande framför allt med hänsyn till den ur pedagogisk synpunkt tungrodda anordningen med trenne av- gångsklasser i förening med en synnerligen omfattande övningsskola. Majoritetens förslag till förläggning av folkskoleseminarierna syntes vidare bli mera tillfredsställande, om seminariet i Kalmar bibehölles som enkelseminarium. Visserligen vore de lokaler, vari ifrågavarande seminarium vore inrymt, i behov av utökning. Emellertid hade Kalmar stad erbjudit sig att bestrida de av en dylik utökning föranledda utgifterna. Seminariet i Kalmar syntes sålunda kunna utan särskilda engångskostnader för statsverket bibehållas som enkelseminarium.

Med hänsyn till vad nu anförts hade reservanterna ansett, att de sakkunniga bort föreslå den organisation av folkskoleseminarierna, som angives i efterföljande översiktstablå.

Vidare är vid betänkandet fogat ett särskilt yttrande av herr Wagnsson, vari anföres:

Med hänsyn till det storartade pedagogiska forskningsarbete, som bedreves vid och leddes från Kalmar folkskoleseminarium, med direkt inriktning på folkskolans särskilda arbetsförhållanden, biträdde reservanten icke förslaget om nedläggande av detta seminarium. I den föreslagna organisationen borde följande ändring vidtagas i fråga om seminariernas förläggning.

I Kalmar skulle i avvaktan på statsmakternas beslut rörande ett sjunde skolor det nuvarande folkskoleseminariet bibehållas med en 4-årig linje. I stället skulle Karlstads seminarium nedläggas.

Skulle emellertid förhållandena medgiva, att i Stockholm komme att upprättas ett pedagogiskt forskningsinstitut, något som låge utanför de sakkunnigas uppdrag att utreda, syntes detta lämpligen böra förläggas till Stockholms folkskoleseminarium. Under sådana förhållanden kunde de två seminarielinjerna därstädes lämpligen förläggas till Karlstad.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

Elevantalet i seminarieklasserna. Överstyrelsen ville, i likhet med samtliga lärarkollegier och fjortonde svenska seminarielärarmötet i Linköping, tillstyrka de sakkunnigas hemställan i denna punkt.

Proportionen mellan de 4-åriga och de 2-åriga kurserna. Majoriteten av lärarkollegierna vid folkskoleseminarierna hade anslutit sig till reservanternas förslag på denna punkt och förordade alltså, att endast 5 studentkurser inrättades. Som motivering härför hade framhållits, bland annat, att antalet studentkurser icke borde vara större, än att det gäve möjlighet för urval av verkligt kvalificerade elever samt att försiktigheten torde bjuda, att man avvaktade, hurudant studentmaterielet i ett mindre antal 2-åriga studentkurser bleve, innan man, om så visade sig lämpligt, ökade antalet till 7. Ett av de kollegier, som anslutit sig till de sakkunnigas förslag, hade å andra sidan ansett, att detta förslag borde avse ett minimum, och hade framhållit, att 7 studentkurser funnits under läsåret 1922—1923 utan att svårigheter då förmärkts att fylla dessa kurser med kvalificerade inträdessökande.

Då det visat sig att studenter i allt större omfattning sökte sig in på folkskolläraryrket, hade det syntts överstyrelsen ändamålsenligt och nödvändigt, att denna utbildningsväg för studenterna vidgades. Överstyrelsen funne därför, att den nya seminarieorganisationen borde innefatta ett ej alltför ringa antal studentkurser och hade intet att erinra mot att organisationen i enlighet med de sakkunnigas förslag komme att omfatta 7 studentkurser.

Dubbel- eller enkelseminarier. Överstyrelsen funne i likhet med de sakkunniga, att den blivande seminarieorganisationen borde i huvudsak uppbyggas av dubbelseminarier, då dessa såväl ur ekonomiska som pedagogiska synpunkter erbjöde vissa fördelar framför enkelseminarierna.

Samseminarier. Överstyrelsen hyste inga betänkligheter mot att samseminarier inrättades i den mån så bleve nödvändigt men funne å andra sidan icke anledning föreligga att göra denna seminarietyp förhärskande.

Folkskoleseminariernas förläggning och art. Överstyrelsen hade funnit det anmärkningsvärt, att de sakkunniga föreslagit nedläggande av folkskoleseminariet i Luleå utan någon annan motivering, än att småskole-

seminariefrågan i norra Norrland skulle få en rationell lösning, därest folkskoleseminariet nedlades och dess lokaler kunde bli disponibla för ditflyttande av ett småskoleseminarium. Gentemot detta förslag måste överstyrelsen med bestämdhet framhålla nödvändigheten av att folkskoleseminariet i Luleå bibehölles. Sedan många år tillbaka hade överstyrelsen från de olika seminarierektorerne varje vår och höst erhållit rapporter rörande anställningsförhållandena för de folkskollärare, som utexaminerats från respektive seminarier under de senaste tre åren. De senare årens rapporter hade visat, att, medan arbetslösheten bland nyssnämnda folkskollärare från seminarierna i södra Sverige emellanåt kunnat vara relativt stor, hade rapporterna från norrlandsseminarierna upptagit så få arbetslösa, att man praktiskt taget kunnat säga, att de från dessa seminarier utexaminerade omedelbart erhållit anställning. I allmänhet hade rapporterna för de senare åren icke redovisat en enda arbetslös lärare från seminarierna i Luleå, Umeå och Härnösand. Så vore fallet även för höstterminen 1935. Det nuvarande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på folkskollärare i norra Sverige syntes alltså icke motivera indragning av något seminarium i Norrland. Då emellertid folkskoleseminariet i Härnösand från och med innevarande läsår på grund av 1932 års riksdags beslut helt avvecklats, syntes det som en tvingande nödvändighet att bibehålla de båda övriga seminarierna, Umeå och Luleå, såvida man ej ville, att folkskollärarkåren i Norrland till måhända större delen skulle rekryteras från seminarier i södra Sverige. Allt tydde på att en större examination av folkskollärare i Norrland, än vad de sakkunniga föreslagit, även för framtiden skulle bli behövlig. De sakkunniga hade själva (sid. 121—122) påpekat, att folkskolinspektörerna beräknat, att antalet folkskollärartjänster i Norrland komme att ökas under tiden 1933—1941, under det att de förutspått en ej obetydlig minskning i tjänsternas antal i Svealand och Götaland under samma tid. Ej heller torde man i Norrland behöva befara en sådan minskning i barnantalet som i södra Sverige, då nativiteten, särskilt i nordligaste Norrland, ännu hölle sig ganska hög. Så var exempelvis år 1933 antalet levande födda barn i Norrbottens län pro mille mer än dubbelt så stort som motsvarande antal i Stockholm och i Örebro län. De skäl, som överstyrelsen nu framhållit, talade bestämt för att folkskoleseminariet i Luleå bibehölles. Därtill komme, att det måste vara av största betydelse, att en utbildningsanstalt för folkskollärare vore förlagd till Norrbotten med dess speciella befolknings- och skolproblem. Ett folkskoleseminarium i denna bygd vore på sitt sätt ett kulturcentrum och borde icke utan tvingande skäl nedläggas.

I skrivelse den 21 oktober 1935 hade en av stadsfullmäktige i Luleå tillsatt kommitté framhållit i huvudsak samma synpunkter på denna fråga, som överstyrelsen här ovan anförte. Därjämte meddelades i nämnda skrivelse bland annat, att det i Norrbottens län mött svårigheter att besätta folkskollärarvikariat, särskilt sådana av kortare varaktighet, vilket styrkte överstyrelsen i dess åsikt om det okloka i att ytterligare minska seminariernas antal i Norrland. Ifrågavarande skrivelse utmynnade i en hemställan, att minst en 4-klassig examinationsavdelning för utbildning av folkskollärare måtte förläggas till Luleå, att jämte de två föreslagna i Umeå tillgodose Norrlands behov, att denna avdelning måtte hållas öppen för såväl manliga som kvinnliga elever, samt att till Luleå likaledes måtte förläggas ett småskoleseminarium, omfattande tre årsklasser.

I huvudsak samma synpunkter hade framförts av lärarkollegiet vid folkskoleseminariet i Luleå, som i sitt utlåtande över betänkandet framhållit,

att det för närvarande rådde lärarbrist i Norrbotten,

att ett behov av flera lärare i Norrland uppkomme även på grund av omändring av det stora antalet mindre folkskolor till egentliga folkskolor,

att Norrlands, speciellt övre Norrlands, lärarbehov i mycket ringa grad kunde beräknas bliva tillgodosett av lärare söderifrån,

att det av de sakkunniga föreslagna seminariet i Umeå, särskilt med hänsyn till den valda organisationsformen, icke kunde anses tillräckligt för Norrlands behov,

att Luleå seminarium i fråga om lokaler vore bättre utrustat än de flesta av de seminarier, som av sakkunniga föresloges till bibehållande,

att många av skälen mot ett enkelseminarium, särskilt de ekonomiska, bortfölle om en 4-årig linje kombinerades med ett 3-årigt småskoleseminarium, varför kollegiet yrkat, att Luleå seminarium måtte bibehållas, antingen som dubbelseminarium eller med en 4-årig linje i kombination med ett 3-årigt småskoleseminarium.

Även lärarkollegiet vid folkskoleseminariet i Umeå hade yrkat på att tvenne folkskoleseminarier måtte förläggas till Norrland.

Sedermera hade Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott framfört i stort sett samma synpunkter, som ovan kommit till synes, samt hemställt, att folkskoleseminariet i Luleå måtte bibehållas och att dit även måtte förläggas ett småskoleseminarium.

På grund av vad överstyrelsen i denna fråga anfört samt med hänsynstagande till vad i nyss nämnda skrivelser och utlåtanden framhållits ville överstyrelsen föreslå, att åtminstone en examinationsavdelning måtte förläggas till Luleå.

Vid ett seminarium av den tregrenade typ, som de sakkunniga föreslagit skola förläggas till Lund, skulle ej mindre än 72 elever utexamineras varje år. För att möta det mycket stora behovet av övningslektioner vid dessa elevers praktiska utbildning skulle behövas en mycket stor övningsskola. De sakkunniga ansåge, att denna övningsskola skulle behöva omfatta 13 avdelningar, och överstyrelsen funne icke, att detta vore för rundligt beräknat. Dessutom skulle för samtliga elever enligt de sakkunnigas förslag anordnas studiebesök i olika slag av skolor och hospitering i folkskolor, varjämte genom rektors försorg eleverna skulle för hospitering och praktisk övning under viss sammanhängande tid hänvisas till folk- och fortsättningsskolor. Säkerligen skulle allt detta bliva mycket svårt att på ett tillfredsställande sätt ordna, och överstyrelsen kunde icke finna, att de fördelar, som möjligen vore förenade med att seminariets elevkår bestode av uteslutande studenter, kunde uppväga nackdelarna med ett seminarium av den svårskötta typ, som de sakkunniga föreslagit.

Lärarkollegierna syntes i allmänhet vilja avstyrka ett seminarium av den typ, de sakkunniga föreslagit för Lund. Av särskilt intresse vore, att även kollegiet vid seminariet i fråga bestämt avvisat tanken på att en sådan seminarietyp skulle förläggas till Lund, framför allt därför, att utbildningsmöjligheterna därigenom i alltför hög grad skulle försvåras för icke-studenter i södra Sverige, vilka önskade ägna sig åt folkskollärarbanan. Den seminarietyp, som bäst skulle tillgodose det berättigade kravet på utbildningsmöjligheter i sydligaste Sverige, vore typen 4+2+2. Då emellertid seminariets lokaler icke utan betydliga ombygg-

nadsarbeten kunde bereda rum för någon av dessa typer, hade kollegiet föreslagit, att ett seminarium av typen 4+2 skulle förläggas till Lund.

Såsom redan nämnts hade överstyrelsen icke funnit den föreslagna seminarietypen 2+2+2 tillfredsställande. Av samma skäl, som överstyrelsen ovan anfört härför, ville överstyrelsen tillbakavisa tanken på den av kollegiet vid seminariet i Lund antydda typen 4+2+2. Då emellertid överstyrelsen icke principiellt hade något emot ett försök att upprätta ett studentseminarium i en universitetsstad, hade överstyrelsen övervägt möjligheten av att upprätta ett seminarium av typen 2+2, alltså bestående av två studentlinjer. Vid ett sådant seminarium skulle icke flera elever utexamineras varje år än vid ett dubbelseminarium av typen 4+2 eller 4+4. Dess övningsskola skulle enligt överstyrelsens beräkningar böra omfatta 9 avdelningar, och ett seminarium av denna typ skulle av dessa skäl ej bliva mera tungrott än ett vanligt dubbelseminarium, snarare tvärtom. Men i ett avseende skulle denna seminarietyp kunna anses bliva sämre rustad än de övriga. På grund av att den 2-åriga linjens timplan skulle omfatta endast ett mindre antal ämnen, skulle nämligen vid ett sådant seminarium endast ett ringa fåtal ordinarie lärare kunna anställas och undervisningen för övrigt skötas av timlärare. Med hänsyn till de olägenheter en sådan anordning skulle medföra, hade överstyrelsen avstått från tanken på att för närvarande föreslå inrättande av något seminarium med enbart studentlinjer. Överstyrelsen ville därför föreslå, att seminariet i Lund måtte organiseras som dubbelseminarium av typen 4+2 och att i stället en studentlinje måtte förläggas till vart och ett av seminarierna i Karlstad och Linköping.

Som av det ovan anförda framginge hade överstyrelsen föreslagit uppehållande av 17 examinationsavdelningar. Av dessa borde sammanlagt $9\frac{1}{2}$ vara manliga och $7\frac{1}{2}$ kvinnliga, såvida proportionen mellan manliga och kvinnliga utexaminerade lärare skulle hållas vid 11:9, vilket vid upprepade föregående tillfällen framhållits som den lämpliga proportionen. Med anledning härav föresloge överstyrelsen, att seminarierna i Uppsala, Karlstad och Linköping skulle bliva manliga, seminarierna i Falun och Stockholm kvinnliga samt att seminarierna i Göteborg, Lund, Umeå och Luleå skulle bliva samseminarier. Härigenom skulle fördelningen mellan manliga och kvinnliga elever på de olika seminarielinjerna bli följande.

4-årig linje:	5	manliga,	4	kvinnliga	avdelningar
2- » » :	$4\frac{1}{2}$	»	$2\frac{1}{2}$	»	»
Särskild kurs:	1	»	»	»	»
Summa:	$9\frac{1}{2}$	manliga,	$7\frac{1}{2}$	kvinnliga	avdelningar

Om härigenom antalet manliga studenter skulle visa sig vara för stort och antalet kvinnliga studenter för litet, kunde detta korrigeras genom att vid behov en förskjutning av proportionen gjordes vid intagning av elever vid samseminarierna.

Överstyrelsen hade i det föregående omnämnt den inverkan, som införandet av ett obligatoriskt sjunde skolår i folkskolan skulle få på seminarieorganisationens omfattning. Därest riksdagen skulle fatta beslut i denna riktning, skulle behovet av folkskollärare under de kom-

mande 10 à 15 åren förmodligen bliva så ökat, att en utexamination av lärare, i enlighet med vad överstyrelsen här ovan föreslagit, icke skulle vara tillfyllest. Överstyrelsen hade icke haft anledning att nu upptaga denna fråga till noggrannare prövning, men ansåge sig böra påpeka, att ett beslut om införande av ett obligatoriskt sjunde skolår skulle kunna medföra krav på bibehållande av ytterligare något folkskoleseminarium utöver vad överstyrelsen nu föreslagit.

Överstyrelsen ville omnämna, vad av lärarkollegierna vid seminarierna i Kalmar och Växjö framhållits för bibehållandet av nämnda seminarier, vilka båda enligt såväl de sakkunnigas som överstyrelsens förslag skulle komma att nedläggas.

Vad först seminariet i *Kalmar* beträffade, så hade stadsfullmäktige i Kalmar i skrivelse meddelat, att de förklarar sig villiga att bestrida kostnaderna för erforderlig tillbyggnad av den nuvarande seminariebyggnaden i Kalmar, därest ett seminarium där uppehöles. Med hänvisning härtill hade Kalmar läns södra landsting i skrivelse uttalat, att seminariet i Kalmar borde bibehållas.

Lärarkollegiet vid seminariet i Kalmar föresloge med hänsyn till vad reservanterna bland de sakkunniga yttrat, att seminariet skulle bibehållas, och framhölle, att Kalmar stad förbundit sig att tillhandahålla erforderliga lokaler för antingen enkel- eller dubbelseminarium, varigenom skälet, att lokalerna vore otillräckliga, nu ej längre ägde giltighet. Vidare framhöles elevförbundet vid seminariet och dess betydelse samt det förhållandet, att seminariet vore en donation, vars bestämmelser borde respekteras, så långt sig göra låte. Vidare anförde kollegiet, att de kvinnliga icke-studenterna i södra Sverige enligt de sakkunnigas förslag skulle komma att få en ytterst ogynnsam ställning, i det att denna kategori av studerande endast finge förfoga över en halv seminarieklasse.

Vad det sistnämnda beträffar, så ville överstyrelsen nämna, att de kvinnliga icke-studenterna i Götaland genom överstyrelsens förslag beretts en gynnsammare ställning, i det att seminarierna i såväl Göteborg som Lund skulle mottaga sådana. Även i övrigt hade överstyrelsen uppmärksammat, vad kollegiet anført, och funnit, att vissa skäl givetvis förelåge för Kalmar-seminariets bibehållande. Då det emellertid syntes överstyrelsen angelägnare att bibehålla seminariet i Luleå — på ovan angivna grunder — hade det icke varit möjligt för överstyrelsen att inrymma även seminariet i Kalmar i den organisation, överstyrelsen funnit erforderlig. Ej heller hade det varit överstyrelsen möjligt att, i enlighet med vad en av de sakkunniga, herr Wagnsson, föreslagit, kunna förorda nedläggande av det med utomordentliga lokaler för ett dubbelseminarium försedda seminariet i Karlstad till förmån för Kalmar-seminariet. Vad samme sakkunnige anförde om möjligheten att nedlägga Stockholms seminarium, därest förhållandena skulle medgiva, att där komme att upprättas ett pedagogiskt forskningsinstitut, hade överstyrelsen icke ansett sig böra upptaga till prövning, då ännu, såvitt överstyrelsen hade sig bekant, icke några ekonomiska garantier förefunnos för ett sådant instituts upprättande och fortbestånd, samt då överstyrelsen i likhet med de sakkunnigas majoritet funnit det ändamålsenligt, att ett seminarium alltjämt bibehölles i rikets största stad, som utgjorde ett naturligt rekryteringsområde för seminariet och som hade rika studiemöjligheter att erbjuda eleverna. Ett utbyte av Stockholmssemina-

riet mot ett seminarium i Kalmar hade alltså ej synt överstyrelsen möjligt eller önskvärt.

Lärarkollegiet vid seminariet i Växjö förordade, att seminariet därstädes skulle bibehållas och få karaktären av dubbelseminarium. Kollegiet framhölle seminariets synnerligen centrala och i kommunikationshänseende fördelaktiga läge inom ett stort rekryteringsområde samt de goda studiemöjligheterna på grund av tillgång till museum, bibliotek m. m. Seminariet vore därjämte det enda, som vore beläget i dyrortsgrupp C.

Av i stort sett samma skäl, som överstyrelsen nyss framfört beträffande Kalmar-seminariet, hade överstyrelsen icke funnit det möjligt att förorda Växjö-seminariets bibehållande. Överstyrelsen hoppades, att de föreslagna dubbelseminarierna i Lund, Göteborg och Linköping skulle visa sig tillräckliga för att tillgodose det sydliga Sveriges behov av folkskollärare. Att bibehålla ytterligare ett seminarium i denna del av Sverige syntes under nuvarande förhållanden icke vara rådligt. Skulle emellertid ett sjunde skolår bli obligatoriskt, bleve förutsättningarna helt andra för bibehållande av de båda nu till avveckling föreslagna seminarierna. Så länge frågan om ett sjunde skolår ej vore avgjord, torde måhända de båda seminariernas öde få bli en öppen fråga.

Enligt vid skolöverstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag har t. f. undervisningsrådet *Isaacsson* anført, att — då enligt hans mening inga bärande skäl anförts emot inrättande av ett seminarium för enbart studenter, typen 2+2 — han ansåge, att överstyrelsen bort föreslå, att en dylik läroanstalt inrättades och förlades till Uppsala. I stället borde den 2-åriga linjen vid seminariet i Linköping ersättas med en 4-årig linje. Då det av honom föreslagna seminariet i Uppsala givetvis borde mottaga både män och kvinnor, skulle i stället seminariet i Göteborg endast mottaga män, varigenom kostnaderna för ändringsarbeten därstädes skulle bortfalla.

Statskontoret har anført följande:

Statskontoret vore av den uppfattningen, att, då *elevantalet i seminarieklasserna* hittills ofta varit avsevärt större än de sakkunniga nu förordade, en sänkning av antalet icke med nödvändighet behövde ske i den omfattning, som de sakkunniga av pedagogiska skäl föreslagit. Ämbetsverket ville ifrågasätta, om det icke vore tillfyllest att, i avvaktan på den nya organisationens verkningar, elevantalet i klasserna åtminstone tills vidare beräknades till 25 å 26. Härigenom skulle en klassavdelning utöver vad de sakkunniga förordat kunna indragas och hela antalet dylika avdelningar vid folkskoleseminarierna skulle alltså — med beaktande av behovet av lärare för tillgodoseende av undervisningen under ett sjunde skolår — kunna bestämmas till 15 i stället för av de sakkunniga föreslagna 16. Enligt den av statskontoret ifrågasätta ändringen i sakkunnigförslaget på förevarande punkt skulle elevantalet i klasserna komma att variera mellan 24 och 28. Ämbetsverket ville särskilt fästa uppmärksamheten vid att fastställandet av ett så pass lågt elevantal som 24 i varje klassavdelning på seminariet, där man för när-

varande ofta hade 30 elever, skulle hava icke oväsentliga ekonomiska konsekvenser.

Vad *antalet studentkurser* beträffar, framhåller ämbetsverket, att det ur de synpunkter, statskontoret framför allt beaktade, vore att bemärka, att kostnaderna bleve lägre för de 2-åriga kurserna än för de 4-åriga.

Beträffande spörsmålet om *seminariernas förläggning* ansågo sig statskontoret böra, i anslutning till vad de sakkunniga förordat, betona vikten av att dubbelseminarier i största möjliga mån anordnades, enär detta såväl med hänsyn till undervisningens behov som för kostnadernas nedbringande vore att föredraga. Den omständigheten, att seminarieutbildningen i vissa fall skulle komma att äga rum på längre avstånd från boningsorten än som enligt gällande organisation kunde ske, torde med nuvarande samfärdsförhållanden vara av mindre betydelse. I övrigt torde vid placeringen av de olika seminarierna tillbörlig vikt böra läggas vid befintliga lokalers ändamålsenlighet. Överhuvudtaget ville statskontoret framhålla angelägenheten av att vid förläggningsfrågornas bedömande hänsynen till allmänna och ekonomiska synpunkter sattes i främsta rummet, och att i förhållande härtill kommunala intressen och framställningar, även om de innefattade vissa ekonomiska erbjudanden, finge träda i efterhand. Statskontoret ville dock icke underlåta att — med hänsyn till vad de sakkunniga förordat i fråga om nedläggandet av vissa särskilt för norrländska förhållanden upprättade seminarier — i anslutning till skolöverstyrelsens synpunkter på dessa frågor uttala, att man i detta hänseende dock torde böra framgå med viss försiktighet. Detta syntes särskilt gälla det 3-åriga småskoleseminariet i Lycksele.

Stadsfullmäktige i Växjö hava i sin ovanberörda skrivelse förklarat sig villiga, att — därest ett dubbelseminarium av typen 4+2 eller 4+4 förlades till Växjö — låta på stadens bekostnad utföra erforderliga tillbyggnader till därvarande folkskoleseminariebyggnad. Kostnaderna här för hade för sistnämnda seminarietyp beräknats till 125,000 kronor och för seminarietypen 4+2 till 100,000 kronor. Av skrivelsen inhämtas vidare följande:

För staden vore det nuvarande seminariet av största ekonomiska betydelse. Det föreslagna småskoleseminariet kunde icke anses i nämnvärd grad uppväga den förlust, staden finge vidkännas genom att berövas sitt folkskoleseminarium. Genom att staden vore villig att bekosta erforderliga tillbyggnader, bleve de statsfinansiella synpunkterna tillgodosedda. En förläggning till Växjö ställde sig till och med fördelaktigare än i fråga om vissa av de sakkunniga föreslagna städerna, där förläggningen skulle medföra engångskostnader för att vederbörande lokaler skulle bliva lämpliga för sitt ändamål. Den låga dyrortsgrupperingen medförde lägre avlöningskostnader. Ur pedagogisk synpunkt kunde det nuvarande Växjö-seminariet väl mäta sig med seminarierna på andra orter. Rikliga utbildningsmöjligheter funnos även vid sidan av seminariet (exempelvis det stora stifts- och gymnasiebiblioteket och ett provinsmuseum med ett utomordentligt omfattande och värdefullt studiematerial). Med den av de sakkunniga föreslagna förläggningen måste samtliga seminarielever från Skåne, Blekinge, Småland och Halland, som ej avlagt student- eller högre examen, få sin utbildning förlagd till Göteborg eller

Linköping eller ännu längre norrut belägna seminarier. Växjö fyllde som seminariestad även det icke oviktiga geografiska kravet på lättillgänglighet från elevernas bostadsorter. För en mindre stad betydde frågan om dess seminariums vara eller icke vara mycket mera än för en större stad, vars ekonomiska liv föga influerades av den störning, som nedläggandet av en dylik läroanstalt innebure. I detta sammanhang anføres, att Växjö stad redan under en lång följd av år på särskilt sätt visat sig uppskatta fördelen av att seminariet vore förlagt dit genom att bekosta undervisning i huslig ekonomi.

Kronobergs läns landstings förvaltningsutskott har i sin förutnämnda skrivelse anført liknande synpunkter samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta, att Växjö stad skulle utgöra förläggningsort för ett folkskoleseminarium av typen 4+2 eller 4+4.

Ovannämnda *lärarsammanslutningar* hava anhållit, att ställning till seminariernas förläggning måtte tagas först efter den av sammanslutningarna föreslagna ytterligare utredningen av behovet av folkskollärare, att vid nedläggning av seminarier måtte iakttagas, att universitets- och högskolestädernas seminarier under alla omständigheter bibehölles, samt att seminariernas studentavdelningar utan undantag måtte förläggas till nämnda städer.

Departementschefen.

På de av de sakkunniga anförda skälen tillstyrker jag i likhet med skolöverstyrelsen, att *elevnumerären* i seminarieklasserna, som nu utgör nominellt 30 men under de senaste åren på grund av de rådande exceptionella förhållandena på folkskolläraryrket växlat mellan 20 och 25, bestämmes till 24. Statskontorets förslag att åtminstone tills vidare beräkna seminarieorganisationen efter en elevnumerär av 25 à 26 anser jag mig alltså icke kunna biträda. Särskilt må framhållas, att det med hänsyn till de ovan berörda svårigheterna att förutse det framtida behovet av folkskollärare måste vara oklokt att göra organisationsramen så snäv, att den ej lämnar förhållandevis goda möjligheter till en rätt väsentlig ökning av den normala lärarproduktion, efter vilken organisationen planlägges. De merutgifter för statsverket, som föranledas av att elevnumerären fixeras till 24 i stället för 30, uppvägas enligt min mening ej blott därav, att organisationen på så sätt, såsom nyss framhållits, kommer att bereda en ej obetydlig elasticitet, utan även av den förbättring av lärarutbildningen, som kan ernås, så länge elevnumerären hålles nere vid nämnda tal.

Då jag i det föregående räknat med en normal examination av 384 lärare per år, bör alltså seminarieorganisationen i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag inrymma $\frac{384}{24} = 16$ *examinationsavdelningar*.

Vad angår *fördelningen av examinationsavdelningarna* mellan semi-

narielinjer av olika slag må till en början erinras, att de sakkunniga och de i ärendet hörda myndigheter, som yttrat sig om denna detalj, varit ense om att en av avdelningarna skall tillhöra den ovannämnda linjen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. Även jag vill biträda detta förslag. Beträffande fördelningen av de återstående 15 avdelningarna mellan 4-årig linje och studentlinje må följande anföras.

De sakkunniga hava förordat 7 studentlinjer, medan reservanternas stannat för 5 sådana linjer. Skolöverstyrelsen tillstyrker likaledes 7 studentlinjer, varvid emellertid är att märka, att överstyrelsen föreslagit, att inalles 17 seminarielinjer skulle inrättas, alltså en mer än de sakkunniga ifrågasatt. Statskontoret har ej intagit någon bestämd ståndpunkt i frågan utan nöjt sig med att framhålla, att studentlinjerna äro förenade med lägre kostnader än de 4-åriga linjerna. Seminariekollegierna slutligen hava, på något undantag när, förordat 5 studentlinjer.

För egen del vill jag till en början — under hänvisning till de sakkunnigas utredning (jfr betänkandet sid. 150—158) — erinra, att den statliga folkskoleseminarieorganisationen tidigare omfattat ett betydligt större antal studentkurser än som under de senare åren varit i verksamhet. Sålunda funnos vid statens folkskoleseminarier under läsåret 1922—1923 6 studentkurser. Antalet sådana kurser har emellertid genom de efter nämnda läsår i oavbruten följd vidtagna begränsningsåtgärderna undan för undan minskats. För att snabbt reducera det hotande överskottet på folkskollärare hava dessa begränsningsåtgärder i första hand gått ut över studentkurserna. Dessa äro ju nu 1-åriga, varför ett nedläggande av en sådan utbildningslinje redan efter ett år inverkat på examinationstalen, medan en begränsning av de 4-åriga kurserna först efter fyra år lämnat resultat. Från och med läsåret 1923—1924 nedlades sålunda två studentkurser, från och med läsåret 1926—1927 ytterligare två och från och med läsåret 1935—1936 den femte. Nu återstår alltså endast en av de sex kurser, som för ett tiotal år sedan voro i verksamhet.

Vid avvägandet av antalet studentkurser hava de sakkunniga utgått från den starka tillströmningen av studenter till folkskoleseminarierna. På grund av det ringa antalet studentlinjer hava dessa studenter endast till en obetydlig del kunnat absorberas av studentlinjerna, medan de återstående, som vunnit inträde vid folkskoleseminarium, antagits som elever i första klassen av det 4-åriga seminariet. Vid studentlinjerna hava i allmänhet sådana studenter vunnit inträde, vilka varit i tillfälle att genom akademiska studier skaffa sig ett bättre utgångsläge vid den hårda konkurrensen om elevplatserna. De sakkunniga hava påvisat, att antalet studenter med eller utan akademisk utbildning, som under läsåret

1934—1935 åtnjöto undervisning vid seminariernas 4-åriga linjer och studentlinjer, motsvarade i det närmaste 5 studentkurser, medan det i verkligheten nämnda läsår endast fanns två sådana kurser. För att ytterligare minska tillströmning av studenter till det 4-åriga seminariet föreslå de sakkunniga att, utöver berörda 5 kurser, inrättas 2 kurser, alltså sammanlagt 7 studentkurser.

Det är vanskligt att med bestämdhet angiva orsakerna till att studenterna i så stor utsträckning söka sig till folkskoleseminarierna. En av dem torde vara den starkt ökade examinationen av studenter från de allmänna läroverken med flera läroanstalter. Antalet utexaminerade studenter utgjorde år 1921 1,967 och år 1934 icke mindre än 2,568. Inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga hava i ett den 1 september 1935 avgivet betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena (statens offentliga utredningar 1935: 52, sid. 359) anført, att sagda fenomen sannolikt har sin förklaring i, bland annat, arbetslöshet. De hava påvisat, att trängseln på de sedvanliga levnadsbanorna för akademiskt utbildade åstadkommit stora och beaktansvärda förskjutningar i sammansättningen av folkskoleseminariernas elevmaterial samt framhållit, att det synbarligen föreläge ett icke ringa slöseri med tid och arbetskraft, då man låte studenter genomgå 4-årig seminarieutbildning.

För egen del finner jag det vara av den största betydelse, att studenterna, vilka som lärare torde kunna väl mäta sig med lärare med exempelvis folkskola eller realexamen som förutbildning, ledas in på folkskollärarbanan genom den utbildningslinje, som är för dem särskilt tillrättalagd. De böra helst icke konkurrera om elevplatserna i den 4-åriga seminarielinjen. Ej minst för dem, för vilka sistnämnda seminarielinje närmast är avsedd, skulle detta vara till fördel. Emellertid vill det förefalla, som om det skulle vara möjligt att vinna en önskvärd minskning av antalet till det 4-åriga seminariet sökande studenter, även om ett något lägre antal studentkurser inrättas än det, varmed de sakkunniga räknat. En ytterligare omständighet, som talar för att en viss varsamhet bör iakttagas, är, att, under det studenterna hava möjlighet att anlita det 4-åriga seminariet, icke-studenterna sakna motsvarande möjlighet beträffande studentlinjen.

Med hänsyn till ovanberörda omständigheter förordar jag, att antalet studentlinjer i den blivande folkskoleseminarieorganisationen bestämmes till 6. Detta förslag medför en väsentlig och synnerligen önskvärd ökning av antalet studentkurser och bereder samtidigt tillfredsställande utbildningsmöjligheter för dem, som ej äro studenter. Någon svårighet att rekrytera nämnda 6 studentlinjer med tillräckligt antal kvalificerade elever torde näppeligen kunna tänkas komma att uppstå. Emot ett sådant antagande tala erfarenheterna från de år, då ett motsvarande

antal studentlinjer voro inrättade vid statsseminarierna och varunder likvisst antalet varje år från läroverken med flera läroanstalter utexaminerade studenter var lägre än nu.

Enligt min mening bör seminarieorganisationen alltså innesluta

9 4-åriga linjer

6 studentlinjer samt

1 linje för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att seminarierna — i överensstämmelse med 1932 års riksdags ovanberörda uttalande i ämnet — företrädesvis böra organiseras som *dubbelseminarier*. Vidare är jag ense med de sakkunniga om att det i den blivande seminarieorganisationen torde vara erforderligt att i större utsträckning än vad nu är fallet använda sig av *samseminarier* för att avvägbringa en rättvis fördelning mellan landets olika delar av utbildningsmöjligheterna för de manliga och kvinnliga läraraspiranterna.

Vad till sist angår *folkskoleseminariernas förläggning*, må till en början förutskickas, att jag anser mig böra vid två folkskoleseminarier räkna med viss lokalreserv för beredande av möjlighet att, om så skulle visa sig behövt i framtiden, i seminarieorganisationen infoga ytterligare två examinationsavdelningar utöver de 16, varmed ovan räknats. Jag föränledes härtill av vad skolöverstyrelsen framhållit i fråga om sannolikheten av att de sakkunnigas beräkningar av det framtida lärarbehovet ligga i underkant ävensom av planen på folkskolans utbyggande med ett sjunde läsår. Vidare vill jag framhålla, att jag, såsom av det efterföljande framgår, ej anser mig kunna biträda förslaget om nedläggande av småskoleseminariet i Haparanda, vilket seminarium enligt de sakkunnigas förslag skulle jämte småskoleseminariet i Lycksele förflyttas till de lokaler, som nu innehavas av folkskoleseminariet i Luleå.

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att det i övre Norrland förefinnes ett påtagligt behov av ett folkskoleseminarium, och jag kan därför icke tillstyrka, att folkskoleseminariet i Luleå helt nedlägges. Å andra sidan skulle ett dubbelt folkskoleseminarium därstädes troligen utgöra en för stor utbildningsanstalt i förhållande till det lärarbehov, som genom seminariet i fråga skall för den närmare framtiden tillgodoses. Jag föreslår därför, att till Luleå förläggas ett enkelseminarium, förslagsvis anordnat som 4-årigt samseminarium, samt att den del av seminariebyggnaden, som icke erfordras för enkelseminariets behov, får tjäna som lokalreserv. Emellertid torde det vara erforderligt att bereda möjligheter till en utvidgning av seminarieorganisationen även vid ett mer centralt beläget seminarium än Luleåseminariet. Av denna anledning ledes jag till att i likhet med de sakkunniga föreslå, att folkskoleseminariet i Karlstad inrättas som enkelseminarium med lokalreserv för framtida behov. Lämpligen bör seminariet i fråga anordnas som 4-årigt manligt seminarium.

Ett bifall till ovanstående förslag medför en enligt min mening mycket elastisk seminarieorganisation, som innesluter ej oväsentliga möjligheter att både i norra och södra Sverige vid förefallande behov utvidga lärarproduktionen.

Emot de sakkunnigas förslag till förläggning och organisation av de återstående seminarierna har jag endast i två hänseenden erinringar att göra.

Den praktiskt taget enhälliga kritiken av de sakkunnigas förslag till organisation av folkskoleseminariet i Lund (typen 2+2+2) synes mig hava sitt berättigande. Trots att det otvivelaktigt skulle vara av stort pedagogiskt intresse att taga del av de rön, som skulle kunna göras vid ett renodlat studentseminarium, och oaktat statens kostnader per utbildad lärare vid ett sådant seminarium skulle bliva betydligt lägre än vid andra seminarieformer, nödgas jag för närvarande avstyrka nämnda förslag. Jag föreslår i likhet med skolöverstyrelsen, att seminariet organiseras som dubbelt samseminarium med en 4-årig linje och en studentlinje. I detta sammanhang må framhållas, att jag ej kan biträda ovanberörda lärarsammanslutningars uppfattning, att studentlinjerna utan undantag böra förläggas till universitets- och högskolestäder. På grund av vad skolöverstyrelsen i ämnet anfört anser jag mig ej heller böra förorda, att till någon av nyssnämnda städer förläggas ett seminarium av typen 2+2.

Vid bifall till mitt förslag i övrigt torde folkskoleseminariet i Linköping böra givas organisationsformen 4+2 i stället för, såsom de sakkunniga föreslagit, 4+4.

Den organisation och förläggning av folkskoleseminarierna, jag sålunda föreslår, framgår av sammanställningen å sid. 81.

Enligt denna sammanställning skulle folkskoleseminariet i Växjö förvandlas till småskoleseminarium — denna fråga kommer att i det följande närmare beröras — samt folkskoleseminariet i Kalmar nedläggas. Från båda dessa städer föreligga enligt det föregående framställningar om att ifrågavarande folkskoleseminarier måtte bibehållas, eventuellt utvidgade till dubbelseminarier. I båda fallen skulle, såsom de sakkunniga och skolöverstyrelsen närmare framhållit och av berörda framställningar framgår, erfordras ny- eller ombyggnader för ej oväsentliga kostnader. Detta giver mig anledning framhålla, att den omorganisation av folkskoleseminarierna, som nu är avsedd att genomföras, ej oväsentligt försvåras på grund av de kommunala intressen, som äro förknippade med frågan om seminariernas förläggning. Om alltför mycken betydelse tillerkännes dessa intressen, är det icke möjligt att åstadkomma en ändamålsenlig och ekonomiskt förnuftig organisation. Jag beklagar, att omorganisationen måste beröva några orter bildningsinstitutioner, som de vant sig vid att räkna som sina.

Folkskoleseminarium	Nuvarande organisation	De sakkunniga		Skolöverstyrelsen	Departementschefen
		Majoriteten	Nilsson, Olsson och Wallerius		
<i>Norrland:</i>					
Luleå	4+4 (M+K)	Förvandlas till småskoleseminarium		4 $\frac{(M+K)}{2}$	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$
Umeå	4+4 (K+K)	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+4	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
<i>Svealand:</i>					
Falun	4+4 (K+K)	4+särskild kurs (K+K)	4+särskild kurs	4+särskild kurs (K+K)	4+särskild kurs (K+K)
Uppsala	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Stockholm	4+(1) (K+K)	4+2 (K+K)	4	4+2 (K+K)	4+2 (K+K)
Karlstad	4+4 (M+M)	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$	4+2	4+2 (M+M)	4 + lokalreserv (M)
<i>Götaland:</i>					
Linköping	4+4 (M+M)	4+4 (M+M)	4+2	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Göteborg	4+4 (M+M)	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
Lund	4+4 (M+M)	2+2+2 (M+M+K)	4+2	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
Växjö	4 (M)	Förvandlas till småskoleseminarium		Nedlägges	Förvandlas till småskoleseminarium
Kalmar	4 (K)	Nedlägges	4	Nedlägges	Nedlägges
	19×4+1×1 (12 M+8 K)	8×4+7×2+ särskild kurs (8 $\frac{1}{2}$ M+7 $\frac{1}{2}$ K)	10×4+5×2+ särskild kurs	9×4+7×2+ särskild kurs (9 $\frac{1}{2}$ M+7 $\frac{1}{2}$ K)	9×4+6×2+ särskild kurs (8 $\frac{1}{2}$ M+7 $\frac{1}{2}$ K)

Vad särskilt beträffar Kalmarseminariet, som helt skulle upphöra med sin utbildningsverksamhet i och med den nya organisationens genomförande, skulle jag i och för sig känt det såsom en tillfredsställelse, om jag icke nödgats framställa ett förslag, som medför, att den högt skattade insats, detta seminarium gjort i fråga om lärarutbildningen, och de värdefulla pedagogiska traditioner, som där vuxit fram, icke vidare kunna fullföljas. Men jag har självfallet ansett det vara min plikt att framförallt se det föreliggande problemet ur rikssynpunkt. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att det är angeläget, att staten vid den förevarande omorganisationen av seminarie-

väsentet ej ställer sådana krav på vederbörande kommuner i fråga om tillhandahållande av lokaler, att organisationen härigenom fastlåses vid former, som måhända i en framtid kunna befinnas olämpliga. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att — även om staten slipper gälda kostnaderna för nämnda byggnadsföretag — det dock är fråga om allmänna medel, och att ett folkskoleseminarium, vars bibehållande betingas av att ett mer omfattande byggnadsföretag utföres, alltså blir för det allmänna dyrare än ett folkskoleseminarium, som kan inrymmas i redan befintliga lokaler. Det är bland annat dessa synpunkter, som varit för mig bestämmande vid mitt ställningstagande till frågan om bibehållandet av nämnda båda seminarier såsom folkskoleseminarier. I anledning av vad överstyrelsen i ämnet anfört och mot bakgrunden av vad jag i det föregående yttrat må anmärkas, att jag icke kan finna behov föreligga av seminarierna i fråga, även om ett sjunde skolor införes vid folkskolan.

Såsom framgår av berörda sammanställning skulle vid bifall till mitt förslag proportionen mellan manliga och kvinnliga examinationsavdelningar bli densamma som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag. Vid studentlinjen skulle komma att finnas 3 $\frac{1}{2}$ manliga och 2 $\frac{1}{2}$ kvinnliga avdelningar samt vid den 4-åriga linjen 5 manliga och 4 kvinnliga avdelningar. Genom förskjutning vid elevintagningen vid de olika seminarierna av proportionen mellan manliga och kvinnliga elever torde — såsom skolöverstyrelsen framhåller — antalet manliga, respektive kvinnliga elever vid seminarielinjerna kunna vid behov anpassas till närmare överensstämmelse med den av riksdagen godtagna proportionen 11:9 mellan manliga och kvinnliga folkskollärare.

3. Småskoleseminarierna.

A. Utbildningslinjer.

Den av 1932 års riksdag fastställda organisationen av småskoleseminarierna har ännu ej fungerat i den omfattning, riksdagen i sitt beslut angav, och vissa organisatoriska spörsmål togos icke i betraktande vid organisationens genomförande. De av Kungl. Maj:t för småskoleseminarierna hittills meddelade föreskrifterna hava provisorisk karaktär. Förslag hava i följd härav framförts om revision av småskoleseminarieorganisationen och om lösning av de ännu svävande spörsmål, som beröra småskoleseminarierna.

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening m. fl. lärarsammanslutningar framhöllo den 27 februari 1933 som önskemål, att vid en blivande omorganisation av lärarutbildningen småskoleseminarierna måtte byggas på samma kunskapsfordringar som folkskoleseminariernas 4-åriga kurs — enligt lärarsammanslutningarnas förslag på de kunskaper, som förutsättas för realexamen — att 1-åriga kurser för inträdessökande med studentexamen måtte upprättas samt att de för närvarande fastställda kompetensfordringarna för lektorer vid folkskoleseminarierna måtte utsträckas att gälla jämväl för huvudlärare vid småskoleseminarierna. Den

7 mars 1933 anhöll *centralstyrelsen för Sveriges folkskolläraryrkesförbund*, att Kungl. Maj:t måtte till 1932 års seminariesakkunniga hänskjuta frågan om i vad mån en enhetlig, likvärdig seminarieutbildning måtte kunna komma till stånd för alla, som utbildades till lärare i folkskolan.

Skolöverstyrelsen hemställde den 13 februari 1934, att Kungl. Maj:t täcktes åt nämnda sakkunniga uppdraga att undersöka behovet av en eventuell revision av småskoleseminariernas organisation, särskilt med hänsyn till behovet av lärare med småskolläraryrkesutbildning, samt verkställa härför erforderlig utredning ävensom framlägga därpå grundade förslag. Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryrkesförbund anhöll den 22 februari 1934, att frågan om småskolläraryrkesutbildningen måtte i sin helhet för utredning hänskjutas till de sakkunniga.

I anledning härav erhöilo 1932 års seminariesakkunniga ovan omförmälda småskoleseminarierna avseende utredningsuppdrag.

De sakkunniga erinra i betänkandet, att det uppdrag, som sålunda givits de sakkunniga, vore begränsat till att avse organisationens omfattning, inträdesfordringarna och kursplanerna. Med hänsyn härtill ansåge sig de sakkunniga förhindrade att till behandling upptaga frågan om seminariekursens längd, beträffande vilken 1931 års riksdag fattat definitivt beslut. Av samma skäl ansåge sig de sakkunniga ej heller kunna till behandling upptaga frågan om en enhetlig utbildning för alla dem, som skola ägna sig åt lärarverksamhet inom folkskoleväsendet. De sakkunniga förutsatte alltså, att lärotiden även i fortsättningen skulle vid de småskoleseminariekurser, som för närvarande vore förlagda till Haparanda och Lycksele, vara 3-årig och vid övriga småskoleseminarier 2-årig.

Departementschefen.

Trots att småskoleseminarieväsendet så sent som vid 1932 års riksdag omorganiserades, synes det erforderligt att redan nu och i samband med frågan om folkskoleseminariernas omorganisation företaga småskolläraryrkesutbildningens organisatoriska förhållanden till förnyad prövning. Nämnda frågor hava åtskilliga beröringspunkter och böra därför samtidigt bedömas. Härtill kommer, att erfarenheterna under de allra senaste åren synas hava ådagalagt, att den år 1932 beslutade småskoleseminarieorganisationen är för stor, och att behov alltså föreligger av en beskärning av densamma.

Frågan om en enhetlig utbildning för lärare inom folkskoleväsendet är enligt min mening ännu icke mogen för sin lösning. Jag förutsätter därför i det följande — i likhet med de sakkunniga — att utbildningen av lärare för småskolestadiet m. m. skall ske vid särskilda för dem avpassade läroanstalter. Jag saknar anledning att nu ifrågasätta någon ändring beträffande småskoleseminariekursernas längd och utgår därför från att småskoleseminarieorganisationen även i fortsättningen skall omfatta

2-årig linje samt

3-årig linje.

Mina efterföljande förslag avse väsentligen frågorna om inträdesfordringarna och seminarieorganisationens omfattning.

B. Inträdesfordringar m. m.

Gällande bestämmelser,

Den, som söker inträde i första klassen av *2-årigt småskoleseminarium*, skall prövas med avseende på mogenhet och begåvning samt med avseende på kunskaper och färdigheter i kristendomskunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi, naturkunnighet, välskrivning, sång och slöjd. De kunskapsfordringar, som krävas för godkänt vitsord, torde vad kristendomskunskap och modersmålet beträffar få anses ligga över folkskolans kunskapsmätt men i fråga om övriga kunskapsämnen hålla sig inom folkskolans kurs med undantag för naturkunnighet, i vilket ämne av ordalydelsen att döma ingen fordran ställes på kunskaper i fysik och kemi. I övningsämnena äro fordringarna identiska med dem, som nu gälla vid folkskoleseminarium, dock med den skillnaden att i ämnet teckning ej fordras något inträdesprov.

Skolöverstyrelsen äger bestämma, vad som bör fordras för godkänt vitsord i inträdesprövning vid de nuvarande *3-åriga småskoleseminarierna*. De nu gällande inträdesfordringarna äro praktiskt taget identiska med inträdesfordringarna vid de *2-åriga småskoleseminarierna* (endast beträffande matematik och geografi förefinnas ett par smärre avvikelser) och bygga sålunda i regel på folkskolans lärokurs i vederbörande kunskapsämnen. Även i fråga om övningsämnena äro inträdesfordringarna i det närmaste likartade vid båda seminarietyperna.

Anledningen till att lärokursen vid seminarierna i Haparanda och Lycksele bestämts till tre år är ej blott behovet av lärarkrafter vid mindre folkskolor och av biträdande lärare vid egentliga folkskolor utan även de förhållandevis sämre skoltyperna och fortbildningsmöjligheterna i förevarande seminariers uppland samt vidare, vad beträffar förstnämnda seminarium, de inträdessökandes ofta bristfälliga kunskaper i riksspråket. Sistnämnda omständighet, men även den svagare skolunderbyggnaden hos de inträdessökande vid seminariet i Haparanda, ha nödvändiggjort anordnande under vissa år vid detta seminarium av en statlig preparandkurs i syfte att hålla kunskapsnivån hos de från seminariet examinerade tillräckligt hög.

1932 års seminariesakkunniga.

2-årigt småskoleseminarium. Av en av de sakkunniga verkställd statistisk undersökning framgår, att från fyraårsperioden 1926—1929 till femårsperioden 1930—1934 de folkskolebildades del i totala antalet i första klassen intagna elever minskats från 46 procent till 29 procent, under det motsvarande tal för elever med studentexamen, realexamen eller normalskolekompetens, respektive med annan högre utbildning under samma tid ökats från 24 procent till 32 procent, respektive från 30 procent till 39 procent. Vid småskoleseminarierna föreläge sålunda, framhålla de sak-

kunniga, samma bestämda tendens till förskjutning av de intagna elevernas skolkunskaper från vanlig folkskolutbildning till högre skolbildning, som kunnat konstateras vid folkskoleseminarierna.

De sakkunniga hade även företagit en undersökning, huru nyss antydda förhållanden gestaltat sig under åren 1930—1934 vid ett vart av de åtta nu befintliga småskoleseminarierna, varav framginge (tab. 7, sid. 86 i betänkandet), att det rådde en markerad skillnad mellan skolunderbyggnaden hos de i de 3-åriga seminarierna och de i de 2-åriga seminarierna intagna eleverna. Antalet intagna elever med endast folk- och fortsättningsskola som skolunderbyggnad utgjorde vid de båda förstnämnda seminarierna en förhållandevis större del av det totala antalet vid vederbörande seminarium intagna elever än vid de sistnämnda seminarierna, där i regel den högre skolunderbyggnaden övervägde. Vid Lyckseleseminariet vore dock icke skillnaden så påfallande som beträffande Haparandaseminariet.

I det föregående hade de sakkunniga konstaterat, att, medan vid folkskoleseminarierna inträdesfordringarna enligt gällande bestämmelser i stort sett hölle sig vid folkskolans nivå, utvecklingen i realiteten medfört, att det övervägande flertalet inträdessökande vid nämnda seminarier numera ägde kunskaper, som förutsattes för realexamen. Ungefär motsvarande förhållande syntes, såsom framginge av den gjorda undersökningen, föreligga vid de 2-åriga småskoleseminarierna. Formellt motsvarade inträdesfordringarna vid dessa seminarier i regel folkskolebildning, men flertalet av de vid dessa seminarier intagna eleverna redovisade ett högre kunskapsmått och av dessa ett betydande antal realexamen eller högre utbildning. De skäl, som anförts för en höjning av inträdesfordringarna vid folkskoleseminarierna, syntes också tala för en höjning av inträdesfordringarna vid de 2-åriga småskoleseminarierna. Men till dessa skäl komme för de sistnämnda seminariernas del ytterligare ett, som icke torde kunna fränkännas betydelse. Genom att bringa kunskapsnivån för samtliga seminarieelever upp till en standard, som närmade sig realexamen, synes det vara möjligt att utan förlängning av lärokursen vinna vissa av de fördelar, som åsyftats med de tidigare framförda förslagen om förlängning av lärokursen vid småskoleseminarierna med ett år. Den tid, som nu måste användas till att bibringa vissa av seminarieeleverna kunskapsmoment, som flertalet av de övriga förvärvat redan före inträdet i läroanstalten, skulle kunna nyttiggöras för den egentliga seminarieutbildningen. Den relativt korta utbildningstiden vid småskoleseminarium fordrade dessutom ett i fråga om mognad och kunskaper någorlunda homogent elevmaterial, och ett sådant torde svårligen vara att ernå med nuvarande inträdesfordringar.

De sakkunniga hölle alltså före, att inträdesfordringarna vid de 2-åriga småskoleseminarierna borde höjas. Någon svårighet att rekrytera småskoleseminarierna eller någon risk att utmärkta sökande, som icke haft annan skolunderbyggnad än folkskolans att tillgå, skulle utgallras torde icke uppstå även vid en relativt avsevärd ökning av inträdesfordringarna. Möjligheten till individuellt bedömande vid inträdesprövningen komme ju fortfarande att förefinnas.

De sakkunniga hade vid sina överväganden rörande arten av de inträdesfordringar, som borde bestämmas för de 2-åriga småskoleseminarierna,

utgått från de inträdesfordringar, vilka i det föregående föreslagits för folkskoleseminarierna, och jämkat dessa fordringar till en nivå, som för nämnda småskoleseminarier ansetts lämplig.

Inträdesprövning borde verkställas i samma kunskapsämnen som nu med den förändringen, att ämnet naturkunnsighet uppdelades i tvenne ämnen, nämligen biologi och hälsolära samt fysik och kemi.

Inträdesfordringarna i ämnena kristendomskunskap, modersmålet, historia, geografi samt biologi och hälsolära borde enligt de sakkunnigas mening fixeras till i det närmaste samma höjd som vid folkskoleseminarium. Inträdesfordringarna i matematik torde böra hållas lägre än vad som föreslagits för folkskoleseminarierna. Inträdesprovet i ämnet fysik och kemi borde i förhållande till motsvarande vid folkskoleseminarium föreslagna fordringar bestämmas till att utgöra god insikt i ämnet i överensstämmelse med kursen för 6-klassig folkskola av A-formen. För den händelse ett obligatoriskt sjunde skolår skulle införas, förutsatte de sakkunniga, att inträdesfordringarna lämpades med hänsyn därtill.

Vad beträffade övningsämnena, föresloges endast en mindre förändring.

Anledning syntes ej föreligga att inrätta särskilda *studentkurser* vid småskoleseminarierna. Däremot hölle de sakkunniga före, att möjlighet borde beredas studenter att för utbildning till småskollärare vinna inträde i avgångsklassen vid småskoleseminarium. De härför nödvändiga anordningarna torde det ankomma på vederbörande rektor att efter anvisningar av skolöverstyrelsen vidtaga.

Undervisningsplanen för småskoleseminarierna har av de sakkunniga reviderats under hänsynstagande till de sålunda vidtagna ändringarna i inträdesfordringarna samt till de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av den nuvarande undervisningsplanen, ävensom med beaktande av de fordringar, som numera ställas på lärarna å folkskolans begynnelsestadium. Förslaget till undervisningsplan förutsätter en avsevärd utökning av seminarieelevernas undervisningsövningar i övningsskolan.

De sakkunniga anföra i fråga om undervisningsplanen följande allmänna synpunkter.

I fråga om undervisningen vid småskoleseminarierna hade samma utveckling, som i det föregående beskrivits beträffande folkskoleseminarierna, gjort sig gällande. Småskoleseminariernas elevkår hade, som nämnts, under årens lopp i ökad omfattning rekryterats av sökande, som vid inträdet innehaft högre skolbildning än den, som förutsattes i nuvarande inträdesfordringar och undervisningsplan. Detta förhållande hade medfört, att sådana i kursplanerna för de olika ämnena ingående moment, vilka kunnat förutsättas inhämtade redan före intagningen, antingen uteslutits eller behandlats mera översiktligt. I stället hade vid undervisningen upptagits moment, som varit ägnade att ge eleverna en starkare allmänbildning och fackbildning inom de olika ämnena. På så sätt hade man sökt att inom den nuvarande undervisningsplanens ram tillgodose de krav, som i våra dagar ställdes på en lärare, som skulle omhänderha barnets uppfostran och undervisning under de för dess vidare utveckling så betydelsefulla första skolåren. Då de sakkunniga, såsom framginge av det i det föregående anförda, för vissa ämnen föreslagit en höjning av inträdesfordringarna, var-

igenom en bättre överensstämmelse med den faktiska kunskapsnivån hos de inträdessökande eftersträfvats, hade det ock blivit nödvändigt att företaga en revision av den nuvarande undervisningsplanen. Vid denna revision hade de sakkunniga sökt bereda tillräckligt utrymme åt sådana kursmoment inom de olika ämnena, vilka erfordrades för att eleverna skulle erhålla den allmänbildning och fackbildning, som krävdes för deras kommande verksamhet som uppfostrare och lärare vid folkskolan på dess grundläggande stadium.

I fråga om detaljerna i förslaget till undervisningsplan hänvisas till betänkande (sid. 90—96 och 293—318). Allenast må framhållas, att de sakkunniga beträffande undervisningen i ämnena slöjd samt hushållsgöromål föreslå i princip samma anordning, som i det föregående närmare motiverats för de kvinnliga eleverna vid folkskoleseminarierna, samt att det antal lektioner, som en elev får hålla under sin seminarietid och som nu uppgår till omkring 23, skulle genom vissa anordningar (en starkare uppdelning av klasserna vid gruppövningarna och större antal serielektioner) höjas till omkring 41, till vilket antal de kunnat uppgå under senare år på grund av vidtagna restriktioner i fråga om antalet intagna elever.

3-årigt småskoleseminarium. Av den förutberörda statistiken framgår, att de 3-åriga seminarierna så till vida skilja sig från de 2-åriga, att de intagna eleverna inneha en i genomsnitt lägre skolunderbyggnad. Otvivelaktigt sammanhängde detta förhållande, anförda de sakkunniga, med den relativt svagare beskaffenheten hos skolväsendet i de landsändar, vari dessa småskoleseminarier vore belägna.

Denna omständighet utgjorde onekligen ett skäl emot en alltför betydande höjning av inträdesfordringarna vid förevarande seminarier. Å andra sidan torde det vara ofrånkomligt, att även vid dessa seminarier, som ju skulle bereda samma lärarkompetens som de 2-åriga, höja inträdesfordringarna. Det torde emellertid med hänsyn till de förhållandevis sämre studiemöjligheterna i dessa landsdelar och på grund av språksvårigheterna för de finsktalande icke vara tillrådligt att föreslå samma inträdesfordringar för de 3-åriga som för de 2-åriga småskoleseminarierna. Den ett år längre utbildningstiden vid de 3-åriga småskoleseminarierna inrymde enligt de sakkunnigas mening tillräcklig garanti för att samma studieresultat skulle kunna uppnås även med något lägre inträdesfordringar än de för de 2-åriga seminarierna föreslagna.

Med utgångspunkt från det nu anförda ansåge sig de sakkunniga böra föreslå, att ungefär samma inträdesfordringar, som föreslagits för de 2-åriga seminarierna, fastställdes för de 3-åriga i sådana ämnen, i vilka det kunde antagas, att de inträdessökande hade möjlighet att på egen hand förvärva erforderliga kunskaper, men att inträdesfordringarna i övriga ämnen höllas på en lägre nivå än vid de 2-åriga seminarierna.

Till det förra slaget av ämnen torde kunna hänföras kristendomskunskap, historia och geografi samt övningsämnen. Beträffande dessa ämnen samt givetvis även beträffande fysik och kemi, i vilket ämne inträdesfordringarna vid de 2-åriga seminarierna enligt de sakkunnigas förslag skulle vila på folkskolekunskaper, skulle alltså inträdesfordringarna vid de 3-åriga seminarierna bli i det närmaste desamma som vid de 2-åriga.

Till den senare gruppen av ämnen hänfördes modersmålet, matematik samt biologi och hälsolära. Fordringarna i modersmålet och matematik syntes böra bestämmas till en något lägre nivå, och som måttstock härför hade de sakkunniga funnit lämpligt angiva de fyra första, respektive tre första klasserna i den 5-, respektive 4-åriga realskolan. Vad anginge ämnet biologi och hälsolära, syntes inträdesfordringarna i de väsentligare delarna av botaniken och zoologien kunna begränsas till att omfatta kursen för de fyra första klasserna i den 5-åriga, respektive de tre första klasserna i den 4-åriga realskolan, medan motsvarande fordringar i fråga om växtfysiologi samt människokroppens byggnad och hälsolära lämpligen torde kunna begränsas till att motsvara kursen för 6-klassig folkskola av A-form. Härvid förutsatte de sakkunniga att, ifall ett sjunde skolår infördes, inträdesfordringarna i detta ämne samt i sist omhandlade delar av ämnet biologi och hälsolära lämpades med hänsyn härtill.

Även den ovan föreslagna jämförelsevis lindriga skärpningen av inträdesfordringarna vid de 3-åriga seminarierna komme ju att ställa något större krav på de inträdessökande vid dessa seminarier. Den föreslagna ändringen kunde emellertid anses stå i överensstämmelse med den fortskridande utvecklingen av skolväsendet i de bygder, som rekryterades med lärare från de 3-åriga seminarierna. Dock syntes den goda erfarenheten av den förutnämnda statliga preparandkursen vid småskoleseminariet i Haparanda — enligt vad de sakkunniga inhämtat hade under de tio år, varunder preparandkursen varit i verksamhet, 82,5 procent av samtliga vid seminariet inskrivna elever genomgått densamma — tala för dess bibehållande, ehuru det, med hänsyn till den successiva förbättringen både av skolväsendet i de finsktalande områdena och av kunskaperna i riksspråket i dessa trakter, ej torde vara tillrädligt att göra ifrågavarande preparandkurs till en permanent institution. Det syntes vara lämpligt att, såsom hittills varit fallet, behovet av ifrågavarande preparandkurs årligen prövades.

Beträffande den för den 3-åriga linjen föreslagna undervisningsplanen hänvisas till betänkandet (sid. 99—102 och 293—318). Här må allenast framhållas, att kurserna i de olika ämnena enligt de sakkunniga avpassats så, att utbildningen skulle bli fullt likvärdig med den, som skulle vinnas inom den 2-åriga linjen. Den praktiska lärarutbildningen har förstärkts i motsvarande grad som vid den 2-åriga linjen. Olika åtgärder hava ifrågasatts i syfte att giva de elever, som skola utbildas till lärarinnor vid skolor i de finsktalande trakterna, nödig handledning i att undervisa barn, som ha finska språket till modersmål. Bland annat har föreslagits, att nämnda elever skulle beredas tillfälle till sammanhängande hospitering under minst en vecka i skolor med finsktalande barn. Vidare må anmärkas, att de sakkunniga föreslagit en frivillig kurs i *finska språket* om tre veckotimmar inom den 3-åriga linjen för sådana elever, vilka behärska finskt talspråk. Som motiv härför har anförts följande:

Undervisningen i de olika ämnena, särskilt modersmålet, i folkskolan inom de finsktalande trakterna erbjöde svårigheter på grund av att barnen samtidigt med kunskapsinhämtandet skulle lära sig ett annat språk

än det, de talat före inträdet i skolan. Det vore tydligt, att dessa svårigheter vore störst i fråga om själva nybörjarundervisningen, vid vilken lärarinnan måste kunna använda det finska språket som hjälpspråk. En dylik undervisning förutsatte givetvis, att lärarinnan icke blott själv behärskade finska språket som talspråk utan också ägde någon insikt rörande de väsentligaste olikheterna mellan svenskan och finskan, så att hon kunde förstå de språksvårigheter, som mötte barnen, och även finna utvägar för att avhjälpa desamma.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

Kollegierna vid seminarierna i Linköping och Skara hade intet att erinra mot de sakkunnigas förslag. Kollegierna i Strängnäs, Landskrona och Falun ansåge, att inträdesfordringarna till den 2-åriga linjen borde sättas lika med dem, som bestämdes för folkskoleseminariernas 4-åriga linje. Härtill yrkade kollegiet i Landskrona, att såsom villkor för inträde borde föreskrivas realexamen eller avgångsexamen från högre flickskola med normalskolekompetens.

Överstyrelsen ville i detta sammanhang erinra därom, att även inom folk- och småskollärarkåren funnes en allmän mening därom, att inträdesfordringarna till småskoleseminarierna borde höjas.

Även överstyrelsen hyste den uppfattningen, att tiden nu vore inne för en höjning av inträdesfordringarna till småskoleseminarierna. På grund av den starka konkurrensen mellan det stora antalet sökande, som särskilt under de senare åren ägt rum, hade kunskapsfordringarna för inträde vid småskoleseminarium visserligen kommit att ställa sig väsentligen högre än de i författningsväg angivna. Men detta syntes vara ett ytterligare skäl till att även de officiella föreskrifterna i detta hänseende ändrades, så att de bättre komme att svara mot verkligheten. Överstyrelsen hade sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på nödvändigheten av en förbättrad småskollärarytbildning, så att denna komme att svara mot de krav, som undervisning och fostran i våra småskolor numera ställde på lärarkåren. Då småskollärarytbildningen icke kunnat över hela linjen utsträckas från 2-årig till 3-årig lärokurs, syntes det så mycket angelägnare att inträdesfordringarna till dessa seminarier höjdes, så att förutsättning skapades för att utbildningsarbetet under de två seminarieåren kunde läggas på ett något högre plan.

Överstyrelsen funne för sin del starka skäl tala för att man beträffande inträdesfordringarna vid å ena sidan det 4-åriga folkskoleseminariet och å andra sidan det 2-åriga småskoleseminariet principiellt upprätthölle likställighet. Med en sådan ståndpunkt funne överstyrelsen, att den olikhet i kunskapsfordringarna beträffande vissa ämnen, som de sakkunniga föreslagit för de nämnda seminarietyperna, vore alltför stor. Särskilt gäller detta ämnena matematik samt fysik och kemi. Möjligt vore, att från praktiska synpunkter någon modifikation kunde göras utan att likställigheten i fråga om inträdesfordringarna i det hela därigenom komme att förryckas. Överstyrelsen ville hålla denna sistnämnda detaljfråga öppen.

Lärarkollegierna vid småskoleseminarierna hade icke haft något att erinra emot de sakkunnigas förslag beträffande inträdesproven. Då överstyrelsen principiellt hävdade den meningen, att inträdesfordringarna

till det 2-åriga småskoleseminariet borde vara desamma som till det 4-åriga folkskoleseminariet — sålunda den kunskapsnivå, som motsvarade fordringarna i realexamen, dock att seminarierna skulle stå öppna även för sökande som ej avlagt sådan examen — följde därav, att överstyrelsen funne sig böra förorda samma ordning för inträdesprövning till småskoleseminarium som till folkskoleseminarium av ovannämnda typ.

Till grund för lärarutbildningen vid seminariet skulle sålunda läggas realexamen. Sökande, som avlagt sådan examen, skulle undergå inträdesprov i ämnena modersmålet, matematik och musik, varvid även den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet skulle utrönas. Sökande, som icke avlagt realexamen, skulle undergå sådan prövning, som nyss nämnts, och därjämte prövning i övriga ämnen utvisande, att den sökande ägde erforderliga kunskaper för att kunna följa undervisningen vid seminariet.

Överstyrelsen funne sig nu icke böra mera i detalj ingå på frågan om undervisningsplanen. Vad överstyrelsen i samband med frågan om folkskoleseminariernas undervisningsplan yttrat beträffande ämnet hushållsgöromål gällde även småskoleseminarierna. På grunder, som i nämnda sammanhang närmare anförts, funne överstyrelsen ämnet vara av den vikt, att det fortfarande borde vara kvar på småskoleseminariernas timplan. I samband med kostnadsberäkningarna komme överstyrelsen sålunda att upptaga arvoden till timlärarinnor i hushållsgöromål i stället för särskilda anslag till de frivilliga kurser i ämnet, som av de sakkunniga föreslagits.

Till vad de sakkunniga anført beträffande åtgärder för stärkande av den praktiska lärarutbildningen ville överstyrelsen ansluta sig.

De lärarkollegier, som yttrat sig i fråga om inträdesfordringarna vid den 3-åriga linjen, hade intet att erinra mot de sakkunnigas förslag till inträdesfordringar.

Även överstyrelsen funne det nödvändigt, att inträdesfordringarna vid nu ifrågakvarande seminarier åtminstone i vissa ämnen hölles på en lägre nivå än vid de 2-klassiga seminarierna och funne liksom de sakkunniga, att den ett år längre utbildningstiden vid de 3-åriga seminarierna inrymde tillräcklig garanti för att samma studieresultat skulle kunna uppnås även med något lägre inträdesfordringar än de för de 2-åriga seminarierna föreslagna.

Vad därefter beträffade inträdesprövningarna vid de 3-åriga småskoleseminarierna funne överstyrelsen icke skäl föreslå någon annan ordning än den, som förordats vid de 2-klassiga seminarierna. Inträdessökande med realexamen eller normalskolekompetens borde sålunda även vid dessa seminarier undergå inträdesprövning av mindre omfattning än de medsökande, som skaffat sig sina kunskaper på annat sätt.

Överstyrelsen ämnade i ett senare utlåtande behandla de sakkunnigas förslag till timplan för det 3-åriga seminariet.

Överstyrelsen delade de sakkunnigas mening angående behovet av en med statsmedel bekostad preparandkurs vid seminariet i Haparanda.

Överstyrelsen hade i det föregående avstyrkt anordnandet vid något folkskoleseminarium av en frivillig kurs i finska språket. Av samma skäl, som överstyrelsen anfört till stöd för denna sin uppfattning, ville överstyrelsen för närvarande även avstyrka förslaget om anordnande av en dylik kurs vid seminariet i Haparanda.

Enligt ett vid skolöverstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag har undervisningsrådet *Nylund*, med instämmande av undervisningsrådet *Almkvist*, anfört enahanda synpunkter beträffande inträdesfordringarna vid småskoleseminarierna, som han enligt det ovanstående anfört rörande motsvarande fråga vid folkskoleseminarierna. *Nylund* har alltså förklarat sig icke kunna biträda överstyrelsens förslag, att de sökande, som avlagt realexamen eller förvärvat normalskolekompetens, skulle befrias från prövning i ett flertal ämnen, medan endast de, som på annat sätt inhämtat sina kunskaper, skulle provas i alla de ämnen, beträffande vilka prov erfordrades.

Vidare har t. f. undervisningsrådet *Isaacsson* anfört, att han ansett, att de synpunkter, han enligt det föregående anfört, beträffande inträdesfordringar m. m. samt undervisning i finska språket vid folkskoleseminarierna, bort av överstyrelsen beaktas även beträffande småskoleseminarierna.

Statskontoret har anfört, att, såvitt ämbetsverket kunde bedöma, en skärpning av inträdesfordringarna vid småskoleseminarierna knappast borde ifrågasättas.

Förutnämnda *lärarsammanslutningar* hava anhallit, bland annat, att inträdesfordringarna för småskoleseminarierna måtte sättas lika med motsvarande fordringar för de 4-åriga folkskoleseminarierna.

Departementschefen.

De sakkunniga hava anfört enligt min mening välgrundade skäl för en höjning av inträdesfordringarna även vid småskoleseminarierna. Förslaget har, såsom av det ovanstående framgår, i princip tillstyrkts av alla i ämnet hörda myndigheter med undantag för statskontoret. Sistnämnda ämbetsverk har emellertid icke närmare angivit skälen för sin avvisande ståndpunkt. För egen del vill jag ansluta mig till den uppfattning, som hävdats av flertalet myndigheter, och särskilt betona, att det enligt min mening icke kan vara lämpligt att vidmakthålla alltför stora olikheter mellan inträdesfordringarna till folkskoleseminarierna och till småskoleseminarierna. Det bör vidare beaktas, att eleverna vid sistnämnda undervisningsanstalter skola på ganska kort tid, i regel endast fyra lästerminer, förskaffa sig den utbildning, som ingår i småskoleseminarietkursen. Förslag hava tidigare och även i samband med de sakkunnigas utredningsarbete framförts om en förlängning av lärotiden.

Såsom de sakkunniga framhålla, synes det vara möjligt att genom en höjning av inträdesfordringarna ernå vissa av de fördelar, som åsyftats med sistnämnda förslag om förlängning av lärokursen. En höjning av inträdesfordringarna framstår enligt min mening som en mindre genomgripande åtgärd än en förlängning av lärotidens längd.

De sakkunnigas förslag innebär, att inträdesfordringarna vid den 2-åriga småskoleseminariekursen skulle hållas något lägre än som föreslagits för folkskoleseminarierna men något högre än motsvarande fordringar vid den 3-åriga seminariekursen. Detta förslag finner jag vara väl avvägt och av natur att kunna i det väsentliga läggas till grund för de föreskrifter i ämnet, vilka framdeles böra utfärdas. Av skäl, som framgått av vad jag tidigare anfört, kan jag icke biträda skolöverstyrelsens uppfattning att till grund för lärarutbildningen vid småskoleseminarierna skulle läggas realexamen och att inträdessökande med sådan examen skulle undergå en inträdesprövning av mindre omfattning än de medsökande, som skaffat sig sina kunskaper på annat sätt.

Till den av de sakkunniga föreslagna undervisningsplanen torde Kungl. Maj:t erhålla tillfälle att senare taga ställning. De jämkningar, som eventuellt kunna befinnas erforderliga, torde kunna vidtagas inom den av de sakkunniga angivna kostnadsramen. Beträffande undervisning i hushållsgöromål ansluter jag mig till skolöverstyrelsens uppfattning. Motiven härför framgå av vad jag i det föregående anfört. Däremot anser jag i motsats till överstyrelsen men i överensstämmelse med den mening, jag givit uttryck åt vid behandlingen av motsvarande, folkskoleseminarierna berörande spörsmål, att en frivillig kurs i finska språket bör anordnas vid småskoleseminariet i Haparanda. Till frågan om anordnande av preparandkurs vid sistnämnda seminarium återkommer jag i det efterföljande.

C. Behovet av småskollärare.

Nuvarande förhållanden.

Den av 1932 års riksdag fastställda organisationen av småskoleseminarierna har, såsom av det efterföljande närmare framgår, en nominell examinationskapacitet av 336 lärarinnor. Den har emellertid aldrig fullt utnyttjats. För läsåren 1932—1936 har Kungl. Maj:t bestämt intagningen i första klassen av småskoleseminarierna till respektive 84, 105, 50 och — på förslag av 1932 års seminariesakkunniga — 10 elever. Anledningen till dessa restriktioner har varit arbetslösheten bland småskollärarinnorna.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga framhålla, att det framtida behovet av småskollärare är beroende av i stort sett samma faktorer som det framtida behovet av folkskollärare.

Ur kalkylsynpunkt föreläge emellertid den skillnaden, att medan den nuvarande tillgången på folkskollärare i det närmaste motsvarade efterfrågan, så föreläge bland småskollärarna en avsevärd arbetslöshet, som ytterligare försvårade försöken att ställa prognoser beträffande det framtida behovet av sådana lärare. Till belysande härav lämnas efterföljande uppgifter beträffande de under åren 1932—1934 från samtliga småskoleseminarier (utom seminariet i Murjek) examinerades anställningsförhållanden hösten 1934.

Å r	Antal examinerade	Sökt anställning	Därav anställda	Därav arbetslösa	Antal arbetslösa i % av dem, som sökt anställning	Ej sökt anställning	Uppgifter saknas
1932	334	285	206	79	27,7 %	39	10
1933	139	121	68	53	43,8 %	13	5
1934	85	84	42	42	50,0 %	1	—
1932—1934	558	490	316	174	35,5 %	53	15

Examinationen av småskollärare under de senaste åren gäve ock en bild av läget på förevarande område. Examinationens storlek framginge av efterföljande tablå:

Å r	Antal examinerade småskollärarinnor	Å r	Antal examinerade småskollärarinnor
1923	790	1930	298
1924	677	1931	273
1925	726	1932	334
1926	550	1933	139
1927	502	1934	97
1928	375	1935	94
1929	314		

Examinationen var sålunda år 1935 knappt en sjundedel av examinationen tio år tidigare. Då samma år, som nämnts, endast 10 elever intagits i första klassen, tenderade den för närvarande mot noll, vilket vore belysande för det allvarliga läget på förevarande område.

Det framtida behovet av småskollärarinnor har av de sakkunniga beräknats på i princip samma sätt som behovet av folkskollärare, alltså på grundval av vissa av folkskolinspektörerna dels i mars, dels ock i september 1934 lämnade uppgifter samt med ledning av vissa av förre byråchefen Göransson och professorn Linders utförda kalkyler. Beträffande detaljerna hänvisas till betänkandet (sid. 140—149). Här må allenast framhållas, att de sakkunniga räknat med att antalet barn per

småskollärare skulle år 1937 utgöra 16 och därefter minskas till 15 år 1945 och efterföljande år. Vidare ha de sakkunniga fäst uppmärksamheten vid att folkskolinspektörerna i sina nyssnämnda septemberuppgifter kommit till ett resultat, som innebure, att vårterminen 1941 skulle kunna indragas endast 687 av de 1,377 tjänster, som inspektörerna i mars ansågo möjliga att indraga.

Linders beräkningar på grundval av inspektörernas marsuppgifter hade resulterat i efterföljande förslag till examination av småskollärare:

Å r	Årligen examinerade	Å r	Årligen examinerade
1937—1940	175	1945—1948	184
1941—1944	254	1949—1955	215

Linders hade, framhålla de sakkunniga, senare reviderat dessa beräkningar med hänsyn till folkskolinspektörernas i september 1934 ändrade uppfattning rörande möjligheten att indraga lärartjänster. Därvid hade han — under förutsättning att antalet barn per lärare skulle år 1937 utgöra 15,4 och därefter först successivt minskas fram till år 1941 för att sedan långsamt ökas till det i de tidigare beräkningarna förutsatta medeltalet 15 — kalkylerat med en examination av i medeltal 458 småskollärare under åren 1937—1940, 183 under åren 1941—1944, 70 under åren 1945—1948 samt 185 småskollärare under åren 1949—1955. Det beräknade antalet examinerade lärare vore alltså avsevärt växlande och avveke i hög grad från de tidigare av Linders beräknade siffrorna. Ätminstone gällde detta för den första årsperioden, 1937—1940.

De sakkunniga hade för sin del den uppfattningen, att anledning för närvarande saknades att frångå de av Linders tidigare beräknade siffrorna.

I sakens natur låge, att folkskolinspektörernas prognoser beträffande det framtida antalet lärartjänster måste bli mycket osäkra. Från och med den 1 juli 1936 tillkomme ytterligare ett osäkerhetsmoment, till vilket inspektörerna vid sina beräkningar ej kunnat ta hänsyn, nämligen det institut för tvångsförflyttning av lärare, som jämlikt beslut av 1935 års riksdag skulle genomföras från nämnda tidpunkt. Denna nya faktor gjorde det mera troligt, att inspektörernas marsuppgifter, på vilka Linders som nämnts grundat sina tidigare beräkningar, komme sanningen närmare än septemberuppgifterna. De sakkunniga ville i detta sammanhang anföra, att inspektörerna, som i sina marsuppgifter räknat med en indragning av 1,377 småskollärartjänster under åren 1933—1941, i till folkskolesakkunniga i januari 1935 ingivna uppgifter rörande antalet erforderliga folk- och småskollärartjänster vårterminen 1941 under förutsättning, att vid denna tidpunkt 7-årig skolplikt allmänt vore införd, beräknat antalet småskollärartjänster till 1,225 tjänster mindre än det vårterminen 1933 befintliga antalet.

Om utvecklingen skulle gå i den riktning, som Linders senast utförda beräkningar anvisade, men de av Linders tidigare beräknade examinations-

talen lades till grund för seminarieorganisationen, vore det anledning antaga, att arbetslösheten bland småskollärarna skulle på denna väg under åren 1937—1940 snabbt förminsas, enär examinationen under dessa år skulle bli väsentligt mindre än lärarbehovet.

Den frågan uppställdes sig till besvarande, huruvida vid seminarieorganisationens utformning hänsyn borde tagas till det nuvarande överskottet av småskollärare.

I detta hänseende lämnas vissa uppgifter, varav enligt de sakkunnigas mening syntes framgå, att — trots den starka reduktionen av antalet examinerade lärare (under år 1936 beräknades 79 och under år 1937 endast 10 lärare bli examinerade) — det torde vara att förvänta, att det nuvarande antalet arbetslösa småskollärare (800 à 1,000) komme att i det närmaste oförminskat balanseras över till tiden efter ikraftträdandet av en ny seminarieorganisation. Principiellt intogs emellertid de sakkunniga beträffande ifrågavarande spörsmål den ståndpunkten, att en mer stabil seminarieorganisation näppeligen borde eller kunde lämpas efter en, som man finge hoppas, i framtiden övergående arbetslöshet bland småskollärarna.

Ett ytterligare skäl för denna uppfattning låge däri, att frågan om vidtagande av åtgärder för avhjälpande av sagda arbetslöshet för närvarande befunno sig under utredning. Kungl. Maj:t hade sålunda den 20 juni 1935 anbefallt skolöverstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag i ämnet. Utan att föregripa skolöverstyrelsens utredning ville de sakkunniga framhålla, att en av de utvägar för arbetslöshetens avhjälpande, som vid nämnda utredning torde komma under överbäggande, torde vara att liksom hittills skett under ett antal år hålla intagningen av seminarieelever vid en så låg siffra, att det nuvarande antalet arbetslösa efter hand förminskades. Denna utväg syntes kunna tillgripas, även om seminarieorganisationen nu uppbyggdes efter en vid jämvikt mellan tillgång och efterfrågan å småskollärare erforderlig examination av sådana lärare.

Den normala årliga examinationen borde enligt de sakkunnigas mening för närvarande rättas efter de närmast liggande årens av Linders konstaterade lärarbehov. De sakkunniga ansåge — bland annat med hänsyn till vad i det föregående anförts rörande Linders med ledning av folkskolinspektörernas septemberuppgifter utförda reviderade beräkningar — försiktigheten bjuda att räkna med ett något högre tal än den siffra Linders angivit för åren 1937—1940 (175), dock ej högre än den av honom för åren 1941—1944 uppskattade siffran (254). Med hänsyn härtill och under beaktande av att vid ett genomförande av förslaget om inrättande av en särskild kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor årligen omkring 24 lärare lämnade småskolläraryrket, utginge de sakkunniga från att seminarieorganisationen borde kunna normalt utbilda 240 småskollärare per år. Organisationen syntes emellertid med hänsyn till det nyss anförda böra göras så elastisk, att examinationen utan olägenhet kunde minskas till ett lägre tal men även vid förefallande behov ökas utöver 240, exempelvis vid ett ökat barnantal i småskolan. I likhet med vad de sakkunniga i motsvarande hänseende anförte i fråga om examinationen från folkskoleseminarierna, ville de framhålla, att skolöverstyrelsen årligen torde böra till Kungl. Maj:t ingiva utredning rörande det lärarbehov, som de vid folkskoleseminarierna under det nästpåföljande året intagna eleverna skulle tillgodose, samt förslag rörande den med hänsyn härtill erforderliga elevin-

tagningen. Vid nämnda utredning torde överstyrelsen icke underlåta att beakta de förändringar i fråga om nativiteten, som i framtiden kunde inträffa eller förväntades vara att emotse.

De sakkunniga ville tillägga, att lärarbehovet på småskolestadiet icke torde i någon större utsträckning påverkas av de åtgärder för införande av ett sjunde skolår, som eventuellt kunde komma att vidtagas.

De sakkunnigas förslag innebär sålunda, att seminarieorganisationen bör anpassas efter en normal årlig examination av 240 småskollärare men medgiva möjlighet till jämkning av examinationen utöver eller under nämnda siffra.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen anser i likhet med de sakkunniga, att en mera stabil seminarieorganisation borde uppbyggas efter en vid jämvikt mellan tillgång och efterfrågan å småskollärare erforderlig examination av sådana lärare samt att för den tillfälliga arbetslöshetens avhjälpande borde vidtagas särskilda åtgärder, varvid även borde komma under övervägande att, liksom hittills skett, under ett antal år hålla intagningen av seminarieelever vid en så låg siffra, att det nuvarande antalet arbetslösa efter hand förminskades.

Endast ett fåtal lärarkollegier hade yttrat sig i frågan om behovet av småskollärare. Kollegiet vid småskoleseminariet i Falun hade framhållit, att då nativitetsökning först inverkade på lärarbehovet i småskolan och då alla hittills gjorda beräkningar av detta lärarbehov visat sig osäkra, ingen ytterligare inskränkning i produktionen av småskollärarinnor torde böra göras. Det syntes påtagligt, att läraröverskottet började absorberas. Kollegiet i Haparanda ansåge, att de sakkunniga räknat med alltför låga tal för småskollärarbehovet. Kollegiet vid småskoleseminariet i Linköping uttalade på närmare anförda grunder, att frågan om lärarbehovet för småskolan borde under de närmaste åren göras till föremål för en allsidig utredning. Slutligen hade kollegiet i Strängnäs anført, att alla hittills gjorde beräkningar om lärarbehovet vilade på en osäker grund. Icke heller funnes en tillförlitlig utredning om arbetslösheten bland småskollärarinnorna. En ifrågasatt förtidspensionering av småskollärare ävensom minskning av elevantalet i klasserna på småskolestadiet skulle också inverka på lärarbehovet liksom ock utbildningskurserna för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor.

Även överstyrelsen funne de förebragta statistiska kalkylerna osäkra. Med hänsyn härtill funne sig överstyrelsen icke hava tillräcklig anledning frångå den av de sakkunniga föreslagna siffran. Huvudsaken för närvarande vore den av de sakkunniga förordade elasticiteten i seminarieorganisationen och att denna icke gjordes så snäv, att icke utrymme skulle finnas, därest det verkliga lärarbehovet inom en relativt snar framtid skulle visa sig ligga närmare siffran 458 än 175.

Överstyrelsen räknade alltså i likhet med de sakkunniga med ett normalt årligt examinationsbehov av 240 lärarinnor.

Enligt ett vid överstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag har t. f. undervisningsrådet *Falck* gjort ett särskilt uttalande beträffande omfattningen av småskollärarytbildningen och därvid anført bland annat följande:

De siffror, som de sakkunniga kommit till beträffande det framtida behovet av småskollärarinnor, syntes vara om möjligt osäkrare än deras siffror rörande det framtida folkskolläraryrket.

Av tabell 25 å sid. 144 i de sakkunnigas betänkande framginge, att det beräknade behovet av nya lärare under tiden 1935—1941 vore 1,799. Detta behov skulle givetvis fyllas dels av lärarinnor, som nu ginge arbetslösa, dels av under samma tid nyutexaminerade lärarinnor. År 1935 utexaminerades från småskoleseminarierna endast 94 lärarinnor. Utexaminationen under åren 1936 och 1937 bleve 78 respektive 10. År 1938 skulle examinationen enligt överstyrelsens förslag bliva 60. Om seminarieorganisationen därefter skulle i full utsträckning tagas i bruk, skulle examinationen per år bliva år 1939 216 och de följande åren 240. Under åren 1935—1941 skulle alltså de nyblivna lärarinnornas antal utgöra ($94 + 78 + 10 + 60 + 216 + 240 =$) 938. Ett examinationsunderskott uppgående till ($1,799 - 938 =$) 861 skulle alltså under nämnda sjuårsperiod föreligga. Detta underskott skulle som nämnts fyllas av de nu arbetslösa lärarinnorna. Då dessas antal sannolikt icke nådde upp till så stor siffra som nämnda underskott, skulle alltså arbetslösheten, om siffrorna i den nu åberopade tabellen vore riktiga, vara avverkad senast år 1941. Därefter borde givetvis examinationen anpassas så, att den i stort sett för varje år motsvarade lärarbehovet. Detta behov vore dock givetvis ännu svårare att beräkna än behovet för tiden före 1941, eftersom barnantalet vore okänt. I ovannämnda tabell 25 vore behovet av nya lärare under de närmaste åren efter 1941 beräknat till omkring 500 per år. I tabell 27 åter, som vore grundad på professor Linders' beräkningar av det kommande barnantalet, hölle sig siffran vid omkring 225 per år.

Om de siffror, som framlades i tabell 25 för åren intill 1941 skulle vara riktiga, och om professor Linders' kalkyler rörande det kommande barnantalet skulle visa sig komma att överensstämma med verkligheten, så borde den omfattning av småskoleseminarieorganisationen, som de sakkunniga med instämmande av överstyrelsen föreslagit, alltså vara tillfyllest. Frågan vore då i vad mån dessa siffror och kalkyler kunde vara riktiga. Vad anginge utvecklingen efter 1941 tordes Falck därom icke yttra sig. Vad åter utvecklingen före detta år beträffade, påpekades, att ovannämnda beräkningar vore gjorda på grundval av sådana uppgifter från folkskolinspektörerna, vilka sedermera av dem själva underkänts. Skulle inspektörernas septemberuppgifter 1934 läggas till grund för beräkningarna, skulle man komma till en seminarieorganisation av helt andra mått än de sakkunnigas. Professor Linders hade beräknat, att examinationen i så fall skulle sättas till 458 per år och att arbetslösheten givetvis skulle vara avverkad mycket hastigare, än ovan nämnts. Folkskolinspektörerna hade sommaren 1935 beräknat antalet småskollärarinnor vid vårterminens slut 1935 till 13,158. Minskningen i lärarantalet under 1935/1936 och 1936/1937 beräknades till omkring 160 respektive 180. Lärarantalet vid vårterminens slut 1937 kunde alltså enligt dessa uppgifter uppskattas till omkring 12,820. Dessa siffror ägde givetvis en högre grad av säkerhet än de siffror, som lämnats föregående år och som de sakkunniga åberopat. Då lärarantalet vid vårterminens slut 1937 av de sakkunniga beräknats till 12,412 (enligt tabell 25) eller 12,394 (enligt tabell 27), utgjorde skillnaden mellan dessa siffror och inspektörernas senaste uppgifter något över 400, vilket visade, att minskningen av antalet småskolläraryrket icke skett i den utsträckning, varpå de sakkunniga grun-

dat sina beräkningar och att därför också lärarbehovet för de närmaste åren bleve större, än vad de antagit.

Vid en beräkning av lärarbehovet för de allra närmaste åren måste man givetvis komma verkligheten närmast, om man använde folkskoleinspektörernas nu anförda senaste uppgifter. Det syntes därför, att arbetslösheten inom småskollärarkåren borde på grund av den för närvarande begränsade examinationen oavsett alla andra åtgärder för arbetslöshetens nedbringande, hava upphört måhända redan före år 1940. Då under de närmast därpå följande åren behovet av lärare sannolikt komme att överstiga den föreslagna organisationens examinationskapacitet, kunde arbetslösheten till och med vid 1940-talets början ha bytts i lärarbrist.

Närmast syntes det klokast, att icke någon förändring i den nu förefintliga organisationen vidtoges, förrän större klarhet vunnits dels rörande omfattningen av småskollärarinnetjänsternas indragning, dels rörande möjligheterna för avveckling av arbetslösheten bland småskollärarinnorna. Att Falck emellertid ej yrkat på någon ändring i överstyrelsens organisationsförslag berodde på att han hoppades, att klarhet vunnits åtminstone beträffande arbetslöshetens avveckling, innan den föreslagna indragningen av folkskoleseminarierna i Kalmar och Växjö definitivt hunnit genomföras, och att något av dessa seminarier skulle kunna tagas i bruk såsom småskoleseminarium, därest så skulle visa sig behöfvligt.

Statskontoret har anført enahanda synpunkter som ämbetsverket enligt det ovanstående anført i fråga om beräkningen av behovet av folkskollärare samt alltså framhållit, att det ville förefalla statskontoret angeläget, att man å ena sidan med hänsyn till vad som inträffat under de senaste åren inriktade sig på att icke fastställa en seminarieorganisation, som kunde anses större än som oundgängligen erfordrades, men att å andra sidan organisationen gjordes så elastisk att smärre utvidgningar och inskränkningar lätt skulle kunna vidtagas.

I skrivelse nr 313/1935 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och för 1936 års riksdag framlägga förslag rörande åtgärder för avhjälpande av rådande arbetslöshet bland småskollärarinnor.

Såsom av det ovanstående framgår, har Kungl. Maj:t i anledning härav anbefallt skolöverstyrelsen att inkomma med utredning och förslag i ämnet. Överstyrelsen har den 30 september 1935 avgivit sådan utredning.

Av utredningen framgår, att av de under åren 1921—1933 examinerade småskollärarinnorna 85 procent lyckats erhålla lärarbefattning. Överstyrelsen drager härav den slutsatsen, att i stort sett ett sådant urval gjort sig gällande, att det vore de klenast meriterade, som stått sig sämst i den hårda konkurrensen. Uppenbarligen funnes det många personer med småskollärarexamen i dessa gamla årgångar, som, även om de skulle vara disponibla, icke vore önskvärda, när det gällde att rekrytera lärartjänsterna vid småskolorna.

Det hade enligt överstyrelsens mening varit önskligt, att för en utredning angående möjligheten att bereda arbetslösa lärarinnor ökad tillgång till arbetstillfällen kunnat läggas till grund en såvitt möjligt fullständig undersökning om arbetsförhållandena beträffande samtliga de elever, som

utexaminerats från småskoleseminarierna under exempelvis de tio senaste åren med beaktande av ovan antydda synpunkter. Det hade emellertid varit för överstyrelsen omöjligt att på den korta tid, som stått till buds, kunna åstadkomma en dylik allsidig arbetslöshetsstatistik. Överstyrelsen hade därför nödgats låta sig nöja med de utredningar på området, som verkställts av lärarorganisationerna. På grundval bland annat härav beräknar överstyrelsen antalet arbetslösa för de senaste 15 åren till 870.

Utredningen utmynnar i förslag om *dels* införande av frivillig förtidsavgång för småskollärarinnor, som uppnått 55 års ålder, varvid dessa skulle komma i åtnjutande av hel pension — under första året förstärkt så, att den komme att motsvara hela den kontanta lagstadgade lönen — *dels ock* meddelande av bestämmelser om begränsning av läraravdelningarnas storlek. Däremot avstyrkes ett förslag om sänkning av pensionsåldern. De av överstyrelsen förordade åtgärderna beräknas komma att öka antalet inom de närmaste åren lediga småskollärartjänster med i runt tal 400.

Av yttrandena i ärendet inhämtas, att *statskontoret* ansett ofrånkomligt, att en förnyad utredning verkställdes, som i första hand toge sikte på de individuella fallen. Först efter en dylik individuell undersökning och granskning syntes till bedömande böra upptagas spörsmålet om arten och omfattningen av de hjälpåtgärder, som kunde ifrågakomma.

Departementschefen.

Den föreliggande statistiken över antalet arbetslösa småskollärarinnor utgör även enligt min mening icke ett tillfredsställande underlag för de ifrågasatta genomgripande åtgärderna för beredande av anställning åt nämnda lärarinnor. Jag får erinra om att Kungl. Maj:t, bland annat av denna anledning, genom beslut den 7 februari 1936 uppdragit åt skolöverstyrelsen att verkställa ny utredning i ämnet. I detta sammanhang vill jag emellertid påpeka, att vad i ärendet förekommit synes giva vid handen, att läget på detta område icke är så elakartat som den av skolöverstyrelsen beräknade arbetslöshetssiffran låter förmoda, om vid beräkningen av antalet arbetslösa småskollärarinnor hänsyn tages endast till sådana arbetslösa, som äro önskvärda som undervisare i småskolan och som stå till förfogande för lärarverksamhet.

I likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen anser jag, att vid utformandet av seminarieorganisationen hänsyn icke kan eller bör tagas till de arbetslösa småskollärarinnorna. Organisationen bör — såsom de sakkunniga uttryckt saken — uppbyggas efter en vid jämvikt mellan tillgång och efterfrågan å småskollärare erforderlig examination av sådana lärare. Med organisationsproblemet som sådant sammanhänger alltså icke frågan om huru det nuvarande läraröverskottet lämpligen bör avverkas. Emellertid vill jag, i anknytning till vad de sakkunniga anföra, framhålla, att hinder givetvis icke möter mot att, såsom skett under de senaste åren, genom tillfälliga begränsningar av elevintagningen vid småskolesemina-

rierna nedbringa det eventuellt förefintliga överskottet av användbara lärare.

De sakkunniga och skolöverstyrelsen äro ense om att småskoleseminarieorganisationen bör utformas efter en normal examination av 240 lärare per år. Häremot har jag icke något att invända. Med anledning av vad de sakkunniga och de i ärendet hörda myndigheterna anfört vill jag emellertid framhålla nödvändigheten av att organisationen beräknas med tillräckliga marginaler för tillgodoseende av ett eventuellt merbehov av lärare. Jag återkommer senare till frågan, huru dessa marginaler böra beredas.

D. Den yttre organisationen.

Nuvarande förhållanden.

1931 års riksdag beslutade, bland annat, att elevantalet i varje klassavdelning skulle vara högst 28. 1932 års riksdag beslutade, att den statliga småskoleseminarieorganisationen skulle ha följande utseende:

<i>Dubbelseminarier:</i>		<i>Enkelseminarier:</i>	
Härnösand (2+2)	{ alltså 4 seminarier om 2 examinationsavdelningar = 8 sådana avdelningar.	Falun (2)	{ alltså 4 seminarier om 1 examinationsavdelning = 4 sådana avdelningar.
Strängnäs (2+2)		Linköping (2)	
Skara (2+2)		Haparanda (3)	
Landskrona (2+2)		Lycksele (3)	

Summa 12 examinationsavdelningar om 28 elever per avdelning, alltså en examinationskapacitet av 336 småskollärarinnor.

Den av 1931 och 1932 års riksdagar beslutade omorganisationen av småskoleseminarierna, som trädde i tillämpning från och med läsåret 1933—1934, har slutförts i och med läsåret 1934—1935, under vilket de förutvarande folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand färdigbildats till småskoleseminarier. Den har emellertid, såsom redan av det föregående framgår, på grund av arbetslösheten bland småskollärarinnorna och därav föranledda begränsningsåtgärder icke ännu trätt i full verksamhet.

1932 års seminariesakkunniga.

Elevnumerären i småskoleseminarieklasserna föreslå de sakkunniga till samma storlek som i folkskoleseminarieklasserna, alltså till 24. Då examinationen enligt förslaget skulle utgöra 240 lärare, erfordrades alltså 10 avgångsklasser mot de nuvarande 12. Detta innebure, anförda de sakkunniga, att 2 av de nuvarande 12 avgångsklasserna måste indragas. Genom höjning av klassnumerären från 24 till 28 kunde examinationen tillfälligtvis ökas upp till 280 lärare per år. Förslaget inrymde sålunda en examinationsmarginal av 40 lärare, vilket torde vara tillräckligt.

De sakkunniga hade vid uppgörandet av sitt förslag till organisation av

folkskoleseminarierna av ekonomiska och pedagogiska skäl förordnat, att som regel den nya seminarieorganisationen uppbyggdes på grundval av *dubbelseminarier*.

Samma skäl talade för att även småskoleseminarieorganisationen utformades efter nämnda princip. Ett ytterligare skäl för denna ståndpunkt vore, att det på grund av det jämförelsevis låga timantalet men stora antalet ämnen vid ett enkelt småskoleseminarium mötte ännu större svårigheter än vid ett enkelt folkskoleseminarium att åstadkomma en rationell fördelning av undervisningen i kunskapsämnena på de olika lärartjänsterna. Då, såsom av det efterföljande framgår, de sakkunniga föresloge, att småskoleseminariernas ämneslärare skulle för framtiden komma att inneha adjunktskomptens, finge denna synpunkt en helt annan betydelse än förr. Skolöverstyrelsen hade beräknat, att ett dubbelt småskoleseminarium vore 12,000 kronor billigare per år än två enkla småskoleseminarier tillsammansantagna. Det allmänna borde icke utan tvingande skäl ikläda sig en dylik årlig merkostnad.

De sakkunniga intoge därför den ståndpunkten, att även småskoleseminarieundervisningen borde i största möjliga utsträckning koncentreras till dubbelseminarier.

De sakkunniga lämna vissa uppgifter (sid. 173 och 174) angående de lokaler, i vilka de nuvarande småskoleseminarierna äro inrymda samt om behovet av klassrum för småskoleseminarier av olika slag. Härefter anføres följande som motivering för vissa av de sakkunniga framställda förslag om förändringar i den nuvarande småskoleseminarieorganisationen, nämligen nedläggande av småskoleseminarierna i Haparanda, Lycksele, Strängnäs och Linköping samt upprättande av småskoleseminarier i Luleå och Växjö i stället för de folkskoleseminarier å dessa platser, som enligt de sakkunnigas förutberörda förslag skulle indragas:

Vid ett godtagande av nyss tillkännagivna uppfattning i fråga om användning av dubbelseminarier i småskoleseminarieorganisationen skulle de nuvarande enkelseminarierna i Falun, Linköping, Haparanda och Lycksele nedläggas. Samtliga dessa seminarier hade relativt otillfredsställande lokaler med hänsyn både till den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av övningsskolan och till behovet av lokaler för specialrum, inklusive biblioteksutrymmen.

Vad särskilt anginge småskoleseminariet i *Lycksele*, vore att märka, att detta seminarium alltifrån sin tillkomst haft till speciell uppgift att förse lappmarksförsamlingarna i Västerbottens län med lärarkrafter, utbildade med särskild hänsyn till tjänstgöring i mindre folkskolor. De sakkunniga förutsatte, att denna speciella uppgift fortfarande skulle åligga ett 3-årigt norrlandsseminarium. Fördelarna av att en 3-årig linje alltså vore förlagd till Lycksele syntes icke uppväga de nackdelar ur statsekonomisk, organisatorisk och pedagogisk synpunkt, som vore förenade med ett enkeltseminarium, förlagt till en så relativt isolerad bygd som Lycksele. De sakkunniga föresloge därför, att den förevarande 3-åriga seminarielinjen flyttades från Lycksele till Luleå.

Småskoleseminariet i *Haparanda* hade från sin tillblivelse haft som en av

sina uppgifter att utbilda lärarinnor vid skolor med finsktalande barn. Seminariets förutsättningar för handhavandet av denna uppgift vore givetvis till stor del beroende på möjligheterna att rekrytera övningsskolan vid seminariet med finsktalande barn. Enligt vad de sakkunniga hade sig bekant, hade antalet finsktalande barn i Haparanda under de senare åren avsevärt minskats, vilket medfört stora svårigheter att rekrytera övningsskolan med sådana barn, som hade enbart finska till modersmål. Detta förhållande hade givetvis försvårat seminariets möjligheter att på ett tillfredsställande sätt fylla ovannämnda uppgift. För att bereda seminariet bättre möjligheter att utbilda lärarinnor för de finsktalande distrikten, skulle det behöva förläggas till någon trakt i Tornedalen med finsktalande befolkning. Då detta näppeligen låte sig göra, syntes det ur nu förevarande synpunkt i varje fall icke vara av behovet påkallat, att seminariet fortfarande vore förlagt till Haparanda. Ett positivt skäl för en förflyttning av seminariet vore, att dess lokaler vore mycket bristfälliga, och frågan om anskaffande av nya lokaler åt detsamma hade därför under en följd av år varit aktuell. Enligt vad de sakkunniga erfarit, vore denna lokalfråga för närvarande under utredning inom skolöverstyrelsen i samband med spørsmålet om anskaffande av definitiva lokaler åt det högre allmänna läroverk, som enligt beslut av 1935 års riksdag upprättats i Haparanda. Visserligen uttalade 1932 års riksdag, att riksdagen med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter, ifrågasvarande seminarium hade att fylla på sin plats, icke ville medverka till ett indragande av seminariet i fråga, även om dess bibehållande skulle medföra, att staten i en framtid bleve ställd inför nödvändigheten att anskaffa bättre lokaler åt seminariet. Förutsättningarna för 1932 års riksdags nyssnämnda ståndpunkt syntes emellertid ha i någon mån rubbats genom 1935 års riksdags berörda beslut om inrättande av ett högre allmänt läroverk i Haparanda. De funktioner som kulturell utpost i det nordligaste Sverige, vilka hittills handhåfts av småskoleseminariet i Haparanda, torde för framtiden i viss mån kunna fullgöras av det nyinrättade läroverket därstädes. Vidare ville de sakkunniga—utan att föregripa skolöverstyrelsens berörda utredning—uttala, att det torde vara att förvänta, att staten till väsentlig del finge bära kostnaderna för anskaffandet av lokaler åt läroverket. Därest småskoleseminariet i Haparanda skulle bibehållas, torde följaktligen staten få bekosta ej blott lokaler för läroverket utan även nya lokaler för småskoleseminariet. Med hänsyn till vad nu anförts och i betraktande av att de sakkunniga ej sett sig i stånd att på annat sätt vinna en ändamålsenlig organisation av småskoleseminarieväsendet i det nordligare Sverige, hade de ansett sig böra föreslå, att seminariet i Haparanda nedlades och att undervisningen i den 3-åriga seminarielinjen därstädes flyttades till det av de sakkunniga ifrågasatta småskoleseminariet i Luleå. De svårigheter att rekrytera övningsskolan med finsktalande barn, som redan nu yppat sig vid Haparandaseminariet, hade de sakkunniga sökt eliminera genom att i sitt förslag till ordning för den praktiska lärarutbildningen inrymma särskild hospitering för denna linjes seminarieelever under en sammanhängande tid inom skolor i de finsktalande bygderna.

Folkskoleseminariebyggnaderna i Luleå lämnade riklig plats åt ett dubbelt 3-årigt småskoleseminarium och jämväl åt den preparandkurs, som de sakkunniga i det föregående förutsatt skola tills vidare bibehållas vid den 3-åriga linjen, vilken vore särskilt avsedd för sökande från de finsktalande trakterna.

Ett så organiserat seminarium torde få anses väl tillgodose det norrländska folkskoleväsendets behov av lärare för mindre folkskolor och för den finsktalande befolkningen i rikets nordligaste gränssorter. Däremot torde uppenbarligen för Norrland även erfordras en utbildningsanstalt, som mera direkt toge syfte på småskolestadiet. Såsom av det föregående framgår, funnes nu endast ett sådant seminarium i Norrland, nämligen det i *Härnösand*. Ett nedläggande av detta seminarium skulle omöjliggöra ett realiserande av nyssnämnda önskemål om en för Norrland avsedd 2-årig seminarielinje och även rubba jämvikten mellan småskoleseminarieorganisationen i södra och norra Sverige. De sakkunniga föresloge därför, att ifrågasvarande seminarium bibehölles men med hänsyn till de sakkunnigas förslag i övrigt organiserades såsom enkelseminarium.

Det enkla småskoleseminariet i *Linköping* borde indragas. Seminariebyggnaden hade mycket begränsade lokalutrymmen, som icke medgäve att seminariet omändrades till dubbelseminarium, och skäl föreläge ej heller att bibehålla detsamma som enkelseminarium.

Ett indragande av småskoleseminariet i *Falun* skulle innebära, att Svealand, vid ett bifall till vad de sakkunniga i det följande i övrigt komme att föreslå, berövades sitt sista småskoleseminarium. Visserligen hade de sakkunniga icke ansett sig böra vid bedömandet av seminariernas förläggningsproblem tillmäta den geografiska synpunkten så stor betydelse som tidigare skett. Men de kunde dock icke gå så långt, att de tillstyrkte, att hela Svealand ställdes utan småskoleseminarium, därest möjlighet funnes att på ett någorlunda tillfredsställande sätt lösa frågan genom att bibehålla ett enkelseminarium. Ytterligare ett skäl talade för att småskoleseminariet i Falun bibehölles. De sakkunniga hade föreslagit, att till folkskoleseminariet i nämnda stad skulle förläggas den särskilda kursen för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor. För att denna kurs skulle ge bästa möjliga resultat syntes det vara önskvärt, att lärarna vid densamma finge tillfälle att genom självsyn skaffa sig en uppfattning om ett småskoleseminariums läggning och arbetssätt. Med hänsyn härtill föresloge de sakkunniga, att småskoleseminariet i Falun skulle bibehållas som enkelseminarium. En fördel syntes vara, att lärarna vid folkskoleseminariet därstädes i viss utsträckning, såsom hittills skett, kunde påräknas som timlärare vid småskoleseminariet. De sakkunniga ville även fästa uppmärksamheten vid att det torde vara möjligt att för undervisningen vid småskoleseminariet, särskilt i övningsämnena, disponera vissa utrymmen i folkskoleseminariet.

Småskoleseminariet i *Landskrona* syntes böra bibehållas som dubbelt 2-årigt småskoleseminarium, enär det vore det enda i sydligaste Sverige och dessutom hade fördelen av relativt goda lokaler. Likaledes torde småskoleseminariet i *Skara* böra bibehållas såsom dubbelt 2-årigt småskoleseminarium. Däremot nödgades de sakkunniga föreslå en ändring beträffande det nu till *Strängnäs* förlagda småskoleseminariet.

Barnantalet i Strängnäs stads skoldistrikt hade under de senare åren starkt nedgått och redan nått en så låg nivå, att fara föreläge för att ifrågasvarande seminarium icke skulle kunna fungera som dubbelseminarium. Övningsskolan vid ett dubbelseminarium i Strängnäs skulle endast under förutsättning, att skoldistriktets samtliga barn å småskolestadiet kunde tillföras övningsskolan, för närvarande kunna erhålla ett för undervisningen tillräckligt antal barn. Med hänsyn till åldersfördelningen inom Strängnäs stads befolkning funnes emellertid anledning antaga, att förhållandena kunde i framtiden utveckla sig i ännu ogynnsammare riktning.

Strängnäs stad hade tidigare vid ett par tillfällen framfört ersättningskrav med anledning av att seminariet därstädes icke medgivits arbeta i den omfattning, som från stadens sida förutsatts, då staden upplät tomt för ändamålet. Av punkten 164 i 1935 års åttonde huvudtitel inhämtades, att stadsfullmäktige i Strängnäs hemställt, att fullt antal elever måtte intagas vid småskoleseminariet därstädes, så att detsamma från höstterminen 1936 skulle kunna betraktas såsom fullbildat dubbelseminarium. Stadsfullmäktige hade därvid anfört, att de medgivit, att den av staden ägda seminarietomten finge disponeras för ett dubbelt småskoleseminarium. Detta villkor hade icke blivit uppfyllt, och staden hade därigenom enligt fullmäktiges mening tillfogats avsevärda förluster. Departementschefen anförde för egen del i anledning härav, att han icke vore benägen att på grund av de av stadsfullmäktige anförda skälen tillstyrka en ökning av elevintagningen vid nämnda småskoleseminarium. Frågan syntes honom emellertid tarva närmare övervägande. Riksdagen förklarade (skrivelse nr 8, punkten 117) sig vilja understryka behovet av det av departementschefen sålunda i utsikt ställda närmare övervägandet av denna fråga. Kungl. Maj:t hade med anledning härav den 26 april 1935 anmodat skolöverstyrelsen att inleda förhandlingar i ämnet med Strängnäs stad samt att, därest så vore påkallat, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag.

De sakkunniga, som ej hade anledning ingå på frågan om rimligheten av de utav Strängnäs stad framförda ersättningskraven, ville framhålla, att det förevarande spörsmålet om bibehållande av småskoleseminariet därstädes kommit i ett nytt läge genom den ovan konstaterade starka nedgången av barnantalet i Strängnäs. De ansåge sig böra för egen del föreslå, att sagda seminarium helt nedlades och att i stället i de lokaler, vari det nuvarande, av de sakkunniga till indragning ifrågasatta folkskoleseminariet i Växjö vore inrymt, upprättades ett dubbelt småskoleseminarium. Seminariebyggnaden i Växjö beredde mycket goda lokaler åt ett sådant seminarium.

Såsom av det ovan sagda framginge, hade de sakkunniga av speciella skäl varit nödsakade att i två fall göra avsteg från den av dem hävdade uppfattningen, att småskoleseminarieorganisationen av pedagogiska och ekonomiska skäl borde grundas på dubbelseminarietypen. De sakkunniga ville framhålla, att de pedagogiska svårigheter, vilka vore förenade med enkelseminarier och vilka som nämnts främst läge däri, att det ringa antalet ämneslärare vanskliggjorde en rationell fördelning mellan lärarna av undervisningsskyldigheten i de olika ämnena, kunde åtminstone i viss utsträckning undanröjas därigenom, att skolöverstyrelsen, då överstyrelsen förklarade lärare behörig till ämneslärartjänst vid sådant seminarium, kunde och borde taga hänsyn till seminariets särskilda behov och de sökande lärarnas kvalifikationer.

Vad de sakkunniga vid behandlingen av folkskoleseminariernas förläggningsfråga anfört rörande den betydelse, som vid dryftandet av dessa frågor borde tillmätas geografiska synpunkter, syntes äga motsvarande tillämpning på den nu föreliggande frågan om småskoleseminariernas fördelning över riket. Ytterligare framhölles emellertid, att det vore än vanskli-

gare att giva småskoleseminarierna en geografiskt jämn fördelning över landet med hänsyn till att dessa seminarier vore vida fåtaligare än folkskoleseminarierna.

Vissa av de sakkunniga lämnade statistiska uppgifter (sid. 179 i betänkandet) åskådliggöra huru många småskoleseminarier, som vid bifall till deras förslag skulle komma att finnas i olika landsdelar och i förhållande till antalet lärare och till folkmängden.

De sakkunnigas förslag innebär, att småskoleseminarierna skulle organiseras på sätt framgår av en nedan intagen tablå (sid. 120).

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har framhållit angelägenheten av att den normala klassnummerären hålles vid högst talet 24.

Då överstyrelsen funne sig böra föreslå vissa modifikationer i den av de sakkunniga framlagda planen för småskoleseminariernas förläggning och yttre organisation i övrigt, sammanhängde detta på vissa punkter med överstyrelsens framlagda förslag angående behovet av folkskoleseminarier och dessa seminariers förläggning.

Sålunda hade överstyrelsen föreslagit, att det nuvarande folkskoleseminariet i Luleå skulle bibehållas och organiseras såsom ett enkelt samseminarium. Vunne detta förslag bifall, omöjliggjordes härigenom den av de sakkunniga framlagda planen att efter folkskoleseminariets i Luleå indragning och med indragning ytterligare av småskoleseminarierna i Haparanda och Lycksele till Luleå förlägga ett dubbelt 3-klassigt småskoleseminarium. Då överstyrelsen vore ense med de sakkunniga i fråga om nödvändigheten av att med hänsyn till folkskoleväsendets behov i övre Norrland — tvåspråkigheten i rikets nordligaste gränsorter samt förekomsten av ett stort antal mindre folkskolor — hit allt fortfarande förlades minst tvenne utbildningslinjer med 3-klassig lärokurs, bleve alltså problemet, var dessa linjer lämpligen skulle förläggas.

Av de sakkunnigas motivering framginge, att förslaget om seminarier i Lycksele och Haparanda hopförande till ett seminarium i Luleå grundats väsentligen på vissa yttre betingelser, nämligen tillgången på lediga lokaler och därmed följande fördelar av ekonomisk art. Härtill finge man ock räkna med de fördelar av pedagogisk art, som skulle vinnas genom dubbelseminarietypen. Däremot hade de sakkunniga icke till prövning upptagit den frågan, huruvida det — oavsett förläggningsorten — kunde anses lämpligt att till ett gemensamt seminarium förlägga utbildningslinjer med i väsentliga avseenden särpräglade uppgifter. Även om utbildningen av lärarinnor för de mindre folkskolorna i allmänhet inom svensktalande bygger i Norrland och för skolor i finsktalande (tvåspråkig) bygd givetvis i mycket måste vara likartad, kunde det likväl icke förnekas, att en lärarinneutbildning, som speciellt skulle tillgodose behovet i rikets nordliga gränsorter, måste med hänsyn till såväl en sådan utbildningslinjes rekrytering som den praktiska lärarutbildningen vara något för sig. Dessa synpunkter bleve emellertid icke för överstyrelsen aktuella, då överstyrelsens förslag innebure, att seminarietypen 3 + 3 av andra skäl icke skulle förläggas till Luleå.

Vad att börja med anginge seminariet i *Haparanda*, hade lärarkollegiet därstädes ingående bemött de sakkunnigas skäl för seminariets indragning i *Haparanda* och förläggning till *Luleå*. Därvid hade framhållits, bland annat, att möjligheten att rekrytera övningsskolan med barn, som hade finska till modersmål, icke försämrats. Läsåret 1911—1912 var det totala antalet barn i övningsskolan 50, därav barn med finska till modersmål 20, eller 40 procent. Precis samma siffror gällde läsåret 1935—1936. Endast under krigstiden sjönk nämnda procent något. Men alltsedan 1920—1921 hade siffrorna varit i stort sett desamma som före kriget. Av 278 lärjungar i folkskolorna i *Haparanda* hade för närvarande 109, eller 39 procent finska till modersmål. Den finsktalande befolkningen vore mera koncentrerad i den del av staden, där den nya seminariebyggnaden skulle ligga. Där kunde till och med avdelningar av enbart finsktalande barn bildas. Det borde dock framhållas, att den största delen av lärjungar, som i uppgifterna upptagits såsom barn med svenska till modersmål, behärskade finska och hade följaktligen de karakteristiska språkegenheter, som vore värdefulla vid den praktiska lärarutbildningen för finnbygdens skolor.

Vidare hade kollegiet gentemot de sakkunniga framhållit, att det vore svårt att förstå, huru ett gymnasium skulle kunna övertaga den kulturella uppgift, som åvilade en lärarutbildningsanstalt med dess direkta inflytande på folkskolan och dess omedelbara kontakt med befolkningen.

I en underdånig till överstyrelsen remitterad framställning från representanter för samtliga kommuner inom rikets nordligaste gränsorter hade uttalats, att de sakkunnigas förslag väckt förstämning i hela Norrbotten, som nu protesterade mot detta projekt till minskning av kulturutposterna och den andliga odlingens förmåner i denna nordliga, på dylika förmåner så fattiga landsända. Ett avslag på denna finnbygdsbefolkningens underdåniga petition skulle, heter det till sist, bliva en stor besvikelse och förmodligen även på annat håll tolkas som bevis på de svenska myndigheternas bristande vilja att bereda norrbottensfinnarna möjligheter till ernående av lärarutbildning och ledande samhällsställning inom den egna bygden.

Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott hade hemställt, att Torneadalens behov av småskollärarinnor allttjämt måtte tillgodoses genom bibehållande av ett småskoleseminarium i *Haparanda*.

Enligt överstyrelsens mening hade de sakliga skäl, som tidigare starkt talat för att det för rikets nordligaste gränsorter särskilt avsedda småskoleseminariet borde finnas i *Haparanda*, icke försvagats, i varje fall icke genom den av de sakkunniga anförda omständigheten, att 1935 års riksdag fattat beslut om inrättande av ett högre allmänt läroverk i *Haparanda*. Tvärtom funne överstyrelsen den motivering, som för statsmakterna varit avgörande vid fattandet av nämnda beslut, ligga i rak linje med de skäl, som tidigare varit bestämmande för riksdagen, då den motsatt sig varje tanke på *Haparanda*-seminariets förflyttning. I propositionen (nr 56/1935) angående utvidgning av samrealskolan i *Haparanda* till ett högre allmänt läroverk yttrade vederbörande departementschef bland annat: »Jag finner vidare ur andra synpunkter, att starka skäl tala till förmån för den gjorda framställningen. Dessa synpunkter hava utförligt framhållits såväl av petitionärerna som av myndigheterna. Jag vill endast betona vikten därav, att möjlighet för tillgodoseende av ifrågavarande gränsbefolkningens bildningsbehov beredes inom den egna bygden, varigenom ett större antal av bygdens befolkning skulle få tillfälle till högre skolutbildning. Utsikterna för

att de sålunda vid ett hembygdens läroverk utbildade komma denna bygds kulturella behov till godo torde visa sig större, än om de varit hänvisade till att bedriva studierna å andra orter. Såsom särskilt domkapitlet framhållit, torde det vidare för gränsbygden vara av allmän betydelse att äga tillgång till en kulturanstalt, som ett gymnasium för visso utgör.»

Det vore givetvis grundtankarna i denna motivering, som för riksdagen varit vägledande, då riksdagen så sent som år 1932 (skrivelse nr 353, sid. 17) i fråga om seminariet i Haparanda uttalat följande: »Vad särskilt Haparandaseminariet angår har i motionen I: 331 framställts ett förslag, som innebär, att detta seminarium skulle indragas. Med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter, sistnämnda seminarium har att fylla på denna plats, kan riksdagen under inga förhållanden medverka till en sådan åtgärd, även om seminariets bibehållande medför, att staten i en framtid blir ställd inför nödvändigheten att anskaffa bättre lokaler åt seminariet.»

Överstyrelsen hade ingen anledning antaga, att riksdagen skulle ha ändrat mening i denna fråga. I varje fall syntes den omständigheten, att med ovan anförda motivering läroverket i Haparanda skulle utvidgas, giva ytterligare styrka åt den uppfattningen, att från nu ifrågavarande gränsort icke borde förvisas en annan viktig kulturinstitution, som mera direkt hade betydelse för folkbildningen i Tornedalen.

Av den senast förebragta utredningen framginge, att förutsättningarna för seminarieövningsskolans i Haparanda rekrytering med finsktalande barn knappast vore så dåliga, som de sakkunniga förmodat. I Luleå funnes inga möjligheter att kunna rekrytera övningsskolan med finsktalande barn. Olägenheten härav hade de sakkunniga velat mildra genom att i sitt förslag till ordning för den praktiska lärarutbildningen inrymma särskild hospitering för seminarieeleverna under en sammanhängande tid av minst en vecka inom skolor i de finsktalande bygderna. Överstyrelsen ville fästa uppmärksamheten på att en sådan anordning icke torde kunna genomföras utan att särskilt anslag för ändamålet till bestridande av seminarieelevernas resor och övriga omkostnader under dylik hospitering. Lärarkollegiet i Haparanda hade uppgivit, att de finsktalande bygder, där den ifrågasatta hospiteringen skulle ske, låge omkring 18 mil från Luleå. Utredning saknades rörande denna kostnadsfråga.

Överstyrelsen ville såsom sin bestämda uppfattning uttala, att nu ifrågavarande seminarium, som hittills i 60 år tjänat den svenska folkbildningen i det gränsbygdsområde, inom vilket denna gamla kulturinstitution vore belägen, fortfarande borde — trots de kostnader, detta komme att medföra — vara förlagt till Haparanda ävensom särskilt betona, att — därest statsmakterna i likhet med överstyrelsen alltfört skulle vidhålla den meningen, att nu ifrågavarande seminarium borde bli kvar i Haparanda — lösandet av seminariets lokalfråga icke längre kunde uppskjutas. Därest Kungl. Maj:t komme att framlägga propositionen i sistnämnda ärende för 1936 års riksdag, syntes byggnadskostnaderna lämpligen böra fördelas på två budgetår.

En konsekvens av folkskoleseminariets i Luleå bibehållande därstädes borde under alla förhållanden bli den, att den nuvarande 3-åriga seminarielinjen i *Lycksele* icke förlades till Luleå. Om vissa skäl kunnat motivera, att en sammanslagning i Luleå kommit till stånd mellan de båda 3-åriga småskoleseminarierna, vore enligt överstyrelsens mening dessa skäl icke tillräckligt starka för att motivera, att seminariet i *Lycksele* flyttades

till Luleå, ifall seminariet i Haparanda icke flyttades dit. Från sakliga synpunkter skulle olägenheterna av en dylik anordning bliva övervägande. De sakkunniga hade erinrat om att detta seminarium alltifrån sin tillkomst haft till speciell uppgift att förse lappmarksförsamlingarna i Västerbottens län med lärarkrafter, utbildade med hänsyn till tjänstgöring i mindre folkskolor. De sakkunniga förutsatte, att denna speciella uppgift fortfarande skulle åligga ett 3-årigt norrlandsseminarium. Men om så vore förhållandet — och överstyrelsen delade de sakkunnigas uppfattning i detta avseende — borde det för bedömandet av frågan om det lämpligaste läget för ett sådant seminarium vara av intresse att något närmare giva akt på de mindre folkskolornas förekomst i Norrland. Följande sammanställning, upptagande de verkliga talen år 1933, kunde giva vägledning härutinnan:

L ä n	Hela antalet småskole- tjänster (Sm. mf. Btr.)	Tjänster vid mindre folkskolor	
		antal	i % av hela antalet små- skoletjänster
Norrbottnens	812	313	38.5
Västerbottens	815	436	53.5
Jämtlands	483	154	32
Västernorrlands	750	238	31.7
Gävleborgs	747	184	24.6

Givetvis komme åtskilliga av de mindre folkskolorna i Norrland att indragas och ersättas med bättre skolformer, i all synnerhet om ett folkskoleseminarium för både manliga och kvinnliga elever komme att bibehållas i Luleå. Men det största antalet dylika skolor komme sannolikt att för lång tid framåt finnas kvar, liksom ock proportionen av tjänster de olika länen emellan kunde antagas bliva i huvudsak bibehållen. För närvarande tedde sig förhållandena på följande sätt.

Det kunde icke vara lämpligt, att flickor från ett naturligt rekryteringsområde, som omfattade huvudsakligen Västerbottens, Jämtlands och delar av Västernorrlands län, inom vilket område huvudparten av rikets mindre folkskolor funnes, skulle nödgas söka sin utbildning ända uppe i Luleå. Till de långa resorna dit komme även de höga levnadskostnaderna i Luleå. Dessa omständigheter komme sannolikt att medverka till att ett småskoleseminarium i Luleå bleve rekryterat huvudsakligen av flickor från Norrbottens län. Skulle Lycksele-seminariet med nödvändighet behöva flyttas, vore det med hänsyn till geografiska och kommunikationsförhållanden samt förekomsten av de mindre folkskolorna riktigare, att det förlades söderut till Härnösand i stället för norrut till Luleå. Överstyrelsen delade emellertid de sakkunnigas mening, att för Norrland även erfordras en utbildningsanstalt, som mera direkt toge syfte på småskolestadiet, och att ett seminarium av denna typ borde ligga i Härnösand.

Nu föreläge emellertid inget nödvång att flytta seminariet i Lycksele från sin nuvarande förläggningssort, vilken låge centralt inom nyss angivna rekryteringsområde och i järnvägsförbindelse med såväl norra stambanan som inlandsbanan. Seminarieanläggningen i Lycksele, som bestode av 5 särskilda byggnader, uppfördes så sent som åren 1923—1925. Genom att elev-

bostäderna därstädes upplätes åt eleverna — i regeln högsta seminarieklassens elever — för en mycket ringa avgift och på grund av de relativt billiga levnadskostnaderna i övrigt å orten, kunde utbildningskostnaderna hållas nere. I elevhemmet hade seminariets samtliga elever kunnat erhålla god och närande kost till ett pris av 50 kronor i månaden. Den genomsnittliga kostnaden per månad för å internatet boende elev för mat och rum hade enligt lärarkollegiets uppgift stannat vid omkring 56 kronor. Enligt av kollegiet inhämtade uppgifter torde samma utgiftspost för en seminarieelev i Luleå uppgå till 95 kronor. Beräknades även merkostnaden för resor m. m., torde utbildningens förläggande till Luleå medföra en ökning av utbildningskostnaden per elev av 1,200 à 1,500 kronor.

De sakkunniga hade anfört, att seminariet i Lycksele skulle ha relativt otillfredsställande lokaler med hänsyn till den föreslagna övnings-skolans större behov av lokaler och till behovet av specialrum, inklusive biblioteksrum. Lärarkollegiet upplyste om att ett särskilt rum funnes för teckning och slöjd. Dessutom funnes 2 rum för naturkunnighetsundervisningen, varav det ena utgjorde laboratorierum. För biblioteket funnes inrett ett stort rum, som tillika kunde användas som läsrum. Vidare framhölle lärarkollegiet, att möjlighet funnes att inom seminarieanläggningen anskaffa ytterligare rum för övningsskolan. Lärarbostadshuset hade alltifrån början varit mindre tillfredsställande, och dess mindre lyckliga planering var ock på sin tid föremål för statsrevisorernas uppmärksamhet. Också hade det varit svårt att få den uthyrd till lärare vid seminariet. För närvarande vore endast en av de tre lägenheterna uthyrd till seminarielärare. Byggnadssakkunnig person hade besiktigat byggnaden och vitsordat, att efter någon ombyggnad — kostnaden skulle hålla sig mellan 5,000 och 10,000 kronor — mycket tillfredsställande lokaler där skulle kunna vinnas för två klasser och dessutom ett särskilt bibliotek med läsrum för övningsskolan.

Överstyrelsen föresloge alltså, att småskoleseminariet i Lycksele skulle bibehållas med sin 3-åriga utbildningslinje.

Innan överstyrelsen närmare berörde frågan om seminarierna i Härnösand och Falun, vilka båda enligt de sakkunniga skulle bibehållas såsom enkelseminarier, ville överstyrelsen till behandling upptaga de sakkunnigas förslag, att småskoleseminariet i *Strängnäs* skulle indragas. Detta seminarium hörde till dem, som främst kom att ingå i den av 1932 års riksdag beslutade seminarieorganisationen. Detta skedde med hänsyn till dels seminariets goda läge dels de rymliga lokalerna, vilka sedan folkskoleseminariet därstädes nedlagts, erbjödo goda utrymmen för ett dubbelseminarium. Frågan om Strängnäs-seminariets indragning hade de sakkunniga satt i samband med sitt förslag om indragning av folkskoleseminariet i Växjö. I de därigenom ledigblivna lokalerna borde enligt de sakkunnigas mening förläggas ett dubbelt småskoleseminarium såsom ersättning för det indragna seminariet i Strängnäs. Såsom framginge av överstyrelsens utlåtande angående folkskoleseminarierna, hade överstyrelsen ifrågasatt, att folkskoleseminariet i Växjö borde eventuellt under vissa förutsättningar även för framtiden användas för folkskolläro-utbildning. Oavsett huruvida förutsättningarna för en dylik utveckling kunde komma att vara för handen eller icke, kunde överstyrelsen icke finna erforderligt, att, såsom fallet bleve vid inrättandet av ett dubbelt småskoleseminarium i Växjö, 6 examinationsavdelningar skulle komma att bli förlagda till

Götaland. En lämpligare geografisk fördelning av seminarierna gäves, om seminariet i Strängnäs bibehölles. Denna synpunkt betraktade emellertid överstyrelsen icke såsom någon huvudsak, ehuru den icke vore alldeles oväsentlig i ett land med så stor utsträckning i norr och söder.

Huvudfrågan vore givetvis den, huruvida tillräckligt starka skäl blivit anförda för nedläggandet av ett i verksamhet varande seminarium — och skingrande av dess lärarpersonal — samt upprättande av ett nytt å annan ort.

De sakkunniga hade beträffande Strängnäs erinrat därom, att staden vid ett par tillfällen framfört ersättningskrav med anledning av att seminariet därstädes icke medgivits arbeta i den omfattning, som från stadens sida förutsatts, då staden upplät tomt för ändamålet. Tillika erinrades därom, att med anledning av 1935 års riksdags uttalande angående en utredning i denna fråga Kungl. Maj:t den 26 april 1935 anmodat skolöverstyrelsen att inleda förhandlingar i ämnet med Strängnäs stad samt att, därest så vore påkallat, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag.

Överstyrelsen hade i anledning av sagda uppdrag inlett dylika förhandlingar, till följd varav Strängnäs stadsfullmäktige i skrivelse till överstyrelsen den 29 augusti 1935 förklarat sig, med hänsyn till riksdagens beslut om begränsad intagning av elever vid seminariet under läsåret 1935—1936, »låta vid vad i ärendet förekommit beträffande läsåret 1935—1936 för närvarande bero». Sedermera hade stadsfullmäktige i Strängnäs den 11 oktober 1935 i en underdånig till överstyrelsen remitterad framställning beträffande tomtrågan anfört följande: »Om det i nuvarande läge skulle anses vara med det allmännas intresse mera förenligt, att, åtminstone till en början, driva Strängnäs-seminariet såsom enkelseminarium, förklara stadsfullmäktige, att de ändra hittills gällande upplåtelsevillkor därhän, att staden ställer tomtområdet till statens förfogande, så länge där upprätthålles ett småskoleseminarium, oavsett storlek och organisation. Dock vilja stadsfullmäktige uttala den välgrundade förhoppningen att, om och när en utvidgning av seminarieorganisationen kan bli av behovet påkallad, sådan utvidgning i första hand måtte ske vid Strängnäs-seminariet.» Härmed torde den ifrågavarande tomtrågan anses hava erhållit sin definitiva lösning, så länge ett småskoleseminarium upprätthölles i Strängnäs.

Det huvudsakliga skälet till förslaget om Strängnäs-seminariets nedläggande uppgåve de sakkunniga vara farhågan för att ett tillräckligt antal barn för en övningsskola av den omfattning, som de sakkunniga förordat, måhända icke skulle kunna erhållas i Strängnäs. I sin ovannämnda underdåniga skrivelse hade stadsfullmäktige anfört, att man icke torde behöva räkna med en sådan risk. Antalet barn i Strängnäs å småskolestadiet hade vårterminen 1934 varit 106 och å folkskolestadiet 246. Så sent som år 1933 föddes i Strängnäs flera barn än de, som föddes år 1927 och således skulle börja sin skolgång år 1934. Redan nu undervisades i Strängnäs folkskolor barn från landsförsamlingen, och sedan påbörjat brobygge över sundet bleve färdigt, komme med all sannolikhet ytterligare barn från annat skoldistrikt att tillföras folkskolorna i Strängnäs. Skulle påtänkt inkorporering av närliggande områden komma till stånd, skulle ytterligare ett par avdelningar tillföras stadens skolor. Någon fara för avfolkning föreläge således icke enligt stadsfullmäktiges mening. Såväl i fjol som i år

hade anmälts flera barn till övningsskolan än som önskats. Seminariet hade för närvarande 54 barn fördelade på tre avdelningar. Ingenting hindrade, att ytterligare avdelningar intoges.

De sålunda lämnade upplysningarna syntes giva vid handen, att möjligheten att rekrytera övningsskolan vid seminariet i Strängnäs sannolikt vore bättre, än de sakkunniga antagit. I allmänhet underlättades möjligheten att erhålla barn till övningsskolan, då denna bestode icke blott av ett småskolestadium utan även av folkskoleklasser, i vilka barnen finge fortsätta sin skolgång, till dess de kunde övergå till andra skolor. Även övningsskolan vid seminariet i Strängnäs komme att omfatta sådana folkskoleklasser. Överstyrelsen hade i annat sammanhang uttalat, att man vid ett 2-klassigt dubbelseminarium sannolikt skulle kunna nöja sig med 5 övningsskolavdelningar i stället för av de sakkunniga föreslagna 6 och likväl vinna den lättnad i belastningen med övningslektioner, som vore önskelig. I varje fall komme det sannolikt att dröja åtskilliga år, innan seminariet i Strängnäs komme att bli organiserat såsom fullständigt dubbelseminarium med fullt utbyggd övningsskola.

Vad de lokala förhållandena i Strängnäs beträffade, finge överstyrelsen erinra därom, att seminariebyggnaden under åren 1934 och 1935 undergått en genomgripande omändring och reparation, vartill 1933 års riksdag anvisade ett belopp av 65,800 kronor. Därvid hade inrättats och inretts en skolköksavdelning, badrum, gymnastiksal, laboratorie- och överspelningsrum m. m. Likaså hade hela värmesystemet omlagts. Ommålning av rummen och nyanskaffning av inventarier hade verkställts i stor utsträckning. Även den särskilda rektorsbostaden hade undergått reparation. Seminariet i Strängnäs förfogade sålunda över synnerligen goda och ändamålsenliga lokaler. Därest i framtiden skulle behövas ytterligare ett, eventuellt två, rum för övningsskolan, kunde sådana iordningställas inom byggnaden genom gymnastiksalens förändring till två lärosalar. Vid sådant förhållande ställde staden till seminariets förfogande utan avgift en av gymnastiksalarna i det närbelägna nya läroverkshuset.

Med stöd av det anförda funne sig överstyrelsen böra förorda, att seminariet i Strängnäs skulle bibehållas och såsom dubbelseminarium infogas i seminarieorganisationen.

Då de sakkunniga föreslagit, att av de båda enkelseminarierna i *Linköping* och *Falun* seminariet i Linköping borde indragas och seminariet i Falun bibehållas, hade detta uppenbarligen varit föranlett av förslaget, att dubbelseminariet i Strängnäs skulle nedläggas och ersättas med ett dubbelseminarium i Växjö. Då nu överstyrelsen kommit till det resultatet, att seminariet i Strängnäs borde bibehållas i stället för att, som de sakkunniga föreslagit, ett dubbelseminarium upprättas i Växjö, måste enligt överstyrelsens mening konsekvensen därav bli, att seminariet i Linköping bibehölles framför seminariet i Falun. Genom bibehållande av Linköpings-seminariet förstärktes seminarieorganisationen, i vad anginge Götaland med en examinationsavdelning — vilket syntes överstyrelsen tillräckligt — i stället för, såsom de sakkunniga föreslagit, med två avdelningar. Falu-seminariets bibehållande hade av de sakkunniga huvudsakligen motiverats därmed, att eljest skulle, då även Strängnäs-seminariet nedlades, Svealand bli berövat sitt sista seminarium. Vid ett bifall till överstyrelsens förslag, att i Strängnäs skulle bibehållas ett dubbelseminarium, bortföle detta skäl.

De sakliga grunder, som sålunda motiverade, att seminariet i Linköping

bibehölles framför seminariet i Falun sammanföle även med det statsekonomiska intresset. Seminariet i Linköping, som vore fritt beläget å en tillräckligt stor trädgårdstomt, ägde relativt goda lokaler för ett enkelseminarium. Utom de 5 lärosalar, som erfordrades för seminarie- och övnings-skolklasserna, funnes ett par mindre reservsalar. Bad funnes liksom ock skolkökslokaler samt specialrum för teckning, kvinnlig slöjd och biologi. Även biblioteksrum funnes. För gymnastik disponerades mot en måttlig hyresersättning den i närheten liggande, staten tillhöriga gymnastikbyggnaden, vilken funnes på det gamla folkskoleseminariets tomt. Lokalutrymmena vid seminariet i Falun vore mindre tillfredsställande. Lärosalarna där, vilka vore rymliga, måste i stor utsträckning användas även såsom specialrum för övningsämnen, naturkunnighet m. m. De sakkunniga hade icke förbisett detta utan framhöllo, att det torde visa sig möjligt att för undervisningen vid småskoleseminariet, särskilt i övningsämnena, disponera vissa utrymmen i folkskoleseminariet. Ingenting vore emellertid sagt därom, hur en sådan möjlighet skulle komma att gestalta sig i verkligheten. I betänkandet uppgäves ock, att genom diverse omändringar (gymnastiksalens slopande och denna undervisnings förläggande till folkskoleseminariet eller till läroverket i staden) skulle kunna anskaffas ytterligare utrymmen. Den bästa lösningen av lokalfrågorna, därest seminariet skulle vara kvar, vore givetvis erforderlig om- eller tillbyggnad av huset. En inom byggnadsstyrelsen för några år sedan verkställd utredning angående om- och tillbyggnad i syfte att göra huset fullt lämpligt för ett 2-årigt småskoleseminarium visade, att en dylik omändring då skulle kunna göras för en kostnad av 67,700 kronor.

Under förutsättning att folkskoleseminariets byggnad i Växjö verkligen komme att stå till förfogande — vilket ännu vore en öppen fråga — kunde det givetvis uppstå tvekan, huruvida för det enkelseminarium, som det nu vore fråga om, Växjö eller Linköping skulle anses såsom den lämpligaste förläggningsorten. Det kunde icke förnekas, att Växjö hade att erbjuda de större lokalerna och den förnämligare utrustningen i övrigt. Men å andra sidan bleve dessa lokaler för ett enkelseminarium onödigt stora och komme att draga väsentligen större omkostnader än Linköpingsseminariet. Endast statens kostnader för trädgården i Växjö uppginge till omkring 2,500 kronor. Då emellertid härtill komme, att valet innebure bland annat nedläggande och förflyttning av ett fullgott seminarium och dess lärarpersonal, funne överstyrelsen icke tvingande skäl härtill vara förhållande utan förordade bibehållandet av seminariet i Linköping.

Överstyrelsen anslöte sig till de sakkunnigas förslag, att seminariet i *Härnösand* borde bibehållas, tills vidare som enkelseminarium. Överstyrelsen finge tillika uttala den meningen, att, därest i framtiden en ökad utexamination av småskollärarinnor påkallades, särskilt i Norrland, ett sådant behov lämpligen borde tillgodoses genom Härnösands-seminariets utvidgning till dubbelseminarium, vartill lokalerna lämnade utrymme. Även med hänsyn härtill syntes det överstyrelsen motiverat, att seminariet i Falun nu nedlades, då utvecklingen i den angivna riktlinjen — nämligen ett enkelseminariums utbytande mot ett dubbelseminarium — härigenom kunde underlättas.

De sakkunnigas förslag, att seminarierna i *Skara* och *Landskrona* skulle bibehållas såsom dubbelseminarier ville överstyrelsen tillstyrka. För en kostnad av 125,000 kronor, varav staten bidragit med 75,000 kronor,

landstinget med 25,000 kronor och Skara stad med 25,000 kronor, hade seminariebyggnaden i Skara under åren 1934—1935 undergått en grundlig reparation, varjämte en ny mindre byggnad, inrymmande vissa special-salar, uppförts.

Överstyrelsens ovan framlagda förslag åskådliggöres genom en i det följande införd tablå, varav framgår, att organisationen skulle inrymma 3 dubbel- och 4 enkelseminarier.

Även överstyrelsen ansåge det önskligt, att i seminarieorganisationen komme att ingå flera dubbelseminarier. De lokala förhållandena vållade i detta avseende vissa svårigheter. Ett dubbelt 3-klassigt seminarium i Härnösand (jämte den 3-klassiga linjen i Haparanda), varvid seminariet i Lycksele kunde indragas, vore en verkligt rationell lösning av småskoleseminariefrågan för Norrland. Men då för ett sådant seminarium skulle krävas 14 lärosalar, bleve en större tillbyggnad till seminariet nödvändig.

Det vore emellertid att märka, att vid de 3-klassiga enkelseminarierna, med rektor och 3 ämneslärare (adjunkter), icke torde möta svårigheter att tillgodose de särskilda ämnena med lämpliga lärarkrafter. Frånsett dessa seminarier komme den av överstyrelsen föreslagna organisationen icke att omfatta flera enkelseminarier än vad de sakkunniga föreslagit, nämligen Härnösand (tills vidare) och Linköping i stället för Härnösand och Falun. I dessa fall finge gälla, vad de sakkunniga anfört, nämligen att överstyrelsen, då överstyrelsen förklarade lärare behörig till ämneslärartjänst vid sådant seminarium, kunde och borde taga hänsyn till seminariets särskilda behov av de sökande lärarnas kvalifikationer.

En påtaglig förtjänst hade överstyrelsens organisationsplan framför de sakkunnigas. De sakkunniga hade föreslagit indragning av 4, eller halva antalet, av de i den nuvarande av riksdagen så sent som år 1933 beslutade organisationen, varav följde, att dessa seminariers rektorer och lärare, vilka till stor del nyligen flyttats från nedlagda seminarier, återigen skulle tvångsförflyttas till andra orter eller överföras på övergångsstat. Överstyrelsens plan anslöte sig däremot mera till den nuvarande organisationen beträffande seminariernas förläggning. Endast ett seminarium (Falun) skulle enligt detta förslag behöva indragas. En dylik varsamhet i förändringen av den nuvarande organisationen syntes vara motiverad även med hänsyn till de osäkra grunder, varpå de sakkunnigas förslag vore byggt. Det verkliga lärarbehovet och det verkliga seminariebehovet på småskolans områden kunde uppenbarligen icke förrän längre fram, då förhållandena i olika hänseenden mera stabiliserat sig, fullt överblickas.

Enligt ett vid överstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag har avdelningschefen undervisningsrådet *Engvall*, med instämmande av avdelningschefen undervisningsrådet *Wallin* och undervisningsrådet *Jonzon*, gjort följande särskilda uttalande angående småskoleseminarieorganisationen:

Den av överstyrelsen föreslagna organisationen av småskoleseminarierna omfattade 10 examinationsavdelningar med en beräknad årlig examinationskapacitet av 240. Då emellertid 24 examinerade småskollärarinnor årligen skulle utbildas till folkskollärarinnor, återstode endast 216 till fyllande av det behov av lärare, vilket i allmänhet brukade tillgodoses med

småskollärarinnor. Sannolikt komme detta antal att visa sig alldeles otillräckligt, sedan det nuvarande överskottet av småskollärarinnor avvecklats. Seminarieorganisationen måste därför göras så vid, att nödig ökning av antalet avdelningar kunde ske inom densamma.

Det ifrågasatta enkelseminariet i Härnösand kunde utvidgas till ett dubbelseminarium. Däremot medgåve icke utrymmet i något av de av överstyrelsen föreslagna småskoleseminarierna i mellersta eller södra delen av landet, att dit förlades ytterligare en examinationsavdelning. Inom ramen av den föreslagna seminarieorganisationen kunde således examinationsavdelningarnas antal ökas endast vid norrländskt seminarium.

Det torde dock icke vara antagligt, att behovet av ökad examination av småskollärarinnor komme att göra sig gällande endast eller ens i främsta rummet i Norrland. Därför borde man nu, då betydande lokalutrymmen stode till förfogande, tillse, att organisationen icke så starkt begränsades, att erforderliga utvidgningar icke kunde vidtagas, där de visade sig behöfliga. Utrymme för ännu en examinationsavdelning borde därför reserveras i något av seminarierna i mellersta eller södra delen av landet. Lämpligast syntes detta kunna ske på det sättet, att i stället för enkelseminariet i Linköping ett enkelt småskoleseminarium förlades till de på grund av indragningen av folkskoleseminarierna lediga lokalerna i Växjö eller i Kalmar. Möjlighet vore därmed beredd att utan kostnader för anskaffande av lokaler här inrätta ett dubbelseminarium, då behov därav framträdde. Därmed skulle också vinnas en mera tillfredsställande fördelning av de kvarblivande seminarierna på de städer, till vilka seminarier hittills varit förlagda.

Länsstyrelsen i Falun har tillstyrkt en framställning från *Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott*, i vilken med anledning av skolöverstyrelsens ovanberörda förslag hemställts, att Kungl. Maj:t icke måtte föreslå småskoleseminariet i Falun till indragning.

Av framställningen inhämtas, att barnens hemspråk i många av länets socknar skilde sig så väsentligt från riksspråket, att småskolan faktiskt arbetade som tvåspråkig. Dialekterna i Dalarne utgjorde en faktor av betydelse, som icke kunde lämnas ur räkningen vid skolväsendets planläggning för den tid, som för närvarande kunde överblickas. Dalfolkets hela mentalitet vore dessutom så starkt särpräglad, att en lärarinna från främmande ort sällan bleve reservationslöst accepterad i de genuina dalsocknarna. Då såväl 1929 som 1932 års seminariesakkunniga efter besiktning av lokalerna föreslagit seminariets fortbestånd, syntes lokalernas beskaffenhet icke kunna åberopas som skäl för ett nedläggande av seminariet, så mycket mindre som i Falun funnes åtskilliga lokal-möjligheter att tagas i betraktande ävensom möjligheter till sambruk av redan befintliga dyrbara laboratorier och rymliga gymnastikhus.

Vidare hava *stadsfullmäktige i Falun* hemställt, att — därest en beskränkning av småskoleseminarieorganisationen visade sig nödvändig — det för Dalarnes speciella förhållanden lämpade småskoleseminariet i Falun icke måtte föreslås till indragning.

I denna framställning har anförts, att Falun redan berövats en undervisningsanstalt genom bergsskolans nedläggande år 1930, att det kunde

ifrågasättas, om verkliga skäl finnes att nu beskära småskoleseminarieorganisationen, att Dalarne och Gästrikland syntes vara ett tillräckligt rekryteringsområde för Falu småskoleseminarium *samt att* hänsyn måste tagas till språkdialekterna i Dalarne. Vidare har framhållits, att tillräckliga lokaler stode till förfogande eller kunna beredas för ett småskoleseminarium, samt att den av skolöverstyrelsen för Falun angivna byggnadskostnaden, 67,700 kronor, avsåge för reparationer 7,500 kronor, för ändringsarbeten 8,200 kronor och för tillbyggnad 52,000 kronor, varav såväl tillbyggnaden som ändringsarbetena skulle kunna umbäras.

Västerbottens läns landsting och Lycksele köping hava anfört,

att de sakkunniga vid utformandet av sitt förslag om Lyckseleseminariets nedläggande förbisett den starka ställning, som den mindre folkskolan alltfört intoge och för lång tid framåt på grund av natur- och bebyggelseförhållanden måste intaga i Västerbottens län samt enkannerligen i dess lappmarkskommuner, att de sakkunniga förbisett en ur individual- och folkpsykologisk synpunkt viktig faktor, nämligen att skolans arbete bäst betjänades av lärare, vilka ägde förtroget med den bygd och det folk, de hade att betrakta som sitt verksamhetsfält och för att rätt fylla sin uppgift måste leva sig in uti och förstå, att rekryteringen av seminariet från Västerbottens län skulle bli ytterst minimal, om seminariet förlades till Luleå, att de sakkunniga förbisett den utomordentligt värdefulla tillgång till elevernas fostran i ordning, huslighet och god hållning, seminariet i Lycksele förfogade över i sitt elevhem, tack vare vilken den med seminariet avsedda utbildningen kunnat i hög grad förbilligas och elevernas skuldsättning i motsvarande grad hållas nere, att den västerbottniska bondebefolkningen och enkannerligen nybyggarbefolkningen i lappmarken aldrig skulle kunna se sig i stånd att uppbringa de summor, deras döttrar behövde för att komma fram till småskollärorexamen, om denna förlades till Luleå, att de sakkunniga förbisett att, därest seminariet förlades till Luleå, den speciellt på den mindre folkskolan inriktade utbildningsanstalten komme att ligga utanför det område av övre Norrland, där denna skolform hade sin största utbredning, *samt att* de sakkunniga slutligen förbisett, att de nuvarande seminarietyggnaderna utan svårighet kunde anpassas efter de krav i fråga om specialrum och lokaler för övningsskolan, som under de avsedda nya förhållandena i fråga om undervisning och kurser komme att ställas. Vidare har anförts, att Västerbottens län vore notoriskt missgynnat i fråga om utöver folkskolan gående bildningsanstalter och motsvarande möjligheter att förvärva för olika levnadsbanor nödvändiga förutsättningar i bildningsväg. Medan Norrbottens län kunde uppvisa 8 högre läroanstalter av allmän art (läroverk, samrealskolor och högre folkskolor), stannade detta antal för Västerbottens län vid 4. Om därtill lades, att länet föredro landets största naturliga folkökning, måste disproportionen mellan vad som finnes att taga vara på och vad som verkligen bleve tillvarataget av bildningsutrustad ungdom ytterligare skärpas.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att *stads-, respektive kommunalfullmäktige i länets kommuner* uttalat sig för ett bibehållande av småskoleseminariet i Lycksele.

Statskontoret har — i anslutning till vad ämbetsverket i motsvarande

hänseende anført i fråga om folkskoleseminarierna (jfr ovan) — ifrågasatt, att elevantalet i småskoleseminarieklasserna skulle åtminstone tills vidare beräknas till 25 å 26. Vidare har ämbetsverket beträffande användning av dubbelseminarier och förläggningen av seminarierna anført enahanda synpunkter som statskontoret enligt det ovanstående anført i fråga om folkskoleseminarierna. Bland annat har ämbetsverket — med hänsyn till vad de sakkunniga förordat i fråga om nedläggandet av vissa särskilt för norrländska förhållanden upprättade seminarier — i anslutning till skolöverstyrelsens synpunkter på dessa frågor uttalat, att man i detta hänseende torde böra framgå med viss försiktighet. Detta syntes särskilt gälla det 3-åriga småskoleseminariet i Lycksele. Vidare har statskontoret ifrågasatt, huruvida icke de av de sakkunniga föreslagna folk- och småskoleseminarierna i Falun skulle kunna organiseras under gemensam ledning, varigenom avlöningen till en rektor borde kunna inbesparas.

Departementschefen.

De sakkunnigas av skolöverstyrelsen understödda förslag om sänkning av *elevnumerären* i klassavdelningarna vid småskoleseminarierna från 28 till 24 biträder jag av skäl, som framgå av det föregående. Då enligt vad jag ovan anført varje år böra från småskoleseminarierna examineras normalt 240 lärare, bör alltså seminarieorganisationen i överensstämmelse med de sakkunnigas och skolöverstyrelsens förslag innehålla 10, mot nu 12, *examinationsavdelningar*.

Fördelningen av nyssnämnda examinationsavdelningar på olika småskoleseminarier är ett problem, som är förenat med om möjligt ännu större svårigheter än fördelningen av examinationsavdelningarna för folkskollärare på olika folkskoleseminarier. Antalet avdelningar, som staten bör upprätthålla, är för lågt för att ens till en ringa del kunna tillgodose alla de ortsintressen, som göra sig gällande på detta område. Om för organisationens gestaltning skulle vara avgörande de olika landsdelarnas önskemål om att hava sådana utbildningsanstalter inom nära räckhåll och att erhålla lärare, vilka kunde anses hava särskilt goda förutsättningar att förstå lynnesarten hos befolkningen i den bygd, där de skulle verka som lärare, och de spåkliga egenheterna hos de barn, de skulle undervisa, komme en sådan seminarieorganisation att draga synnerligen höga kostnader och medföra en produktion av lärare, som icke skulle stå i rimligt förhållande till det förefintliga behovet. Enligt min mening låter det sig icke göra att tillgodose dylika anspråk. Det torde vara nödvändigt att fullfölja den av 1932 års riksdag beträdda vägen och koncentrera även småskoleseminarieorganisationen.

Vad först beträffar småskoleseminariet i *Haparanda*, hava de sakkunniga föreslagit, att detta seminarium skulle förflyttas till Luleå, vars folkskoleseminarium i samband därmed skulle nedläggas. Skolöversty-

relsen har däremot, närmast med hänsyn till de i de nordligaste landsdelarna rådande särskilda förhållandena, yrkat på att Haparanda-seminariet skulle bibehållas. Sistnämnda uppfattning vill jag på de av överstyrelsen anförda skälen biträda. Jag anser det vara av sådan vikt, att Haparanda-seminariet bibehålles, att så bör ske trots de skäl av ekonomisk art, vilka eljest tala för att nämnda seminarium borde förflyttas till annan ort. Såsom överstyrelsen påpekar, torde det bliva erforderligt att vid ett bibehållande av Haparanda-seminariet lösa seminariets sedan många år aktuella lokalfråga, och överstyrelsen har därför ifrågasatt, att proposition om lokalfrågan eventuellt skulle avlåtas till 1936 års riksdag. I anledning härav vill jag framhålla, att seminariets lokalfråga står i nära samband med frågan om beredande av lokaler åt det under inrättande varande högre allmänna läroverket i Haparanda, ävensom erinra, att överstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1935 har sistnämnda lokalfråga under utredning. Innan sådan utredning företetts, torde förslag om beredande av lämpligare lokaler åt seminariet icke kunna framläggas för riksdagen. Jag förutsätter emellertid, att berörda utredning kan vara avslutad i så god tid, att 1937 års riksdag kan beredas tillfälle taga ställning i ärendet. Det torde vara möjligt för småskoleseminariet att intill dess använda sina nuvarande lokaler.

Åtskilliga skäl tala för ett bibehållande jämväl av småskoleseminariet i *Lycksele*, vilket enligt de sakkunnigas förslag skulle förflyttas till Luleå men enligt skolöverstyrelsens förslag fortfarande vara förlagt till Lycksele. Särskilt bör beaktas, att detta seminarium, såsom de sakkunniga erinrat, har till speciell uppgift att utbilda lärarinnor för tjänstgöring i mindre folkskolor. Enligt överstyrelsens utredning uppgick antalet sådana lärartjänster år 1933 i Västerbottens län till icke mindre än omkring 54 procent av hela antalet småskoletjänster, medan motsvarande procenttal i Norrbottens län utgjorde 39 procent, i Jämtlands och Väster-norrlands län 32 procent och i Gävleborgs län 25 procent. Dessa siffror giva vid handen, att det starkaste behovet av ett 3-årigt småskoleseminarium med nämnda speciella uppgift fortfarande förefinnes i Västerbottens län. Med hänsyn härtill och till vad i saken i övrigt anförts biträder jag skolöverstyrelsens mening, att Lycksele-seminariet bör bibehållas på sin nuvarande plats.

Vid behandlingen av frågan om förläggningen av folkskoleseminarierna har jag föreslagit, att vid två folkskoleseminarier, det ena i norra och det andra i södra Sverige, skulle beredas utrymme för en i framtiden eventuellt erforderlig utvidgning av lärarproduktionen. Med hänsyn till vad i det föregående anförts rörande osäkerheten hos de föreliggande beräkningarna av lärarbehovet, även i vad angår småskolan, anser jag mig böra framlägga enahanda förslag beträffande småskoleseminarierna.

Någon tvekan om var ifrågavarande lokalreserv i norra delen av landet bör beredas, synes ej kunna föreligga. Jag föreslår liksom skolöverstyrelsen, att till *Härnösand* förläggas ett enkelt 2-årigt småskoleseminarium, vilket — om behov därav yppar sig — kan utvidgas till ett dubbelseminarium.

I likhet med skolöverstyrelsen och på de av överstyrelsen anförda skälen anser jag, att småskoleseminariet i *Strängnäs*, vilket enligt de sakkunnigas förslag skulle indragas, bör, åtminstone tills vidare, bibehållas såsom dubbelt småskoleseminarium. Såsom av det föregående framgår, har staden vid ett par tillfällen framfört ersättningskrav med anledning av att seminariet därstädes icke medgivits arbeta i den omfattning, som från stadens sida förutsatts, då staden upplät tomt för ändamålet. De av överstyrelsen på uppdrag av Kungl. Maj:t med staden inledda förhandlingarna i ämnet hava, som nämnts, resulterat i en förklaring från stadsfullmäktiges sida, att de — om det i nuvarande läge skulle anses vara med det allmännas intresse mera förenligt att, åtminstone till en början, driva *Strängnäs*-seminariet såsom enkelseminarium — ginge med på att ändra gällande upplåtelsevillkor därhän, att staden ställde tomtområdet till statens förfogande, så länge där upprätthölls ett småskoleseminarium, oavsett storlek och organisation. På grund av vad i ärendet förekommit och i betraktande av att det i framtiden *kan* bli erforderligt att vidtaga en beskärning av småskoleseminariet i *Strängnäs*, vill jag understryka, att jag förutsätter, att stadens nyssberörda medgivande gäller även för det fall, att, som jag föreslår, nu till *Strängnäs* förläggas ett dubbelseminarium. Anmärkas må vidare, att överstyrelsen framhållit, att — därest i framtiden skulle behövas ytterligare ett, eventuellt två rum för övningsskolan vid *Strängnäs*-seminariet — sådana skulle kunna iordningställas inom seminariebyggnaden genom att gymnastiksalen förändras till två lärosalar ävensom att staden vid sådant förhållande till seminariets förfogande skulle utan avgift ställa en av gymnastiksalarna i det närbelägna nya läroverkshuset.

Om, med tillgodoseende av mitt nyssnämnda förslag, det nuvarande dubbelseminariet i *Strängnäs* bibehålles, anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att det enkla småskoleseminariet i *Falun* bör indragas. Det av de sakkunniga för ett bibehållande av detta seminarium framförda skälet om önskvärdheten av att lärarna vid den till *Falun* förlagda särskilda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor skulle genom självsyn få tillfälle att skaffa sig en uppfattning om ett småskoleseminariums läggning och arbetssätt kan jag för min del icke tillerkänna mycken bärkraft. Ej heller kan jag fästa avseende vid det framkastade motivet, att detta enkelseminarium borde bibehållas med hänsyn till dialekterna i vissa dalasocknar. Åtskilliga delar av vårt land, där motsvarande språkliga förhållanden äro rådande, hava icke nu tillgång till en speciellt med hänsyn härtill upprättad lärarutbildningsan-

stalt. Anmärkas må, att Falun — jämte Linköping — under nuvarande förhållanden är den enda stad i riket, till vilken är förlagd såväl ett folkskole- som ett småskoleseminarium.

De osäkra beräkningarna rörande det framtida lärarbehovet göra det, som nämnts, önskvärt, att i södra Sverige beredes en lokalreserv, som kan framdeles vid förefallande behov tagas i anspråk för inrättande av ytterligare en examinationsavdelning för småskollärare. Lokalförhållandena medgiva icke, att denna lokalreserv beredes i *Linköping*. Den måste, såsom ovannämnda reservanter inom skolöverstyrelsen framhålla, anskaffas i Växjö eller Kalmar, vilkas folkskoleseminarier enligt mitt förslag här ovan skulle nedläggas. För min del finner jag, att *Växjö* såväl ur geografisk som ur lokalsynpunkt är att härvid föredraga framför Kalmar. Jag föreslår därför i överensstämmelse med de sakkunniga, att småskoleseminariet i Linköping nedlägges, samt förordar vidare, att till Växjö förläggas ett enkelt småskoleseminarium i de lokaler, som för närvarande disponeras av folkskoleseminariet därstädes. Dessa lokaler äro tillräckligt stora för att vid förefallande behov bereda plats åt ytterligare en 2-årig småskoleseminarielinje.

De sakkunniga och skolöverstyrelsen hava varit ense om att de dubbla småskoleseminarierna i *Skara* och *Landskrona* böra bibehållas. Jag biträder samma uppfattning.

Vid bifall till mina här ovan framlagda förslag skulle småskoleseminariet väsendet organiseras, på sätt framgår av efterföljande sammanställning, vilken även utvisar den organisation, som nu gäller, och sammanfattar de förslag, som framlagts av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen.

Mitt förslag innebär alltså, att i stället för de nuvarande 4 enkla och 4 dubbla småskoleseminarierna skulle komma att finnas 4 enkla och 3 dubbla sådana seminarier. Då emellertid två av de av mig ifrågasatta enkla seminarier skulle vid framtida behov eventuellt utvidgas till dubbelseminarium, innebär förslaget i realiteten, att i organisationen skulle ingå endast 2 enkelseminarier i egentlig mening, nämligen de båda 3-klassiga seminarier i Haparanda och Lycksele. Det skulle givetvis hava varit synnerligen önskvärt, att dubbelseminarier kunnat inrättas i större utsträckning än vad som sålunda varit möjligt. En starkare koncentration av småskoleseminariet väsendet skulle emellertid, såsom av det föregående framgår, bliva till särskilt förfång för småskoleseminariet väsendet i Norrland.

Genom förslaget vinnes en ganska rättvis fördelning av småskoleseminarierna mellan olika trakter av landet. Vidare erhåller organisationen tämligen stor elasticitet. Genom att inrätta ovannämnda reservavdelningar i Härnösand och i Växjö kan examinationen ökas med icke mindre än 48 elever. Genom att utöka antalet elever per klassavdelning från 24 till 28 kan examinationen ökas med ytterligare 48 lärare.

Seminarium	Nuvarande organisation	De sakkunniga	Skolöverstyrelsen	Departementschefen
<i>Norrland:</i>				
Haparanda . . .	3	Nedlägges	3	3
Lycksele . . .	3	D:o	3	3
Luleå	Folkskoleseminarium	3 + 3	Folkskoleseminarium (4)	Folkskoleseminarium (4)
Härnösand . .	2 + 2	2	2 (med lokalreserv)	2 (med lokalreserv)
<i>Svealand:</i>				
Falun	2	2	Nedlägges	Nedlägges
Strängnäs . .	2 + 2	Nedlägges	2 + 2	2 + 2
<i>Götaland:</i>				
Skara	2 + 2	2 + 2	2 + 2	2 + 2
Linköping . .	2	Nedlägges	2	Nedlägges
Växjö	Folkskoleseminarium	2 + 2	—	2 (med lokalreserv)
Landskrona .	2 + 2	2 + 2	2 + 2	2 + 2
	2 3-åriga linjer + 10 2-åriga linjer	2 3-åriga linjer + 8 2-åriga linjer	2 3-åriga linjer + 8 2-åriga linjer	2 3-åriga linjer + 8 2-åriga linjer
	4 enkla seminarier 4 dubbla »	2 enkla seminarier 4 dubbla »	4 enkla seminarier 3 dubbla »	4 enkla seminarier 3 dubbla »

4. Behovet av lärare vid folk- och småskoleseminarierna m. m.

A. Folkskoleseminarierna.

Nuvarande förhållanden.

I avlöningsstaterna för folkskoleseminarierna äro nu uppförda följande ordinarie tjänster, nämligen rektorer, lektorer, lärare i övningsämnen samt övningsskollärare.

Antalet *rektorstjänster* utgör 11.

Antalet *lektorstjänster* utgör vid

dubbelseminariet i Göteborg	11
» i Lund	10
» i Uppsala	10
» i Falun	9
» i Luleå	9
» i Linköping	8
» i Umeå	7
» i Karlstad	7

enkelseminariet i Stockholm	5
» i Växjö	5
» i Kalmar	5
	Summa 86

För studentkurserna i Stockholm och Växjö, vilka som bekant hittills beretts en mindre fast ställning i seminarieorganisationen, hava vid sidan av ovannämnda ordinarie lektorstjänster anställt en extra ordinarie lektor vid vart och ett av sagda seminarier. Antalet lektorer uppgår sålunda nu, sedan Växjö-kursen temporärt indragits, till $(86+1=)$ 87.

Å stat äro uppförda 68 ordinarie *lärare i övningsämnen*, vilka äro fördelade mellan seminarierna på sätt framgår av en av de sakkunniga å sid. 195 i betänkandet återgiven tablå. Härutöver finnes vid ett vart av de manliga seminarierna samt vid seminariet i Luleå å stat uppförd en lärarinna i kvinnlig slöjd i övningsskolan, alltså tillhopa 7 sådana lärarinnor. Sammanlagt finnas nu alltså $(68+7=)$ 75 hit hänförbara lärartjänster vid folkskoleseminarierna.

Antalet ordinarie *övningsskollärare* utgör i regel vid enkelseminarium 4 och vid dubbelseminarium 7. Vid enkelseminariet i Stockholm finnas emellertid 6 ordinarie och 2 extra ordinarie övningsskollärare. Orsaken härtill är den starka belastning med övningslektioner, som övningsskolan vid sagda seminarium får vidkännas på grund därav att till detta seminarium för närvarande är förlagd provårskurs och 1-årig kurs för studenter. Vid Växjöseminariet äro med hänsyn till den dit förlagda studentkursen anställda 2 extra ordinarie övningsskollärare, vilka bibehållits även sedan studentkursen vid seminariet för innevarande budgetår temporärt indragits. Dubbelseminariet i Göteborg slutligen har 8 ordinarie övningsskollärare, beroende på att vid detta seminarium finnes provårskurs. Inalles finnas nu 71 ordinarie och 4 extra ordinarie övningsskollärare, alltså 75 sådana lärare. Den undervisning i kunskaps- och övningsämnen, som ej kan handhas av de ordinarie lärarna, skötes av *timlärare*.

1932 års seminariesakkunniga.

Rektorer. Enligt de sakkunnigas förslag skulle finnas 8 folkskoleseminarier och alltså 8 rektorer. 3 rektorstjänster skulle alltså bortfalla.

Lektorer. På grundval av de ovan motiverade timplanerna för folkskoleseminarierna hade de sakkunniga ansett sig böra räkna med

9 lektorer vid seminarietypen 4+2 (studentkurs),

10 lektorer vid seminarietypen 4+särskild kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor,

11 lektorer vid seminarietypen 4+4,

7 lektorer vid seminarietypen 2+2+2 samt

6 lektorer vid 4-årigt enkelseminarium.

Detta innebure, att vid de i de sakkunnigas organisationsförslag in-

gående seminarierna skulle vara anställda inalles 70 lektorer mot nu 87 ordinarie och extra ordinarie lektorer.

Lärare i övningsämnen. De sakkunniga hade funnit sig böra föreslå, att vid varje seminarium som regel anställdes 1 lärare i vederbörande övningsämne, dock ej i hushållsgöromål, i vilket ämne undervisningen enligt de sakkunnigas förslag skulle få frivillig karaktär och för vilket kostnaden därför ej borde bestridas ur den ordinarie avlöningsstaten för vederbörande seminarium utan från en särskild anslagspost. Med hänsyn till timbelastningen vid seminarietypen 4+4 borde emellertid vid seminariet i Linköping anställas 2 lärare i ettvar av ämnena musik, gymnastik med lek och idrott samt manlig slöjd. Av samma skäl borde vid det ena av de båda kvinnliga dubbelseminarierna, det i Stockholm, för undervisningen i kvinnlig slöjd beräknas 2 lärarinnor. Med hänsyn till att de elever, som deltog i den särskilda kursen för småskollärarinnor vid seminariet i Falun, redan under småskollärarytbildningen erhållit undervisning i kvinnlig slöjd, erfordrades vid nämnda seminarium endast 1 ordinarie lärarinna i sagda ämne. Vid det tregrenade seminariet i Lund erfordrades 2 ordinarie lärare i vart och ett av ämnena musik, gymnastik med lek och idrott (1 manlig och 1 kvinnlig) samt manlig slöjd. Vidare tarvades 1 manlig och 1 kvinnlig ordinarie lärare vid seminarierna i Göteborg och Umeå för undervisning i gymnastik med lek och idrott av de manliga, respektive de kvinnliga eleverna vid nämnda seminarier. Slutligen erfordrades vid ettvar av de helt manliga seminarierna i Uppsala och Linköping 1 lärarinna i kvinnlig slöjd i övningsskolan.

Sammanlagt krävde den nya seminarieorganisationen 55 hit hänförliga lärare. Av de nuvarande 75 ordinarie lärartjänsterna av hithörande slag kunde alltså 20 indragas vid bifall till de sakkunnigas förslag.

Övningsskollärare. Frågan om antalet övningsskollärartjänster sammanhänge, anföra de sakkunniga, på så sätt med frågan om antalet övningsskolavdelningar, att man plägade räkna med en sådan lärartjänst per övningsskolavdelning.

De sakkunniga hade uppskattat det antal lektioner, som varje seminarieelev med nuvarande ordning för den praktiska lärarutbildningen finge hålla, inom det 4-åriga seminariet till 52—58, d. v. s. till i genomsnitt 55, och inom den 1-åriga studentkursen till omkring 50. Den tid, som stode till förfogande för elevernas undervisningsövningar, kunde beräknas till endast 32 av läsårets 39 veckor. Med utgångspunkt från den i stadgan föreskrivna maximala klassnummerären av 30 komme sålunda på var och en av nämnda 32 veckor att vid 4-årigt enkelseminarium falla $\frac{55 \times 30}{32} = 51.6$ lektioner per vecka, vid 4-årigt dubbelsemina-

rium $2 \times 51.6 = 103.2$ och vid 1-årig studentkurs $\frac{50 \times 30}{32} = 46.9$ lektioner.

Med nuvarande antal övningsskollärartjänster bleve sålunda vid de nuvarande seminarietyperna antalet elevlektioner per vecka och övnings-skolavdelning vid 4-årigt enkelseminarium $\frac{51.6}{4} = 12.9$ lektioner, vid 4-

årigt dubbelseminarium $\frac{103.2}{7} = 14.7$ lektioner samt vid enkelseminarium

med studentkurs (utan provår) $\frac{51.6 + 46.9}{6} = 16.4$ lektioner. Av sist an-

förda siffror framginge, att antalet elevlektioner per dag och övnings-skolavdelning uppginge till i genomsnitt 2 à 3 lektioner. Då emellertid huvuddelen av dessa lektioner vore förlagd ovanför småskolestadiet, torde det kunna sägas, att antalet elevlektioner inom sistnämnda övningsskolstadium kunde komma mycket nära 3 lektioner per dag. Undervisningen i övningsskolan handhades sålunda under upp till hälften av den dagliga undervisningstiden av olika seminarieelever, vilket tydligen måste medföra stora svårigheter att bedriva undervisningen i övningsskolan så, att stadgans fordringar på övningsskolan såsom mönster för en god skola kunde uppfyllas.

Enligt det av de sakkunniga framlagda förslaget till ordning för den praktiska lärarutbildningen komme en elev inom den 4-åriga linjen att få hålla sammanlagt 72 övningslektioner, en elev inom den 2-åriga studentkursen sammanlagt 73 sådana lektioner och en elev inom den 2-åriga kursen för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor sammanlagt omkring 40 övningslektioner. På samma sätt som ovan angivits i fråga om det nuvarande antalet övningslektioner men med utgångspunkt från en klassnummerär av 24 kunde beräknas, att belastningen med elevlektioner i övningsskolan vid bifall till nämnda förslag bleve per vecka inom de olika seminarielinjerna följande, nämligen för den 4-åriga linjen 54, för den 2-åriga linjen 54.8 och för den särskilda kursen 30 lektioner. För de olika seminarietyperna erhöles med utgångspunkt från dessa tal följande antal elevlektioner per vecka:

seminarietypen 4	54.0
» 4 + 4	108.0
» 4 + 2	108.8
» 4 + särskild kurs	84.0
» 2 + 2 + 2	164.4

Om för seminarietypen 4 beräknades 5 övningsskolavdelningar, bleve antalet elevlektioner per vecka och övningsskolavdelning 10.8.

Om för seminarietypen 4 + 4 beräknades 9 övningsskolavdelningar, bleve motsvarande antal 12.

Om samma antal övningsskolavdelningar, 9, beräknades för seminarietypen 4 + 2, bleve ifrågavarande antal 12.1.

Om för seminarietypen 4 + särskild kurs beräknades 7 övningsskolavdelningar, bleve motsvarande antal 12.

Om slutligen för seminarietypen 2 + 2 + 2 beräknades 13 övningsskolavdelningar, bleve antalet i fråga 12.6.

Nyss anförda siffror gäve vid handen, att antalet elevlektioner per dag skulle, därest antalet övningsskolavdelningar bestämdes på sätt nu angivits, uppgå till i genomsnitt 2 lektioner per dag, alltså något färre än vad nu vore fallet.

Det syntes med hänsyn till vad ovan anförts rörande övningsskolans uppgift ej tillrådligt att överskrida sistnämnda tal, vadan de sakkunniga ansåge sig böra utgå ifrån att antalet övningsskollärartjänster vid de olika seminarietyperna bestämdes,

för typen 4 till 5,

för typerna 4 + 4 och 4 + 2 till 9,

för typen 4 + särskild kurs till 7 och

för typen 2 + 2 + 2 till 13.

För att möta den merbelastning på övningsskolan, som förorsakades av provårskandidaternas övningslektioner, föresloge de sakkunniga, att vid seminarium med provårskurs anställdes ytterligare 2 övningsskol-lärare.

Med de sakkunnigas förevarande förslag öppnades möjligheter att inom övningsskolan tillgodose önskemålet om elevernas utbildning för framtida verksamhet bland annat inom såväl flerklassiga skolformer som ock inom avdelningar för fortsatt undervisning. I detta sammanhang anfördes, att de sakkunniga, med hänsyn särskilt till vikten av kontinuitet i undervisningen inom övningsskolan, ej funnit sig kunna tillstyrka en sådan anordning av denna skola, att undervisningen inom densamma normalt förutsatte uppdelning av klasser vid undervisningen i särskilda ämnen i två eller flera avdelningar, vilka samtidigt skulle undervisas av var sin seminarieelev. En sådan anordning skulle under nuvarande förhållanden i kostnadshänseende icke vara av nämnvärd betydelse, enär merkostnaderna för en utvidgning av övningsskolan neutraliserades av en motsvarande minskning av statens utgifter för bidrag till det kommunala skolväsendet.

Inalles finnes nu 71 ordinarie och 4 extra ordinarie övningsskollärare, alltså 75 sådana lärare. Enligt de sakkunnigas förslag skulle erfordras 74 sådana lärare, alltså 1 lärare mindre än som nu finnes.

Timlärare. Den undervisning i kunskaps- och övningsämnena, som ej kunde handhavas av de ordinarie lärarna, borde liksom nu vore fallet anförtrors åt *timlärare*. Däremot skulle de extra ordinarie ämneslärare och övningsskollärare, vilka med nuvarande organisation av studentkurserna vore anställda vid seminarierna, vid bifall till de sakkunnigas förslag bortfalla.

De sakkunniga hade med utgångspunkt från totala antalet veckotimmar i respektive ämnen å ena sidan, de ordinarie lärarnas författningssenliga undervisningstid å den andra, ävensom med hänsyn tagen till undervisningen i olika ämnen i den föreslagna övningsskolan beräknat antalet erforderliga extratimmar i nämnda ämnen på sätt framgår av uppgifter, som komma att lämnas i det följande vid beräkningen av de årliga kostnaderna för folkskoleseminarierna.

Sammanfattning m. m. Till belysande av de förändringar, som de sakkunnigas förslag skulle medföra i fråga om det nuvarande antalet

ordinarie lärartjänster vid folkskoleseminarierna, hava de sakkunniga å sid. 200 av betänkandet återgivit en sammanställning, varav framgår, att antalet sådana tjänster skulle minskas från 243 med 36 till 207.

De sakkunniga framhålla önskvärdheten av att vid sådana förflyttningar av lärare från nu innehavda tjänster, som kunde föranledas av de sakkunnigas förslag, de ovan omförmälda extra ordinarie övningskollärare, som vid nuvarande organisation vore anställda vid seminarierna i Stockholm och Växjö och vilka enligt nuvarande bestämmelser åtnjöte arvode med samma belopp som avlöning för ordinarie övningskollärare, i berörda hänseende jämfördes med sistnämnda lärare, åtminstone i de fall då den extra ordinarie läraren kunde åberopa förslagsvis mer än fem tjänstår i sin nuvarande befattning vid seminariet.

Myndigheterna.

Mot de sakkunnigas beräkningar och förslag rörande behovet av ordinarie lektorer, övningslärare och övningsskollärare vid de olika seminarietyperna har *skolöverstyrelsen* intet att erinra.

Överstyrelsen ville särskilt framhålla vikten av att övningsskolan utvidgades på det sätt de sakkunniga föreslagit. Om seminarieelevernas praktiska lärarutbildning skulle kunna erhålla erforderlig omfattning, torde det antal övningsskolklasser, som de sakkunniga föreslagit, ingalunda få anses för högt beräknat.

Förslaget om övningsskolans utvidgning hade vunnit allmän anslutning hos lärarkollegierna ävensom hos det fjortonde svenska seminarie-läarmötet år 1935.

Vad det sammanlagda antalet seminarielärare beträffade, komme givetvis överstyrelsens förslag att något avvika från de sakkunnigas, enär överstyrelsens organisationsförslag omfattade en seminarieavdelning mera än de sakkunnigas.

Skillnaden framgår av vissa förslag till avlöningsstater, som överstyrelsen fogat som bilagor till sitt utlåtande och i vilket hänseende hänvisas till handlingarna i ärendet.

Rörande de sakkunnigas uttalande om att vissa extra ordinarie övningsskollärare vid de förflyttningar av lärare, som bleve följden av de sakkunnigas förslag till omorganisation, borde härutinnan jämföras med ordinarie lärare har överstyrelsen anført följande:

I avvaktan på en kommande omorganisation av folkskoleseminarierna hade sedan åtskilliga år tillbaka icke några nya ordinarie övningsskollärare utnämnts. De tjänster, som blivit lediga, hade vakanssatts och uppehållits med vikarier, vilka emellertid i de flesta fall genom Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall erhållit samma avlöningsförmåner som ordinarie övningsskollärare med avdrag av ett mot pensionsavgift svarande belopp. Dessa vikarierande övningsskollärare hade alltså i avlöningshänseende intagit fullkomligt samma ställning som de extra ordinarie övningsskollärare, varom de sakkunniga här talade. Vid samma

seminarium kunde ha funnits båda slagen lärare, och det kunde anses ha berott mera på en tillfällighet, att den ene betraktats som extra ordinarie och den andre som vikarie. Det hade till och med hänt, att den senare varit äldre i tjänsten än den förre. Det vore därför anmärkningsvärt, att de sakkunniga föreslagit, att förmånen i fråga endast skulle kunna få åtnjutas av de extra ordinarie men ej av de vikarie-rande lärarna. Överstyrelsen funne det naturligt, att båda kategorierna av lärare borde vara lika berättigade till den föreslagna förmånen, därest en sådan skulle kunna komma i fråga.

Överstyrelsen ville i detta sammanhang påminna om att 1932 och 1933 års riksdagar medgivit, att vissa lärarinnor å extra stat vid småskoleseminariet i Hagaström, vilket nedlades år 1933, skulle överföras på indragningsstat och att beträffande dem i avlöningshänseende i tillämpliga delar skulle gälla, vad som föreskrivits i fråga om lärare, som uppförts på indragningsstat hos landsting. Två av ifrågavarande lärarinnor skulle vara underkastade flyttningsskyldighet, dock utan rätt att erhålla ersättning för flyttningskostnad.

Med hänsyn härtill, och då en av de nyssnämnda lärarinnorna vid småskoleseminariet i Hagaström innehaft sin befattning i endast tre år, ansåge sig överstyrelsen icke böra avstyrka, vad de sakkunniga på denna punkt föreslagit. Dock borde förslaget kompletteras på sätt överstyrelsen nyss nämnt. Efter vad överstyrelsen kunde finna, skulle de föreslagna bestämmelserna kunna komma att tillämpas beträffande högst sex lärare.

Överstyrelsen ville alltså föreslå, att icke-ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminarium skulle, därest på grund av folkskoleseminariernas nu förestående omorganisation den tjänst, han uppehölle, komme att indragas, kunna förflyttas till ordinarie övningsskollärartjänst — dock utan rätt för honom att därvid erhålla ersättning för flyttningskostnad — såvida han vid utgången av läsåret 1935—1936 under minst fem läsår tjänstgjort såsom icke-ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminarium och under denna tid ägt uppbära ordinarie övningskollärares avlöningsförmåner med avdrag av ett mot pensionsavgift svarande belopp.

Någon särskild kostnad för statsverket skulle detta förfaringssätt icke innebära.

Statskontoret har beträffande skolöverstyrelsens sistberörda förslag gjort ett uttalande, vars innebörd synes vara, att ämbetsverket tillstyrker samma förslag. Vidare har ämbetsverket ifrågasatt, huruvida icke folk- och småskoleseminarierna i Falun skulle kunna organiseras under en gemensam ledning, varigenom avlöningen till en rektor skulle kunna inbesparas. I övrigt synes ämbetsverket icke hava haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag. Ett uttalande om att i vissa fall antalet övningsklasser och för dessa klasser avsedda lärare borde kunna minskas synes hava avsett småskole- men ej folkskoleseminarierna.

Departementschefen.

Jag har icke något annat att erinra mot de sakkunnigas beräkningar rörande lärarbehovet vid folkskoleseminarierna än som föranledes av de jämkningar i de sakkunnigas förslag till förläggning av seminarierna m. m., jag i det föregående ifrågasatt, ävensom av mitt förslag i det föregående om bibehållande av de nuvarande ordinarie lärartjänsterna i hushållsgöromål. I likhet med skolöverstyrelsen och seminariernas lärarkollegier vill jag understryka nödvändigheten av att övningssskolan, som nu kan sägas vara nästan till bristningsgränsen belastad med seminarie-elevernas övningslektioner, förstärkes på sätt de sakkunniga föreslagit. Uppmärksammas må, att en sådan förstärkning icke innebär någon reell utgiftsökning utan motväges av en i motsvarande grad minskad belastning å det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Vid fullt genomförd omorganisation skulle, vid bifall till mitt förslag och därest icke i framtiden jämkningar i lärarfördelningen kunna anses påkallade, vid de folkskoleseminarier, som ingå i seminarieorganisationen, vara anställda följande ordinarie rektorer och lärare:

Folkskole- seminarium	Rektorer	Lektorer	Övningslärare i								Övningskollärare
			teckning	musik	gymnastik med lek och idrott	manlig slöjd	kvinnlig slöjd	hushållsgöromål	trädgårdsskötsel	kvinnlig slöjd i övningssskolan	
<i>Manligt:</i>											
Uppsala (4+2)	1	9	1	1	1	1	—	—	1	1	9
Karlstad (4)	1	6	1	1	1	1	—	—	1	1	5
Linköping (4+2)	1	9	1	1	1	1	—	—	1	1	9
<i>Kvinnligt:</i>											
Falun (4+särskild kurs)	1	10	1	1	1	—	1	1	1	—	7
Stockholm (4+2)	1	9	1	1	1	—	2	1	1	—	11
<i>Samseminarium:</i>											
Luleå (4)	1	6	1	1	1	1	1	—	1	—	5
Umeå (4+2)	1	9	1	1	2	1	1	1	1	—	9
Göteborg (4+2)	1	9	1	1	2	1	1	1	1	—	11
Lund (4+2)	1	9	1	1	2	1	1	1	1	—	9
Summa	9	76	9 ¹	9	12 ²	7	7	5	9	3	75

¹ varav 2 vid enkel- och 7 vid dubbelseminarium.

² varav 7 manliga och 5 kvinnliga.

Förändringarna i jämförelse med det nuvarande antalet ordinarie lärartjänster framgå av efterföljande sammanställning:

	Antal ordinarie tjänster		Skillnad
	budgetåret 1935/1936	enligt departe- mentschefens förslag	
Rektorer	11	9	— 2
Lektorer	86	76	— 10
Lärare i teckning	11	9	— 2
» i musik	16	9	— 7
» i gymnastik med lek och idrott	15	12	— 3
» i manlig slöjd	7	7	—
» i kvinnlig slöjd	4	7	+ 3
» i hushållsgöromål	4	5	+ 1
» i trädgårdsskötsel	11	9	— 2
Lärlarinna i kvinnlig slöjd i manligt seminariums övningsskola	7	3	— 4
Övningsskollärare	71	75	+ 4
Summa	243	221	— 22

Utöver sistberörda 22 lärartjänster skulle emellertid bortfalla den ovan nämnde extra ordinarie lektorn vid folkskoleseminariet i Stockholm ävensom förutnämnda 4 extra ordinarie övningsskollärartjänster.

Vad beträffar det av de sakkunniga framförda och av skolöverstyrelsen något utvidgade förslaget om rätt för vissa icke-ordinarie övningskollärare vid folkskoleseminarierna att på de av överstyrelsen föreslagna villkoren förflyttas till ordinarie övningsskollärartjänst, innebär detta, att berörda icke-ordinarie lärare skulle, under förutsättning, att de i nämnda egenskap och med förutnämnda löneförmåner tjänstgjort minst 5 läsår, tillförsäkras en förmån, som eljest kan ifrågakomma endast för ordinarie befattningshavare. Jag hyser för min del stor tvekan, huruvida skäligheten kan anses fordra, att bemälda icke-ordinarie befattningshavare efter en så relativt kort tjänstetid tilläggas denna gynnsamma ställning. Då myndigheterna — även statskontoret — i allt fall ansett sig kunna förorda förslaget, vill jag icke motsätta mig en åtgärd i denna riktning. Jag vill emellertid föreslå en annan form härför, nämligen att det må tillkomma Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall efter omständigheterna pröva, huruvida dylik förflyttningsrätt skall tillkomma vederbörande.

B. Småskoleseminarierna.

Nuvarande förhållanden.

Vid småskoleseminarierna finnas nu på ordinarie stat uppförda rektorer, ämneslärare samt övningsskollärare till antal, som framgår av det efterföljande, ävensom vid småskoleseminariet i Lycksele en skolköksföreståndarinna.

För anställning som ordinarie ämneslärare fordras, bland annat, att ha med goda vitsord avlagt folkskollärarexamen eller förvärvat annan teoretisk och praktisk utbildning för lärarkallet av minst häremot svarande omfattning ävensom att ha blivit i föreskriven ordning av skolöverstyrelsen förklarad behörig och lämplig till den sökta tjänsten. Behörig till rektorstjänst är ordinarie lärare vid småskoleseminarium.

Avlöningen vid småskoleseminarierna utgår med samma belopp för ämnes- och övningsskollärare och motsvarar den för övningsskollärare vid folkskoleseminarium bestämda avlöningen.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga erinra, att skolöverstyrelsen tidigare vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att kompetensen hos ämneslärarna vid småskoleseminarierna skärpes ävensom att deras löneförmåner bestämmas med hänsyn därtill. I utlåtande den 10 november 1931 hade överstyrelsen framhållit, att den förestående koncentrationen av småskollärarutbildningen med ett större antal dubbelseminarier måste vara ägnad att föra frågan ett stort steg närmare sin lösning.

Det syntes de sakkunniga vara av vikt, att den föreliggande frågan vunne en tillfredsställande lösning i samband med den ytterligare koncentration av småskollärarutbildningen, som bleve en följd av ett bifall till de sakkunnigas förslag. Det torde ej kunna bestridas, att den kompetens, som nu krävdes av ämneslärare vid småskoleseminarium, vore för låg i förhållande till skolunderbyggnaden hos deras elever och med hänsyn till de uppgifter, som vid bifall till de sakkunnigas förslag komme att åvila småskoleseminariernas ämneslärare. Det syntes av pedagogiska skäl icke försvarligt, att småskoleseminariernas elever undervisades av lärare med lägre formell kompetens än den, som lärarna i realskolan innehade. Som bekant fordrades som villkor för behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium, att sökanden antingen uppfyllt villkoren för behörighet till ordinarie lektorstjänst vid högre allmänt läroverk i det eller de ämnen, den sökta tjänsten omfattar, eller med hänsyn till vissa särskilda kvalifikationer blivit av Kungl. Maj:t förklarad behörig till lektorstjänst i sagda ämnen. Det förefölle med hänsyn till vad nu anförts naturligt, att ämneslärarkompetensen vid småskoleseminarium höjdes till att motsvara åtminstone den, som fordrades för anställning som adjunkt vid allmänt läroverk. Sagda lärare borde i så fall benämnas adjunkter och lönen för dem — i analogi med vad som gällde be-

träffande lektor vid folkskoleseminarium, vars avlöning vore densamma som för lektor vid läroverk — bestämmas efter samma grunder som avlöningen för adjunkt vid läroverk. För behörighet till rektorstjänst vid småskoleseminarium torde bland annat böra fordras, att vederbörande innehade den ovan föreslagna behörigheten till ämneslärtjänst vid sådant seminarium. Avlöningen för småskoleseminarierektor torde böra bestämmas på samma sätt som avlöningen för realskolerektor.

De sakkunniga utginge från att vid småskoleseminarierna skulle vara inrättade följande ordinarie tjänster, nämligen rektors-, adjunkts- och övningsskollärartjänster.

Vid ettvart av de sex i de sakkunnigas organisationsförslag ingående småskoleseminarierna borde vara inrättad en *rektorstjänst*. Vidare erfordrades enligt beräkningar, som utförts av de sakkunniga på grundval av de föreslagna timplanerna,

vid enkelt 2-årigt småskoleseminarium 2 *adjunktstjänster*,
 vid dubbelt 3-årigt småskoleseminarium 6 *adjunktstjänster* samt
 vid dubbelt 2-årigt småskoleseminarium 4 *adjunktstjänster*.

Vad *övningsskollärartjänsterna* angår, anföres följande:

Det kunde beräknas, att med nuvarande anordning av den praktiska lärarutbildningen en elev inom 2-årigt seminarium finge hålla omkring 23 lektioner och en elev inom 3-årigt seminarium 32 à 35 lektioner, d. v. s. i genomsnitt omkring 33 lektioner. Antalet övningslektioner per vecka kunde beräknas för 2-årigt seminarium till 21.6 och för 3-årigt seminarium till 31 lektioner. Då vid varje småskoleseminarium i regel för närvarande vore anställda 2 övningsskollärare, som förestode var sin avdelning, bleve antalet elevlektioner per övningsskolavdelning för det

2-åriga seminariet $\frac{21.6}{2} = 10.8$ och för 3-årigt seminarium $\frac{31}{2} = 15.5$ lektioner. Antalet elevlektioner vid 2-årigt seminarium uppginge sålunda till i genomsnitt 1.8 eller nära 2 timmar per dag, vilken belastning med hänsyn till att övningsskolan vid denna linje i allmänhet omfattade endast det känsliga småskolestadiet måste medföra olägenheter ur undervisningssynpunkt. Antalet elevlektioner vid den 3-åriga seminarielinjen, vars övningsskola vore organiserad som 6-klassig folkskola, uppginge som synes till närmare 3 lektioner per dag, vilket tal i ännu högre grad måste medföra en stark påfrestning på övningsskolan.

Enligt de sakkunnigas i det föregående utvecklade förslag skulle en elev i 2-årigt seminarium beredas tillfälle att hålla sammanlagt omkring 41 lektioner och en elev i 3-årigt seminarium omkring 63 lektioner. På samma sätt som ovan angivits i fråga om det nuvarande antalet övningslektioner men med utgångspunkt från en klassnummerär av 24 kunde beräknas, att belastningen med elevlektioner i övningsskolan vid bifall till nämnda förslag bleve per vecka vid 2-årigt enkelseminarium under höstterminen 25.4 och under vårterminen 32 lektioner samt vid 2-årigt dubbelseminarium under höstterminen 50.8 och under vårterminen 64 lektioner. Vid 3-årigt enkelseminarium komme antalet övningslektioner per vecka att uppgå till 47.1 och vid 3-årigt dubbelseminarium till 94.2.

Om för 2-årigt enkelseminarium beräknades 2 övningsskolavdelningar, bleve belastningen under höstterminen 12.7 och under vårterminen 16 lektioner, allt per vecka och avdelning. Med 3 övningsskolavdelningar bleve motsvarande tal 8.5 och 10.7 lektioner. Med hänsyn till att huvuddelen av övningsskolan vid denna seminarieform utgjordes av klasserna 1 och 2, vilka vore känsligast för belastning med elevlektioner, syntes det vara nödvändigt att här räkna med 3 övningsskolavdelningar, d. v. s. med 3 övningsskollärartjänster. För att vid 2-årigt dubbelseminarium, vid vilket övningsskolans organisation vore densamma som vid enkelseminarium av denna typ, hålla belastningen vid samma storlek, skulle sålunda erfordras 6 övningsskollärartjänster.

Om för 3-årigt enkelseminarium beräknades 4 övningsskolavdelningar, bleve belastningen 11.8 övningslektioner per vecka och avdelning. Visserligen vore detta tal något större än det ovan för den 2-åriga typen beräknade. Då emellertid övningsskolan vid den 3-åriga typen omfattade klasserna 1—6, kunde belastningen delvis skjutas över på de mera bärkraftiga högre klasserna. Med hänsyn härtill föresloge de sakkunniga, att för denna seminarietyp beräknades 4 övningsskollärartjänster, d. v. s. för dubbelt seminarium 8 sådana tjänster.

De förändringar, de sakkunnigas förslag medföra i förhållande till nuvarande läraruppsättning, belysas av en å sid. 223 i betänkandet införd sammanställning, av vilken framgår, att antalet rektorstjänster skulle minskas med 2, antalet ämneslärar-(adjunkts-)tjänster ökas med 6 och antalet övningsskollärartjänster med 15, varförutom en tjänst som skolköksföreståndarinna skulle bortfalla.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt de sakkunnigas förslag om höjning av lärarkompetensen vid småskoleseminarierna och om ändrade grunder för avlöning av rektorer och ämneslärare vid nämnda seminarier. Vidare har överstyrelsen anslutit sig till förslaget om antalet adjunktstjänster vid olika seminarietyper. Härvid har överstyrelsen uttalat, att vid enkelt 3-årigt småskoleseminarium borde finnas 3 sådana tjänster. Beträffande antalet övningsskollärartjänster har överstyrelsen anfört följande:

Lärarkollegierna hade beträffande övningsskolans storlek uttalat olika uppfattningar. Ett par kollegier hade anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Ett par andra kollegier hade framhållit behovet av övningsskolans ytterligare utvidgning. Å andra sidan hade några kollegier ansett, att övningsskolan utan olägenhet torde kunna minskas under den av de sakkunniga föreslagna storleken.

Överstyrelsen hade förut i annat sammanhang uttalat sin tillfredsställelse med de sakkunnigas förslag i fråga om en bättre praktisk lärarutbildning i samband med en vidgad möjlighet för eleverna att hålla tillräckligt antal övningslektioner i övningsskolan. Överstyrelsen funne även de sakkunnigas förslag beträffande antalet övningsskolavdelningar vid de olika seminarietyperna väl avvägt. Tvekan kunde dock uppstå, huruvida det vid ett dubbelt 2-klassigt seminarium icke skulle — med

kloka anordningar vid de praktiska övningarnas planläggande — kunna vara nog med 5 i stället för 6 övningsskolavdelningar. Denna fråga torde kunna definitivt avgöras genom vunnen erfarenhet. Överstyrelsen räknade emellertid med det av de sakkunniga föreslagna antalet övningskollärare men ansåge det tillika lämpligt, att en sådan bestämmelse komme till stånd, varigenom överstyrelsen i vissa särskilda fall — särskilt då lokaltillgången gjorde sådant erforderligt — finge pröva frågan om övningsskolavdelningars lämpliga antal.

Med överstyrelsens förslag om bibehållandet av seminariet i Lycksele följde, att i staten för detta seminarium fortfarande skulle upptagas en ordinarie skolköksföreståndarinnestjänst.

Av en av överstyrelsen återgiven översiktstablå framgår, att de sakkunnigas och överstyrelsens förslag skulle kräva lika många adjunkts- och övningsskollärartjänster. Med seminariets i Haparanda kvarblivande å denna ort enligt överstyrelsens förslag skulle erfordras 1 rektorstjänst mera än enligt de sakkunnigas förslag. Skolköksföreståndarinnan i Lycksele skulle bibehållas.

Statskontoret har förklarat sig icke kunna understödja förslaget om höjning av kompetensen och löneförmånerna för ämneslärarna vid småskoleseminarierna, för vilket enligt statskontorets mening tillräckliga skäl ej blivit anförda. Innan någon ändring i här berörda hänseende ifrågasattes, syntes en betydligt mera ingående undersökning vara erforderlig. Det torde knappast vara riktigt att i avlöningshänseende likställa rektor vid ett småskoleseminarium med exempelvis en 2-årig linje och rektor vid en av statens större realskolor. Såväl arbetsuppgifter som ansvar torde för dessa befattningshavare vara mycket olika. — I likhet med skolöverstyrelsen förutsatte statskontoret, att i vissa fall antalet övningsklasser och för dessa klasser avsedda lärare borde kunna minskas. Härigenom bleve en sänkning av de utav de sakkunniga beräknade kostnaderna möjlig. De framlagda beräkningarna i övrigt, i den mån de kunnat av statskontoret bedömas, föranledde icke till någon erinran från ämbetsverkets sida.

Departementschefen.

Frågan om höjning av lärarkompetensen vid småskoleseminarierna och om höjning, på grund härav, av de till ämneslärarna m. fl. utgående lönerna bör enligt min mening icke upptagas till avgörande i detta sammanhang. Jag anser mig därför icke böra här ingå på ett bedömande av de sakkunnigas och skolöverstyrelsens förslag i berörda hänseenden. Anmärkas må endast, att jag i likhet med statskontoret håller före, att berörda spörsmål tarvar en mera ingående utredning, än vad nu kommit detsamma till del. Jag förutsätter alltså, att vid småskoleseminarierna skola även i fortsättningen och tills vidare, till dess annorlunda må bliva bestämt, finnas samma lärarkategorier som för närvarande och att löneförmånerna likaledes tills vidare skola bibehållas oförändrade.

Mot det av de sakkunniga och överstyrelsen för olika seminarietyper beräknade lärarbehovet har jag ingen annan erinran att göra, än att jag, i anknytning till vad överstyrelsen och statskontoret i sådant hänseende framhållit, utgår från att det vid 2-årigt dubbelseminarium bör vara tillräckligt med 5 i stället för 6 övningsskolavdelningar och alltså med 5 övningsskollärare.

Vid bifall till mitt i det föregående utvecklade förslag till organisation av småskoleseminarierna skulle vid desamma finnas anställda följande ordinarie lärare m. fl.:

Småskoleseminarium	Rektor	Ämneslärare	Övningskollärare	Skolköksföreståndarinna
Haparanda (3)	1	3	4	—
Lycksele (3)	1	3	4	1
Härnösand (2)	1	2	3	—
Strängnäs (2+2)	1	4	5	—
Skara (2+2)	1	4	5	—
Växjö (2)	1	2	3	—
Landskrona (2+2)	1	4	5	—
Summa	7	22	29	1
Antal å stat uppförda budgetåret 1935/1936	8	16	17	1
Skillnad	— 1	+ 6	+ 12	—

5. Kostnader för seminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande.

A. Folkskoleseminarierna.

I riksstaten äro nu för folkskoleseminarierna uppförda följande anslag, nämligen till

Folkskoleseminarier: Avlöningar	kronor 1,709,300
» : Omkostnader	» 267,700
» : Materiel, böcker m. m.	» 67,200
» : Stipendier	» 75,500.

Nämnda anslag disponeras på sätt framgår av det nedanstående.

Avlöningar.

1932 års seminariesakkunniga hava anfört följande:

Med utgångspunkt från gällande avlöningsbestämmelser och från lönen för kvinnlig lärare i alla fall, där vederbörande tjänst skulle hava kvinnlig innehavare, men i alla övriga fall från lönen för manlig lärare, hade den i

avlöningsstaten för folkskoleseminarierna uppförda delposten till lön och tjänstgöringspenningar, som nu utgjorde 1,031,920 kronor, beräknats till 876,570 kronor vid bifall till de sakkunnigas organisationsförslag. De under anslagsposten till avlönningar till tjänstemän å ordinarie stat uppförda delposterna till *ålderstillägg* samt till *fyllnadsarvoden åt vikarier*, vilka nu vore uppförda med förslagsvis 200,000 kronor, respektive förslagsvis 36,080 kronor, hade de sakkunniga uppskattat till 140,000 kronor, respektive 30,430 kronor.

Då studentkurserna enligt de sakkunnigas förslag skulle fast inordnas i seminarieorganisationen, saknades anledning att bibehålla särskilt för sig den nuvarande under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppförda delposten till arvoden till timlärare och extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurser. Denna delpost borde sammanslås med den nuvarande delposten till *arvoden till extralärare och timlärare*. Sistnämnda delpost avsåge dels arvoden till timlärare i kunskapsämnen för sådan undervisning, som ej kunde bestridas av de ordinarie lärarna, dels ock arvoden till extra ordinarie lärare i övningsämnen samt ersättning till ordinarie övningslärare för undervisning utöver den mot den ordinarie lönen svarande undervisningstiden. För de olika seminarierna hade, på sätt i det föregående framhållits, nedanstående till närmast liggande hundratal avrundade belopp beräknats vara för ändamålet erforderliga:

vid folkskoleseminariet i Umeå	kronor	9,800
» » i Falun	»	¹ 12,000
» » i Uppsala	»	11,100
» » i Stockholm	»	11,700
» » i Linköping	»	12,500
» » i Göteborg	»	12,700
» » i Lund	»	9,400
» » i Karlstad	»	5,800
Summa kronor		85,000

Förevarande delpost borde sålunda uppföras med ett belopp av 85,000 kronor. Till arvoden till extralärare och timlärare vore för budgetåret 1935/1936 uppfört ett belopp av 40,800 kronor samt till arvoden till timlärare och extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurser förslagsvis 18,700 kronor, sålunda sammanlagt 59,500 kronor. Anslagsökningen uppginge sålunda till (85,000 — 59,500 =) 25,500 kronor. Vid denna jämförelse borde emellertid beaktas, att seminariernas verksamhet för närvarande vore i avsevärd grad nedskuren, varför siffran 59,500 kronor icke vore ett riktigt uttryck för den nuvarande organisationens behov av här ifrågakarande lärare.

För arvodesförhöjning till vissa extra ordinarie ämneslärare vore i gällande avlöningsstat uppfört ett belopp av förslagsvis 5,000 kronor. Jämlikt beslut av 1935 års riksdag skulle sådan arvodesförhöjning utgå blott till och med budgetåret 1936/1937. De sakkunniga, vilkas förslag till avlöningsstat avsåge förhållandena efter seminarieorganisationens fulla genomförande, räknade därför icke med något anslagsbelopp för sagda ändamål.

Den i den nuvarande avlöningsstaten uppförda delposten till *understöd*

¹ Därav för sommarkursen 900 kronor.

till *extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom* beräknade de sakkunniga till samma belopp, som nu vore uppfört, nämligen förslagsvis 1,000 kronor.

Till *arvoden för undervisning i hushållsgöromål* vore i den nuvarande avlöningsstaten uppfört ett belopp av 3,300 kronor, avsett för sådan undervisning i övningsskolorna vid folkskoleseminarierna i Göteborg och Uppsala (1,350 kronor per seminarium). Enligt vad de sakkunniga tidigare anfört, skulle undervisningen i nämnda ämne i seminarieklasserna bli av frivillig karaktär, och de sakkunniga hade därför ej i avlöningsstaterna för de olika seminarierna räknat med ordinarie lärarinna i ämnet. Däremot syn- tes böra beräknas dels arvoden till sagda frivilliga undervisning, dels ock arvoden för undervisning i övningsskolan i samma ämne. Folkskoleseminarierna i Uppsala, Göteborg och Lund saknade lokaler för skolkök och torde därför böra ordna undervisningen exempelvis genom överenskom- melse med folkskolestyrelsen i vederbörande stad. Härvid torde — såvida det ej ansåges lämpligare att anordna skolkökslokaler inom vederbörande seminarium — komma att förfaras så, att vederbörande folkskoleseminarium till staden gäldade ersättning i ett för allt för de kostnader, staden åsamkades genom att seminariet finge disponera ifrågakommande lärar- personal och lokaler. Sagda ersättningsbelopp borde med hänsyn till sin natur beräknas under det till folkskoleseminariet anvisade anslaget till om- kostnader. Däremot borde under förevarande delpost till arvoden för un- dervisning i hushållsgöromål beräknas arvoden för sagda undervisning vid de folkskoleseminarier, som förfogade över egna skolkökslokaler. Nämnda arvoden hade de sakkunniga uppskattat till följande belopp:

vid folkskoleseminariet i Umeå	kronor 1,125
» » i Falun	» 675
» » i Stockholm	» 1,350
» » i Linköping	» 900
» » i Karlstad	» 675
Summa kronor 4,725	

Förevarande delpost syntes böra beräknas till i avrundat tal 4,700 kro- nor. Med hänsyn till vad nyss anförts låte det sig ej göra att jämföra be- loppet med den för ändamålet nu uppförda delposten. Emellertid vore att märka, att ur den nuvarande avlöningsstaten utginge ett belopp av sam- manlagt 7,920 kronor till ordinarie lön åt lärarinnor i hushållsgöromål, för vilket ändamål de sakkunniga som nämnts ej beräknat medel.

I gällande avlöningsstat för folkskoleseminarierna vore uppförd en del- post å 6,400 kronor till *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier*, beräknad efter ett belopp av 800 kronor för lärare i träd- gårdsskötsel vid sådant seminarium. De sakkunniga räknade med 500 kro- nor per dubbelseminarium utom vid seminarierna i Linköping och Lund, vid vilka tilläggsarvodet i fråga torde böra bestämmas till 800 kronor. Följaktligen borde ifrågavarande anslagspost uppföras med ett belopp av 4,100 kronor, vilket innebure en anslagsminskning med 2,300 kronor.

Delposten till *särskilda arvoden vid provårsseminarier* beräkna de sak- kunniga till oförändrat belopp, 18,600 kronor.

Delposten till *tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier an- ordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker* beräknas till samma be- lopp, som nu utginge, nämligen förslagsvis 4,200 kronor.

Beträffande delposten till *arvoden till seminarieläkare* vore att anteckna, att sådant arvode utgjorde vid enkelseminarium 1,200 kronor, vid enkelseminarium med studentkurs 1,500 kronor och vid dubbelseminarium 2,100 kronor, dock med jämkningsrätt för skolöverstyrelsen. Med hänsyn till de sakkunnigas organisationsförslag syntes denna beräkningsnorm icke kunna oförändrad tillämpas. De sakkunniga föresloge, i nära anslutning till nuvarande system, att förevarande arvoden vid fullt genomförd omorganisation beräknades efter 225 kronor per seminarieavdelning och 50 kronor per övningsskolavdelning. Med användning av detta beräkningsätt erhöles efterföljande seminarieläkararvoden, nämligen

vid folkskoleseminariet i Umeå	kronor	1,800
» » i Falun	»	1,700
» » i Uppsala	»	1,800
» » i Stockholm	»	1,900
» » i Linköping	»	2,250
» » i Göteborg	»	1,900
» » i Lund	»	2,000
» » i Karlstad	»	1,150
Summa kronor		14,500

De föreslagna beloppen överensstämde i det närmaste med dem, som skulle utgå enligt gällande bestämmelser. Förevarande delpost borde upptagas med 14,500 kronor, vilket belopp vore 400 kronor högre än det som med nuvarande inskränkning av klassavdelningarnas antal utginge. Liksom hittills skett, borde dyrtidstillägg ej utgå å dessa arvoden.

Enligt gällande bestämmelser utgjorde arvode för bibliotekarie vid enkelseminarium 500 kronor, vid sådant seminarium med studentkurs 700 kronor och vid dubbelseminarium 900 kronor, dock med jämkningsrätt för skolöverstyrelsen. I anslutning till dessa grunder räknade de sakkunniga med ett bibliotekariearvode av 900 kronor vid seminarietyperna 4 + 4 och 2 + 2 + 2, med 800 kronor vid seminarietypen 4 + 2 samt med 500 kronor vid seminarietypen 4. Ifrågavarande arvode bleve sålunda

vid folkskoleseminariet i Umeå	kronor	800
» » i Falun	»	800
» » i Uppsala	»	800
» » i Stockholm	»	800
» » i Linköping	»	900
» » i Göteborg	»	800
» » i Lund	»	900
» » i Karlstad	»	500
Summa kronor		6,300

Den avsedda delposten till *arvoden till seminariebibliotekarier* borde sålunda uppföras med ett belopp av 6,300 kronor, d. v. s. med 2,600 kronor lägre belopp än den nuvarande för ändamålet uppförda delposten å 8,900 kronor.

Vad slutligen anginge delposten till *arvoden till biträden vid rektors-expeditioner*, utgjorde sådant arvode nu 400 kronor vid enkelseminarium, 500 kronor vid sådant seminarium med studentkurs och 600 kronor vid dubbelseminarium, dock med jämkningsrätt för skolöverstyrelsen. De sak-

kunniga hade i nära anslutning härtill funnit sig böra räkna med 700 kronor för seminarietyperna $4 + 4$ och $2 + 2 + 2$, med 550 kronor för seminarietypen $4 + 2$ och med 450 kronor för seminarietypen 4. Ifrågavarande arvoden skulle sålunda utgöra

vid folkskoleseminariet i Umeå	kronor	550
» » i Falun	»	550
» » i Uppsala	»	550
» » i Stockholm	»	550
» » i Linköping	»	700
» » i Göteborg	»	550
» » i Lund	»	700
» » i Karlstad	»	450
Summa kronor		4,600

Förevarande delpost borde sålunda uppföras med 4,600 kronor, vilket innebure en minskning med 1,500 kronor från den nu för ändamålet uppförda delposten å 6,100 kronor.

Ur delposten till *hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier* utginge nu sådan ersättning, varå dyrtidstillägg ej finge utgå, till, bland andra, rektor vid folkskoleseminariet i Kalmar med 2,400 kronor, i Karlstad med 2,500 kronor, i Linköping med 3,000 kronor samt i Umeå med 3,000 kronor. Vid bifall till de sakkunnigas förslag om nedläggande av förstnämnda seminarium, bortföle omförd belopp å 2,400 kronor. Där emot tillkomme hyresersättning till rektor vid folkskoleseminariet i Stockholm, vars tjänstebostad, såsom av det efterföljande framgår, skulle tagas i anspråk för seminarieundervisningen. Sistnämnda hyresersättning beräknade de sakkunniga till samma belopp som den kommunala hyresersättningen till rektor vid högre allmänt läroverk i Stockholm under år 1935, eller till 3,700 kronor. Vidare torde hyresersättning med 3,000 kronor böra beräknas åt rektor vid folkskoleseminariet i Lund, till vilken sådan ersättning hittills ej utgått, enär befattningen uppehållits med vikarie. Slutligen borde, liksom nu vore fallet, beräknas en marginal för reglering av hyresersättningen åt vederbörande rektorer. Ett belopp om 1,000 kronor torde vara tillräckligt för detta ändamål. Förevarande delpost, som nu utgjorde 14,500 kronor, skulle sålunda uppföras med $(2,400 + 2,500 + 3,000 + 3,000 - 2,400 + 3,700 + 3,000 + 1,000 =)$ 16,200 kronor. Anslagsökningen utginge till 1,700 kronor.

Med tillämpning av gällande bestämmelser hade delposten till *hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm* beräknats till förslagsvis 20,000 kronor, motsvarande en anslagsökning med 6,000 kronor, delposten till *tillfällig löneförbättring* till i runt tal 194,000 kronor, motsvarande en anslagsminskning med 28,780 kronor, samt delposten till *provisorisk avlöningsförbättring* till, för avrundning av avlöningsstatens slutsumma 29,800 kronor, vilket representerade en anslagsökning med 8,680 kronor.

Den avlöningsstat, som skulle av riksdagen fastställas, skulle enligt de sakkunnigas ovanstående förslag efter folkskoleseminarieorganisationens fullständiga genomförande få det utseende som framgår av en sammanställning i det följande.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

På grund av att *överstyrelsen* föreslagit en seminarieorganisation, som i vissa avseenden avvike från vad de sakkunniga hemställt, framlade *överstyrelsen* förslag till härav föranledda ändringar i de av de sakkunniga för de olika seminarierna föreslagna avlöningsstaterna. Delposten till lön och tjänstgöringspenningar skulle enligt *överstyrelsens* utlåtande uppföras med 963,710 kronor.

I fråga om *ålderstillägg* och *fyllnadsarvoden* åt *vikarier* måste *överstyrelsen* med anledning av ovanstående förslag räkna med något högre siffror än de sakkunniga, nämligen respektive 144,000 och 31,290 kronor. Detsamma gällde i fråga om *arvoden till extralärare och timlärare*, som borde beräknas till 95,000 kronor. I denna summa vore inräknad kostnaden för den förberedande sommarkursen i Falun, vilken enligt de sakkunniga skulle belöpa sig på 900 kronor, men enligt *överstyrelsens* åsikt måhända kunde bliva ett par hundra kronor dyrare.

Vad beträffade *arvoden för undervisning i hushållsgöromål* beräknade de sakkunniga, att till denna post skulle hänföras *arvoden* för undervisning i ämnet, dels i övningsskolan, dels vid den frivilliga kurs i ämnet, som enligt de sakkunnigas förslag skulle anordnas för de kvinnliga seminarieeleverna. För folkskoleseminarierna i Göteborg, Lund och Uppsala, vilka saknade egna skolkökslokaler och där undervisningen i ämnet, i likhet med vad hittills skett i Göteborg och Uppsala, skulle ordnas genom överenskommelse med respektive städers folkskolestyrelser, upptoge de sakkunniga icke här något arvode för undervisningen i hushållsgöromål utan uppförde detta å anslaget för omkostnader. Då emellertid för närvarande den del av ersättningen för anordnande av undervisningen i hushållsgöromål i Göteborg och Uppsala, vilken vore att anse som avlöning, hänfördes till här ifrågakvarande post, och *överstyrelsen* icke funne skäl att vidtaga någon ändring häruti, ansåge *överstyrelsen*, att posten bort höjas med 4,500 kronor. Även eljest funne *överstyrelsen* de sakkunnigas beräkningar på denna post för låga. Om *överstyrelsen* utginge från att för den kurs i hushållsgöromål för seminarieelever, varom här vore fråga, icke borde utgå lägre arvode än för kurs i ämnet vid folkhögskola (10 kronor per dag) och därjämte beräknade dels att antalet elever vore så stort, att kursen måste delas, dels att kravet på undervisning i hushållsgöromål i övningsskolan ökade i och med övnings skolans utvidgning, så borde anslagsposten höjas med ytterligare 2,000 kronor. Förevarande post borde alltså beräknas till $(4,725 + 4,500 + 2,000 =) 11,225$ eller i runt tal 11,000 kronor.

Nu hade emellertid *överstyrelsen* i det föregående föreslagit, att ämnet hushållsgöromål fortfarande skulle upptagas å seminariernas undervisningsplan och att anslag til ordinarie lärarinnor i ämnet skulle finnas upptaget å seminariernas avlöningsstater. Till följd härav ansåge *överstyrelsen*, att här ifrågakvarande summa borde kunna avsevärt minskas. *Överstyrelsen* hade ansett, att en ordinarie lärarinna i hushållsgöromål borde finnas vid varje dubbelseminarium, där kvinnliga elever undervisades, alltså vid seminarierna i Falun, Göteborg, Lund, Stockholm och Umeå. Visserligen funnes för närvarande icke möjligheter att inom seminarielokalerna i Göteborg och Lund anordna undervisning i ämnet, då dessa seminarier hittills varit manliga och saknade skolkökslokaler. Till att börja med borde därför dessa seminarier ordna sin undervisning i samarbete med folkskolestyrelserna i respektive städer och tillsättandet av den ordinarie lärarinnan kunde

måhända anstå någon tid. Då det emellertid här gällt att skissera kostnaderna för en framtida och bestående organisation, hade det syntts överstyrelsen lämpligast att i staten för nämnda seminarier upptaga anslag till ordinarie lärarinnan i ämnet. Vid övriga seminarier, alltså i Karlstad, Linköping, Luleå och Uppsala, torde icke timtalet för undervisningen i ämnet bliva tillräckligt stort att motivera anställande av en ordinarie lärarinna.

På grund av vad nu anförts hade överstyrelsen beräknat det anslag, som erfordrades under här ifrågavarande rubrik, till endast 5,000 kronor.

Även i fråga om *tilläggsarvode till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium* funne överstyrelsen, att de sakkunniga räknat för lågt. Hittills hade vid dubbelseminarium utgått ett tilläggsarvode å 800 kronor till lärare i trädgårdsskötsel, oavsett om seminariet i fråga haft fullt antal klasser eller ej. De sakkunniga föresloge nu — utan angivande av de grunder, efter vilka deras beräkningar därvid skett — att ett tilläggsarvode skulle utgå med 800 kronor vid seminarerna i Linköping (typ 4 + 4) och Lund (typ 2 + 2 + 2) men med endast 500 kronor vid övriga dubbelseminarier (typ 4 + 2). Mot de sakkunnigas förslag om en sänkning av arvudet för seminarier av den senast nämnda typen kunde anföras följande. Om ett dubbelseminarium förändrades från den nuvarande typen 4 + 4 till typen 4 + 2, så komme därigenom trädgårdslärarens arbete icke eller i mycket obetydlig grad att minskas. Visserligen bleve timtalet för hans undervisningsskyldighet i seminarieklasserna något mindre, men i stället ökades hans undervisning i övningsskolan, i den mån dennas utvidgning omfattade sådana klasser, där undervisning i trädgårdsskötsel bedrevs. Och arbetet med trädgårdens övervakande och skötsel torde icke bli mindre, därför att seminariet överginge från typen 4 + 4 till typen 4 + 2. Härvid finge även anmärkas, att trädgårdslärarna vore bundna vid seminariet även under en stor del av ferierna dels på grund av arbetet med trädgårdens skötsel, dels på grund av att barn ur övningsskolan även under sommarferierna erhöle handledning vid vården av sina trädgårdsparceller. Då därtill komme, att ifrågavarande lärare, vilkas avlöning vore synnerligen låg (lön + tjänstgöringspenningar 2,400 kronor samt 3 ålderstillägg å 300 kronor) säkerligen räknat detta — kanske under hela deras tjänstetid hittills uppburna — tilläggsarvode såsom en ordinarie löneförmån, funne överstyrelsen, att en sänkning av ifrågavarande arvode icke utan tvingande skäl borde företagas. Överstyrelsen ville därför föreslå, att tilläggsarvode till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium måtte liksom hittills utgå med 800 kronor per år. Samma yrkande hade framkommit från de lärarkollegier, som yttrat sig i denna fråga.

Då överstyrelsens organisationsförslag omfattade 8 dubbelseminarier och 1 enkelseminarium, föresloge överstyrelsen alltså, att ifrågavarande post upptoges till 6,400 kronor.

Även vad beträffade posten till *särskilda arvoden vid provårsseminarier* torde en höjning vara nödvändig. Överstyrelsen ville erinra därom, att överstyrelsen i utlåtande den 27 maj 1935 angående 1927 års skolsakkunnigas utredning och förslag rörande praktisk lärarkurs för blivande lärare framlagt förslag beträffande provårets omorganisation och därvid bland annat hemställt, att i anslaget till arvoden vid provårsseminarier även skulle beräknas anslag för stipendier till lärarkandidater. Med anledning av dels det ökade antalet lärare vid provårsseminarierna, dels den föreslagna omorganisationen av provåret finge överstyrelsen hemställa, att nu ifrågavarande

post måtte beräknas till 29,000 kronor, därav för stipendier till lärarkandidater 7,000 kronor.

Mot de sakkunnigas beräkningar av *seminarieläkarnas arvoden* hade överstyrelsen intet att erinra. Med den jämkning i de sakkunnigas förslag, som nödvändiggjordes av överstyrelsens avvikande åsikter rörande seminarieorganisationen, finge överstyrelsen föreslå följande arvoden:

vid folkskoleseminariet i Falun	kronor	1,700
» » i Göteborg	»	1,900
» » i Karlstad	»	1,800
» » i Linköping	»	1,800
» » i Luleå	»	1,150
» » i Lund	»	1,800
» » i Stockholm	»	1,900
» » i Umeå	»	1,800
» » i Uppsala	»	1,800

Summa kronor 15,650

Mot de sakkunnigas förslag till *arvoden till seminariebibliotekarier* ville överstyrelsen göra följande erinringar.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle arvodet komma att utgå med 900 kronor vid seminarium av typen 4 + 4 eller 2 + 2 + 2, under det att en sänkning till 800 kronor skulle ske vid dubbelseminarium av typen 4 + 2. Emellertid funne överstyrelsen, att bibliotekariernas arbete efter genomförande av den organisation, som de sakkunniga föresloge, skulle komma att avsevärt ökas även vid de seminarier, som skulle förvandlas från typen 4 + 4 till typen 4 + 2. Dels skulle nämligen genom det inre arbetets omläggning seminarieelevernas anlåtande av och krav på biblioteket väsentligen ökas, dels skulle bibliotekariens arbete med övningsskolans bibliotek få större omfattning än hittills på grund av det större antalet övningsskolklasser. Överstyrelsen ansåge därför, att det icke skulle vara obefogat med en höjning av bibliotekariernas arvoden, men ville nöja sig med att föreslå de nuvarande arvodenas bibehållande, 900 kronor vid dubbelseminarium och 500 kronor vid enkelseminarium. Anslaget borde alltså beräknas till $(8 \times 900 + 500 =) 7,700$ kronor.

Arbetet på rektorsexpeditionerna hade under årens lopp alltmera ökat. De arvoden, som nu utbetalades till *biträden vid rektorsexpeditionerna* måste därför anses otillräckliga, och de sakkunnigas förslag i fråga om dessa arvoden kunde icke vinna överstyrelsens gillande. De sakkunniga föresloge visserligen en obetydlig höjning av arvodet vid enkelseminarium och likaså en höjning vid seminarierna av typen 4 + 4 och 2 + 2 + 2, men däremot en sänkning för övriga dubbelseminarier. Överstyrelsen ansåge, att det belopp, 700 kronor, som de sakkunniga föresloge för seminarietyperna 4 + 4 och 2 + 2 + 2, även borde gälla för seminarier av typen 4 + 2 och att en blygsam höjning även borde ske vid enkelseminarium. Överstyrelsen ville därför i anslutning till sitt förslag till seminarieorganisation hemställa, att arvodet till biträde vid rektorsexpeditionen måtte utgå med 500 kronor vid folkskoleseminariet i Luleå och med 700 kronor vid övriga folkskoleseminarier. Slutsumman för detta anslag skulle alltså lyda på $(8 \times 700 + 500 =) 6,100$ kronor.

Rörande de sakkunnigas förslag till anslag för *hyresersättning till rektorer* hade överstyrelsen intet att erinra. Vad åter *hyresbidrag till lärare vid se-*

minarierna i Göteborg och Stockholm beträffade, finge överstyrelsen meddela, att lektorerna vid folkskoleseminariet i Stockholm Eva Ramstedt och Ruth Wikander hemställt om åtgärder för att de kvinnliga lektorerna vid folkskoleseminariet i Stockholm (för närvarande två) måtte tillerkännas hyresbidrag.

Ändamålet med här ifrågavarande anslag hade varit att bringa avlöningsförmånerna för seminarielärarna i Göteborg och Stockholm i överensstämmelse med de förmåner, som från såväl stat som kommun utginge i nämnda städer till motsvarande lärare vid de allmänna läroverken. En sådan likställighet mellan lärarna vid seminarierna och läroverken hade ansetts vara nödvändig med hänsyn till önskvärdheten att kunna rekrytera ifrågavarande seminarier med fullgoda lärarkrafter, en rekrytering, som skulle ställa sig svårare, därest bättre ekonomiska villkor erbjödes vid de allmänna läroverken i samma städer. Att icke hittills hyresbidrag utgått till kvinnlig ordinarie lektor, hade berott på att någon kvinnlig ordinarie lektor icke funnits vid läroverken i nämnda städer. Däremot hade hyresbidrag kunnat utgå till vissa kvinnliga övningslärare och till kvinnliga vikarierande lektorer. Av uppgifter i nyssnämnda framställning framginge emellertid, att hyresbidrag för närvarande utbetalades dels till kvinnliga ordinarie adjunkter i Stockholm, dels till kvinnlig ordinarie lektor i Göteborg och att i bägge fallen hyresbidragets belopp vore detsamma för manlig och kvinnlig befattningshavare. Överstyrelsen funne sig därför böra tillstyrka framställningen. Detta förorsakade emellertid icke någon höjning av den föreslagna slutsumman för denna post, 20,000 kronor, vilken syntes vara beräknad med hänsyn till att hyresbidrag utginge till samtliga lektorer.

Vad anslaget till *tillfällig löneförbättring* beträffade, krävde överstyrelsens organisationsförslag en ökning i förhållande till de sakkunnigas med ungefär 16,000 kronor till 210,000 kronor. Anslaget till *provisorisk avlöningsförbättring* torde däremot kunna sänkas till 27,750 kronor.

Med hänvisning till vad överstyrelsen sålunda haft att erinra emot de sakkunnigas anslagsberäkningar, har överstyrelsen framlagt förslag till avlöningsstat att gälla efter folkskoleseminariorganisationens fullständiga genomförande.

Statskontoret har — utöver vad av ämbetsverket enligt det föregående anförts — uttalat, att överstyrelsens beräkningar av utgifterna vid den nya organisationens genomförande syntes vara tilltagna i överkant. Statskontoret saknade emellertid tillräckligt material för att kunna i sitt utlåtande framställa något direkt förslag till kostnadernas nedbringande.

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar* bör beräknas med utgångspunkt från dels de av mig i det föregående lämnade uppgifterna rörande behovet av ordinarie lärare av olika slag vid de seminarier, som enligt mitt förslag skola ingå i seminarieorganisationen, dels ock de löner (inklusive i förekommande fall tjänstgöringspenningar), som enligt numera tillämpade grunder i avlöningsstaterna för folkskoleseminarierna angivas för olika slag av befattningshavare. Nämnda delpost bör alltså bereda täckning för lönerna till

Departementschefen.

9 rektorer à 7,500	kronor 67,500
76 lektorer à 5,800	» 440,800
2 lärare i teckning vid enkelseminarium à 1,950	» 3,900
7 lärare i teckning vid dubbelseminarium à 3,510	» 24,570
9 lärare i musik à 3,510	» 31,590
7 lärare i gymnastik med lek och idrott à 3,380	» 23,660
5 lärarinnor i gymnastik med lek och idrott à 2,990	» 14,950
7 lärare i manlig slöjd à 2,940	» 20,580
7 lärarinnor i kvinnlig slöjd à 1,980	» 13,860
5 lärarinnor i hushållsgöromål à 1,980	» 9,900
9 lärare i trädgårdsskötsel à 2,400	» 21,600
3 lärarinnor i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums öv- ningsskola à 1,080	» 3,240
75 övningsskollärare à 3,400	» 255,000
Summa kronor 931,150	

Med sistnämnda belopp, 931,150 kronor, bör alltså förevarande delpost uppföras.

Delposterna till *ålderstillägg* och till *fyllnadsarvoden åt vikarier* beräknar jag i anslutning till de sakkunnigas förslag till 140,000 kronor, respektive 30,850 kronor.

Delposten till *arvoden till extralärare och timlärare* torde, med hänsyn bland annat till den av mig förordade jämkningen i förslaget till organisation av seminariet i Lund böra beräknas till ett något högre belopp än de sakkunniga ifrågasatt, eller till 87,000 kronor.

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag i fråga om beräkningen av delposten till *arvoden för undervisning i hushållsgöromål*, vilken emellertid torde kunna något sänkas under det av överstyrelsen föreslagna beloppet, förslagsvis till 4,500 kronor.

Jag biträder likaledes överstyrelsens uppfattning om att ovanberörda *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier*, som nu utgå med 800 kronor, böra utgå med detta belopp även vid dubbelseminarier av typen 4 + 2. Då i mitt organisationsförslag ingå inalles 7 dubbelseminarier, bör för ändamålet beräknas ett belopp av 5,600 kronor.

Vad beträffar delposten till *särskilda arvoden vid provårsseminarier* erinrar jag, att frågan om den praktiska lärarutbildningen hänskjutits till förnyad utredning. Med hänsyn härtill bör nämnda delpost, med utgångspunkt från nu gällande grunder men med beaktande av de förändringar rörande antalet lärartjänster vid provårsseminarierna, som mitt förslag innebär, beräknas till 22,000 kronor.

Skolöverstyrelsens förslag till beräkning av delposten till *arvoden till seminarieläkare* biträder jag med den jämkningen, att arvodet vid folk-

skoleseminariet i Karlstad, vilket seminarium enligt mitt förslag skulle anordnas såsom enkelseminarium, minskas från 1,800 kronor till 1,150 kronor och förevarande delpost alltså med 650 kronor till jämnt 15,000 kronor.

Delposten till *arvoden till seminariebibliotekarier* beräknar jag med ledning av skolöverstyrelsens förslag till $(7 \times 900 + 2 \times 500 =) 7,300$ kronor.

De sakkunniga hava föreslagit, att *arvoden till biträden vid rektors-expeditioner*, vilka nu utgå med 400 kronor vid enkelseminarium och med 600 kronor vid dubbelseminarium, skulle bestämmas till 450 kronor vid enkelseminarier av typen 4 och till 550 kronor vid dubbelseminarier av typen 4 + 2. Överstyrelsen har ifrågasatt ett arvode av 500 kronor vid förstnämnda seminarier och av 700 kronor vid dubbelseminarier. Enligt min mening har överstyrelsen icke anfört övertygande skäl för sitt ändringsförslag, och jag ansluter mig därför till de sakkunnigas beräkningsgrunder. Förevarande delpost bör alltså uppföras med $(2 \times 450 + 7 \times 550 =) 4,750$ kronor.

Mot de sakkunnigas och skolöverstyrelsens beräkningar av delposten till *hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier* har jag ingen annan erinran att göra än att det beräknade beloppet, 16,200 kronor, torde böra minskas med den hyresersättning av 3,700 kronor, som avsetts för rektor vid folkskoleseminariet i Stockholm, enär, såsom av det efterföljande framgår, det ansetts möjligt att även efter omorganisationen utnyttja rektorsbostaden för sitt nuvarande ändamål, detta i motsats till vad de sakkunniga antagit. Delposten bör alltså bestämmas till 12,500 kronor.

Det synes mig självklart, att kvinnlig innehavare av lektorstjänst, likaväl som manlig, bör åtnjuta bidrag från delposten till *hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm*. Förevarande delpost bör i enlighet med de sakkunnigas av överstyrelsen biträdda förslag beräknas till 20,000 kronor.

Delposterna till *tillfällig löneförbättring och provisorisk avlöningsförbättring* beräknar jag till 200,000 kronor, respektive 27,950 kronor.

I övrigt har jag ingenting att erinra mot de sakkunnigas och skolöverstyrelsens förslag.

Avlöningsstaten för folkskoleseminarierna skulle, vid fullt genomförd omorganisation, enligt mitt förslag erhålla följande utseende. Till jämförelse hava även angivits de belopp, varmed vederbörande delposter nu äro uppförda, ävensom de belopp, som föreslagits av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen, varvid bör uppmärksammas, att den nu utgående posten: arvoden till extralärare och timlärare icke är jämförbar med motsvarande föreslagna på grund av den tillfälliga starka beskärning, seminaricorganisationen för närvarande är underkastad.

	Budgetåret 1935/1936	De sak- kunniga	Skolöver- styrelsen	Departement- chefen
1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	1,031,920	876,570	963,710	931,150
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	200,000	140,000	144,000	140,000
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	36,080	30,430	31,290	30,850
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	29,500	—	—	—
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	7,400	—	—	—
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	100	—	—	—
3. Avlöningar till tjänstemän å indragnings- stat, <i>förslagsvis</i>	4,800	—	—	—
4. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvoden till extralärare och timlärare .	40,800	85,000	95,000	87,000
b. Arvodesförhöjning till vissa extra ordi- narie ämneslärare, <i>förslagsvis</i>	5,000	—	—	—
c. Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	1,000	1,000	1,000	1,000
d. Arvoden till timlärare och extra övnings- skollärare för undervisning vid student- kurser, <i>förslagsvis</i>	18,700	—	—	—
e. Arvoden för undervisning i hushållsgöro- mål	3,300	4,700	5,000	4,500
f. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårds- skötsel vid dubbelseminarier	6,400	4,100	6,400	5,600
g. Särskilda arvoden vid provårsseminarier	18,600	18,600	29,000	22,000
h. Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	4,200	4,200	4,200	4,200
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Arvoden till seminarieläkare	14,100	14,500	15,650	15,000
b. » » seminariebibliotekarier . .	8,900	6,300	7,700	7,300
c. » » biträden vid rektorsexpe- ditioner	6,100	4,600	6,100	4,750
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:				
a. Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier	14,500	16,200	16,200	12,500
b. Hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm, <i>förslagsvis</i> .	14,000	20,000	20,000	20,000
c. Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i> . .	222,780	194,000	210,000	200,000
d. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>för- slagsvis</i>	21,120	29,800	27,750	27,950
Summa kronor	1,709,300	1,450,000	1,583,000	1,513,800

Förevarande anslag kan alltså vid bifall till mitt förslag efter omorganisationens fullständiga genomförande beräknas till 1,513,800 kronor, innebärande en minskning med 148,700 kronor i förhållande till *mot-svarande* nu utgående belopp, 1,662,500 kronor, vilken summa erhålles genom att minska slutsumman av den gällande avlöningsstaten med de ovannämnda posterna 2 a—c, 3 och 4 b.

Omkostnader.

För ifrågavarande ändamål är nu uppfört ett förslagsanslag av 267,700 kronor, vilket disponeras på följande sätt:

Utgifter:

1. Expenser, <i>förslagsvis</i>	kronor 221,300
2. Övriga utgifter:	
a. Trädgårdarnas underhåll och skötsel, <i>förslagsvis</i>	kronor 47,800
b. Särskilda kurser och föreläsningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 3,750 » 51,550
3. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	» 10,000
4. Oförutsedda behov, »	» 3,500
	Summa kronor 286,350

Särskilda uppbördsmedel:

1. Upplåtelse av lokaler, ersättning för lyse m. m.	kronor 4,050
2. Inkomster av trädgårdarna	» 14,600 kronor 18,650
	Nettoutgift kronor 267,700

1932 års *seminariesakkunniga* hava ansett sig ej böra räkna med anslag till reseersättningar, vilket hänförde sig till övergångsförhållanden, och ej heller med anslag till oförutsedda behov, eftersom omkostnadsanslaget hade förslagsanslags natur.

Den omkostnadsstat, som efter omorganisationens fullständiga genomförande enligt de sakkunnigas förslag bör fastställas för folkskoleseminarierna, åskådliggöres medelst efterföljande specificerade tablå:

Folkskole- seminarium	U t g i f t e r					Särskilda uppbördsmedel			Erforderligt anslags- belopp
	Expenser		Övriga utgifter		Summa utgifter	Upplä- telse av lokaler, ersätt- ning för lysem.m.	Inkom- ster av trädgår- darna m. m.	Summa inkom- ster	
	Bräns- le, lyse och vatten	Övriga expen- ser	Trädgår- darnas under- håll och skötsel	Särskil- da kurser och före- läsningar					
Umeå	9,600	11,000	4,360	¹ 1,540	26,500	100	2,400	2,500	24,000
Falun	11,000	11,400	5,500	¹ 800	28,700	—	1,700	1,700	27,000
Uppsala	11,500	11,000	4,800	¹ 2,500	29,800	—	1,000	1,000	28,800
Stockholm	10,200	11,200	350	¹ 700	22,450	2,700	50	2,750	19,700
Linköping	10,000	11,850	7,100	¹ 700	29,650	50	2,800	2,850	26,800
Göteborg	7,400	11,800	2,000	¹ 3,000	24,200	800	300	1,100	23,100
Lund	8,500	11,200	6,200	¹ 2,900	28,800	250	1,550	1,800	27,000
Karlstad	11,000	8,000	4,100	⁵ 500	23,600	100	700	800	22,800
Summa	79,200	87,450	34,410	12,640	213,700	4,000	10,500	14,500	199,200

¹ Därav för simundervisning 500 kronor. — ² Därav för särskild kurs i finska språket 840 kronor. — ³ Därav för anordnande av undervisning i hushållsgöromål åt flickor i seminariets övningsskola 1,750 kronor. — ⁴ Därav för anordnande av undervisning i hushållsgöromål åt flickor i seminariets övningsskola och för kvinnliga elever i seminariet 2,200 kronor. — ⁵ Därav för simundervisning 300 kronor.

Anslaget borde bestämmas till i runt tal 200,000 kronor. Om ovan-nämnda båda nu uppförda poster till reseersättningar och till oförut-sedda behov frånräknades, skulle de sakkunnigas förslag medföra en an-slagsminskning av (267,700 — 10,000 — 3,500 — 200,000 =) 54,200 kronor.

Enligt nu gällande grunder skola *utgifter för lokalhyra m. m.* bestri-das av statens allmänna fastighetsfond.

Sålunda utginge, anförda de sakkunniga, vid folkskoleseminariet i Lund avgäld med 1,630 kronor för ett åt seminariet upplåtet jordområde och vid folkskoleseminariet i Göteborg lokalhyra med 2,000 kronor för vissa lokaler. Sagda belopp skulle även vid ett bifall till de sakkunnigas för-slag bestridas av fastighetsfonden. Enligt verkställda beräkningar torde det emellertid vid Göteborgsseminariet vara erforderligt att för övnings-skolans behov förhyra ytterligare 2 rum utöver de nu förhyrda. Med hänsyn härtill syntes lokalhyran vid nämnda seminarium böra ökas från nuvarande 2,000 kronor till uppskattningsvis 3,000 kronor, att gäldas av statens allmänna fastighetsfond. Av sagda fond skulle sålunda vid bifall till de sakkunnigas förslag gäldas sammanlagt (1,630 + 3,000 =) 4,630 kronor till lokalhyror m. m. vid folkskoleseminarierna.

Skolöverstyrelsen har funnit de sakkunnigas beräkningar i stort sett riktiga.

Dock torde böra anmärkas, att utgifterna för bränsle säkerligen vissa år kunde stiga åtskilligt utöver vad de sakkunniga beräknat. Å andra sidan kunde vissa belopp, som de sakkunniga nu upptagit under rubri-

ken »särskilda kurser och föreläsningar», i enlighet med vad överstyrelsen förut vid tal om arvoden för undervisning i hushållsgöromål framhållit, överförs till avlöningsstaten, och överstyrelsen ansåge därför, att den i översikten angivna slutsumman för omkostnadsstaten torde visa sig vara tillräcklig för att täcka omkostnaderna vid den seminarieorganisation, som de sakkunniga förordnat.

Då överstyrelsen föreslagit ett något större antal seminarieavdelningar än de sakkunniga, måste överstyrelsen givetvis även i sina kostnadsberäkningar komma till ett större belopp för omkostnadsstaten. Denna ökning kunde uppskattas till i runt tal 30,000 kronor, och överstyrelsen ansåge alltså, att anslaget till omkostnader för folkskoleseminarierna borde upptagas till 230,000 kronor, vilket i förhållande till anslaget för budgetåret 1935/1936 betydde en minskning med i runt tal 25,000 kronor.

Mot de sakkunnigas beräkningar rörande *utgifter till lokalhyror m. m.* hade överstyrelsen intet att erinra.

Beträffande *statskontorets* utlåtande hänvisas till det föregående.

De sakkunnigas beräkningar torde kunna godtagas som underlag för den blivande årliga omprövningen av seminariernas behov av anslag till omkostnader. Då jag räknat med ett seminarium mer än de sakkunniga men med en examinationsavdelning mindre än skolöverstyrelsen, uppskattar jag förevarande anslag till 220,000 kronor. Sistnämnda belopp får anses lämna tillgång till medel jämväl för anordnande av den av mig i det föregående tillstyrkta kursen i finska språket vid folkskoleseminariet i Luleå.

Beräkningarna rörande utgifter för lokalhyror torde kunna godtagas.

Departementschefen.

Materiel, böcker m. m.

1932 års *seminariesakkunniga* hava beräknat förevarande anslag, vilket nu utgår med 67,200 kronor, på följande sätt:

Folkskoleseminarium	Böcker, undervisningsmateriel och inventarier Kronor	Materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål Kronor	Materiel för lek och idrott Kronor	Summa Kronor
Umeå	5,000	2,200	300	7,500
Falun	5,000	1,800	300	7,100
Uppsala	5,000	2,200	300	7,500
Stockholm	5,500	2,500	300	8,300
Linköping	5,000	2,500	300	7,800
Göteborg	5,500	2,500	300	8,300
Lund	5,000	2,500	300	7,800
Karlstad	3,500	1,500	200	5,200
Summa kronor	39,500	17,700	2,300	59,500

Förevarande anslag kunde efter organisationens genomförande beräknas till 59,500 kronor eller, i avrundat tal, till 60,000 kronor, innebärande en anslagsminskning av 7,200 kronor. Att märka vore, framhålla de sakkunniga, att förevarande anslag i kanske högre grad än de förutnämnda rönt inverkan av de senare årens starka begränsning av elevantalet vid seminarierna. Den reella besparingen bleve på grund härav större än den nyss angivna siffran gäve vid handen.

Skolöverstyrelsen har förklarat sig kunna i stort sett instämma med vad de sakkunniga enligt ovanstående tablå föreslagit.

Dock ville överstyrelsen framhålla, att det icke vore sannolikt, att anslaget varje år kunde hålla sig inom ramen för vad de sakkunniga här beräknat. Överstyrelsen tänkte därvid bland annat på att musikinstrumenten vid vissa seminarier befunne sig i ett högst otillfredsställande skick, och att de kostnader, som den nödvändiga nyanskaffningen och reparationen av instrumenten komme att draga, ingalunda kunde bestridas ur anslagsbelopp av den storlek, som de sakkunniga angivit.

För den seminarieorganisation, som överstyrelsen föreslagit, erfordrades utöver de i betänkandet angivna summorna till materiel, böcker m. m. ungefär 8,500 kronor, och anslaget skulle i så fall upptagas till $(59,500 + 8,500 =)$ 68,000 kronor.

Vad *statskontoret* i ärendet anført, framgår av det ovanstående.

Departementschefen.

Med hänsyn till att jag föreslagit ett enkelseminarium mer än de sakkunniga, torde förevarande anslag, med utgångspunkt i övrigt från de sakkunnigas kalkyler, kunna uppskattningsvis beräknas till 65,000 kronor.

Stipendier.

Enligt gällande bestämmelser har skolöverstyrelsen att meddela beslut rörande beloppet av det anslag till stipendier, som skall tillkomma varje seminarium, samt rörande antalet av de elever vid varje seminarium, till vilka stipendier anses böra utgå. Vid bestämmandet av nämnda anslagsbelopp skall hänsyn tagas dels till graden av elevernas understödsbehov, dels ock till deras kostnader för resa fram och åter mellan seminariestaden och hemorten. Stipendium må endast tilldelas elev, som är verkligt behövande.

1932 års *seminariesakkunniga* anföra, att under de senare åren stipendier vid folkskoleseminarierna utdelats med i genomsnitt något över 75 kronor per vid höstterminens början inskriven elev. Med utgångspunkt härifrån och från att varje seminarieklass komme att omfatta 24 elever beräknade de sakkunniga, att förevarande anslag vid fullt genomförd omorganisation skulle behöva uppföras med ett belopp av 86,400 kronor. Då anslaget under innevarande budgetår vore uppfört med 75,500 kronor, skulle alltså uppstå en anslagsökning med 10,900 kronor. Emellertid

vore att märka, att beloppet å 75,500 kronor hänförde sig till nuvarande exceptionella organisatoriska förhållanden vid folkskoleseminarierna.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

Med samma beräkningsgrund, som de sakkunniga använt, skulle anslaget för den organisation, som överstyrelsen föreslagit, upptagas till 93,600 kronor, d. v. s. 7,200 kronor högre än motsvarande summa i de sakkunnigas förslag.

I anvisningarna till de föreslagna undervisningsplanerna betonade de sakkunniga på flera ställen vikten av att studieutfärder anordnades för seminariets elever. Överstyrelsen instämde i de sakkunnigas uppskattande av studieutfärdernas stora värde för lärarutbildningen, men ville framhålla, att rätt stora svårigheter kunde yppa sig vid anordnande av dessa färder, så länge seminarierna icke disponerade något anslag för ändamålet. De flesta elever vid seminarierna ägde en mycket svag ekonomi, och det vore överstyrelsens åsikt, att ett särskilt anslagsbelopp måste ställas till seminariernas förfogande, därest studieutfärderna skulle kunna göras till en permanent institution och ingå som ett verksamt led i utbildningsarbetet. Lärarkollegiet vid folkskoleseminariet i Karlstad hade i sitt utlåtande över de sakkunnigas betänkande föreslagit, att varje seminarium måtte erhålla ett bidrag av förslagsvis 300 kronor för att minska elevernas kostnader vid studieutfärder och att detta bidrag skulle utgå ur stipendieanslaget. Överstyrelsen ville biträda detta förslag och hemställde alltså, att av stipendiemedlen ett visst belopp — förslagsvis 300 kronor per dubbelseminarium och 200 kronor för enkelseminarium, sammanlagt 2,600 kronor — måtte kunna av rektor efter överstyrelsens bestämmande disponeras såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för seminariernas studieutfärder.

I sina beräkningar av stipendieanslagets storlek hade de sakkunniga icke tagit hänsyn till att stipendiebeloppen under de senaste åren varit högst betydligt nedsedda på grund av hänsyn till det statsfinansiella läget. På grundval av ett yttrande från statens organisationsnämnd nedsattes stipendieanslaget av 1932 års riksdag med 25 procent. Sedan granskningsnämnden föreslagit en ytterligare nedsättning med 50,000 kronor, beviljade 1933 års riksdag ett anslag av 105,000 kronor, vilket betydde en minskning av anslaget med ungefär 50 procent i förhållande till anslaget för läsåret 1931—1932. Ett efter liknande grunder beräknat anslag har utgått för budgetåren 1934/1936.

Då emellertid denna nedsättning av anslaget torde ha avsetts vara av mera temporär natur, funne överstyrelsen, att de sakkunniga hade bort räkna med ett större belopp än vad som skett för här ifrågavarande ändamål. Såvida beräkningen skedde efter de grunder, som tillämpats före anslagets nedsedda, borde anslaget till stipendier för den seminarieorganisation, som överstyrelsen föreslagit, beräknas till 187,200 kronor. Om härtill lades det anslag för underlättande av studie-färders anordnande, som överstyrelsen förordat — 2,600 kronor — komme det erforderliga anslagsbehovet att uppgå till 189,800 kronor eller i runt tal 190,000 kronor. Om däremot 1932 års beräkningsgrunder tillämpades, skulle anslagssumman komma att utgöra $(140,400 + 2,600 =) 143,000$ kronor. Överstyrelsen, som ville föreslå att en återgång till de tidigare stipendiebeloppen måtte ske i två etapper, räknade i det följande med sistnämnda belopp.

Beträffande vad *statskontoret* anför, hänvisas till det ovanstående. Anmärkas må, att ämbetsverket uttalat, att anslagen till stipendier borde åtminstone icke tills vidare ökas i den omfattning, överstyrelsen föreslagit.

Departementschefen.

Det är även enligt min mening önskvärt, att en successiv återgång till förut till stipendier vid folkskoleseminarierna utgående anslagsbelopp kommer att ske under de närmaste åren. Jag anser mig dock böra vid förevarande beräkningar utgå från nu gällande anslagsgrunder. Med den av mig förordade seminarieorganisationen torde i så fall behovet av stipendiemedel kunna beräknas till det av de sakkunniga angivna beloppet av 86,400 kronor. Jag har emellertid ingenting att erinra mot överstyrelsens förslag om att redan i detta sammanhang räkna med anvisande av 300 kronor per dubbelseminarium och 200 kronor per enkelseminarium såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för elevernas studiebesök. Inalles skulle vid bifall till mitt förslag till seminarieorganisation härför erfordras 2,500 kronor.

Följaktligen skulle stipendieanslaget kunna här uppskattas till (86,400 + 2,500 =) i runt tal 89,000 kronor.

Sammanfattning.

De nuvarande för folkskoleseminarierna uppförda statsanslagen i jämförelse med de av de sakkunniga, skolöverstyrelsen, respektive av mig tillstyrkta anslagen framgå av nedanstående sammanställning:

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936	Enligt de sakkunnigas förslag	Enligt skol- överstyrel- sens förslag	Enligt de- partements- chefens förslag	Ökning (+), resp. minsk- ning (—) i förh. till anslag f. 1935/1936
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Folkskoleseminarier:					
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	1,709,300	1,450,000	1,583,000	1,513,800	— 195,500
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i> . .	267,700	200,000	230,000	220,000	— 47,700
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	67,200	60,000	68,000	65,000	— 2,200
Stipendier, <i>reservationsanslag</i> . .	75,500	86,400	143,000	89,000	+ 13,500
Summa	2,119,700	1,796,400	2,024,000	1,887,800	— 231,900

I likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen vill jag framhålla, att en jämförelse med innevarande års anslag, som äro avsevärt beskurna på grund av rådande tillfälliga förhållanden, är vilseledande, då det gäller att visa i vad mån den föreslagna organisationen blir billigare än den nu gällande. Till belysande härav må framhållas, att de sak-

kunniga beräknat antalet elever vid folkskoleseminarierna under läsåret 1935—1936 till endast 43 procent av det antal elever, för vilket de nuvarande folkskoleseminarierna äro avsedda. Ovanstående kostnadssiffror bygga däremot på det antagandet, att seminarieorganisationen till fullo utnyttjas. Detta innebär, att den verkliga besparingen är väsentligt större, än den nyss anförda siffran av 231,900 kronor ger vid handen.

Engångsutgifter.

1932 års seminariesakkunniga hava anfört följande:

Vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag erfordrades *dels* vissa smärre omändringsarbeten i ett par av de nuvarande seminariebyggnaderna, *dels ock* vid ett par seminarier ytterligare undervisningsmateriel för den utökade övningsskolan. Till sistnämnda seminarier torde kunna överflyttas erforderlig undervisningsmateriel från exempelvis det nedlagda folkskoleseminariet i Kalmar eller från de småskoleseminarier, som enligt de sakkunnigas mening skulle indragas. Erfordrades härutöver utgifter för berörda ändamål, torde dessa utan olägenhet kunna täckas av vederbörande seminariers löpande anslag till omkostnader och till materiel, vartill hänsyn torde böra tagas vid anslagsberäkningen under övergångstiden. Till sådana utgifter kunde hänföras kostnader för bänkar och erforderlig övrig lokalutrustning för den utvidgade övningsskolan.

Vad anginge erforderliga ändringsarbeten i de nuvarande seminariebyggnaderna, hade de sakkunniga funnit, att folkskoleseminariebyggnaderna i Uppsala, Linköping och Falun torde kunna utan vidare användas för de ändamål, de sakkunniga angivit.

Vid folkskoleseminariet i Stockholm erfordrades för övningsskolan ytterligare 4 klassrum utöver de nu disponerade. Dessa torde kunna åvägbringas genom att för ändamålet använda rektorsbostaden. Kostnaderna för härav föranledda omändringsarbeten hade de sakkunniga ansett kunna begränsas inom en kostnadsram av 6,000 kronor.

Folkskoleseminariebyggnaden i Lund, som nu vore inrättad för manliga elever, skulle enligt de sakkunnigas förslag inrymma samseminarium. Lokalerna syntes utan ändringsarbeten lämpa sig för detta ändamål. De sakkunniga hade enligt det föregående anfört, att för tillgodoseende av blivande utrymmesbehov ämnesrum vid förevarande samseminarium torde för seminarieelevernas undervisning böra komma till användning i stället för klassrum. Kostnaderna härför hade beräknats till 750 kronor.

Folkskoleseminariebyggnaden i Göteborg, som nu vore avsedd för manliga elever, skulle enligt förslaget användas till samseminarium. Utgifterna för härav föranledda ändringsarbeten beräknade de sakkunniga till 6,000 kronor.

För anordnande av en slöjdsal för manliga elever vid det nuvarande kvinnliga folkskoleseminariet i Umeå, vilket enligt förslaget skulle förvandlas till samseminarium, torde erfordras ett belopp av 2,500 kronor.

För vissa mindre ändringsarbeten vid det manliga folkskoleseminariet i Karlstad, vilket enligt de sakkunnigas förslag skulle tjänstgöra såsom samseminarium, syntes ett belopp av 2,000 kronor vara tillfyllest.

Vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag erfordrades sålunda följande engångskostnader, nämligen

vid folkskoleseminariet i Stockholm	kronor	6,000
» » i Lund	»	750
» » i Göteborg	»	6,000
» » i Umeå	»	2,500
» » i Karlstad	»	2,000
Summa kronor		17,250

Skolöverstyrelsen har anført, att det icke varit möjligt för *överstyrelsen* att göra noggranna beräkningar rörande de engångsutgifter, som för en kommande organisation bleve erforderliga på grund av övningsskolans utvidgning och på grund av vissa seminariers förändring till samseminarier. De siffror, som de sakkunniga anförde, syntes icke kunna läggas till grund för beräkningar häröver, då de endast vore summariskt angivna utan att åtföljas av några uppgifter rörande de ifrågavarande arbetenas omfattning.

Lärarkollegiet vid folkskoleseminariet i *Stockholm* hade framhållit, att rektorsbostaden icke skulle behöva tagas i anspråk för övningsskolan, då tillräckliga utrymmen utan nämnvärda kostnader stode att uppbringa inom seminariebyggnaden.

De beräknade kostnaderna för införande av system med ämnesrum vid folkskoleseminariet i *Lund* skulle enligt därvarande lärarkollegiets åsikt bli otillräckliga. Om lokalerna skulle inrymma seminarietypen 2 + 2 + 2, skulle detta medföra ett behov av en ny gymnastiksal och 3 à 4 nya klassrum.

I skrivelse till skolöverstyrelsen den 15 oktober 1931 hade byggnadsstyrelsen beräknat de kostnader, som skulle erfordras, därest folkskoleseminariet i *Lund* skulle förändras till samseminarium, till 18,600 kronor. De föreslagna ändringsarbetena omfattade dels anordnande i vindsvåningen av lokaler för skolkök och kvinnlig slöjd, vilket skulle draga en kostnad av 15,150 kronor, dels anordnande av toalettavdelning för kvinnliga elever, beräknat till 1,500 kronor. Därjämte beräknade byggnadsstyrelsen till oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll 1,950 kronor.

Ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i *Göteborg* beräknades av de sakkunniga till 6,000 kronor. Som jämförelse ville *överstyrelsen* nämna, att 1929 års seminariesakkunniga beräknat kostnaderna för seminariets förändring till samseminarium, varvid framlagts tvenne alternativ, ett större å 272,400 kronor, vilket dock upptoge en del arbeten, som ej stode i omedelbart samband med här föreliggande fråga, och ett mindre, som belöpte sig på 9,900 kronor.

För anordnande av en slöjdsal för manliga elever vid folkskoleseminariet i *Umeå* erfordrades enligt de sakkunnigas mening ett belopp av 2,500 kronor. Detta belopp ansåge emellertid vederbörande lärarkollegium för litet. Utom en sal för träslöjd behövdes virkesrum och materielrum med inredning och utrustning. Enligt t. f. länsarkitektens mening skulle detta icke kunna anordnas på vinden, utan nämnda lokaler skulle förläggas till en vaktmästarsbostad. Därtill komme inredning av metallslöjdsal och vissa ändringar i avklädningsrummen. Kostnaderna hade beräknats till 12,000 kronor. Ytterligare utredning vore erforderlig.

1929 års seminariesakkunniga hade beräknat kostnaden för förändring

av seminariet i Umeå till samseminarium och uppskattat den till 11,200 kronor.

Då överstyrelsen tänkt sig, att seminariet i Karlstad fortfarande skulle vara avsett endast för manliga elever, funne överstyrelsen icke några ändringsarbeten därstädes erforderliga.

Av det nu sagda torde enligt överstyrelsens mening tydligt framgå, att en ny utredning vore nödvändig rörande de engångskostnader, som bleve förbundna med den föreslagna omorganisationen av folkskoleseminarierna. Då riksdagens beslut i omorganisationsfrågan sannolikt icke kunde väntas förrän mot slutet av vårterminen 1936, torde det icke bliva möjligt att före höstterminens början vidtaga de ifrågasatta arbetena, och de seminarier, som berördes härav, torde alltså under alla förhållanden få söka reda sig med provisoriska anordningar under läsåret 1936—1937. Till 1937 års riksdag borde emellertid detaljerade förslag i ärendet föreligga.

Till engångskostnader för en omorganisation av folkskoleseminarierna hörde givetvis även de utgifter i form av flyttningssersättningar, som skulle utgå till lärare, som förflyttades från de nedlagda seminarierna. De sakkunniga hade ansett sig icke böra upptaga dessa kostnader i sina beräkningar. En preliminär beräkning gäve vid handen, att för detta ändamål torde erfordras cirka 29,000 kronor enligt de sakkunnigas organisationsförslag och 17,000 kronor enligt överstyrelsens förslag.

De föreliggande preliminära uppgifterna rörande engångskostnaderna för iordningställande av lokaler vid den nya seminarieorganisationens genomförande giva vid handen, att det i varje fall icke kan bliva fråga om något mer avsevärt anslagsbehov för detta ändamål. Jag delar överstyrelsens uppfattning om önskvärdheten av en ytterligare utredning rörande dessa detaljfrågor. Såsom av överstyrelsens yttrande framgår, är det icke nödvändigt att nu i samband med ett avgörande i huvudfrågan fatta beslut rörande ifrågavarande ändringsarbeten. Med avseende å den erforderliga ytterligare utredningen vill jag framhålla, att denna utredning i likhet med den av de sakkunniga verkställda bör avse endast sådana arbeten, som omedelbart föranledas av den nya organisationen.

Jag återkommer i ett senare sammanhang till frågan om anvisande av medel till bestridande av de av överstyrelsen berörda flyttningssersättningar.

Här torde böra påpekas, att något förslag ej föreligger rörande huru med folkskoleseminariets i Kalmar fastighet bör förfaras. Denna fråga, som ej lär behöva avgöras under år 1936, torde böra göras till föremål för utredning.

Departementschefen.

B. Småskoleseminarierna.

I riksstaten äro nu för småskoleseminarierna uppförda bland annat följande anslag, nämligen till

Småskoleseminarier:	Avlöningar	kronor	253,500
»	: Omkostnader	»	73,700
»	: Materiel, böcker m. m.	»	16,400
»	: Stipendier	»	15,000

Nämnda anslag disponeras på sätt av det efterföljande framgår.

Avlöningar.

1932 års *seminariesakkunniga* hava beräknat de i avlöningsstaten för småskoleseminarierna nu uppförda posterna på följande sätt:

Med utgångspunkt från bland annat de av de sakkunniga för seminarie-lärarna föreslagna lönerna, hava delposterna till *lön och tjänstgöringspenningar, ålderstillägg* samt *fyllnadsarvoden åt vikarier*, vilka nu äro upptagna med 132,800 kronor, 23,560 kronor, respektive 7,400 kronor, beräknats till 241,800 kronor, 47,000 kronor, respektive 8,600 kronor.

Delposten till arvode till kvinnlig extra övningskollärare vid seminariet i Haparanda skulle utgå vid bifall till de sakkunnigas förslag i övrigt men delposten till *arvoden åt extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom*, som nu vore uppförd med förslagsvis 600 kronor, kunde bibehållas vid samma belopp.

Vid beräkningen av delposten till *arvoden till timlärare*, som med hänsyn till den nuvarande starka begränsningen av småskoleseminariernas verksamhet vore uppförd med ett belopp av endast 20,120 kronor, hade de sakkunniga haft att taga hänsyn till vad ovan föreslagits i fråga om antalet ordinarie lärare. De sakkunniga hade med utgångspunkt från den av dem föreslagna avlöningen för adjunkt vid småskoleseminarium räknat med ett arvode för timlärare i kunskapsämne av 140 kronor för manlig, respektive 130 kronor för kvinnlig timlärare per veckotimme i stället för det nuvarande arvodet av 110 kronor, respektive 100 kronor. Däremot hade de utgått från att de nuvarande arvoden till timlärare i övningsämnena skulle vara oförändrade. Därvid förutsattes, att för sådan undervisning i största möjliga utsträckning användes tillgängliga lärarkrafter vid andra läroanstalter å den ort, där vederbörande småskoleseminarium vore beläget.

Med ledning av nyss angivna grunder hade beräknats följande kostnader, i avrundade tal, för extra lärartimmar:

vid småskoleseminariet i	Luleå	kronor	17,600
»	» i Härnösand	»	7,000
»	» i Falun	»	7,000
»	» i Skara	»	12,400
»	» i Växjö	»	12,400
»	» i Landskrona	»	12,400

Summa kronor 68,800

Förevarande delpost borde sålunda vid fullständigt genomförd omorganisation av småskoleseminarierna och under förutsättning, att dessa vore

i full verksamhet, uppföras med ett belopp av 68,800 kronor, motsvarande en anslagsökning med 48,680 kronor.

Liksom nu vore fallet vid folkskoleseminarierna, torde i avlöningsstaten för småskoleseminarierna böra uppföras en särskild post till *arvoden för undervisning i hushållsgöromål*. Av de småskoleseminarier, som skulle ingå i den nya seminarieorganisationen, saknade seminarierna i Härnösand och Växjö egna lokaler för sådan undervisning. I likhet med vad de sakkunniga föreslagit beträffande vissa folkskoleseminarier, som befunne sig i samma läge, torde nämnda båda småskoleseminarier böra ordna ifrågavarande undervisning genom överenskommelse med folkskolestyrelsen i vederbörande stad eller på annat likartat sätt, såvida icke befunnes lämpligare, att seminariet utrustades med egna lokaler för ändamålet. De sakkunniga beräknade i det följande under anslaget till omkostnader medel för gäldande av i sådant fall ifrågakommande ersättning. För de återstående småskoleseminarierna borde emellertid under nyssnämnda delpost beräknas medel till arvoden för undervisning i ämnet genom småskoleseminariets egen försorg. Ifrågavarande arvoden uppskattade de sakkunniga för småskoleseminarierna i Skara och Landskrona till respektive 450 kronor, för småskoleseminariet i Falun till 225 kronor och för småskoleseminariet i Luleå till 700 kronor. Förevarande delpost syntes sålunda böra uppföras med 1,825 kronor.

Ur den nu i avlöningsstaten uppförda delposten å 1,200 kronor till *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel* utginge sådant arvode med 300 kronor till lärare i trädgårdsskötsel vid ettvart av dubbelseminarierna, avsett att utgöra ersättning för skötsel och tillsyn av seminarieträdgården. Då den av de sakkunniga föreslagna småskoleseminarieorganisationen komme att omfatta fyra sådana seminarier, borde delposten bibehållas vid det nuvarande beloppet av 1,200 kronor.

Såsom framgått av det föregående, hade under ett antal år anordnats en särskild preparandkurs vid småskoleseminariet i Haparanda. De sakkunniga hade uttalat, att ifrågavarande kurs, som vid bifall till de sakkunnigas förslag i övrigt borde förflyttas till småskoleseminariet i Luleå, torde böra bibehållas men att behovet av densamma borde årligen prövas. De sakkunniga ansåge sig böra åtminstone för närvarande räkna med erforderliga utgifter för densamma. Dessa utgifter belöpte å *dels* föreståndar- och lärararvoden, *dels* undervisningsmateriel, *dels* extra utgifter, *dels* ock stipendier till eleverna i densamma. Kostnaderna torde i överensstämmelse med principerna för den nya riksstatsuppställningen böra fördelas på vederbörande anslag till småskoleseminarierna men därvid, med hänsyn till kursens tillfälliga karaktär, särskiljas från de normala kostnaderna för ifrågavarande småskoleseminarium. Med ledning av de kostnadsberäkningar, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts beslut den 18 november 1932 om tilldelande av anslag till ifrågavarande preparandkurs, hade de sakkunniga beräknat de totala kostnaderna för kursen till 5,100 kronor, varav belöpte på arvode till föreståndaren 100 kronor, på arvoden till lärare 1,800 kronor, på utgifter för undervisningsmateriel 150 kronor, på extra utgifter 50 kronor samt på elevstipendier (20 stipendier å 150 kronor) 3,000 kronor. Under förevarande anslag till avlöningar torde böra uppföras en särskild delpost till *arvoden vid tillfällig preparandkurs vid seminariet i Luleå* för bestridande av sagda arvoden. Delposten borde alltså uppföras med ett belopp av (100 + 1,800 =) 1,900 kronor. De sakkunniga beräknade i det följande under

vederbörande anslag medel till bestridande av kostnaderna i övrigt för kursen i fråga.

Arvodena till seminarieläkare ansåge de sakkunniga böra beräknas på principiellt samma sätt som motsvarande arvoden vid folkskoleseminarierna, sålunda efter normen 225 kronor per seminarieklasse och 50 kronor per övningsskolklass. Med detta beräkningssätt borde delposten till *arvoden till seminarieläkare* uppföras med 6,550 kronor, motsvarande en anslagsökning av 3,150 kronor.

Bibliotekarierarvodena borde bestämmas på i stort sett samma sätt som motsvarande arvoden vid folkskoleseminarierna. Med utgångspunkt från antalet seminarieklasser och övningsskolklasser vid småskoleseminarierna hade de sakkunniga beräknat ifrågavarande arvoden till sammanlagt 2,200 kronor, varmed delposten till *arvoden till seminariebibliotekarier* sålunda borde uppföras, motsvarande en anslagsökning med 300 kronor.

Vad slutligen anginge delposten till *arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner*, föresloge de sakkunniga, att nu förevarande arvoden skulle bestämmas till belopp, som stode i ungefärlig proportion till motsvarande arvoden vid folkskoleseminarierna. Förevarande delpost beräknades i enlighet härmed till ett belopp av 1,600 kronor, vilket motsvarade en anslagsökning med 800 kronor i jämförelse med det anslag, som med nuvarande sällsynt låga elevantal utginge för ändamålet.

Ur den nuvarande delposten å 6,000 kronor till *hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier* utginge hyresersättning, varå dyrtidstillägg ej finge utgå, med 2,000 kronor till envar av rektorerna vid småskoleseminarierna i Linköping, Skara och Falun. Därest de sakkunnigas förslag till organisation av småskoleseminarierna bifölles, erfordrades sådan hyresersättning allenast åt rektor vid småskoleseminariet i Skara, respektive Falun, vadan ifrågavarande delpost torde kunna sänkas till 4,000 kronor.

Ur den nuvarande delposten å 2,200 kronor till *särskilda lönetillägg åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda* utginge enligt gällande avlöningsbestämmelser lönetillägg med 200 kronor till rektor och vissa lärare vid sagda seminarier. Behovet av ifrågavarande särskilda lönetillägg syntes icke påverkas av vad de sakkunniga föreslagit i fråga om höjning av löneförmånerna för vissa lärare vid småskoleseminarierna. Därest emellertid ifrågavarande seminarier förflyttades till Luleå, torde anledning saknas att bibehålla nämnda lönetillägg. Anslag för ändamålet behövde sålunda icke beräknas.

Den tillfälliga löneförbättringen åt rektor och adjunkt vid småskoleseminarium torde vid bifall till de sakkunnigas nyssberörda förslag om ändrade löneförmåner för ifrågavarande befattningshavare böra beräknas på enahanda sätt som för rektor, respektive adjunkt vid realskola. Däremot borde motsvarande löneförbättring för övningsskollärare vid småskoleseminarium beräknas på samma sätt som hittills skett. Med utgångspunkt härifrån hade de sakkunniga beräknat delposten till *tillfällig löneförbättring*, som nu utgjorde förslagsvis 41,740 kronor, till ett belopp av förslagsvis 49,000 kronor. Härvid hade de sakkunniga tillämpat nu gällande dyrtidsgruppering.

Den provisoriska avlöningsförbättringen för lärarna vid småskoleseminarierna torde likaledes böra beräknas, i vad anginge adjunkt, till motsvarande belopp som för adjunkt vid läroverk och, i vad anginge övningsskollärare, till samma belopp som nu utginge. På grundval härav och med

utgångspunkt i tillämpliga delar från gällande bestämmelser i övrigt rörande provisorisk avlöningsförbättring hade de sakkunniga beräknat delposten till *provisorisk avlöningsförbättring*, nu förslagsvis 1,620 kronor, till, inberäknat avrundning av slutsumman, förslagsvis 8,925 kronor.

Den av de sakkunniga föreslagna avlöningsstaten för småskoleseminarierna, att gälla efter småskoleseminarieorganisationens fullständiga genomförande, framgår av en nedan intagen sammanställning.

Förslagsanslaget till avlöningar vid småskoleseminarierna skulle, såsom av nyssberörda sammanställning framgår, kunna efter omorganisationens fullständiga genomförande fixeras vid ett belopp av 444,000 kronor. Om det nu utgående anslaget för jämförelsens skull minskades med nu till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat beräknat belopp, 6,860 kronor, erhöles en återstod av (253,500 — 6,860 =) 246,640 kronor. De sakkunnigas förslag skulle sålunda medföra en ökning av de medel, som under innevarande budgetår utginge för motsvarande ändamål, med (444,000 — 246,640 =) 197,360 kronor.

Vid bedömandet av det nu angivna resultatet borde, anförda de sakkunniga, hållas i minnet, att småskoleseminarieorganisationen hittills icke varit i tillfälle att arbeta i den omfattning, vartill den bestämdes av 1932 års riksdag. Särskilt under innevarande budgetår hade dess verksamhet i avsevärd grad begränsats, vilket möjliggjort en betydande temporär minskning av bland annat småskoleseminariernas utgifter för avlöningar. Övan angivna belopp av 246,640 kronor gäve alltså en missvisande bild av den nuvarande seminarieorganisationens utgifter för avlöningar. Den verkliga anslagsökningen vid ett bifall till de sakkunnigas förslag bleve sålunda mindre än nyss angivits. Den del av anslagsökningen, som belöpte på utvidgningen av övningsskolan, kompensrades såsom ovan nämnts av en motsvarande minskning av statsbidraget till det kommunala folkskoleväsendet.

Skolöverstyrelsen har ifrågasatt följande jämkningar i de sakkunnigas kostnadsberäkningar:

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar* beräknades med utgångspunkt från överstyrelsens organisationsförslag till 250,000 kronor.

Delposten till *arvoden till timlärare* borde justeras uppåt med hänsyn till överstyrelsens förslag om särskilda timlärararvoden för undervisning i hushållsgöromål. Dessa arvoden kunde beräknas till 550 kronor vid dubbelseminarier och (i medeltal) 300 kronor vid enkelseminarier, dock ej i Lycksele och Linköping, där ordinarie lärarkraft i ämnet funnes. Arvoden för extra lärartimmar i det hela skulle beräknas till:

vid seminariet i Strängnäs	kronor 12,950
» » i Linköping	» 7,000
» » i Landskrona	» 12,950
» » i Skara	» 12,950
» » i Härnösand	» 7,300
» » i Lycksele	» 9,000
» » i Haparanda	» 9,300

Summa kronor 71,450

Förevarande delpost borde sålunda vid fullständigt genomförd omorganisation av småskoleseminarierna och under förutsättning att dessa vore i full verksamhet, uppföras med ett belopp av 71,450 kronor. I stället utginge den av de sakkunniga föreslagna delposten till *arvoden för undervisning i hushållsgöromål* med ett belopp av 1,825 kronor.

Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel borde utgå vid seminarierna i Strängnäs, Skara och Landskrona med 500 kronor, vid seminariet i Härnösand med 300 kronor och vid seminariet i Linköping med 100 kronor, vadan denna delpost borde uppföras med 1,900 kronor.

I avlöningsstaten borde upptagas den nuvarande posten till *arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele*, 900 kronor.

Delposterna till *arvoden till seminarieläkare, seminariebibliotekarier samt biträden vid rektorsexpeditioner* skulle, med överstyrelsens förslag och enligt av de sakkunniga eljest föreslagna grunder, draga följande kostnader:

Läkararvoden

vid seminariet i	Strängnäs	kronor	1,200
» » i	Linköping	»	600
» » i	Landskrona	»	1,200
» » i	Skara	»	1,200
» » i	Härnösand	»	600
» » i	Lycksele	»	875
« » i	Haparanda	»	875

Summa kronor 6,550

Bibliotekariearvoden

vid seminariet i	Strängnäs	kronor	400
» » i	Linköping	»	200
» » i	Landskrona	»	400
» » i	Skara	»	400
» » i	Härnösand	»	200
» » i	Lycksele	»	300
» » i	Haparanda	»	300

Summa kronor 2,200

Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner

vid seminariet i	Strängnäs	kronor	300
» » i	Linköping	»	150
» » i	Landskrona	»	300
» » i	Skara	»	300
« » i	Härnösand	»	150
» » i	Lycksele	»	200
» » i	Haparanda	»	200

Summa kronor 1,600

Delposten till *hyresersättning till rektorer* borde med hänsyn till den föreslagna löneregleringen beräknas till 4,400 kronor, att utgå till rektorerna i Skara och Linköping.

Då överstyrelsen föreslagit, att seminarierna i Haparanda och Lycksele skulle vara kvar, borde posten till *särskilda lönetillägg åt lärare vid semi-*

narierna i Lycksele och Haparanda fortfarande upptagas med följande belopp, nämligen för seminariet i Lycksele med 1,000 kronor och för seminariet i Haparanda med 1,000 kronor, eller sammanlagt 2,000 kronor.

Den av överstyrelsen föreslagna avlöningsstaten, beträffande vilken hänvisas till sammanställningen här nedan, slutar å ett belopp av i runt tal 457,000 kronor.

Vad *statskontoret* i ämnet anfört, framgår av det ovanstående.

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar* beräknar jag på samma sätt som motsvarande delpost vid folkskoleseminarierna och förutsätter alltså, att den skall bereda täckning för löner enligt gällande grunder till de lärare, som enligt det ovanstående skola vara anställda vid småskoleseminarierna, alltså för

Departementschefen.

2 rektorer vid 3-årigt seminarium à 4,900	kronor	9,800
5 » » 2-årigt » à 4,400	»	22,000
22 ämneslärare à 3,400	»	74,800
29 övningsskollärare à 3,400	»	101,600
1 skolköksföreståndarinna	»	1,800
Summa kronor		210,000

Såsom av det föregående framgår, har delposten till *arvoden till timlärare* av de sakkunniga och skolöverstyrelsen beräknats med utgångspunkt från att timlärararvodena i kunskapsämnena skulle höjas till följd av den ändrade löneställningen för ämneslärarna, samt att motsvarande arvoden åt timlärare i övningsämnena skulle bibehållas vid sin nuvarande storlek. Då jag i det föregående förklarat mig ej kunna nu tillstyrka lönereglering för lärarpersonalen vid förevarande undervisningsanstalter, beräknar jag delposten i fråga med ledning av nu utgående arvodesbelopp. Mot överstyrelsens förslag i fråga om timlärararvoden för undervisning i hushållsgöromål har jag ingenting att invända. Vad jag nu anfört medför emellertid icke några väsentligare ändringar i föreliggande förslag, enär de timlärararvoden, som av de sakkunniga och skolöverstyrelsen beräknats, till den övervägande delen avse undervisning i övningsämnena, i avseende å vilka arvoden någon ändring — fränsett den nyssberörda — icke ifrågasatts. I anseende härtill och under antagande, att behovet av timlärartimmar vid det av mig föreslagna enkelseminariet i Växjö blir i det närmaste lika stort som vid det av överstyrelsen ifrågasatta seminariet i Linköping, vilket ej upptagits i mitt organisationsförslag, uppskattar jag förevarande delpost till 70,000 kronor.

Såsom överstyrelsen anfört, föreligger ej behov av den av de sakkunniga föreslagna posten till arvoden för undervisning i hushållsgöromål, därest erforderliga timlärararvoden inräknas i delposten till arvoden till timlärare.

Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel utgå nu allenast vid semina-

rier, som hava större trädgårdar, med 300 kronor per sådant seminarium. Överstyrelsen har utan särskild motivering ifrågasatt, att dessa arvoden skulle höjas till 500 kronor samt dessutom med reducerade belopp utgå jämväl vid vissa enkelseminarier. Någon anledning att frånga de nu i ämnet gällande bestämmelserna finner jag icke föreligga, då vissa seminarieträdgårdar sannolikt komma att minskas beräknar jag förevarande delpost till 900 kronor.

Den nuvarande delposten till *arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele*, torde, vid bifall till mitt förslag i övrigt, böra bibehållas med 900 kronor.

Då behovet av preparandkursen i Haparanda måste anses vara av extraordinär natur och, såsom de sakkunniga anført, lärar böra årligen prövas, anser jag mig ej böra beräkna medel för detta ändamål i den löpande avlöningsstaten.

Mitt organisationsförslag skiljer sig, som nämnts, från överstyrelsens endast därutinnan, att det av överstyrelsen föreslagna enkelseminariet i Linköping skulle ersättas av det av mig föreslagna enkelseminariet i Växjö. Jag biträder överstyrelsens beräkningar rörande de belopp, varmed delposterna till *arvoden till seminarieläkare*, till *seminariebibliotekarier* samt till *biträden vid rektorsexpeditioner* böra uppföras.

Hysesersättning till rektor utgår nu med 2,000 kronor till envar av rektorerna vid småskoleseminarierna i Skara, Linköping och Falun. Då sistnämnda båda seminarier enligt mitt förslag skulle indragas, beräknar jag förevarande post till endast 2,000 kronor.

Jag biträder överstyrelsens förslag om bibehållande i avlöningsstaten av den nuvarande delposten till *särskilda lönetillägg åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda*, vilken dock bör sänkas till 2,000 kronor.

Mina i det föregående framlagda förslag medföra någon minskning i de belopp, vartill posterna till *tillfällig löneförbättring* och *provisorisk avlöningsförbättring* beräknats. Jag uppskattar dessa poster till 45,000 kronor, respektive 8,000 kronor.

Mot de sakkunnigas och skolöverstyrelsens anslagsberäkningar i övrigt har jag icke något att erinra.

Enligt mitt förslag skulle avlöningsstaten för småskoleseminarierna, efter omorganisationens fullständiga genomförande, te sig som framgår av sammanställningen å sid. 161. I sammanställningen hava medtagits även de belopp, varmed vederbörande poster nu äro uppförda, ävensom de belopp, som av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen för ändamålen beräknats erforderliga.

För jämförelses skull bör vid bedömande av slutsummorna i berörda sammanställning det för budgetåret 1935/1936 utgående anslaget minskas med avlöningarna till tjänstemän å övergångsstat, 6,860 kronor, varvid befinnes, att kostnadsökningen skulle uppgå till (405,350 — 246,640) i runt tal 159,000 kronor.

	Budget- året 1935/ 1936 Kronor	De sak- kunniga Kronor	Skolöver- styrelsen Kronor	Departe- ments- chefen Kronor
1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	132,800	241,800	250,000	210,000
b. Alderstillsätt, <i>förslagsvis</i>	23,560	47,000	47,000	47,000
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i> . . .	7,400	8,600	8,600	8,600
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	4,800	—	—	—
b. Alderstillsätt, <i>förslagsvis</i>	1,260	—	—	—
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i> . . .	800	—	—	—
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvode till kvinnlig extra övningskollärare vid seminariet i Haparanda	2,400	—	—	—
b. Arvoden åt extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	600	600	600	600
c. Arvoden till timlärare	20,120	68,800	71,450	70,000
d. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel . . .	1,200	1,200	1,900	900
e. Arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	900	—	900	900
f. Arvoden för undervisning i hushållsgörömmål . . .	—	1,825	—	—
g. Arvoden vid tillfällig preparandkurs vid seminariet i Luleå (respektive Haparanda) . . .	—	1,900	1,900	—
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Arvoden till seminarieläkare	3,400	6,550	6,550	6,550
b. Arvoden till seminariebibliotekarier	1,900	2,200	2,200	2,200
c. Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner . . .	800	1,600	1,600	1,600
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke- ordinarie tjänstemän:				
a. Hyresersättning till rektorer vid vissa semi- narier	6,000	4,000	4,400	2,000
b. Särskilda lönetillsätt åt lärare vid seminari- erna i Lycksele och Haparanda	2,200	—	2,000	2,000
c. Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i>	41,740	49,000	49,000	45,000
d. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i> . .	1,620	8,925	8,925	8,000
Summa kronor	253,500	444,000	457,025	405,350

Omkostnader.

Det nu för detta ändamål uppförda anslaget disponeras på följande sätt:

Utgifter:

1. Expenser, <i>förslagsvis</i>	kronor 62,800
2. Övriga utgifter:	
a. Trädgårdarnas underhåll och skötsel, <i>förslagsvis</i>	kronor 8,250
b. Särskilda kurser och föreläsningar, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	» 800 » 9,050
3. Oförutsedda behov, <i>förslagsvis</i>	» 4,730
Summa kronor 76,580.	

Särskilda uppbördsmedel:

Hyror, ersättning för lyse m. m. vid småskoleseminariet i Lycksele	kronor 2,880
Nettoutgift kronor 73,700.	

1932 års *seminariesakkunniga* hava sammanställt följande specificerade tablå rörande omkostnaderna vid småskoleseminarierna efter den av de sakkunniga föreslagna organisationens fullständiga genomförande:

Småskole- seminarium	U t g i f t e r					Särskilda uppbördsmedel			Erfor- derligt anslag
	Expenser		Övriga utgifter		Summa utgifter	Hyror, ersätt- ning för lyse m. m.	In- kom- ster av träd- gårdarna	Summa inkom- ster	
	Bränsle, lyse och vatten	Övriga expen- ser	Träd- gårdarnas underhåll och sköt- sel	Särskilda kurser och före- läsningar					
Luleå	12,000	¹ 9,000	4,100	² 920	26,020	—	1,020	1,020	25,000
Härnösand .	4,500	4,300	2,000	³ 1,100	11,900	—	300	300	11,600
Falun	2,500	4,300	—	⁴ 400	7,200	—	—	—	7,200
Skara	3,600	6,000	1,800	⁵ 500	11,900	—	100	100	11,800
Växjö	6,000	6,900	4,800	⁵ 900	18,600	—	2,500	2,500	16,100
Landskrona .	4,500	6,000	2,300	⁶ 500	13,300	—	300	300	13,000
Summa	33,100	36,500	15,000	4,320	88,920	—	4,220	4,220	84,700

¹ Därav 50 kronor till extra utgifter för den tillfälliga preparandkursen vid småskoleseminariet i Luleå.

² Därav 400 kronor till anordnande av simundervisning samt 420 kronor (3 lärartimmar à 140 kronor) till anordnande av frivillig kurs i finska språket enligt i det föregående utvecklade förslag.

³ Därav 300 kronor till anordnande av simundervisning och 700 kronor till frivillig undervisning i hushållsgöromål.

⁴ Därav 300 kronor till anordnande av simundervisning.

⁵ Därav 400 kronor till anordnande av simundervisning och 400 kronor till undervisning i hushållsgöromål.

⁶ Därav 400 kronor till anordnande av simundervisning.

Som kommentarer härtill har anförts bland annat följande:

Utgifterna för underhåll och skötsel av trädgårdarna vid seminarierna i Luleå och Växjö bleve rätt avsevärt högre vid dessa seminarier än vid de övriga. Då de nuvarande trädgårdarna vid nämnda två seminarier torde bli för stora för de blivande småskoleseminariernas behov, ifrågasatte de sakkunniga, att de minskades till lämpliga proportioner. Skedde så, torde de totala omkostnaderna för sagda seminarier och i synnerhet för Luleåseminariet kunna rätt avsevärt nedbringas. Även i så fall torde emellertid omkostnaderna för dessa seminarier komma att ställa sig något högre än vid de övriga seminarierna, varvid emellertid borde beaktas, att sagda två seminarier komme att disponera förhållandevis bättre och rymligare lokaler än de återstående.

Förevarande förslagsanslag till omkostnader torde efter den av de sakkunniga föreslagna småskoleseminarieorganisationens fullständiga genomförande bära uppföras med ett belopp av i avrundat tal 85,000 kronor. Om det för ändamålet under budgetåret 1935/1936 utgående förslagsanslaget å 73,700 kronor minskades med det ovannämnda till oförutsedda behov beräknade beloppet av 4,730 kronor, erhöles en återstod av 68,970 kronor. De sakkunnigas förslag skulle sålunda komma att medföra en anslagsökning i förhållande till under innevarande budgetår för motsvarande ändamål utgående belopp med $(85,000 - 68,970 =) 16,030$ kronor. Denna anslagsökning vore emellertid skenbar, enär det för innevarande budgetår uppförda anslaget till omkostnader beräknats med hänsyn till det nuvarande exceptionellt låga elevantalet i småskoleseminarierna.

Till *förhyrande av lokaler* bestredes under budgetåret 1935/1936 av statens allmänna fastighetsfond följande utgifter, nämligen vid småskoleseminariet i Strängnäs 200 kronor, vid småskoleseminariet i Linköping 600 kronor, vid småskoleseminariet i Härnösand 600 kronor samt vid småskoleseminariet i Haparanda 1,150 kronor, sålunda tillhoppa 2,550 kronor.

Vid bifall till de sakkunnigas förslag kvarstode endast hyreskostnaderna vid Härnösandsseminariet, 600 kronor. Däremot torde vid småskoleseminariet i Skara bära förhyras 3 rum för en kostnad av uppskattningsvis 1,000 kronor samt vid småskoleseminariet i Landskrona 2 rum för en kostnad av uppskattningsvis 700 kronor, sålunda tillhoppa $(600 + 1,000 + 700 =) 2,300$ kronor. Fastighetsfondens utgifter för lokalyror skulle sålunda vid bifall till de sakkunnigas förslag minskas med 250 kronor.

Skolöverstyrelsen har, med tillämpning i huvudsak av de sakkunnigas grunder för beräkning av omkostnaderna, uppskattat medelsbehovet härför på sätt av det efterföljande framgår:

Seminarier	U t g i f t e r					Särskilda uppbördsmedel			Erfor derligt anslag
	Expenser		Övriga utgifter		Summa utgifter	Hyror, ersätt- ning för lyse m. m.	In- kom- ster av träd- gård- arna	Summa inkom- ster	
	Bränsle, lyse och vatten	Övriga expen- ser	Träd- gårdarnas underhåll och sköt- sel	Särskilda kurser och före- läsningar					
Strängnäs . .	3,500	5,000	3,200	100	11,800	—	2,000	2,000	9,800
Linköping . .	3,000	4,500	500	² 400	8,400	—	—	—	8,400
Landskrona .	4,500	6,000	2,300	³ 500	13,300	—	300	300	13,000
Skara	3,600	6,000	2,300	³ 500	12,400	—	100	100	12,300
Härnösand .	4,500	4,300	2,000	² 400	11,200	—	300	300	10,900
Lycksele . . .	4,500	4,300	500	200	9,500	2,000	—	2,000	7,500
Haparanda .	4,500	¹ 4,300	500	⁴ 500	9,800	—	—	—	9,800
Summa	28,100	34,400	11,300	2,600	76,400	2,000	2,700	4,700	71,700

¹ Därav 50 kronor till extra utgifter för en preparandkurs.

² » 300 » » anordnande av simundervisning.

³ » 400 » » » » » » »

⁴ » 300 » » » » » » »

Enär överstyrelsen bland avlöningar upptagit arvoden för lärare i hushållsgöromål, skulle de av de sakkunniga föreslagna kostnaderna för särskilda kurser i hushållsgöromål vid de olika seminarierna utgå.

Överstyrelsen hade icke — åtminstone för närvarande — funnit sig böra tillstyrka de sakkunnigas förslag om en frivillig kurs i finska språket för vissa seminarieelever. Det härför beräknade beloppet av 420 kronor hade därför uteslutits.

Att omkostnaderna kunnat hållas vid ett belopp, som med 13,000 kronor understege de sakkunnigas förslag på denna punkt, berodde huvudsakligen på, att de ur omkostnadssynpunkt dyraste seminarierna i Växjö och Luleå icke inginge i överstyrelsens organisationsplan.

Till förhyrande av lokaler skulle enligt de sakkunnigas förslag behövas 600 kronor i Härnösand, 1,000 kronor i Skara och 700 kronor i Landskrona. Härtill borde beräknas 400 kronor i Linköping (gymnastiksal), sålunda tillhoppa (600 + 1,000 + 700 + 400 =) 2,700 kronor. Det förutsattes, att seminariet i Haparanda erhöles nybyggnad, och att i Lycksele och Strängnäs kunde anskaffas erforderligt rumsutrymme inom seminarieanläggningen. Sedan den nuvarande gymnastiksalen i Strängnäs förändrats till 2 ordinära lärosalar, uppläte staden utan ersättning åt seminariet gymnastiksal i den i närheten liggande läroverksbyggnaden.

Beträffande vad statskontoret anförde, hänvisas till det ovanstående.

Departementschefen.

Såsom av det förut sagda framgår, skiljer sig överstyrelsens förslag till organisation av småskoleseminarierna från mitt endast därutinnan, att överstyrelsen föreslagit, att det nuvarande enkelseminariet i Linkö-

ping skulle kvarligga i denna stad, medan jag ifrågasatt, att det skulle förflyttas till Växjö.

De av sistnämnda förslag föranledda merkostnaderna under förevarande anslag torde, med ledning av de sakkunnigas uppgifter, kunna uppskattas till 7,000 kronor. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att denna kostnadsökning torde, såsom de sakkunniga betonat, kunna ej oväsentligt nedbringas genom att den nuvarande, för ett småskoleseminariums behov alltför stora seminarieträdgården i Växjö förminskas. Denna fråga torde böra sedermera upptagas till ytterligare utredning och övervägande.

De av överstyrelsen beräknade kostnaderna torde vidare böra ökas med ett belopp av i runt tal 400 kronor för bestridande av utgifterna för den av mig i det föregående förordade frivilliga kursen i finska språket vid Haparandaseminariet.

Emot överstyrelsens överslagsberäkningar i övrigt har jag icke något att erinra. Följaktligen uppskattar jag förevarande omkostnadsanslag till i runt tal 79,000 kronor.

Då småskoleseminariet i Linköping enligt mitt förslag skulle nedläggas, uppskattar jag utgifterna för erforderliga lokalhyror i likhet med de sakkunniga till 2,300 kronor.

Materiel, böcker m. m.

1932 års seminariesakkunniga hava, på sätt framgår av en i betänkandet å sid. 234 intagen tablå, beräknat förevarande anslag till 19,900 kronor.

Skolöverstyrelsen har reviderat de sakkunnigas beräkningar efter sitt förslag till organisation och beräknat medelsbehovet enligt följande tablå:

S e m i n a r i e r	Böcker, undervisningsmateriel och inventarier	Materiel för undervisning i slöjd och hushålls- göromål	Materiel för lek och idrott	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Strängnäs	2,500	1,200	200	3,900
Linköping	1,300	600	100	2,000
Landskrona	2,500	1,200	200	3,900
Skara	2,500	1,200	200	3,900
Härnösand	1,300	600	100	2,000
Lycksele	1,800	900	150	2,850
Haparanda	2,000 ¹	900	150	3,050
Summa	13,900	6,600	1,100	21,600

¹ Därav 200 kronor till den tillfälliga preparandkursen.

Statskontorets utlåtande framgår av det föregående.

Departement-
mentschefen.

Den av mig enligt det ovanstående föreslagna jämkningen i skolöverstyrelsens förslag till seminarieorganisation torde icke nämnvärt inverka på beräkningen av förevarande anslag. Jag ansluter mig i allt väsentligt till överstyrelsens kalkyler och beräknar alltså anslaget till 21,600 kronor.

Stipendier.

Beträffande gällande stipendiegrunder hänvisas till betänkandet sid. 235.

1932 års *seminariesakkunniga* och *skolöverstyrelsen* hava, med utgångspunkt från nämnda grunder och från det beräknade elevantalet i den nya seminarieorganisationen, uppskattat behovet av anslag till stipendier till 60,000 kronor, varav högst 20 stipendier à 150 kronor skulle utgå till elever vid den förut omtalade preparandkursen.

Departement-
mentschefen.

Jag biträder detta förslag med den ändringen, att jag ej i detta sammanhang beräknar medel för preparandkursen i Haparanda. Anslaget kan följaktligen uppskattas till 57,000 kronor.

Sammanfattning.

Enligt de ovan framställda förslagen skulle vederbörande anslag beräknas på sätt framgår av nedanstående sammanställning, i vilken även angivits nu utgående anslag och de anslagsbelopp, som föreslagits av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen:

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936 Kronor	De sakkun- niga Kronor	Skol- överstyrelsen Kronor	Departement- mentschefen Kronor
Småskoleseminarier:				
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	253,500	444,000	457,000	405,350
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	73,700	85,000	71,700	79,000
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	16,400	19,900	21,600	21,600
Stipendier, <i>reservationsanslag</i> . . .	15,000	60,000	60,000	57,000
Summa	358,600	608,900	610,300	562,950

En jämförelse mellan anslagssumman för innevarande budgetår och den av mig beräknade är emellertid ej rättvisande. Antalet elever vid småskoleseminarierna utgör nu, enligt vad av de sakkunniga i betänkandet påpekats, endast 12 procent av det antal elever, för vilket de nuvarande småskoleseminarierna äro avsedda. Anslagen för innevarande budgetår äro reducerade med hänsyn härtill, men de av mig beräknade siffrorna utgå från att den föreslagna seminarieorganisationen helt ut-

nyttjas. Vidare må framhållas, att den utvidgning av övningsskolan, som ovan föreslagits, icke torde för staten innebära någon egentlig merutgift på grund av att belastningen å förslagsanslaget till bidrag till avlöning av folkskollärare i motsvarande grad minskas.

Engångskostnader.

1932 års *seminariesakkunniga* hava anfört, att samtliga de småskoleseminarier, som skulle ingå i den föreslagna seminarieorganisationen, förlagts till lokaler, vilka i nuvarande skick vore användbara för ändamålet. De sakkunnigas förslag medförde därför icke några engångskostnader.

Skolöverstyrelsen har yttrat följande:

Överstyrelsen hade i annat sammanhang erinrat om byggnadsfrågan i Haparanda, därest småskoleseminariet därstädes komme att bibehållas å denna ort. Likaledes hade överstyrelsen erinrat om möjligheten att vid seminarierna i Lycksele och i Strängnäs kunna inom seminarieanläggningarna bereda erforderliga rum för övningsskolan. Det dröjde under alla förhållanden ytterligare några år, innan behovet av dessa lokalutvidgningar gjorde sig fullt gällande. Under tiden borde frågan närmare utredas. Givetvis borde även det spörsmålet närmare utredas, huruvida icke vissa lokalutvidgningar skulle kunna äga rum även vid andra seminarier, där nu förhyrande av lokaler ifrågasatts.

Därest något seminarium komme att nedläggas, föranledde detta tvångsflyttning av ordinarie lärare. Ett anslag för bestridande av flyttningskostnader bleve därför erforderligt. Överstyrelsen återkomme här till i sina anslagsäskanden till seminarierna för budgetåret 1936/1937.

Överstyrelsen ville i detta sammanhang erinra därom, att vederbörande landsting år 1933 till staten överlämnat de nuvarande seminariefastigheterna (hus och tomt) i Falun och Linköping. Skulle något av dessa seminarier komma att indragas, funne överstyrelsen det rätt och billigt, att fastigheten — i likhet med vad som skedde, när småskoleseminariet i Hagaström indrogs, återlämnades till sin förra ägare.

Av det ovanstående framgår, att genomförandet av den nya småskoleseminarieorganisationen ej torde medföra några mer betydande engångsutgifter för statsverket. I likhet med skolöverstyrelsen förutsätter jag, att frågan om eventuellt erforderliga lokalutvidgningar vid småskoleseminarierna i Lycksele och Strängnäs göres till föremål för närmare utredning. Jag har heller intet att erinra mot att denna utredning må omfatta även möjligheterna att vid vissa andra småskoleseminarier på annat sätt än genom förhyrning anskaffa lämpliga lokaler.

Jag biträder överstyrelsens förslag om återställande till vederbörande landsting av de nuvarande seminariefastigheterna i Falun och Linköping.

Till frågan om beredande av anslagsmedel till flyttningssersättningar återkommer jag här nedan.

Departementschefen.

6. Organisationens genomförande.

1932 års seminariesakkunniga.

De sakkunniga framhålla vikten av att den nuvarande seminarieorganisationen, som i hög grad bure provisoriets prägel, snarast möjligt måtte ersättas av den definitiva organisationen. De föreslå därför, att omorganisationen successivt genomföres från och med läsåret 1936—1937. Den särskilda kursen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor syntes dock icke böra igångsättas förrän sommaren 1937. För att möjliggöra den nya organisationens omedelbara igångsättande föreslå de sakkunniga vissa provisoriska anordningar för inträdesprov m. m. år 1936.

Skolöverstyrelsen.

Beträffande *folkskoleseminarierna* har överstyrelsen anfört följande:

Då det vore sannolikt, att riksdagens beslut rörande seminariernas omorganisation komme att fattas först mot riksdagsperiodens slut, funne överstyrelsen det mycket osannolikt, att samtliga bestämmelser angående undervisningsplaner, inträdesfordringar m. m. kunde fastställas i så god tid, att seminarierektorerna hunne i överensstämmelse därmed organisera inträdesprovningarna och arbetet under det kommande läsåret. Överstyrelsen ville därför föreslå, att genomförandet av den nya organisationen finge — vad beträffade den 4-åriga linjen — anstå till år 1937, och att alltså inträdesprovningarna år 1936 skulle ske på samma sätt och enligt samma fordringar som hittills. Dock torde det måhända bliva nödvändigt att ändra tidpunkten för provningarna och förlägga dem till höstterminens början, enär riksdagens beslut i seminariefrågorna sannolikt icke kunde föreligga före den stadgade ansökningstiden — 10 maj — till vårens provningar. Skulle inträdesproven sålunda förläggas till hösten, borde bestämmelse av Kungl. Maj:t utfärdas rörande avkortning av läsåret 1935—1936.

Vad anginge igångsättande av den särskilda kursen i Falun för småskollärarinnor, delade överstyrelsen de sakkunnigas förslag.

Beträffande åter de 2-åriga studentlinjerna syntes det överstyrelsen vara av vikt att, trots de svårigheter, som komme att möta, söka igångsätta dem fortast möjligt. Någon intagning till 1-årig kurs skulle alltså ej längre förekomma utan inträdesprov till 2-årig kurs skulle vid vissa seminarier ske hösten 1936.

Vad angår småskoleseminarierna har överstyrelsen anfört, att vad överstyrelsen yttrat beträffande folkskoleseminarieorganisationens genomförande i det väsentliga gällde även beträffande småskoleseminarierna.

Sålunda torde ej de blivande bestämmelserna om höjda inträdesfordringar och ny ordning för inträdesprovets verkställande böra träda i tillämpning förrän med läsåret 1937—1938. Likaså syntes det vara uteslutet, att bestämmelserna om elevintagningen vid småskoleseminarierna

hösten 1936 skulle kunna utfärdas i sådan tid, att inträdesprövningarna kunde hållas i författningsenlig ordning på våren samma år. Det borde alltså förutsättas, att Kungl. Maj:t utfärdade föreskrift därom, att inträdesprövningarna skulle förläggas omedelbart före höstterminens början.

Departementschefen.

Jag delar de sakkunnigas uppfattning om vikten av att den nya organisationen genomföres med minsta möjliga omgång. Att låta de nya bestämmelserna träda i kraft i regel redan från och med nästa läsår torde dock vara tekniskt ogörligt och till olägenhet för de inträdes-sökande. Jag anser mig därför böra biträda skolöverstyrelsens förslag. I ämnet erforderliga bestämmelser torde i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t.

7. Seminarieorganisationen under budgetåret 1936/1937.

A. Folkskoleseminarierna.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har i särskilt utlåtande den 15 november 1935 gjort framställning angående organisationen av folkskoleseminarierna under budgetåret 1936/1937.

Beträffande *seminarieorganisationens storlek* under nämnda budgetår har överstyrelsen anfört följande:

Tillgången på lärare under läsåret 1934—1935 syntes ungefärligen hava motsvarat behovet under det gångna läsåret. Detta förhållande vore i viss mån överraskande, enär de beräkningar, som år 1934 företagits, givit vid handen, att ett visst läraröverskott vore att förvänta under läsåret 1934—1935. Att detta överskott emellertid absorberats, berodde i första rummet på att rationaliseringen av folkskoleväsendet och i samband därmed indragningen av lärartjänster icke skett i det tempo, som folkskolinspektörerna i sina rapporter under föregående år förespått. Överstyrelsen hade dock på grund av vissa, närmare angivna omständigheter anledning förmoda, att tillgången på lärare under läsåret 1934—1935 snarare varit något för stor än något för liten, och det hade synts överstyrelsen riktigast att räkna med ett mindre överskott — uppskattat till 50 — av folkskollärare under läsåret 1934—1935.

Någon egentlig arbetslöshet syntes ej heller under läsåret 1935—1936 vara att vänta, såvida vikariebehovet bleve av normal storlek. Den siffra — 119 — som i nedan framlagda tabell över lärartillgång och lärarbehov betecknade ett överskott av lärare under läsåret 1935—1936 torde därför få anses tilltagen i överkant. Skulle vikariatsbehovet under året stiga till samma höjd som för några år sedan, skulle det beräknade överskottet absorberas eller måhända bytas i underskott.

Efter dessa allmänna synpunkter rörande den nuvarande lärartillgången beräknar överstyrelsen det antal elever, som behövde intagas vid folkskoleseminarierna år 1936.

Som överstyrelsen förut nämnt, borde någon intagning av småskollärarinnor vid folkskoleseminariet i Falun ej ske förrän år 1937. Då dessa enligt såväl de sakkunnigas som överstyrelsens förslag skulle först efter en sommarkurs och ett års därpå följande enskilda studier påbörja sin 2-åriga utbildning till folkskollärarinnor, kunde någon utexaminering av denna lärarkategori ej ske förrän år 1940. — Såväl vid 4-årig som vid 2-årig linje kunde emellertid intagning ske redan år 1936. Dessa elever komme att utexamineras år 1940, respektive år 1938.

Enligt överstyrelsens beräkningar skulle under femårsperioden 1935—1940 behovet av nya lärare utgöra sammanlagt $(400 + 340 + 360 + 360 + 350 =)$ 1,810. Överstyrelsen hade därvid stött sig på de uppgifter, som förre byråchefen E. Göransson lämnat 1932 års seminariesakkunniga, samt däri vidtagit de korrigeringar, som föranletts av folkskolinspektörernas senaste rapporter till överstyrelsen rörande lärartillgång och lärarbehov. Det ovannämnda lärarbehovet skulle fyllas av de lärare, som utexaminerats 1935, samt av dem, som komme att utexamineras under tiden 1936—1939. År 1935 utexaminerades 479 lärare. De nuvarande eleverna vid folkskoleseminarierna, vilka antoges komma att utexamineras under åren 1936—1939, vore 999. Antalet utexaminerade under ifrågavarande femårsperiod bleve alltså $(479 + 999 =)$ 1,478. I likhet med föregående år torde ett mindre antal av dessa (beräknat till 45) komma att övergå till annan verksamhet. De övriga skulle jämte det överskott på cirka 50 lärare, som enligt vad förut nämnts, kunde beräknas ha funnits från föregående läsår — sammanlagt $(1,478 - 45 + 50 =)$ 1,483 — möta ovannämnda behov av 1,810 lärare. Härav framginge, att den nu vid seminarierna befintliga elevstocken icke är tillräcklig. Då de elever, som komme att intagas i 4-årig linje år 1936, icke kunde utexamineras förrän 1940, måste tydligen den ovan beräknade bristen, uppgående till $(1,810 - 1,483 =)$ 327 lärare, fyllas av elever, som intoges i studentavdelningar åren 1936 och 1937 och som komme att utexamineras år 1938, respektive år 1939.

Som överstyrelsen vid upprepade tillfällen framhållit, vore det mycket vanskligt att i förväg beräkna lärarbehovet. De siffror, som här ovan lämnats rörande behovet av nya lärare under de närmast kommande åren, vore därför givetvis ganska osäkra, beroende bland annat dels på svårigheten att förutse förändringar i skolorganisationen, dels på de oberäkneliga växlingarna i vikariebehovet. Så mycket torde emellertid vara sannolikt, att ett icke alltför litet antal studentavdelningar måste intagas vid seminarierna åren 1936 och 1937.

I såväl de sakkunnigas som överstyrelsens plan för folkskoleseminariernas organisation inginge sju studentavdelningar. Enligt överstyrelsens förslag skulle dessa vara förlagda till Göteborg, Karlstad, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Vid samtliga dessa seminarier torde utan svårigheter studentavdelningar kunna intagas år 1937 för att utexamineras år 1939. Däremot mötte vissa svårigheter att intaga studentavdelningar till fullt antal redan år 1936. Vid seminarierna i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala funnes nämligen under läsåret 1936—1937 parallellavdelningar av tredje klassen och skulle, om en student-

avdelning intoges år 1936, trenne avdelningar samtidigt utexamineras år 1938, vilket skulle förorsaka svårigheter bland annat på grund av det mycket stora antal övningslektioner, som dessa avdelningar måste förfoga över under sista läsåret och som övningsskolan måhända icke skulle kunna erbjuda. Vid seminarierna i Karlstad, Linköping och Stockholm skulle däremot studenter kunna intagas redan år 1936. Även i Växjö skulle en studentavdelning kunna beredas plats. Visserligen skulle seminariet i denna sistnämnda stad såväl enligt de sakkunnigas som enligt överstyrelsens förslag indragas, men då avvecklingen icke skulle kunna vara fullt genomförd förrän år 1938, torde icke svårigheter möta, att dit förlägga en studentavdelning, som begynte sin verksamhet 1936 och utexaminerades 1938.

Överstyrelsen ville alltså föreslå, att under läsåret 1936—1937 fyra studentkurser skulle vara i verksamhet, en i vardera av städerna Karlstad, Linköping, Stockholm och Växjö.

Överstyrelsen övergår därefter till frågan om intagning av elever i 4-årig seminarielinje.

De elever, som intoges i sådan linje år 1936, kunde väntas bli utexaminerade år 1940. Under detta år föreläge enligt de uppgifter, som stode till buds, ett behov av omkring 380 nya lärare, varjämte måhända en viss brist från närmast föregående år måste fyllas, såsom framginge av nedanstående tabell. Om studentavdelningar till fullt antal även detta år tänktes bli utexaminerade (7 avdelningar, 168 elever), skulle därjämte behövas 4-åriga avdelningar till full utsträckning (9 avdelningar, 216 elever). Även om dessutom den särskilda kursen i Falun för första gången skulle utexaminera elever ifrågavarande år, syntes icke något överskott uppstå, därest uppgifterna rörande lärarbehovet vore något så när riktiga. Nedanstående tabell åskådliggjorde närmare detta förhållande.

Lärartillgång och lärarbehov 1935/1936—1940/1941.

	1935— 1936	1936— 1937	1937— 1938	1938— 1939	1939— 1940	1940— 1941
Överskott, respektive brist under föregående läsår . .	+ 50	+ 119	+ 144	+ 119	+ 111	— 63
Antal utexaminerade närmast föregående vårtermin . . .	479	375	345	266 + 96 ¹	13 + 168 ²	216 ³ + 168 ³ + 24 ⁴
Antal lärare, som beräknas omedelbart övergå till an- nan verksamhet	10	10	10	10	5	10
För folkskolan disponibla lä- rare vid läsårets början .	519	484	479	471	287	335
Beräknat lärarbehov	400	340	360	360	350	380
Beräknat överskott, respek- tive brist	+ 119	+ 144	+ 119	+ 111	— 63	— 45

^{1, 2, 3} Intagna i studentavdelning 1936, respektive 1937 och 1938.

⁴ Intagna i kurs för småskollärarinnor 1937.

⁵ Intagna i 4-årig linjes första klass 1936.

Med hänsyn till vad sålunda anförts föreslår överstyrelsen, att en avdelning av första klassen måtte intagas år 1936 vid alla de av överstyrelsen föreslagna nio seminarierna.

Under innevarande läsår fördelade sig klassavdelningarna vid folkskoleseminarierna på följande sätt:

Falun, Karlstad och Linköping . . .	II, 2	III, 2	IV = 5	avdelningar,
Göteborg	I, 2	II, III,	IV = 5	» ,
Luleå och Uppsala	2	II, III,	IV = 4	» ,
Lund och Umeå	2	II, 2 III,	IV = 5	» ,
Stockholm		II, III,	IV + studentklass,	
			= 4	avdelningar,
Kalmar och Växjö	II,	III,	IV = 3	» .

Enligt vad överstyrelsen ovan föreslagit, skulle seminarierna under läsåret 1936—1937 komma att omfatta följande antal klassavdelningar:

Falun	I,	III,	2	IV = 4	avdelningar,	
Göteborg	I, II, 2	III,		IV = 5	» ,	
Kalmar		III,		IV = 2	» ,	
Karlstad och Linköping	I,	III ⁴ , III ² , 2		IV = 5	» ,	
Luleå och Uppsala	I,	2	III,	IV = 4	» ,	
Lund och Umeå	I,	2	III,	2	IV = 5	» ,
Stockholm	I,	III ⁴ , III ² ,		IV = 4	» ,	
Växjö		III ⁴ , III ² ,		IV = 3	» .	

Av de 9 nya klassavdelningar av 4-årig linje, som enligt överstyrelsens förslag skulle intagas år 1936, torde 5 böra vara manliga och 4 kvinnliga. Överstyrelsen ville därför föreslå, att en manlig avdelning förlades till vardera av seminarierna i Karlstad, Linköping, Luleå och Uppsala och en kvinnlig avdelning till vardera av seminarierna i Falun, Stockholm och Umeå samt att en blandad manlig och kvinnlig avdelning förlades till vardera av seminarierna i Göteborg och Lund. Även ur geografisk fördelningssynpunkt syntes denna förlägningsplan uppfylla rimliga fordringar.

Av de studentavdelningar, som överstyrelsen föreslagit till intagning vid seminarierna i Karlstad, Linköping, Stockholm och Växjö, borde avdelningarna i Karlstad och Linköping vara manliga och avdelningen i Stockholm kvinnlig. Då Växjöseminariet hittills endast hyst manliga elever, borde det ligga närmast till hands, att även den studentavdelning, som enligt överstyrelsens förslag skulle förläggas dit, vore manlig. Emellertid skulle i sådant fall ett otillräckligt antal kvinnliga elever få tillträde till seminarierna och överstyrelsen föresloge därför, att ifrågasvarande avdelning skulle bli kvinnlig. Överstyrelsen hade förvissat sig om att inga svårigheter mötte från seminariets sida att mottaga en kvinnlig tillfällig avdelning. I detta sammanhang hade överstyrelsen diskuterat möjligheten att förlägga ifrågasvarande avdelning till det kvinnliga seminariet i Kalmar i stället för till Växjö, men då den större övningsskolan i Växjö erbjöde betydligt bättre möjligheter att ordna elevernas praktiska utbildning, hade överstyrelsen funnit det ändamålsenligare att förlägga studentavdelningen till seminariet i Växjö.

Den minskning av antalet klassavdelningar vid seminarierna under

innevarande läsår, vilken beslutats av 1935 års riksdag, hade givetvis förorsakat vissa svårigheter, då det gällt att organisera arbetet vid de olika seminarierna. Bland annat hade det icke varit möjligt att i full utsträckning sysselsätta den nuvarande ordinarie lärarpersonalen. Med anledning härav hade Kungl. Maj:t den 26 april 1935 föreskrivit, att ordinarie lärare vid folkskoleseminarium finge, där så påkallades av den utav riksdagen beslutade inskränkningen i seminariets verksamhet och möjlighet ej föreläge att sysselsätta läraren för andra undervisningsändamål, på därom av vederbörande rektor gjord framställning kunna av överstyrelsen tilldelas tjänstgöring med mindre antal veckotimmar än vad i sådant hänseende nu vore föreskrivet.

På grund av ovannämnda inskränkning i seminariernas verksamhet funnes för närvarande vid de flesta seminarier icke någon avdelning av första klassen. Följaktligen komme under läsåret 1936—1937 avdelningar av andra klassen att i motsvarande utsträckning fattas. Samma svårigheter, som under innevarande år mött vid seminariearbetets organiserande, skulle givetvis möta även under kommande läsår, och överstyrelsen ville därför föreslå, att nyssnämnda bestämmelser finge gälla även under läsåret 1936—1937.

Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen i sitt utlåtande med anledning av 1932 års seminariesakkunnigas betänkande framlagt vissa förslag beträffande löneförmånerna för de övningslärare, vilka kommit eller komme att lida minskning i sin avlöning på grund av seminarieorganisationens nedskärning, ävensom beträffande löneförmånerna för teckningsläraren vid folkskoleseminariet i Luleå J. A. Lydh.

Beträffande förstnämnda fråga om *löneförmånerna för vissa övningslärare* inhämtas av handlingarna följande:

I en underdånig framställning hade styrelsen för svenska seminarieläraryöreningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att därest övningslärare i teckning, musik, gymnastik, manlig och kvinnlig slöjd samt hushållsgöromål vid folkskoleseminarium under tid från det att indragning av undervisningsavdelningar vid seminariet började företagas, intill dess att vederbörande avginge från ifrågavarande befattning, kommit eller komme att erhålla mindre omfattande tjänstgöring än som motsvarade medeltalet av det timtal, som varit för hans tjänst gällande, innan nämnda indragning tog sin början, han måtte *dels* under varje läsår, sedan det på befattningen kommande antalet lärotimmar fastställts, åga åtnjuta ett personligt lönetillägg, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den avlöning, som han skulle hava uppburit, om för tjänsten varit bestämd en tjänstgöring av den omfattning, som närmast skulle motsvara sagda medeltal, och den, som han uppbure för sin faktiska tjänstgöring under året, tillfällig löneförbättring däri inräknad, *dels* ock i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgifter betraktas som om förstnämnda tjänstgöring varit med tjänsten förenad. Dyr-tidstillägg skulle i vanlig ordning utgå å avlöningstillägget.

I framställningen har styrelsen för föreningen erinrat om att riksdagen tidigare på Kungl. Maj:ts förslag beviljat personliga lönetillägg åt övningslärare vid de allmänna läroverken i fall, där dessa lärare genom indragning av undervisningsavdelningar i samband med organisatoriska

förändringar erhållit minskad avlöning (kungörelsen den 19 september 1929, nr 289). Styrelsen erinrade även om att likaledes ersättning lämnats åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter (kungörelserna den 9 oktober 1931, nr 344, den 28 juli 1932, nr 384, och den 24 juli 1934, nr 448).

Skolöverstyrelsen delade till fullo styrelsens uttalade uppfattning, att det syntes skäligt, att staten beredde lärare i övningsämne, vilken genom indragning av undervisningsavdelningar erhållit minskad undervisnings-skyldighet och därmed även minskade avlöningsförmåner samt minskat pensionsunderlag, ersättning för förluster, som drabbade dem, isynnerhet som vissa andra kategorier av övningslärare redan tillerkänts liknande förmåner.

Att lärare av detta slag kunde komma i nämnda situation, berodde därpå, att övningslärarnas tjänstgöring icke i likhet med de ordinarie ämneslärarnas vore till sin omfattning fixerad utan uppdelad i ett fast minimiantal veckotimmar, vilka de vore skyldiga att tjänstgöra för lönen, och ett växlande antal övertimmar, för vilka de erhöle särskilt arvode. Det låge i sakens natur, att antalet övertimmar i hög grad vore beroende av antalet undervisningsavdelningar och att följaktligen en sådan beskärning av folkskoleseminarierna, som under senare tid ägt rum, medfört mer eller mindre betydande minskning i avlöningen för här ifrågasvarande lärare.

Det vore givet, att antalet övertimmar för en och samma lärare kunde växla under olika år, men dessa växlingar hade hittills i regel icke varit vidare stora, och en ordinarie övningslärare torde hava med visst fog ansett sig kunna för framtiden påräkna en tjänstgöring och därmed också en avlöning, svarande mot den så att säga normala omfattningen av undervisningen vid vederbörande läroanstalt. Överstyrelsen funne sig böra förorda, att dylik lärare — liksom ovan åberopade lärare vid allmänna läroverk — måtte tillerkännas dels ett personligt lönetillägg dels ock att pensionsunderlag och pensionsavgifter måtte beräknas i analogi med vad som föreskrevs i kungörelsen den 19 september 1929 (nr 289) angående personliga lönetillägg åt vissa ordinarie övningslärare vid de allmänna läroverken.

Vad beträffade den tid, som skulle ligga till grund för beräkning av dylika personliga lönetillägg m. m., har överstyrelsen anfört följande.

Styrelsen hade anhållit, att härvidlag skulle som grundval tagas en tjänstgöring av den omfattning, som närmast skulle motsvara medeltalet av de timmar, som varit för lärarens tjänst gällande, innan indragning av undervisningsavdelningar vid seminariet tog sin början. Ett bifall här till skulle medföra, att man för varje övningslärare skulle nödgas beräkna medeltalet veckotimmar alltifrån hans anställning vid folkskoleseminarium och i en hel del fall därvid borde medräkna tid före 1918 års löne- och pensionsreglering. Detta kunde överstyrelsen emellertid icke tillstyrka. Före 1919 gällde nämligen helt andra lönebelopp och annan undervisningsskyldighet. Jämväl gällde andra pensionsbestämmelser. I vissa fall — exempelvis beträffande lärarinnor i hushållsgörsmål — saknades föreskrifter såväl i fråga om löner som i fråga om pen-

sion. Överstyrelsen funne det lämpligare, att — liksom i fråga om ovan åberopade lärarkategorier vid allmänna läroverk och enskilda läroanstalter — medeltalet beräknades å en tjänstgöring omfattande en tid av 5 år. Vad anginge frågan om vilken tid, som skulle tagas till utgångspunkt för bestämmande av ifrågavarande 5-årsperiod, kunde tvekan råda. Styrelsen hade som gränstid föreslagit det läsår, då indragning av undervisningsavdelningar tagit sin början.

Av en av överstyrelsen återgiven tabell framginge, att indragningen av klassavdelningar började från och med nedanstående hösttermin vid nedannämnda seminarier:

1926	1927	1928	1929	1932	1935
Falun	Luleå	Göteborg	Strängnäs	Härnösand	Kalmar
Karlstad	Lund			Landskrona	Växjö
Linköping				Skara	
Umeå					
Uppsala					

Därest femårsperioden närmast före början av indragningen av klassavdelningar skulle tagas till utgångspunkt, skulle detta medföra, att man i många fall finge gå 10—15 år tillbaka i tiden, till 5-årsperioden 1921—1925, för att beräkna medeltalet av timtalet för vederbörandes tjänstgöring. Överstyrelsen funne detta mindre lämpligt. I stället ville överstyrelsen föreslå, att man som utgångspunkt skulle taga höstterminen 1935. Skälet härför vore att vid samtliga seminarier, utom det i Göteborg, år 1935 ingen intagning av elever i första klassen ägde rum, vilket för övningslärare vid såväl enkel- som dubbelseminarium torde komma att medföra minskad möjlighet att erhålla övertimmar. Även vid folkskoleseminariet i Göteborg hade, trots intagningen i klass 1, sammanlagda antalet klassavdelningar från och med höstterminen 1935 ytterligare minskats utöver vad under föregående läsår varit fallet. Genom den fortgående indragningen av parallellavdelningar i flera av klasserna i Göteborg komme nämligen detta seminarium liksom de flesta dubbelseminarier, att under läsåret 1935—1936 bestå av allenast 5 klassavdelningar, i stället för det för ett dubbelseminarium normala 8. (Jämför för ämneslärarna hade för läsåret 1935—1936 måst utfärdas särbestämmelser, därför att de icke kunnat tilldelas författningsenlig minimitjänstgöring). I enlighet med ovannämnda förslag skulle medeltalet av det timtal, som varit för vederbörandes tjänst gällande under läsåren 1930—1934, komma att utgöra underlag för beräkningen av lönetillägget m. m. Emellertid torde särskilda föreskrifter böra gälla för lärare, som tidigare tjänstgjort vid sådant seminarium, som nedlagts eller nu av överstyrelsen föreslogs till nedläggning. Av sistnämnda seminarier hade Strängnåseminariet börjat nedläggas från och med läsåret 1929—1930, seminarierna i Härnösand, Landskrona och Skara från och med läsåret 1932—1933 och — om överstyrelsens förslag bifölles — Kalmar- och Växjöseminarierna från och med läsåret 1935—1936 (därigenom att ingen första klass intagits nämnda läsår). För de övningslärare vid dessa seminarier, som antingen redan förflyttats eller som komme att förflytt-

tas, torde medeltalet veckotimmar böra beräknas på 5-årsperioden omedelbart före början av seminariets nedläggande.

Av styrelsens för svenska seminarieläraryöreningen ansökning framginge icke klart, om den ansåge, att lärarna borde erhålla de äskade förmånerna retroaktivt från och med tiden för indragningen av undervisningsavdelningar eller från vilken tid dessa förmåner borde tillerkännas lärarna. Överstyrelsen funne sig böra föreslå, att medgivandet måtte gälla dels från och med läsåret 1936—1937 dels allenast för sådan övningslärare, som före den 1 juli 1935 erhållit anställning som ordinarie lärare vid folkskoleseminarium.

I detta sammanhang ansåge sig överstyrelsen böra erinra om att lärarinnan i kvinnlig slöjd vid det nedlagda folkskoleseminariet i Skara Ingrid Harriet Vilhelmina Jungner med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1935 från och med den 1 juli 1935 överflyttats till en slöjd-lärlarinnebefattning vid högre allmänna läroverket i Gävle. Genom samma beslut förordnade Kungl. Maj:t, att Jungner skulle efter överflyttningen till nämnda läroverk i avseende å avlönings- och pensionsförmåner betraktas såsom om hon fortfarande vore anställd vid ett statens folkskoleseminarium, och skulle på grund härav erforderlig lönefyllnad utgå från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till Folkskoleseminarier: Avlöningar.

Jämväl Jungner — och annan övningslärare, som på enahanda villkor kunde komma att överflyttas från folkskoleseminarium till annan statens undervisningsanstalt — syntes böra erhålla ovanberörda personliga lönetillägg m. m.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, därest sådan innehavare av ordinarie lärarbefattning i teckning, musik, gymnastik, manlig slöjd, kvinnlig slöjd (inklusive lärarinnor i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola) och hus-hållsgöromål vid folkskoleseminarium, som erhållit dylik anställning före den 1 juli 1935, under tiden från och med läsåret 1936—1937 intill dess att vederbörande avginge från ifrågavarande befattning, komme att erhålla mindre omfattande tjänstgöring än som motsvarade ett på nedan angivet sätt beräknat medeltal, han måtte, *dels* under varje läsår, sedan det på befattningen kommande antalet lärartimmar fastställts, äga åtnjuta ett personligt lönetillägg, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den avlöning, som han skulle hava uppburit, om för tjänsten varit bestämd en tjänstgöring av den omfattning, som skulle motsvara ovannämnda medeltal, och den, som han uppbär för sin faktiska tjänstgöring under året, tillfällig löneförbättring däri inräknad, *dels ock* i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgifter betraktas som om förstnämnda tjänstgöring varit med tjänsten förenad.

Ovannämnda medeltal skulle utgöra medeltalet av det timtal, som varit för vederbörande tjänst gällande

vad anginge lärare, som varit anställd vid folkskoleseminariet i Strängnäs, under läsåren 1924—1928,

vad anginge lärare, som varit anställd vid folkskoleseminarierna i Härnösand, Landskrona och Skara, under läsåren 1927—1931,

vad anginge lärare, som vore anställd vid övriga folkskoleseminarier, under läsåren 1930—1934.

Motsvarande bestämmelser som de, vilka vore föreskrivna i ovan nämnda kungörelse nr 289/1929, punkterna 2 och 3, torde böra gälla för här ifrågavarande lärare.

Sistnämnda bestämmelser avse skyldighet för övningslärare, som uppbär personligt lönetillägg, att utan särskild ersättning fullgöra vissa arbetsuppgifter, fallande utanför ramen av deras egentliga sysselsättning.

Enligt inom överstyrelsen verkställda preliminära beräkningar skulle under närmaste budgetår för ändamålet erfordras omkring 11,000 kronor.

Beträffande överstyrelsens ovannämnda förslag i fråga om *teckningsläraren Lydh* vid folkskoleseminariet i Luleå inhämtas av överstyrelsens framställning följande:

Vid överbägandet av de konsekvenser, som överstyrelsens förslag angående den framtida organisationen av folkskoleseminarierna kunde innebära för de vid dessa seminarier anställda lärarna hade överstyrelsen funnit, att teckningslärarbefattningen vid folkskoleseminariet i Luleå — den enda lärarbefattning vid folkskoleseminarium, för vilken stadgats olika grundlön för enkelseminarium och för dubbelseminarium — komme att övergå från att i staten nu vara upptagen med 3,510 kronor till att uppföras med 1,950 kronor. J. A. Lydh hade varit anställd vid seminariet alltsedan år 1910. Den 31 december 1918 erhöLL Lydh — i samband med ikraftträdandet av den av 1918 års riksdag beslutade löne- och pensionsregleringen för lärarpersonalen vid statens folkskoleseminarier — av överstyrelsen fullmakt å ifrågavarande teckningslärarbefattning. Seminariet i Luleå, som börjat sin verksamhet som enkelseminarium år 1907, hade genom beslut av 1916 års riksdag börjat utvidgas till dubbelseminarium från och med läsåret 1916—1917 och överfördes genom beslut av 1922 års riksdag å ordinarie stat såsom dubbelseminarium från och med den 1 januari 1923. Genom beslut den 15 juni 1922 hade Kungl. Maj:t förordnat, att avlöningen åt läraren i teckning vid folkskoleseminariet i Luleå skulle från och med den 1 januari 1923 utgå med det belopp, som i kungörelsen den 22 juli 1918 (nr 662) vore bestämt för sådan lärare vid dubbelseminarium. För Lydh komme överstyrelsens förslag, att Luleå folkskoleseminarium skulle förvandlas från dubbelseminarium till enkelseminarium, att medföra vissa betänkliga konsekvenser. Dels minskades hans grundlön från 3,510 kronor till 1,950 kronor, dels komme hans pensionsunderlag att minskas från att beräknas å ett minimiantal veckotimmar av 27 till att beräknas å ett minimiantal av 15, dels torde han icke kunna påräkna övertimmar utöver 27 veckotimmar och däremot svara avlöning i samma utsträckning som hittills. Jämväl sistnämnda förhållande skulle kunna komma att inverka på hans pension. Att överstyrelsens förslag kunde för Lydh få så omfattande konsekvenser berodde därpå, att övningslärarnas tjänstgöring icke i likhet med de ordinarie ämneslärarnas vore till sin omfattning fixerad utan uppdelad i ett fast minimiantal veckotimmar, vilka de vore skyldiga att tjänstgöra för lönen, och ett växlande antal övertimmar, för vilka de erhöLL särskilt arvode. Dessa avlöningsförhållanden hade lett till det mot allmänt vedertagna regler stridande stadgandet, att

övningslärarna finge grunda sin pension ej blott på den fasta lönen utan även på ersättningen för de s. k. övertimmarna.

Överstyrelsen funne det med rättvisa och billighet överensstämmande, att Lydh — som med fog torde hava ansett sig kunna för framtiden påräkna en tjänstgöring och därmed också en avlöning, svarande mot den så att säga normala omfattningen av undervisningen vid ett seminarium med åtta klassavdelningar — måtte bibehållas vid den avlöning han nu åtnjöte som teckningslärare vid (dubbel)seminariet i Luleå. Överstyrelsen finge därför föreslå, att i anslagsposten till lön och tjänstgöringspenningar måtte beräknas ett belopp av (3,510 — 1,950 =) 1,560 kronor att utgå såsom särskilt lönetillägg åt Lydh. Det syntes dock överstyrelsen, som om Lydh för åtnjutande av sagda belopp borde kunna åläggas att, därest möjligheter därtill föreläge, utan ersättning bestrida undervisning vid högre allmänna läroverket i Luleå till högst ett så stort antal timmar, att hans sammanlagda tjänstgöring vid seminariet och läroverket uppginge till 27 veckotimmar.

Av överstyrelsens anslagsberäkningar för budgetåret 1936/1937 inhämtas följande rörande erforderligt anslag till avlöningar (den nu gällande avlöningsstaten finnes återgiven i det föregående):

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.

Lön och tjänstgöringspenningar. Överstyrelsen räknade för seminarierna i Falun, Göteborg, Karlstad, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala med de ordinarie befattningshavare, överstyrelsen föreslagit i sitt utlåtande över de sakkunnigas betänkande. Överstyrelsen ville dock anmärka, att det icke torde bliva möjligt att tillsätta samtliga i staterna uppförda tjänster med ordinarie innehavare redan under läsåret 1936/1937, och att alltså de i staterna upptagna slutsummorna vore maximibelopp, på vilka avsevärda besparingar sannolikt komme att uppstå. Det vore dock icke nu möjligt att göra en säker beräkning rörande dessa besparingar. Även för seminariet i Luleå hade överstyrelsen räknat med den avlöningsstat, som föreslagits i nyssberörda utlåtande, dock med den ändringen, att avlöning till teckningsläraren (J. A. Lydh) beräknades utgå såsom till lärare vid dubbelseminarium.

Vad anginge seminarierna i Kalmar och Växjö, vilka enligt överstyrelsens förslag skulle nedläggas, hade överstyrelsen nu föreslagit de hittills gällande staterna. Visserligen vore det möjligt, att någon av de nuvarande lärarna kunde förflyttas till annan läroanstalt redan före kommande läsårs början, men då överstyrelsen ännu icke kunde överblicka, i vad mån detta kunde ske, hade överstyrelsen icke velat föreslå någon ändring i nu gällande stater för nämnda seminarier.

Vid en jämförelse mellan de avlöningsstater, som överstyrelsen föreslagit, och de, som för närvarande gällde, hade överstyrelsen funnit, att vissa av de nu tjänstgörande lärarna icke funne plats inom de föreslagna staternas ram. Detta gällde dels lärarinnorna i kvinnlig slöjd vid övningsskolorna i Göteborg, Luleå och Lund, dels en lärarinna i gymnastik med lek och idrott vid seminariet i Falun och en lärare i musik vid seminariet i Karlstad. Vad de tre förstnämnda lärarinnorna beträffade, torde de emellertid kunna örflyttas till de tjänster i kvinnlig slöjd, som vid samma seminarier skulle in-

rättas med anledning av dessas övergående till samseminarier. Vad de båda övriga nämnda lärarna anginge, finge överstyrelsen anföra följande.

Vid seminariet i Falun funnes för närvarande tvenne gymnastiklärarinor, Anna Lovisa Lundberg och Elisabeth Åberg. Enligt den nu föreslagna avlöningsstaten för seminariet i fråga skulle endast en lärartjänst i ämnet finnas. En av de båda lärarinnorna borde därför överföras på övergångsstat. Detta borde lämpligast ske med Lundberg, som redan den 4 augusti 1936 inträdde i pensionsåldern. Hennes överförande på övergångsstat borde avse tiden från och med den 1 juli 1936 till och med tiden för hennes avgång ur tjänsten.

Vid seminariet i Karlstad borde på enahanda grunder den ena av de båda där tjänstgörande musiklärarna, O. R. Creutzer och G. A. T. Bengtsson, erhålla avlöning på övergångsstat. Då Creutzer inträdde i pensionsåldern den 16 oktober 1936 och eventuellt kunde medgivas kvarstående i sin tjänst intill utgången av år 1936, torde han överföras å övergångsstat under tiden den 1 juli 1936 till tiden för hans avgång. Han komme under denna tid givetvis att fortfarande tjänstgöra vid seminariet i Karlstad.

På de grunder, som överstyrelsen här ovan framlagt, hade överstyrelsen beräknat, att posten till lön och tjänstgöringspenningar borde upptagas till 1,095,540 kronor.

Ålderstillägg. Kostnaderna för ålderstillägg hade enligt budgetredovisningen för budgetåret 1934/1935 uppgått till 197,732 kronor 83 öre. Anslaget, som under en följd av år utgått med 200,000 kronor, syntes jämväl för budgetåret 1936/1937 böra upptagas till oförändrat belopp 200,000 kronor.

Fyllnadsarvoden åt vikarier. Anslaget till fyllnadsarvoden åt vikarier, som för budgetåret 1935/1936 utgått med 36,080 kronor, torde för budgetåret 1936/1937 — för avjämning av huvudpostens slutsumma — böra i avlöningsstaten uppföras med 36,460 kronor.

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat.

Lön och tjänstgöringspenningar. Under innevarande budgetår vore vid folkskoleseminarierna tre lektorer, en adjunkt, två lärarinnor i gymnastik med lek och idrott, två lärare i trädgårdsskötsel, en lärarinna i kvinnlig slöjd och en övningsskollärare uppförda å övergångsstat. Av dessa torde övningsskolläraren från och med den 1 januari 1936 komma att överföras till en ordinarie tjänst, vilket möjligen torde kunna ske även med en av de båda gymnastiklärarinnorna från och med den 1 juli 1936. Lärarinnan i kvinnlig slöjd uppnådde under innevarande läsår pensionsåldern och avfördes därmed från övergångsstaten. Vad de båda lärarna i trädgårdsskötsel beträffade, vore dessa överförda på övergångsstat tills vidare blott under budgetåret 1935/1936. Då emellertid icke någon möjlighet torde föreligga att under kommande läsår bereda dem ordinarie anställning, torde de fortfarande böra avlönas från övergångsstaten.

På grund av den nu föreslagna omorganisationen av folkskoleseminarierna torde det, som överstyrelsen ovan nämnt, erfordras att ytterligare en gymnastiklärarinna samt en musiklärare överfördes på övergångsstat.

De lärare på övergångsstat, som under innevarande läsår tjänstgjort å vakanta tjänster, hade åtminstone i viss utsträckning erhållit sin avlöning av de medel, som varit anslagna för tjänsterna i fråga, varigenom anslaget till övergångsstaten kunnat hållas nere i motsvarande mån. Då det emel-

lertid torde vara riktigast, att ifrågavarande lärares avlöning helt belastade övergångsstaten, borde nu någon höjning av densamma ske, även om vissa befattningshavare kunde avföras i enlighet med vad överstyrelsen ovan anført.

Enligt överstyrelsens beräkningar borde anslaget till lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å övergångsstat uppföras med 30,000 kronor.

Ålderstillägg. Denna post beräknades till 7,500 kronor.

Fyllnadsarvode åt vikarier. Härför upptoges ett formellt belopp av 500 kronor.

Avlöningar till tjänstemän å indragningsstat.

Till här ifrågavarande ändamål torde anslag för budgetåret 1936/1937 icke vara behöfligt.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda
av Kungl. Maj:t.

Arvoden till extralärare och timlärare. Studentavdelningarnas fasta inordnande i organisationen medförde givetvis ett ökat behov av anslag på här ifrågavarande post under det att posten till extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurs kunde minskas. Under läsåret 1936—1937 behövdes vissa timlärare i kunskapsämnen och ett ej obetydligt antal övertimmar och extra lärartimmar i övningsämnen. Det belopp, som erfordrades till arvode åt dessa lärare, beräknade överstyrelsen på grundval av från rektorerna infordrade uppgifter till 55,000 kronor.

Arvodesförhöjning till vissa extra ordinarie ämneslärare. Kungl. Maj:t hade i 1935 års statsverksproposition hemställt, att nämnda arvodesförhöjning måtte få utgå efter i övrigt oförändrade grunder även under vartdera av budgetåren 1935/1937 till sådana extra ordinarie ämneslärare, som före budgetåret 1935/1936 kommit i åtnjutande av dylik förhöjning. Denna framställning hade av riksdagen bifallits.

En minskning av denna delpost med 2,000 kronor syntes möjlig. För utjämning av huvudpostens slutsumma torde posten böra beräknas till 2,950 kronor, att utgå enligt nu gällande bestämmelser.

Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom torde böra för budgetåret 1936/1937 uppföras med oförändrat belopp, 1,000 kronor.

Arvoden till extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurs. Under innevarande budgetår hade beräknats ett belopp å 18,700 kronor för arvoden till timlärare och extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurser vid vissa folkskoleseminarier. I anslutning till vad överstyrelsen ovan föreslagit, skulle anslag för budgetåret 1936/1937 vara behöfligt allenast för en studentkurs vid folkskoleseminariet i Växjö, då anslag till studentkursen i Stockholm — såsom fast inordnad i organisationen — naturligen borde utgå av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Anslaget för kursen i Växjö kunde emellertid upptagas till ett betydligt lägre belopp än tidigare, då någon andra klass icke funnes vid seminariet, och då som överstyrelsen föreslagit icke heller någon första klass med hänsyn till indragningen av seminariet skulle uppehållas. Någon särskild extra ordinarie lektor vid studentklassen behövde därför icke anställas. Ej heller torde anslag för timlärare erfordras. Däremot vore anslag

behövt till anställande av extra ordinarie övningsskollärare. Överstyrelsen förutsatte nämligen, att den indragning av seminarieklaser vid nämnda seminarium, som överstyrelsen föreslagit för nästa budgetår, icke skulle inverka på övningsskolans storlek, då en minskning av denna skulle bliva ödesdiger för seminarieelevernas praktiska utbildning, vilken huvudsakligen skedde i de seminarieklaser, vilka fortfarande skulle uppehållas vid seminariet. Överstyrelsen föresloge därför, att på här förevarande post för budgetåret 1936/1937 måtte utgå anslag till två extra ordinarie övningsskollärare med ett belopp av 6,200 kronor jämte ålderstillägg 1,300 kronor. Det sammanlagda anslagsbehovet till arvoden till extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurs skulle alltså uppgå till $(6,200 + 1,300 =) 7,500$ kronor.

Arvoden för undervisning i hushållsgöromål. Till seminarierna i Göteborg och Uppsala — liksom förut till de nu nedlagda seminarierna i Härnösand och Strängnäs — hade under ett flertal år utgått särskilda anslag för anordnande av undervisning i hushållsgöromål för lärjungarna i dessa seminariers övningsskolor. För budgetåret 1936/1937 vore sådant anslag behövt för de båda förstnämnda seminarierna liksom ock för seminariet i Lund, där icke heller skolkökslokaler funnes inom seminariebyggnaden. För ändamålet hade för innevarande år anvisats 3,300 kronor. Härav finge dock endast utgå arvoden, icke ersättning för materiel m. m. Med anledning härav hade Kungl. Maj:t i nådigt brev den 26 april 1935 medgivit, att till ettbart av folkskoleseminarierna i Göteborg och Uppsala måtte utgå ett belopp av 1,350 kronor för anordnande av undervisning i hushållsgöromål i nämnda seminariers övningsskolor.

För budgetåret 1936/1937 vore enahanda belopp erforderliga vid seminarierna i Göteborg och Uppsala, varjämte ett belopp av 450 kronor vore behövt vid seminariet i Lund. Enligt överstyrelsens förslag skulle kvinnliga elever intagas i 4-årig avdelning i Göteborg och Lund läsåret 1936—1937. I så fall bleve undervisning i hushållsgöromål nödvändig även för seminarieelever vid nämnda seminarier. Emellertid skulle arvode för denna undervisning givetvis utgå av de medel, som i avlöningsstaten vore anslagna till avlöning åt ordinarie lärarinna i ämnet, även om denna tjänst icke omedelbart skulle kunna besättas med ordinarie innehavare. Ur detta anslag skulle då även bekostas undervisningen för övningsskolans flickor. Under sådana förhållanden torde å här förevarande anslagspost ej behöva uppföras mer än det belopp, som vore erforderligt till arvode för undervisning i hushållsgöromål vid folkskoleseminariets i Uppsala övningsskola eller 1,350 kronor.

Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier utginge med 800 kronor till varje sådan lärare och anslagsbehovet för budgetåret 1936/1937 utgjorde 6,400 kronor.

Därvid hade sådant arvode beräknats för seminariet i Luleå, som ännu ej helt avvecklat sina parallellavdelningar och där en stor trädgård funnes, under det att det icke ansetts behövt att ännu tilldela Stockholms seminarium sådant anslag.

Särskilda arvoden vid provårsseminarier. Därest någon ändring i fråga om provårets organisation m. m. icke beslutades av 1936 års riksdag, torde anslag böra beviljas till 1 provårsföreståndare (högst 1,500 kronor), 11 lektorer och 8 övningsskollärare ($19 \times 300 = 5,700$ kronor), sammanlagt 7,200 kronor vid folkskoleseminariet i Göteborg samt till 1 provårsföreståndare

(högst 1,500 kronor), 5 lektorer och 8 övningsskollärare ($13 \times 300 = 3,900$ kronor), sammanlagt 5,400 kronor vid folkskoleseminariet i Stockholm. Därjämte erfordrades anslag till handledare, föreläsare och kursledare till samma belopp, som hittills utgått för samma ändamål, 6,000 kronor. Sammanlagt erfordrades alltså för särskilda arvoden vid (de två) provårsseminarierna ($7,200 + 5,400 + 6,000 =$) 18,600 kronor.

Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker. Ifrågavarande anslagspost föresloges till oförändrat belopp, 4,200 kronor.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Arvoden till seminiarieläkare. Därest vid seminiarierna komme att finnas det antal klassavdelningar, som överstyrelsen ovan föreslagit, skulle för budgetåret 1936/1937 — under förutsättning av att arvodesbeloppen beräknades på samma sätt som under innevarande budgetår — erfordras ett anslag av 13,650 kronor. Beräknades däremot arvodesbeloppen på sätt seminariesakkunniga föreslagit, till vilket förslag överstyrelsen anslutit sig, erfordrades ett anslagsbelopp av 14,100 kronor.

Arvoden till seminariebibliotekarier. I enlighet med de grunder överstyrelsen i sitt utlåtande över seminariesakkunnigas betänkande föreslagit (900 kronor vid dubbelseminarium och 500 kronor vid enkelseminarium) och med hänsyn till nedskärningen i seminarieorganisationen syntes anslagsposten till arvoden till seminariebibliotekarier för budgetåret 1936/1937 kunna uppföras med 200 kronor mindre än för innevarande budgetår, eller 8,700 kronor.

Arvoden till biträden vid seminiariernas rektorsexpeditioner. Överstyrelsen hade i sistberörda utlåtande föreslagit, att arvode till biträde vid rektorsexpeditionen måtte utgå med 500 kronor vid enkelseminarium och 700 kronor vid dubbelseminarium. Med hänsyn till att intet seminiarium under läsåret 1936—1937 torde komma att i full utsträckning vara organiserat som dubbelseminarium hade överstyrelsen tänkt sig, att vid folkskoleseminarierna i Falun, Göteborg, Karlstad, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala skulle utgå 600 kronor, vid folkskoleseminariet i Luleå, som skulle omorganiseras till enkelseminarium, 500 kronor, vid folkskoleseminariet i Växjö (3 klassavdelningar) 400 kronor och vid folkskoleseminariet i Kalmar (2 klassavdelningar) 300 kronor. Sammanlagt erfordrades för budgetåret 1936/1937 ett belopp av 6,000 kronor, vilket jämfört med innevarande budgetår innebure en minskning med 100 kronor.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän.

Hysesersättning till rektorer vid vissa seminarier. Förevarande delpost, som nu utgjorde 14,500 kronor, hade av överstyrelsen för nästa budgetår beräknats till 14,000 kronor.

Hysesbidrag till lärare vid seminiarierna i Göteborg och Stockholm. Enligt budgetredovisningen för budgetåret 1934/1935 hade utgifterna å här ifrågavarande anslag under budgetåret 1934/1935 uppgått till 14,700 kronor. Såsom överstyrelsen tidigare i sitt utlåtande rörande den framtida seminarieorganisationen anfört hade lektorerna vid folkskoleseminariet i Stockholm Eva Ramstedt och Ruth Wikander anhållit, att Kungl. Maj:t måtte

vidtaga åtgärder för att de kvinnliga lektorerna vid folkskoleseminariet i Stockholm (för närvarande två) måtte tillerkännas hyresbidrag. Överstyrelsen, som tillstyrkt framställningen, finge därför föreslå, att här ifrågasvarande anslagspost för budgetåret 1936/1937 höjdes med för hyresbidrag åt nämnda två kvinnliga lektorer erforderligt belopp, 1,900 kronor, och sattes till förslagsvis $(14,700 + 1,900 =) 16,600$ kronor.

Tillfällig löneförbättring. Överstyrelsen hemställde, att lärarpersonalen, den ordinarie såväl som den extra ordinarie, vid folkskoleseminarierna måtte för budgetåret 1936/1937 erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med de av 1935 års riksdag fastställda grunder ävensom att för ändamålet måtte under budgetåret 1936/1937 utgå ett anslag av förslagsvis 203,300 kronor.

Provisorisk avlöningsförbättring. Kostnaderna härför beräknades för budgetåret 1936/1937 komma att utgöra 29,180 kronor, vilket belopp lämpligen kunde avrundas till 29,300 kronor. Vid denna beräkning hade följts de grunder för den provisoriska avlöningsförbättringen, som gällde för innevarande budgetår.

Personliga lönetillägg åt vissa ordinarie övningslärare. I enlighet med överstyrelsens ovanberörda förslag hemställdes, att till personliga lönetillägg åt vissa ordinarie övningslärare måtte uppföras ett belopp av förslagsvis 11,000 kronor.

I enlighet med ovanstående beräkningar syntes medelsbehovet för avlöningar vid folkskoleseminarierna böra för budgetåret 1936/1937 beräknas till 1,770,000 kronor.

I fråga om behovet för nästa budgetår av anslag till omkostnader har överstyrelsen anført följande (jfr den nu gällande, härövan återgivna omkostnadsstaten):

Av anslagsposten till expenser finge nu följande belopp tagas i anspråk, nämligen till *bränsle, lyse och vatten*, förslagsvis 104,750 kronor och till *övriga expenser* högst 116,550 kronor. I dessa anslag inginge avlöning och arvodesförhöjning till vaktmästarpersonal. Å bägge delposterna hade rektorerna beräknat något större belopp för budgetåret 1936/1937 än vad som utginge under innevarande budgetår. I enlighet med vad riksräkenskapsverket i cirkulärskrivelse till seminarierektorerna framhållit, borde utgifter för lön till eldare avföras under rubriken »bränsle, lyse och vatten» och icke under rubriken »övriga expenser», dit denna utgift hittills beräknats. Detta medförde en höjning av den förra och en sänkning av den senare delposten. Med ledning av infordrade uppgifter från seminarierektorerna hade överstyrelsen beräknat anslagsbehoven till följande belopp

till bränsle, lyse och vatten	kronor 123,000
» övriga expenser	» 114,000
	Summa kronor 237,000

På grundval av uppgifter från seminarierektorerna hade överstyrelsen beräknat utgifterna för *trädgårdarnas underhåll och skötsel* för budgetåret 1936/1937 till 48,500 kronor och *inkomsterna från trädgårdarna* under samma tid till 15,000 kronor, varför nettoutgifterna, som nu utgjorde 33,200 kronor, kunde beräknas till 33,500 kronor.

I sin skrivelse rörande folkskoleseminariernas omorganisation hade över-

styrelsen med instämmande i vad de sakkunniga anført rörande vikten av att en kurs i *tal- och röstvård* anordnades vid seminarierna framhållit, att anslag till sådana kurser torde böra uppföras i seminariernas omkostnadsstat för budgetåret 1936/1937. Med anledning härav finge överstyrelsen föreslå, att kurser i tal- och röstvård, ledda av på området sakkunnig person, måtte anordnas vid seminarierna vart annat år och att början skulle göras med fem seminarier under läsåret 1936—1937. Varje kurs torde böra omfatta omkring tio dagar och kunde beräknas draga en kostnad av 500 kronor. Överstyrelsen hemställde därför, att i seminariernas omkostnadsstat för budgetåret 1936/1937 måtte upptagas ett anslag för ändamålet av 2,500 kronor. Kurserna borde anordnas av överstyrelsen vid de seminarier, som Kungl. Maj:t för varje år bestämde. I anslaget till *särskilda kurser och föreläsningar* inginge även anslag till friluftsläger och simundervisning vid vissa seminarier med belopp, som Kungl. Maj:t i varje fall fastställde. Å här förevarande delpost beräknade rektorerna för budgetåret 1936/1937 ett anslagsbehov av cirka 4,000 kronor. Om härtill lades anslaget till kurser i tal- och röstvård, skulle det sammanlagda anslagsbehovet å denna delpost uppgå till $(4,000 + 2,500 =) 6,500$ kronor.

I folkskoleseminariernas omkostnadsstat för budgetåret 1935/1936 finnes upptagen en anslagspost å 10,000 kronor till *reseersättningar* åt lärare, som på grund av indragningen av seminarierna i Härnösand, Landskrona och Skara förflyttats från dessa seminarier till andra läroanstalter. Ett sådant anslag torde också bliva nödvändigt för budgetåret 1936/1937. Ännu återstode nämligen förflyttning av en lärarinna från det nedlagda folkskoleseminariet i Landskrona, vilken under innevarande år vore överförd på övergångsstat med tjänstgöring vid småskoleseminariet i Landskrona, men vilken under budgetåret 1936/1937 torde kunna beredas ordinarie anställning vid annat folkskoleseminarium. Dessutom räknade överstyrelsen med möjligheten av att någon av de nuvarande lärarna vid folkskoleseminarierna i Kalmar och Växjö skulle kunna förflyttas redan vid kommande läsårs början, därest dessa seminarier i enlighet med överstyrelsens förslag skulle komma att nedläggas. Överstyrelsen hemställde, att ett anslag å förslagsvis 2,000 kronor måtte uppföras till reseersättningar.

Anslaget till *oförutsedda behov* torde uppföras med oförändrat belopp, 3,500 kronor.

I enlighet med ovanstående beräkningar har medelsbehovet för budgetåret 1936/1937 av överstyrelsen beräknats på följande sätt.

Utgifter.

1. Expenser, förslagsvis	kronor 237,000
2. Övriga utgifter:	
a. Trädgårdarnas underhåll och skötsel, förslagsvis	kronor 48,500
b. Särskilda kurser och föreläsningar m. m., förslagsvis	» 6,500
3. Reseersättningar, förslagsvis	» 2,000
4. Oförutsedda behov, »	» 3,500
Summa kronor 297,500	

Särskilda uppbördsmedel.

1. Upplåtelse av lokaler, ersättning för lyse	
m. m.	kronor 4,100
2. Inkomster av trädgårdarna	» 15,000 kronor 19,100
	<u>Nettoutgift kronor 278,400</u>

Beträffande behovet av anslag till materiel, böcker m. m. för budgetåret 1936/1937 har överstyrelsen anfört följande:

Under budgetåret 1934/1935 utgick till folkskoleseminarierna ett anslag å sammanlagt 74,225 kronor för inköp av materiel, böcker m. m. På grund av den nedskärning av klassantalet för budgetåret 1935/1936, som beslöts av 1935 års riksdag, hade anslaget för nämnda ändamål för innevarande budgetår kunnat sänkas till 67,200 kronor. Emellertid torde icke anslaget även för kommande budgetår kunna hållas nere vid denna summa, även om seminarierna i Kalmar och Växjö skulle komma att nedläggas. Då nyintagning av elever åter skulle ske i ungefär normal omfattning hösten 1936, komme detta att förorsaka bland annat ett stort behov av materiel för slöjdundervisningen. Rektorerna vid seminarierna hade uppgivit, att för budgetåret 1936/1937 skulle till materiel, böcker m. m. krävas anslag å tillsammans 78,650 kronor, i vilken summa dock icke inginge de belopp, som erfordrades för den reparation och nyanskaffning av musikinstrument, som överstyrelsen nedan skulle omnämna. En nedskärning av det belopp, som rektorerna äskat, torde dock kunna ske med cirka 8,000 kronor eller, för utjämning av anslagspostens slutsumma, med 7,975 kronor.

Emellertid föreläge vid seminarierna i Göteborg, Luleå och Lund ett trängande behov av anslagsökning på grund av musikinstrumentens otillfredsställande beskaffenhet. Till samtliga dessa seminarier hade förlagts av staten anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, varför det vore nödvändigt, att de instrument, som dessa seminarier förfogade över, befunde sig i fullgott skick. Å andra sidan vore musikinstrumenten vid de seminarier, dit dylika kurser vore förlagda, på grund av den flitiga användningen i större behov av reparationer och förnyelse än vad beträffade instrumenten vid andra seminarier. Rektor vid folkskoleseminariet i Luleå hade redan år 1934 anhållit, att ett anslag å 4,500 kronor måtte tilldelas seminariet för inköp av dels en flygel, dels ett piano. Dock kunde möjligen anstå med inköp av det begärda pianot. Anslag för inköp av en flygel för omkring 3,000 kronor borde däremot beviljas.

Vad seminariet i Lund beträffade befunde sig orgelverket i seminariets högtidssal i ett synnerligen otillfredsställande skick, och rektor vid nämnda seminarium hade upprepat sin föregående år gjorda anhållan om orgelverkets ombyggnad. För att bringa orgelverket i ett även för kyrkomusikerkursen fullt ändamålsenligt skick skulle enligt de kostnadsberäkningar, som genom rektors försorg blivit gjorda, behövas 11,225 kronor. I denna summa inginge dels kostnaderna för en genomgripande reparation av den bristfälliga orgeln, dels kostnaderna för en utbyggnad av densamma. Reparationen skulle belöpa sig på 7,100 kronor. Då överstyrelsen funne det nödvändigt, att orgelverket sattes i fullgott

skick, ville överstyrelsen tillstyrka, att den begärda summan 11,225 kronor måtte beviljas för ändamålet.

Slutligen hade rektor vid folkskoleseminariet i Göteborg framhållit, att, då till seminariet vore förlagd en kurs för utbildande av kyrkomusiker, det i betraktande härav sedan ett par år hade framstått såsom ett pressande behov, att orgeln i högtidssalen utbyggdes, så att den kunde fungera på ett för denna uppgift tillfredsställande sätt. För utbyggnadens färdigställande beräknades 1,000 kronor.

Musikaliska akademien har i skrivelse den 30 januari 1936 tillstyrkt överstyrelsens ovanberörda förslag om anvisande av anslagsmedel till ombyggnad av orgeln vid folkskoleseminariet i Lund.

Anslaget till materiel, böcker m. m. för budgetåret 1936/1937 skulle alltså utgå med ett sammanlagt belopp av $(78,650 - 7,975 + 3,000 + 11,225 + 1,000 =) 85,900$ kronor.

Vad till sist angår behovet för nästa budgetår av anslag till stipendier, har överstyrelsen erinrat, att överstyrelsen i sin skrivelse rörande folkskoleseminariernas omorganisation framhållit, att stipendiebeloppen vid folkskoleseminarierna under de senaste åren blivit högst betydligt nedskurna, så att de för närvarande utgjorde blott hälften av stipendiebeloppen för år 1932, ävensom föreslagit, att en återgång till de tidigare stipendiebeloppen måtte ske i två etapper. I överensstämmelse härmed ville överstyrelsen nu hemställa, att stipendiebeloppen för budgetåret 1936/1937 beräknades ungefär 50 procent högre än för innevarande budgetår, för att vid ett senare tillfälle uppräknas till det dubbla beloppet i förhållande till det nuvarande.

Om stipendierna för budgetåret 1936/1937 skulle utgå med samma belopp som under innevarande budgetår, vore anslagsbehovet för stipendier 70,800 kronor. Därest emellertid överstyrelsens nyss framlagda förslag skulle godkännas, vore ett anslag av 106,200 kronor erforderligt.

I nyssnämnda skrivelse hade överstyrelsen i anslutning till de sakkunnigas förslag rörande studieutfärder hemställt, att ett belopp av 300 kronor till dubbelseminarium och 200 kronor till enkelseminarium, sammanlagt 2,600 kronor, skulle anslås såsom bidrag för anordnande av studieutfärder vid folkskoleseminarierna. Dessa anslag borde efter överstyrelsens bestämmande utgå av stipendiemedel efter av rektor hos överstyrelsen gjord framställning.

Överstyrelsen beräknade stipendieanslaget till folkskoleseminarierna för budgetåret 1936/1937 till $(106,200 + 2,600 =) 108,800$ kronor.

Överstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1936 års riksdag att

dels medgiva, att ordinarie lärare vid folkskoleseminarium må, där så påkallas av inskränkningen i seminariets verksamhet och möjlighet ej föreligger att sysselsätta läraren för andra undervisningsändamål, på därom av vederbörande rektor gjord framställning kunna av skolöver-

styrelsen tilldelas tjänstgöring med mindre antal veckotimmar än vad i sådant hänseende nu är föreskrivet,

<i>dels ock</i> anvisa för budgetåret 1936/1937 till folkskoleseminarier			
ett förslagsanslag till avlöningar å	kronor	1,770,000,	
» » » omkostnader å	»	278,400,	
» reservationsanslag till materiel, böcker m. m.	»	85,900,	
» » » stipendier å	»	108,800.	

Statskontoret har i sitt ovanberörda utlåtande anført, att de erinringar, ämbetsverket enligt det ovanstående framställt, torde böra uppmärksammas vid kostnadsberäkningarna för budgetåret 1936/1937. Att i utlåtandet närmare ingå på dessa beräkningar samt på de föreslagna övergångsanordningarna hade icke varit möjligt för ämbetsverket. Ämbetsverket har biträtt överstyrelsens förslag i fråga om teckningsläraren Lydh vid seminariet i Luleå samt jämväl förslaget om lönetillägg m. m. åt vissa övningslärare vid folkskoleseminarierna, vilka till följd av organisatoriska förändringar fått sin undervisning inskränkt.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 6 december 1935 — i anslutning till vad överstyrelsen i motsvarande hänseende, enligt vad nyss anförts, hemställt ifråga om ordinarie lärare vid folkskoleseminarium — föreslagit,

att även vikarie för tjänstledig lärare vid sådant seminarium skulle kunna medgivas rätt att erhålla full avlöning såsom vikarie, även om tjänstgöringen ej omfattade det författningsenligt stadgade timtalet. Så länge en sådan bestämmelse icke finnes, kunde man riskera, att fullt kompetent vikarie icke önskade åtaga sig vikariat vid folkskoleseminarium under den nuvarande övergångstiden. Vidare har överstyrelsen anhållit om förtydligande av de i ämnet gällande, ordinarie lärarna avseende bestämmelserna därhän, att av bestämmelserna framginge, att även rektor vid folkskoleseminarium kunde medgivas rätt till minskad tjänstgöring.

Vad överstyrelsen hemställt, avsåge jämväl småskoleseminarierna.

Statskontoret har i utlåtande den 14 januari 1936 över sistberörda framställning anført,

att det måste anses ägnat att ingiva betänkligheter av principiell art att medgiva en icke-ordinarie befattningshavare att uppbära avlöning till samma belopp, som om hans tjänstgöring omfattat större antal veckotimmar, än vad som varit fallet. Med hänsyn till konsekvenserna av ett medgivande i sådan riktning ansåge sig statskontoret icke kunna tillstyrka överstyrelsens ifrågavarande förslag. Därest det skulle visa sig icke vara möjligt att mot avlöning enligt vanliga bestämmelser erhålla kompetenta vikarier för här avsedda ordinarie lärare, torde frågan om till dessa vikarier utgående löneförmåner få upptagas till särskild prövning. Vad anginge framställningen om förtydligande av nyssnämnda bestämmelser, i vad avsåge rektorer, kunde ämbetsverket icke finna behovet av ett sådant förtydligande påkallat. För undvikande av missförstånd syntes det dock vara lämpligt, att motsvarande bestämmelser för nästa budgetår erhöles den av överstyrelsen föreslagna lydelsen.

Departementschefen.

Mina i det föregående framställda förslag skilja sig, i avseende å folkskoleseminarieorganisationen, från skolöverstyrelsens endast så till vida, att Karlstadsseminariet enligt mitt förslag skall vara enkelt 4-årigt manligt seminarium, medan överstyrelsen velat organisera detta seminarium som manligt dubbelseminarium.

Överstyrelsen har nu föreslagit, *dels* att vid vart och ett av de nio seminarier, som skola ingå i seminarieorganisationen (d. v. s. alla de nuvarande utom seminarierna i Kalmar och Växjö), skola i första klassen för läsåret 1936—1937 intagas en avdelning om 24 elever av den 4-åriga linjen, *dels ock* att under nämnda läsår fyra studentlinjer skola vara i verksamhet. Sistnämnda linjer skulle förläggas till Karlstad, Linköping, Stockholm och Växjö. Enligt min mening är det ännu motiverat, att iakttaga en viss försiktighet vid lossandet på de senare årens restriktioner i fråga om elevintagning vid seminarierna i sådana linjer, vilkas elever inom den närmaste framtiden utexamineras som folkskollärare. Jag föreslår därför den ändringen i överstyrelsens förslag, att år 1936 igångsättas endast tre studentlinjer. Däremot biträder jag förslaget om intagning av elever i den 4-åriga linjen. De tre studentlinjerna böra förläggas till Karlstad, Linköping och Stockholm. Av dessa linjer bör den sistnämnda vara kvinnlig och de båda förstnämnda manliga. Erinras må, att den studentlinje, som under innevarande läsår är i verksamhet, är kvinnlig.

Jag förordar överstyrelsens förslag om meddelande av bestämmelser — i anslutning till vad för innevarande budgetår ägt rum — om rätt för skolöverstyrelsen att tilldela rektor samt ordinarie lärare vid folkskoleseminarium, där så påkallas av inskränkningar i seminariets verksamhet och möjlighet ej föreligger att sysselsätta vederbörande för andra undervisningsändamål, tjänstgöring med mindre antal veckotimmar än vad i sådant hänseende författningsenligt gäller. Däremot anser jag mig icke, på de av statskontoret anförda skälen, kunna biträda förslaget om ett generellt medgivande av enahanda slag för icke-ordinarie lärare. Skulle överstyrelsens farhågor för att det kan komma att visa sig svårt att under nuvarande förhållanden erhålla kompetenta vikarier besanna sig, torde Kungl. Maj:t äga möjlighet att, efter prövning i varje enskilt fall och inom ramen av tillgängliga anslagsmedel, bereda skäligen lönefyllnad åt vikarie. Jag vill emellertid betona, att denna väg bör användas endast i trängande undantagsfall.

Överstyrelsens förslag om beredande av personliga lönetillägg åt övningslärare, vilka kommit eller komma att lida minskning i sin avlöning på grund av seminarieorganisationens nedskärning, synes kunna motiveras med i stort sett samma skäl, som lågo till grund för 1929 års riksdags beslut om tillerkännande av motsvarande lönetillägg åt vissa öv-

ningslärare vid allmänt läroverk. I likhet med statskontoret finner jag det skäligt, att förstnämnda lärare beredas ersättning på sätt och i den utsträckning skolöverstyrelsen föreslagit. Ersättningsgrunderna ansluta sig i stort sett till de grunder, som gälla för ersättning åt nyssberörda lärare vid läroverk. Jag förutsätter i anslutning till vad överstyrelsen framhållit, att ifrågavarande övningslärare skola vara skyldiga att, där så ske kan, låta sig tagas i anspråk för annat lämpligt arbete vid vederbörande seminarium eller vid annan statlig läroanstalt. Vad angår dessa lärares ställning i pensionshänseende, kommer denna fråga att upptagas till särskild behandling av chefen för finansdepartementet.

Skolöverstyrelsens av statskontoret understödda förslag om rätt för teckningsläraren Lydh vid folkskoleseminariet i Luleå att åtnjuta avlöning såsom lärare vid dubbelseminarium även efter det ifrågavarande seminarium förvandlats till enkelseminarium synes vara av billighets-skäl synnerligen väl motiverat. Lämpligen bör Lydh, vars grundlön såsom lärare vid enkelseminarium komme att utgöra 1,950 kronor, tillerkännas ett särskilt lönetillägg, varå dyrtidstillägg må utgå, och utgörande skillnaden mellan lön för honom vid dubbel- och vid enkelseminarium, alltså 1,560 kronor. Lönetillägget bör avföras från en särskild i avlöningsstaten uppförd delpost och utgå under villkor, bland annat, att Lydh åtager sig att utan ersättning bestrida undervisning vid högre allmänna läroverket i Luleå till högst så stort antal timmar, att hans sammanlagda tjänstgöring vid seminariet och läroverket uppgår till 27 veckotimmar. Vad angår Lydhs pensionsrätt kommer denna fråga att upptagas till särskild behandling av chefen för finansdepartementet. Vad nu anförts bör vid bifall till mitt förslag till organisation av folkskoleseminariet i Karlstad på motsvarande sätt även gälla den nuvarande innehavaren av teckningslärartjänsten därstädes, J. E. R. Nyreen.

Mot överstyrelsens beräkningar av anslaget till avlöningar har jag följande erinringar att framställa.

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar åt tjänstemän å ordinarie stat* skulle, med tillämpning av de av skolöverstyrelsen använda beräkningsgrunderna, utgöra summan av *dels* det belopp av 931,150 kronor, varmed denna post enligt mitt i det föregående framlagda förslag skulle uppföras efter seminarieorganisationens fullständiga genomförande, *dels* lönetillägget å 1,560 kronor åt teckningsläraren Lydh, *dels* ock de nuvarande staterna för de till nedläggande förordade seminarierna i Kalmar och Växjö. Häremot har jag till en början den invändningen att göra, att nyssberörda lönetillägg bör, som nyss nämnts, avföras från en särskild delpost. Till denna fråga återkommer jag strax. Vidare vill jag framhålla, att det icke lärer vara erforderligt att för nästa budgetår beräkna avlöningsmedel för andra befattningar än så-

dana, som behöva vara besatta med innehavare under budgetåret. Enligt från skolöverstyrelsen under hand inhämtade uppgifter kan med hänsyn härtill det antal tjänster, för vilka avlöningsmedel erfordras för budgetåret 1936/1937, vid de nio seminarier, som enligt mitt förslag skola ingå i seminarieorganisationen, minskas, antalet lektorstjänster med minst 9 till 67 och antalet övningsskollärartjänster med minst 16 till 59. Detta innebär, att ovannämnda belopp av 931,150 kronor, vilket icke innesluter berörda lönetillägg till teckningslärarna Lydh och Nyreen, skulle minskas med $(9 \times 5,800 + 16 \times 3,400 =)$ 106,600 kronor till 824,550 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid ökas med de nuvarande avlöningsstaterna för seminarierna i Växjö och Kalmar eller med inalles 130,270 kronor till 954,820 kronor, eller 140,720 kronor mindre, än skolöverstyrelsen beräknat.

Delposten till *fyllnadsarvoden åt vikarier för tjänstemän å ordinarie stat* beräknar jag till 35,150 kronor, eller 1,310 kronor lägre än det av överstyrelsen föreslagna beloppet.

Mot överstyrelsens beräkningar av delposten till *lön och tjänstgöringspenningar åt tjänstemän å övergångsstat* har jag intet annat att erinra än vad som följer av mitt i det föregående framlagda förslag rörande ombildning av seminariet i Karlstad från dubbel- till enkelseminarium. Detta förslag medför, att antalet lektorer kommer att minskas från nu sju till sex och antalet övningsskollärare från nu sju till fem. Om till seminariet i fråga, på sätt ovan föreslagits, tillfälligtvis förlägges en studentkurs, erfordras emellertid, enligt vad jag under hand från överstyrelsen erfarit, under nästa läsår sju lektorer och sju övningsskollärare. Utöver de sex ordinarie lektorer, för vilka medel här ovan beräknats, böra alltså anvisas medel för avlönande under nästa läsår av en extra ordinarie lektor. Av de nuvarande ordinarie övningsskollärarna avgår enligt lämnad uppgift en med pension med utgången av innevarande läsår. Som ersättning för denne lärare bör under nästa läsår anställas en extra ordinarie övningsskollärare. Vidare bör en av de nuvarande ordinarie övningsskollärarna vid sagda seminarium överföras på övergångsstat med skyldighet att tjänstgöra vid Karlstadsseminariets studentkurs. Med hänsyn till vad sålunda anförts bör förevarande delpost till lön och tjänstgöringspenningar åt tjänstemän å övergångsstat, utöver det av överstyrelsen beräknade beloppet av 30,000 kronor, höjas med lönen till en övningsskollärare, d. v. s. med 3,400 kronor till 33,400 kronor. Till frågan om anvisande av medel till lön åt omförmälda extra ordinarie lektor och extra ordinarie övningsskollärare återkommer jag i det följande.

Delposten till *ålderstillägg till tjänstemän å övergångsstat* bör på grund av vad nyss föreslagits ökas med 1,200 kronor utöver det av överstyrelsen beräknade beloppet och alltså uppföras med 8,700 kronor.

Delposten till *arvoden till extra övningsskollärare för undervisning*

vid studentkurs har av överstyrelsen beräknats under förutsättning att till seminariet i Växjö skulle under nästa budgetår förläggas en studentkurs. Enligt mitt förslag skulle så ej bli va fallet. Från skolöverstyrelsen har jag under hand inhämtat, att det lärers vara möjligt att vid sådant förhållande begränsa delposten till att avse arvode till endast en extra övningsskollärare. Delposten torde av denna anledning böra minskas med 3,700 kronor under det av överstyrelsen beräknade beloppet av 7,500 kronor. Å andra sidan bör delposten i fråga, såsom av det ovanstående framgår, höjas med lönen till en extra ordinarie lektor, 3,300 kronor, och med lönen till en extra ordinarie övningsskollärare, 3,400 kronor, båda avsedda för tjänstgöring vid studentkursen vid seminariet i Karlstad. Följaktligen bör delposten beräknas till $(7,500 - 3,700 + 3,300 + 3,400 =)$ 10,500 kronor eller 3,000 kronor högre än överstyrelsen föreslagit. Lämpligen bör delposten benämnas »arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarierna i Karlstad och Växjö».

Såsom ovan anförts, bör i avlöningsstaten uppföras en särskild delpost till *lönertilägg åt teckningsläraren J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad*. Denna delpost bör bestämmas till $2 \times 1,560 = 3,120$ kronor.

Delposten till *särskilda arvoden vid provårsseminarier* har av överstyrelsen beräknats med utgångspunkt från att vid folkskoleseminariet i Göteborg skulle under nästa budgetår finnas 11 lektorer. Då emellertid antalet lektorer enligt överstyrelsens av mig tillstyrkta förslag vid sagda seminarium skulle utgöra 9, bör delposten minskas med 600 kronor under det av överstyrelsen beräknade beloppet och alltså uppföras med 18,000 kronor.

Delposten till *arvoden till seminarieläkare* bör — innan den nya seminarieorganisationen ännu fullständigt genomförts — beräknas enligt de grunder, som nu gälla. Den torde för nästa budgetår böra uppföras med ett belopp, som med 500 kronor understiger det av överstyrelsen förordade, och alltså uppföras med 13,600 kronor.

Delposten till *arvoden till biträden vid seminariernas rektorsexpeditioner* lärers böra minskas med 100 kronor under det av överstyrelsen äskade beloppet med hänsyn till att seminariet i Växjö enligt mitt förslag skulle omfatta endast 2 klassavdelningar under nästa läsår. Posten bör alltså uppföras med 5,900 kronor.

Delposterna till *tillfällig löneförbättring och provisorisk avlöningsförbättring* beräknar jag till 200,000 kronor, respektive 29,910 kronor, alltså tillhopa 2,690 kronor lägre än skolöverstyrelsen.

Anslaget till avlöningar bör alltså för budgetåret 1936/1937 uppföras med ett belopp, som med $(140,720 + 1,310 - 3,400 - 1,200 - 3,000 - 3,120 + 600 + 500 + 100 + 2,690 =)$ 135,200 kronor understiger det av överstyrelsen föreslagna, alltså med $(1,770,000 - 135,200 =)$ 1,634,800 kronor.

Överstyrelsens beräkningar rörande anslaget till omkostnader giva mig anledning till erinran därutinnan, att något särskilt för oförutsedda behov beräknat belopp icke lär behöva uppföras i omkostnadsstaten, då ju förevarande anslag har karaktär av förslagsanslag och alltså kan vid förefallande behov överskridas. Anslaget skulle alltså beräknas till $(278,400 - 3,500 =)$ i runt tal 275,000 kronor. Med hänsyn till vad nedan anföres rörande anslag till reparation och utbyggande av orgelverket vid folkskoleseminariet i Lund samt till utbyggande av orgeln vid folkskoleseminariet i Göteborg bör emellertid anslaget upptagas till $(275,000 + 11,000 + 1,000 =)$ 287,000 kronor. I det föregående har jag uttalat mig för behovet av en särskild kurs i finska språket vid folkskoleseminariet i Luleå. Kostnaderna för denna kurs torde kunna rymmas inom nyssnämnda anslagsbelopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa omkostnadsstat för folkskoleseminarierna.

Av den av överstyrelsen å anslaget till materiel, böcker m. m. föreslagna ökningen från 67,200 kronor med 18,700 kronor till 85,900 kronor belöpa 3,000 kronor på inköp av flygel i Luleå, 11,225 kronor på reparation och utbyggande av orgelverket i Lund samt 1,000 kronor på utbyggande av orgeln i högtidssalen i Göteborg. De sistnämnda anslagsäskandena, som alla äro av angelägen natur med hänsyn till de till nämnda tre seminarier förlagda kurserna för utbildande av kyrkomusiker, anser jag mig kunna tillstyrka. Kostnaderna, i vad de belöpa på Göteborg och Lund, synas lämpligen böra avföras å nyssnämnda förslagsanslag till omkostnader, vilket av mig föreslagits böra höjas med ett häremot svarande belopp. Anslaget till materiel, böcker m. m. bör på grund härav och med ledning av överstyrelsens beräkningar i övrigt uppföras med $(85,900 - 11,225 - 1,000 =)$ i runt tal 74,000 kronor. Föreskrifter rörande anslagets disposition torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Vad slutligen angår anslaget till stipendier, vill jag understryka vad överstyrelsen enligt det föregående anfört om angelägenheten av en höjning av stipendierna till seminarieeleverna. Stipendierna utgöra nu endast omkring hälften av de belopp, som ursprungligen avsetts skola utgå. Dessa begränsningar hava påkallats av de finansiella förhållandena under de senaste budgetåren och hava givetvis ej avsetts bliva av bestående natur. Det är enligt min mening av vikt, att stipendierna snarast återföras till de före år 1933 utgående beloppen. Folkskoleseminarierna torde därigenom kunna tillföras åtskilliga begåvade elever, som eljest icke skulle hava möjlighet att ägna sig åt folkskollärarkallet. Jag biträder överstyrelsens förslag om en successiv återgång till tidigare rådande förhållanden. Mot förslaget om anvisande av anslagsmedel för

nästa budgetår såsom bidrag till anordnande av studieutfärder vid folkskoleseminarierna har jag ingenting annat att erinra, än att det härför avsedda beloppet torde kunna för nästa budgetår begränsas från 2,600 kronor till 2,000 kronor. Med hänsyn härtill och till att seminarieorganisationen enligt mitt förslag skulle under nästa budgetår omfatta en klassavdelning mindre än enligt överstyrelsens förslag förordar jag, att stipendieanslaget för nästa budgetår bestämmes till 105,000 kronor. Stat för anslaget torde få fastställas av Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang må erinras, att skolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1935 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag om 4,000 kronor till bestridande av kostnaderna för lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor. Jag finner mig icke kunna för närvarande tillstyrka, att anslag anvisas för detta ändamål.

För folkskoleseminarierna skulle enligt det ovanstående under nästa budgetår erfordras följande anslag (anslagen för budgetåret 1935/1936 och de av överstyrelsen föreslagna anslagen angivas jämväl här till jämförelse med de av mig föreslagna beloppen):

A n s l a g	Budgetåret 1935/1936	Budgetåret 1936/1937	
		Skolöverstyrelsen	Departementschefen
Avlöningar	1,709,300	1,770,000	1,634,800
Omkostnader	267,700	278,400	287,000
Materiel, böcker m. m.	67,200	85,900	74,000
Stipendier	75,500	108,800	105,000
Summa kronor	2,119,700	2,243,100	2,100,800

B. Småskoleseminarierna.

Myndigheterna.

Skolöverstyrelsen har i särskild skrivelse den 15 november 1935 framlagt förslag rörande organisation av småskoleseminarierna under budgetåret 1936/1937.

Beträffande *omfattningen av småskollärarytbildningen* inhämtas av skrivelsen följande:

Vid varje seminarium funnes under innevarande läsår endast en elevklass. Denna utgjorde vid seminarierna i Strängnäs, Linköping, Skara, Härnösand, Lycksele och Haparanda avgångsklass, vadan samtliga elever vid dessa seminarier lämnade seminariet vårterminen 1936. För

uppehållande av verksamheten vid dessa seminarier krävdes alltså intagning hösten samma år av minst en klassavdelning. Överstyrelsen ansåge också, att man beträffande intagning av antalet klasser borde hålla sig till detta minimum, dock att även vid seminariet i Landskrona, där det nu funnes en första klass å 10 elever, även hösten 1936 intagning skedde av en ny klassavdelning. Beträffande klassernas storlek ansåge överstyrelsen, att klassnumerären tillsvidare borde hållas nere vid hälften av den normala, alltså 12. Denna siffra vore med hänsyn till seminariearbetet och de praktiska övningarna lämpligare än antalet 10.

I nedanstående tabell lämnas en översikt över dels den för innevarande år gällande organisationen, dels överstyrelsens förslag till organisation budgetåret 1936/1937.

Seminari er	1935/1936				1936/1937			
	Klass- avdelningar och elever	Övningsskol- avdelningar	Utexamineras		Klass- avdelningar och elever	Övningsskol- avdelningar	Utexamineras	
			1936	1937			1938	1939
Strängnäs	II 10	3	10	—	I 12	3	12	—
Linköping	II 10	2	10	—	I 12	3	12	—
Landskrona	I 10	2	—	10	II 10, I 12	3	12	—
Skara	II 10	2	10	—	I 12	3	12	—
Falun	II 10	2	10	—	—	—	—	—
Härnösand	II 10	2	10	—	I 12	3	12	—
Lycksele	III 14	2	14	—	I 12	3	—	12
Haparanda	III 14	3	14	—	I 12	3	—	12
Summa	—	—	78	10	—	—	60	24

Av tablå framginge, att år 1936 komme att utexamineras 78 elever och år 1937 allenast 10. Enligt överstyrelsens förslag till intagning år 1936 skulle år 1938 komma att utexamineras 60 elever och år 1939 24. Med denna kraftiga inskränkning av lärarproduktionen parat med de extra åtgärder i övrigt, som kunde komma att av statsmakterna beslutas, samt ett varsamt genomförande av rationaliseringsåtgärder, som måste hava till följd entledigande av i tjänst varande lärarinnor, syntes det finnas goda förhoppningar att komma till rätta med arbetslöshetsproblemet på nu ifrågakvarande område, så att småskoleseminarierna snarast därefter kunde träda i full verksamhet.

Det av Kungl. Maj:t lämnade medgivandet beträffande viss inskränkning i de ordinarie seminarielärarnas tjänstgöring bleve erforderligt även under budgetåret 1936/1937.

Med utgångspunkt från den sålunda föreslagna seminarieorganisationen beräknar överstyrelsen anslaget till avlöningar för budgetåret 1936/1937 på följande sätt (beträffande nu gällande avlöningsstat hänvisas till det ovanstående):

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.

Vad först beträffar delposten till *lön och tjänstgöringspenningar*, framlägger överstyrelsen förslag till avlöningsstater för de olika seminarierna. I dessa upptoges samtliga de lärartjänster, som i enlighet med de seminariesakkunnigas av överstyrelsen tillstyrkta förslag bleve erforderliga, då den nya seminarieorganisationen helt blivit genomförd. Emellertid upptoges särskilda belopp endast för de tjänster, som under budgetåret 1936/1937 borde vara besatta med innehavare (av de föreslagna avlöningsstaterna framgår, att så skulle vara fallet med 7 rektorer, 14 adjunkter, 21 övningsskollärare och 1 skolköksföreståndarinna).

Vad seminariet i Haparanda beträffade, hade hittills en av de tre övningsskollärartjänsterna varit extra ordinarie. Denna extra tjänst hade alltsedan år 1923 uppehållits av övningsskollärarinnan Valborg Rosén med ett arvode av allenast 2,400 kronor jämte särskilt lönetillägg av 200 kronor. Överstyrelsen hade nu upptagit tjänsten på ordinarie stat. Vid bifall härtill syntes Valborg Rosén böra efter 13 års väl vitsordad tjänstgöring förordnas å tjänsten såsom vikarie med avlöning såsom ordinarie jämlikt härutinnan gällande bestämmelser. I annat fall skulle befattningen såsom hittills upptagas under särskild delpost till arvode till kvinnlig extra ordinarie övningsskollärare vid seminariet i Haparanda.

Vad beträffade avlöningarnas storlek hade samtliga ämneslärartjänster i staterna upptagits såsom adjunkturen, liksom ock rektorstjänsterna upptagits med den högre avlöning, som motsvarade de sakkunnigas av överstyrelsen tillstyrkta förslag. Efter nu angivna grunder beräknades posten lön och tjänstgöringspenningar draga en kostnad av 178,200 kronor. Utan löneförhöjning — sålunda med rektors- och ämneslärarlönerna beräknade efter nu gällande lönegrunder — skulle motsvarande kostnader stanna vid 151,600 kronor.

Delposten till *ålderstillägg* hade upptagits med ett till 33,400 kronor förhöjt belopp, motsvarande de verkliga kostnaderna, beräknade efter den nya löneregleringen. Posten till *fyllnadsarvoden åt vikarier* hade upptagits med ett belopp av 7,000 kronor, motsvarande 1,000 kronor för varje seminarium.

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat.

Ett nedläggande av seminariet i Falun föranledde ökning i övergångsstaten, intill dess att de ordinarie lärarna vid detta seminarium kunde förflyttas till andra tjänster. Seminariets rektor Vendela Vester-Wahlström innehade ordinarie ämneslärartjänst vid småskoleseminariet i Strängnäs. En återgång till denna tjänst föranledde, att innehavaren av tjänsten i Strängnäs — ordinarie med förflyttningsskyldighet — borde överföras på övergångsstat, liksom ock två ämneslärarinnor och två övningsskollärarinnor vid seminariet i Falun. På övergångsstat kvarstode dels en ämneslärarinna vid det nedlagda seminariet i Murjek och dels en lärarinna i hushållsgöröml och slöjd vid seminariet i Linköping.

Medelsbehovet för *lön och tjänstgöringspenningar* å övergångsstaten beräknades till 19,400 kronor. Härtill komme *särskilt lönetillägg* åt den förutvarande lärarinnan i Murjek, med 200 kronor, *ålderstillägg* förslagsvis 4,700 kronor och *fyllnadsarvoden till vikarier* förslagsvis 800 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

Delposten till *arvoden åt extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom* hade upptagits med oförändrat belopp eller 600 kronor och posten till *arvoden till timlärare* hade — i enlighet med rektorernas preliminära uppgifter — beräknats till ett belopp av 25,000 kronor. Häri vore inberäknat ett belopp av 2,000 kronor för den utvidgade timlärartjänstgöring, som bleve erforderlig, därest fortbildningskurser för småskollärarinnor komme till stånd vid några seminarier under läsåret 1936—1937. Vidare hade upptagits ett belopp av 1,500 konor för *undervisning i hushållsgöromål vid seminariet i Haparanda*. Under en följd av år hade en dylik kurs varit på grund av lokalbrist under lästerminerna förlagd till sommarferierna. Härtill hade Kungl. Maj:t — senast den 30 mars 1935 — anvisat ett särskilt anslag. Denna anordning komme givetvis att upphöra, sedan Haparandaseminariets lokalfråga blivit löst. För *tilläggsarvoden till lärare i trädgårds-skötsel* vid seminarierna i Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand erfordrades samma belopp som hittills, 300 kronor för varje seminarium eller sammanlagt 1,200 kronor. Komme seminariet i Lycksele i enlighet med överstyrelsens förslag att fortsätta sin verksamhet, erfordrades fortfarande *arvode till ett biträde vid matlagningen* därstädes, 900 kronor. I enlighet med de sakkunnigas förslag, att medel till preparandkursen vid det seminarium, som vore avsett för rikets nordligaste gränsorter, borde upptagas i staten, hade upptagits ett belopp av 1,900 kronor till arvoden vid en dylik *preparandkurs vid seminariet i Haparanda*.

Avlöningar till icke-ordinarie personal.

Delposten till *arvoden till seminarieläkare* hade beräknats i huvudsaklig överensstämmelse med av de sakkunniga framlagda grunder. Det beräknade beloppet, 2,850 kronor, understeg med 550 kronor det nu i staten upptagna beloppet. *Arvoden till seminariebibliotekarier* (nu 1,900 kronor) hade beräknats till 1,700 kronor, och *arvoden till biträden vid rektors-expeditioner* efter 150 kronor för varje seminarium, till 1,050 kronor.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän.

Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier utginge nu till rektorerna i Linköping, Skara och Falun. Vid Faluseminariets indragning återstode endast de båda förstnämnda. Med hänsyn till den föreslagna högre lönestandarden för rektorerna syntes den beräknade hyresersättningen böra sättas till 2,200 kronor för var och en, sålunda sammanlagt 4,400 kronor. Beträffande delposten *särskilda lönetillägg åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda*, vilka tillägg enligt kungörelsen nr 503/1933 utginge med 200 kronor, hade dessa beräknats utgå till 12 lärare, sålunda med ett belopp av 2,400 kronor. Delposterna till *tillfällig löneförbättring och provisorisk avlöningsförbättring* hade med hänsyn till antal lärare å olika dyrorter och enligt gällande författningar beräknats till i förra fallet 38,000 kronor och i senare fallet 2,300 kronor.

Enligt överstyrelsens ovanstående förslag skulle anslaget till avlöningar vid småskoleseminarierna för nästa budgetår uppföras med 327,500 kronor.

Beträffande anslaget till o m k o s t n a d e r har överstyrelsen anfört:

För *bränsle, lyse och vatten* erfordrades 24,100 kronor (nu 27,600 kronor).

I *övriga expenser* inginge posterna till expeditions- och tryckningskostnader samt betjäning och renhållning. Den förra posten hade beräknats till 5,600 kronor (800 kronor till varje seminarium) och den senare till 24,700 kronor. Därtill hade beräknats ett belopp av 100 kronor till extra utgifter för en preparandkurs i Haparanda. Utgifterna till övriga expenser skulle sålunda uppgå till sammanlagt 30,400 kronor (nu 35,200 kronor).

Anslagsmedlen för *trädgårdarnas underhåll och skötsel* vore för budgetåret 1935/1936 alltför snävt tilltagna. De hade nu beräknats till 11,250 kronor. Härur skulle utgå även arvoden till värmeskötare-trädgårdsbiträden vid fyra seminarier med 6,000 kronor. Højningen (från 8,250 kronor) kompenserades emellertid därav, att inkomsterna av vissa trädgårdar (särskilt i Strängnäs) blivit avsevärt högre än som antagits.

Till *särskilda kurser och föreläsningar* hade beräknats ett belopp av 1,900 kronor. Av detta anslag beräknades utgå bidrag till elevernas bad och simundervisning vid flertalet seminarier med sammanlagt 1,200 kronor. Till övriga kurser och föreläsningar återstode sålunda blott 700 (100 kronor för varje seminarium).

I likhet med vad som vore fallet i omkostnadsstaten för folkskoleseminarierna måste även i omkostnadsstaten för småskoleseminarierna upptagas en post till *reseersättningar*, förslagsvis. Ett bifall till överstyrelsens organisationsförslag kunde medföra nödvändighet att tvångsförflytta sex ordinarie lärarinnor. Därest flyttningsbidrag för en var av dem beräknades till 500 kronor, borde beloppet å nämnda delpost upptagas med 3,000 kronor.

Slutligen hade för *oförutsedda behov* upptagits ett belopp av förslagsvis 4,000 kronor. Motsvarande belopp i staten för innevarande budgetår vore 4,730 kronor. I detta innefattades ett belopp av 3,400 kronor avsett att efter beslut av Kungl. Maj:t användas till lönetillägg åt vaktmästare och värmeskötare. Då medel härför komme att bli erforderliga även för budgetåret 1936/1937, hade överstyrelsen nu med enahanda belopp inräknat detta i posten till oförutsedda utgifter. Skulle emellertid detta utgiftsbehov tillgodoses från expensanslaget, borde posten till övriga expenser, ovan beräknad till 30,400 kronor, ökas med 3,400 kronor och posten till oförutsedda utgifter minskas med samma belopp.

Omkostnadsstaten skulle te sig som följer:

Omkostnadsstat.

Utgifter.

1. Expenser, förslagsvis	kronor 54,500
2. Övriga utgifter:	
a. Trädgårdarnas underhåll och skötsel,	
förslagsvis	kronor 11,250
b. Särskilda kurser och föreläsningar, för-	
slagsvis	» 1,900 » 13,150
3. Reseersättningar, förslagsvis	» 3,000
4. Oförutsedda behov, förslagsvis	» 4,000
	Summa kronor 74,650

Särskilda uppbördsmedel.

Hyror, ersättning för lyse	kronor 2,800
Inkomster av trädgårdarna	» 1,900 kronor 4,700
	Nettoutgift kronor 69,950

Efter att hava inhämtat uppgifter från seminarierektorerne hade överstyrelsen för budgetåret 1936/1937 beräknat anslagsbehovet för material, böcker m. m. till i det hela 13,650 kronor (nu utgör anslaget 16,400 kronor). Minskningen berodde huvudsakligen därpå, att ett seminarium (Falun) blivit föreslaget till indragning.

Under förutsättning av intagning av elever vid början av höstterminen 1936 till den omfattning, som överstyrelsen föreslagit, skulle medelsbehovet för stipendier under budgetåret 1936/1937 ställa sig på följande sätt.

Vid seminarierna i Lycksele och Haparanda skulle finnas 24 elever. Med ett beräknat stipendiebelopp av 300 kronor till varje elev skulle sålunda erfordras 7,200 kronor. I enlighet med de sakkunnigas förslag beräknades därjämte ett belopp av högst 3,000 kronor att utgå till högst 20 elever vid preparandkurs i Haparanda med 150 kronor till varje elev. Vid övriga seminarier skulle finnas sammanlagt 94 elever. Storleken av de stipendier, som utdelades till dessa elever, kunde uppskattas till i genomsnitt 75 kronor per elev och år. Det erforderliga beloppet för 94 elever skulle sålunda uppgå till 7,050 kronor. Medelsbehovet till stipendier i det hela kunde alltså enligt denna beräkning uppskattas till 17,250 kronor.

Överstyrelsen hade vid behandlingen av frågan om stipendier åt folkskoleseminariernas elever föreslagit en höjning av stipendiebeloppen. Enär stipendier åt elever vid de 2-klassiga småskoleseminarierna borde utgå efter samma grunder som vid folkskoleseminarierna, skulle ett bifall till förslaget medföra en ökning av det ovan beräknade stipendiebehovet, 7,050 kronor, med 50 % till 10,575 kronor. Medelsbehovet i det hela kunde alltså uppskattas till $(7,200 + 3,000 + 10,575 =)$ 20,775 kronor eller i avrundat tal 20,700 kronor.

Till anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor hade riksdagen anvisat ett anslag av 5,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad riksdagen i samband därmed anfört samt enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas. Skolöverstyrelsen hade den 4 oktober 1935 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes ställa ifrågavarande anslag till överstyrelsens förfogande för anordnande under vårterminen 1936 av ifrågavarande fortbildningskurser vid småskoleseminarierna i Strängnäs, Linköping, Lycksele och Haparanda.

Därest kurserna komme till stånd, vunno tillräcklig anslutning och i övrigt sloge väl ut, vore det synnerligen önskvärt, att dylika fortbildningskurser komme att anordnas även under läsåret 1936—1937. Överstyrelsen finge erinra därom, att enligt riksdagens medgivande kursdeltagarna skulle äga att under tjänstledighet uppbära samtliga med tjänsten förenade avlöningsförmåner samt åtnjuta resebidrag enligt kl. III i gällande resereglemente, beräknat till i medeltal 30 kronor per deltagare. För sådant resebidrag ävensom till arvoden åt extra föreläsare vid kurserna samt ökat arvode åt seminariebibliotekarierna beviljades ovannämnda extra anslag å 5,000 kronor. Överstyrelsen förutsatte, att liknande bestämmelser finge gälla även för budgetåret 1936/1937. Frågan om behovet av ökade timlärararvoden vid de seminarier, vid vilka kurserna kunde bliva förlagda, hade överstyrelsen upptagit till behandling i det föregående.

Överstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att för budgetåret 1936/1937 till anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor anvisa ett anslag av 5,000 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelades.

Till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. beviljade 1933 års riksdag ett förslagsanslag av 189,000 kronor (proposition nr 163 och riksdagens skrivelse nr 139). Sedan antalet bidragsberättigade lärare minskats, sänktes anslaget av 1934 års riksdag till 135,000 kronor och av 1935 års riksdag till 115,000 kronor. Skolöverstyrelsen har nu anfört följande:

Ännu funnes på indragningsstat 34 förutvarande seminarielärare, varvid frånräknats de, som under år 1936 uppnådde pensionsåldern. Därest samtliga av dessa skulle från anslaget uppbära högsta medgivna bidrag till grundlön, ålderstillägg och tillfällig löneförbättring, skulle härför erfordras ett belopp av omkring 130,000 kronor. Under innevarande läsår innehade fem på indragningsstat uppförda lärarinnor anställning såsom vikarier vid någon läroanstalt, tillfölje varav avlöningsbidraget från nu ifrågavarande förslagsanslag minskades med omkring 20,000 kronor. Det vore sannolikt, att så komme att ske även under läsåret 1936—1937. Vid sådant förhållande skulle medelsbehovet kunna fixeras till 110,000 kronor. Emellertid syntes anslaget ännu ett år böra bibehållas med oförminskat belopp eller 115,000 kronor.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t (proposition nr 109) hade 1935 års riksdag (skrivelse nr 242) medgivit, att icke-ordinarie ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs Sigrid Degerman finge på vissa villkor äga rätt att — därest hon på grund av inskränkning i verksamheten vid statens småskoleseminarier blivit utan anställning — under budgetåret 1935/1936 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära under läsåret 1934—1935, och skulle utgifterna härför bestridas från det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m.

Överstyrelsen finge nu anmäla, att Sigrid Degerman, som saknade behörighet att anställas såsom övningsskollärare vid folk- eller småskoleseminarium, icke kunnat beredas anställning under budgetåret 1935/1936. Det vore sannolikt att så icke heller komme att ske under budgetåret 1936/1937. De omständigheter och billighetsskäl, som tidigare legat till grund för riksdagens beslut rörande ordnandet av Degermans avlöningsförhållanden, vore alltjämt för handen. Överstyrelsen finge därför hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes utverka riksdagens medgivande för Degerman att på enahanda villkor, som nu gällde, även för budgetåret 1936/1937 få åtnjuta avlöning i likhet med småskoleseminarielärare på indragningsstat.

Statskontoret har beträffande överstyrelsens beräkningar rörande småskoleseminarieorganisationen under budgetåret 1936/1937 gjort samma uttalanden som i fråga om motsvarande beräkningar rörande folkskoleseminarieorganisationen.

Departementschefen.

Såsom av det föregående framgår, har jag förordat den förändringen i skolöverstyrelsens förslag till seminarieorganisation, att seminariet i Linköping skulle nedläggas och i stället i den ledigblivande folkskoleseminariebyggnaden i Växjö upprättas ett enkelt småskoleseminarium.

Överstyrelsen har nu beträffande småskoleseminarieorganisationen under nästa läsår ifrågasatt, att vid vart och ett av de småskoleseminarier, som avses skola ingå i den nya organisationen, i första klassen skulle intagas en klassavdelning. Detta synes mig tillrådligt med hänsyn därtill, att verksamheten vid flertalet seminarier i annat fall skulle under nästa läsår helt avstanna; dock torde någon avdelning av första klassen icke böra under nästa läsår upprättas vid det småskoleseminarium, som enligt mitt förslag skulle förläggas till Växjö. Härmed kan lämpligen anstå till ett kommande läsår. Möjligen kan ifrågasättas, om icke vid seminariet i Landskrona, där en avdelning av andra klassen kommer att under nästa budgetår uppehållas, intagning i första klassen skulle kunna för nämnda läsår inhiberas. Jag anser emellertid icke tillräckliga skäl föreligga att i detta hänseende frångå överstyrelsens förslag. Den ännu av föreliggande omständigheter påkallade begränsningen av antalet utexaminerade lärare synes kunna åstadkommas genom en stark minskning av antalet i första klassen intagna elever. Jag har ingenting att erinra mot att elevnumerären i första klassen, på sätt överstyrelsen föreslagit, bestämmes till 12.

Vad jag nu föreslagit innebär, att småskoleseminarierna i Falun och Linköping i och med utgången av löpande läsår nedläggas, samt att vid vart och ett av de nuvarande småskoleseminarierna i Strängnäs, Landskrona, Skara, Härnösand, Lycksele och Haparanda intages en klassavdelning om 12 elever.

Beträffande inskränkning av rektorernas och de ordinarie seminarielärarnas tjänstgöring under nästa budgetår torde böra meddelas enahanda bestämmelser, som av mig i det föregående föreslagits beträffande motsvarande befattningshavare vid folkskoleseminarierna.

Emot överstyrelsens anslagsberäkningar för nästa budgetår har jag endast i nedan angivna hänseenden erinringar att framställa.

Vad först beträffar anslaget till avlöningar, har skolöverstyrelsen vid beräkningen av delposten till lön och tjänstgöringspenningar för tjänstemän å ordinarie stat räknat med bifall till det av överstyrelsen enligt det föregående framlagda förslaget om lönereglering för rektorer och vissa lärare vid småskoleseminarier. Då jag, som nämnts, avstyrkt detta förslag, utgår jag vid anslagskalkylerna från de nuvarande lönesatserna. Överstyrelsen har, såsom av det föregående framgår, upptagit lön endast för sådana tjänster, som under budgetåret 1936/1937 böra

vara besatta med innehavare. Jag har ingenting att häremot erinra. Dock böra de av överstyrelsen beräknade tjänsterna minskas med 1 rektor, 2 ämneslärare och 3 övningsskollärare vid småskoleseminariet i Linköping, vilket enligt mitt förslag skulle nedläggas och först ett följande läsår överflyttas till Växjö. Följaktligen beräknar jag antalet tjänster vid småskoleseminarierna för nästa budgetår till 6 rektorer, 12 ämneslärare, 18 övningsskollärare och 1 skolköksföreståndarinna. Med ledning härav bör förevarande delpost för nästa budgetår uppföras med 131,200 kronor, alltså 47,000 kronor lägre än det av överstyrelsen beräknade beloppet.

Delposten till *ålderstillägg till tjänstemän å ordinarie stat* beräknar jag till i det närmaste samma belopp som för innevarande budgetår, eller till 24,000 kronor, d. v. s. till ett belopp, som med 9,400 kronor understiger det av överstyrelsen på grundval av förhållandena efter genomförandet av omförmälda lönereglering beräknade beloppet.

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å övergångsstat* upptager nu avlöning med 2,800 kronor till en ämneslärarinna vid det nedlagda småskoleseminariet i Murjek, särskilt lönetillägg med 200 kronor åt denna lärarinna samt avlöning med 1,800 kronor åt en lärarinna i hushållsgöromål och slöjd vid småskoleseminariet i Linköping. Överstyrelsen har föreslagit, att dessa löner fortfarande skola bestridas från posten, samt dessutom dit överfört avlöningen för två ämneslärarinnor och två övningsskollärarinnor vid det till nedläggande förordade småskoleseminariet i Falun. För dessa kvinnliga befattningshavare beräknas lönerna, såsom av handlingarna i ärendet framgår, till sammanlagt 11,200 kronor. Dessutom skulle enligt överstyrelsens förslag på övergångsstat överföras en ämneslärarinna (adjunkt) vid småskoleseminariet i Strängnäs, för vilken lönen beräknats till 3,600 kronor. Posten skulle alltså uppföras med 19,600 kronor. Vad överstyrelsen sålunda föreslagit, biträder jag med den ändringen, att *dels* det särskilda lönetillägget ej bör avföras från denna delpost utan från nedannämnda post till särskilda lönetillägg, *dels ock* lönen för ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs bör beräknas enligt nu gällande grunder, och alltså minskas från det av överstyrelsen föreslagna beloppet av 3,600 kronor med 800 kronor till 2,800 kronor. Vid bifall härtill skulle posten uppföras med $(19,600 - 200 - 800 =)$ 18,600 kronor. Å övergångsstat böra emellertid härutöver, intill dess småskoleseminariet i Växjö igångsättes, uppföras de nuvarande ordinarie lärarna vid småskoleseminariet i Linköping. Rektor vid sagda seminarium är ordinarie ämneslärare vid detsamma. Dessutom finnas vid seminariet två ordinarie ämneslärarinnor ävensom två ordinarie övningsskollärarinnor. Förevarande delpost bör alltså ökas med lön och tjänstgöringspenningar för dessa, eller med $(3,400 + 4 \times 2,800 =)$ 14,600 kronor till $(18,600 +$

14,600 =) 33,200 kronor och alltså uppföras med ett belopp som med 13,600 kronor överstiger det, varmed överstyrelsen räknat.

Å delposten till *ålderstillägg till tjänstemän å övergångsstat* beräknar jag en höjning med 2,300 kronor utöver det av överstyrelsen föreslagna beloppet. Posten bör alltså uppföras med 7,000 kronor.

I delposten till *arvoden till timlärare* ifrågasätter jag, med hänsyn till vad ovan föreslagits, en minskning med 1,600 kronor av det av överstyrelsen föreslagna beloppet till 23,400 kronor. Från posten böra, i enlighet med överstyrelsens förslag, bestridas utgifter även för utvidgad timlärartjänstgöring på grund av de fortbildningskurser för småskollärarinnor, som enligt mitt förslag här nedan böra anordnas jämväl under nästa budgetår.

Då lokalfrågan vid småskoleseminariet i Haparanda under nästa budgetår ej kan vinna sin lösning, torde det vara lämpligast att Kungl. Maj:t, liksom hittills skett, från till förfogande stående medel anvisar anslag till undervisning i hushållsgöromål vid seminariet i Haparanda. Den av överstyrelsen ifrågasatta delposten till *undervisning i hushållsgöromål vid seminariet i Haparanda* bör därför ej upptagas i avlöningsstaten. Härav föranledes en minskning i den av överstyrelsen angivna slutsumman av avlöningsstaten med 1,500 kronor. Det anslag för ändamålet, som må kunna erfordras för nästa budgetår, bör av Kungl. Maj:t framdeles anvisas ur efterföljande anslag till omkostnader.

Då, enligt vad upplyst blivit, större delen av seminarieträdgården i Härnösand numera är utarrenderad och det på grund härav ej synes vara motiverat att tilläggsarvode till läraren i trädgårdsskötsel vid detta seminarium även i fortsättningen skall utgå, beräknar jag delposten *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel* till ett belopp, som med 300 kronor understiger det av överstyrelsen beräknade, alltså till 900 kronor.

Medel till *preparandkurs vid seminariet i Haparanda*, vilken, såsom ovan framhållits, avsetts skola tills vidare bliva av tillfällig karaktär, torde böra av Kungl. Maj:t anvisas från anslagen till omkostnader och till stipendier vid småskoleseminarierna. Jag återkommer nedan till denna fråga. Följaktligen bör den av överstyrelsen för detta ändamål föreslagna delposten å 1,900 kronor utgå ur avlöningsstaten.

Med hänsyn till att småskoleseminariet i Linköping enligt mitt förslag skall nedläggas och under nästa budgetår icke något motsvarande småskoleseminarium upprättas i Växjö beräknar jag i delposten till *arvoden till seminarieläkare* en minskning under det av överstyrelsen angivna beloppet med i runt tal 350 kronor till 2,500 kronor, i delposten till *arvoden till seminariebibliotekarier* en motsvarande minskning med 200 kronor till 1,500 kronor samt i delposten till *arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner* en motsvarande minskning med 150 kronor till 900 kronor.

Delposten till *hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier* bör — på grund av att Linköpings-seminariet nedlägges och med hänsyn till att jag ovan avstyrkt överstyrelsens förslag om lönerreglering för vissa lärare vid småskoleseminarierna — beräknas till ett belopp, som med 2,400 kronor understiger det av överstyrelsen angivna, och alltså för nästa budgetår uppföras med 2,000 kronor. Från delposten bör ersättning utgå allenast till rektor vid småskoleseminariet i Skara.

Delposten till *särskilda lönetillägg* åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda bör, utöver det av överstyrelsen föreslagna beloppet, ökas med ovannämnda lönetillägg å 200 kronor till en ämneslärarynna vid det nedlagda småskoleseminariet i Murjek och alltså uppföras med 2,600 kronor.

Förevarande anslag till avlöningar skulle alltså beräknas till ett belopp, som med $(47,000 + 9,400 - 13,600 - 2,300 + 1,600 + 1,500 + 300 + 1,900 + 350 + 200 + 150 + 2,400 - 200 =)$ 48,700 kronor understiger det av överstyrelsen beräknade anslaget av 327,500 kronor. Följaktligen bör anslaget för nästa budgetår bestämmas till $(327,500 - 48,700 =)$ 278,800 kronor.

Å det nuvarande anslaget till omkostnader har överstyrelsen för nästa budgetår räknat med en minskning med 3,750 kronor till 69,950 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid enligt min mening *minska* med i runt tal 7,000 kronor, motsvarande de under innevarande budgetår till småskoleseminariet i Linköping utgående anslagsmedlen till omkostnader. Då något anslag till oförutsedda behov näppeligen erfordras, eftersom förevarande anslag är betecknat såsom förslagsanslag, skulle det av överstyrelsen beräknade anslaget kunna minskas med ytterligare 4,000 kronor. Emellertid belöpa av sistnämnda belopp omkring 3,400 kronor på nu utgående lönefyllnad till vaktmästare och värmskötare. Med hänsyn härtill ifrågasätter jag en minskning av anslaget av nämnda anledning med allenast 600 kronor. Å andra sidan bör det av överstyrelsen beräknade beloppet med hänsyn till vad i det föregående anförts *ökas* med dels i runt tal 2,000 kronor till arvoden och vissa andra utgifter vid preparandkursen i Haparanda, dels ock 1,500 kronor för undervisning i hushållsgöromål vid samma seminarium. Förevarande anslag skulle alltså uppföras med ett belopp av $(69,950 - 7,000 - 600 + 2,000 + 1,500 =)$ 65,850 kronor, vilket belopp lämpligen bör avrundas till jämnt 66,000 kronor. Inom denna anslagsram torde även kunna rymmas kostnaderna för den frivilliga kurs i finska språket, som enligt mitt i det föregående utvecklade förslag bör anordnas vid småskoleseminariet i Haparanda. Stat för anslagets användning torde senare få fastställas av Kungl. Maj:t.

Anslaget till materiel, böcker m. m., som nu är uppfört med 16,400 kronor, skulle enligt överstyrelsens förslag minskas till 13,650 kronor. Då enligt mitt förslag småskoleseminariet i Linköping skulle nedläggas och någon småskoleseminarieavdelning i Växjö icke under nästa budgetår upprättas, föreslår jag en ytterligare minskning av anslaget med 1,900 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med, i avrundat tal, *11,700 kronor*. Kungl. Maj:t torde i sinom tid få utfärda föreskrifter rörande dispositionen av detsamma.

Vad till sist angår anslaget till stipendier, vill jag — under åberopande av vad jag i det föregående anfört vid behandlingen av motsvarande anslagsfråga vid folkskoleseminarierna — förorda överstyrelsens förslag om ett successivt återförande av elevstipendierna till de belopp, som utgått före de under de senare åren vidtagna anslagsrestriktionerna. Överstyrelsen har föreslagit, att anslaget skulle uppföras med i runt tal 20,700 kronor. Då småskoleseminarieorganisationen enligt mitt förslag skulle under nästa läsår omfatta en klassavdelning mindre än det antal avdelningar, varmed överstyrelsen räknat, torde sistnämnda belopp böra minskas med 1,200 kronor till i runt tal *19,500 kronor*. Av detta belopp äro, såsom av det föregående framgår, 3,000 kronor avsedda såsom elevstipendier vid preparandkursen i Haparanda.

Även under nästa budgetår torde böra anordnas de fortbildningskurser för småskollärarinnor, för vilka 1935 års riksdag, i anledning av i ämnet väckta motioner, för innevarande budgetår anvisat medel. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om anvisande för nästa budgetår av oförändrade anslagsmedel, *5,000 kronor*, för detta ändamål. Såsom av det föregående framgår, har delposten till arvoden åt timlärare avsetts skola bereda täckning för de ökade timlärararvoden, som erfordras på grund av undervisningen vid dessa kurser. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, liksom under innevarande budgetår varit fallet, meddela erforderliga bestämmelser rörande kursernas anordnande.

Anslaget till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m., som nu är uppfört med 115,000 kronor, torde med hänsyn till vad överstyrelsen i ämnet anfört kunna sänkas med 5,000 kronor till *110,000 kronor*. Jag biträder överstyrelsens förslag om medgivande av rätt åt omförmälda Sigrid Degerman att på enahanda villkor, som nu gälla, även för budgetåret 1936/1937 åtnjuta avlöning i likhet med småskoleseminarielärare på indragningsstat.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle ovannämnda anslag till småskoleseminarierna för nästa budgetår beräknas sålunda:

A n s l a g	Budgetåret 1935, 1936	Budgetåret 1936/1937	
		Skolöversty- relsen	Departe- mentschefen
Avlöningar	253,500	327,500	278,800
Omkostnader	73,700	69,950	66,000
Materiel, böcker m. m.	16,400	13,650	11,700
Stipendier	15,000	20,700	19,500
Anordnande av fortbildningskurser för småskollä- rarinnor	5,000	5,000	5,000
Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. . .	115,000	115,000	110,000
Summa kronor	478,600	551,800	491,000

8. Hemställan.

Under åberopande av vad jag ovan anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta följande organisation av folk- och småskoleseminarierna, att träda i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937:

A. 1. *Folkskoleseminarierna* skola vara till antalet nio, därav sju skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och två tillsvidare såsom enkelseminarier.

2. Av dubbelseminarierna skola

sex innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare studentkurs, (4+2), och

ett innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskol-lärarinnor, (4+särskild kurs).

Ettvart av enkelseminarierna skall innefatta en 4-årig linje.

3. Dubbelseminarierna skola förläggas till Umeå, Falun, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund. Av dessa seminarier skall seminariet i Falun vara av formen 4+särskild kurs.

Enkelseminarierna skola förläggas till Luleå och Karlstad.

4. Seminarierna i Uppsala, Linköping och Karlstad skola vara avsedda för manliga elever, seminarierna i Falun och Stockholm för kvinnliga elever och ettvart av de återstående seminarierna för manliga och kvinnliga elever.

B. 1. Småskoleseminarierna skola vara till antalet sju, därav tre skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och tills vidare fyra såsom enkelseminarier.

2. Ettvart av dubbelseminarierna skall innefatta två 2-åriga linjer (2+2).

Av enkelseminarierna skola två innefatta, vardera, en 3-årig linje, och två, vardera, en 2-årig linje.

3. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara och Landskrona.

Enkelseminarierna skola förläggas till Haparanda, Lycksele, Härnösand och Växjö. Av dessa skola de båda förstnämnda seminarierna vara 3-åriga.

C. I följd härav skola folkskoleseminarierna i Växjö och Kalmar samt småskoleseminarierna i Linköping och Falun nedläggas, de båda förra successivt från och med läsåret 1936—1937 och de båda senare med utgången av läsåret 1935—1936;

dels medgiva, att de fastigheter, i vilka de nuvarande småskoleseminarierna i Linköping och Falun äro inrymda, må efter nedläggandet av dessa seminarier utan vederlag återgå till Östergötlands läns landsting, respektive Kopparbergs läns landsting;

dels medgiva att — därest sådan innehavare av ordinarie lärarbefattning i teckning, musik, gymnastik, manlig slöjd, kvinnlig slöjd (inklusive lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola) och hushållsgöromål vid folkskoleseminarium, som erhållit dylik anställning före den 1 juli 1935, under tiden från och med läsåret 1936—1937 intill dess att vederbörande avgår från ifrågavarande befattning, kommer att erhålla mindre omfattande tjänstgöring än som motsvarar ett medeltal, beräknat på sätt ovan angivits — han må under varje läsår, sedan det på befattningen kommande antalet lärartimmar fastställts, äga åtnjuta ett personligt lönetillägg, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den avlöning, som han skulle hava uppburit, om för tjänsten varit bestämd en tjänstgöring av den omfattning, som skulle motsvara ovannämnda medeltal, och den, som han uppbär för sin faktiska tjänstgöring under året, tillfällig löneförbättring däri inräknad;

dels medgiva, att hyresbidrag må utgå till kvinnlig lektor vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göte-

borg enligt samma grunder som för manlig lektor vid samma seminarier;

dels godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	954,820	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	200,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	»	35,150	1,189,970
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	33,400	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	8,700	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	»	500	42,600
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden till extralärare och timlärare	kronor	55,000	
b. Arvodesförhöjning till vissa extra ordinarie ämneslärare, <i>förslagsvis</i>	»	2,950	
c. Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	»	1,000	
d. Arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarierna i Karlstad och Växjö, <i>förslagsvis</i>	»	10,500	
e. Arvoden för undervisning i hushållgöromål	»	1,350	
f. Lönetillägg till teckningsläraren J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad	»	3,120	

g. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier				kronor	6,400	
h. Särskilda arvoden vid provårsseminarier				»	18,000	
i. Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, förslagsvis, ...				»	4,200	102,520
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:						
a. Arvoden till seminarieläkare				kronor	13,600	
b. Arvoden till seminariebibliotekarier				»	8,700	
c. Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner				»	5,900	28,200
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:						
a. Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier . .				kronor	14,000	
b. Hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm, förslagsvis . . .				»	16,600	
c. Tillfällig löneförbättring, förslagsvis				»	200,000	
d. Provisorisk avlöningsförbättring, förslagsvis				»	29,910	
e. Personliga lönetillägg till vissa ordinarie övningslärare, förslagsvis				»	11,000	271,510

Summa förslagsanslag kronor 1,634,800;

dels till *Folkskoleseminarier*: *Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 1,634,800;

dels till *Folkskoleseminarier*: *Omkostnader* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 287,000;

dels till *Folkskoleseminarier*: *Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag*

av kronor 74,000;

dels till *Folkskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag*

av kronor 105,000;

dels godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:
 - a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor 131,200
 - b. Ålderstillägg, *förslagsvis* » 24,000
 - c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, *förslagsvis* » 7,000

162,200
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:
 - a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor 33,200
 - b. Ålderstillägg, *förslagsvis* » 7,000
 - c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, *förslagsvis* » 800

41,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
 - a. Arvoden till extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom, *förslagsvis* kronor 600
 - b. Arvoden till timlärare » 23,400
 - c. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel » 900
 - d. Arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele » 900

25,800
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
 - a. Arvoden till seminarieläkare kronor 2,500
 - b. Arvoden till seminariebibliotekarier » 1,500
 - c. Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner » 900

4,900
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:
 - a. Hyresersättning till rektor vid seminariet i Skara . . . kronor 2,000

Kungl. Maj:ts proposition Nr 100.

b. Särskilda lönetillägg till lärare vid vissa seminarier .	kronor	2,600	
c. Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i>	»	38,000	
d. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i>	»	2,300	44,900

Summa förslagsanslag kronor 278,800;

dels till Småskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag

av kronor 278,800;

dels till Småskoleseminarier: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag

av kronor 66,000;

dels till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag

av kronor 11,700;

dels till Småskoleseminarier: Stipendier för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag

av kronor 19,500;

dels till Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor för budgetåret 1936/1937 anvisa ett anslag av kronor 5,000;

dels till Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarylärare m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag

av kronor 110,000;

dels ock medgiva, att icke-ordinarie ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs Sigrid Degerman må, på sätt för budgetåret 1935/1936 ägt rum, jämväl under budgetåret 1936/1937 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära under läsåret 1934—1935.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sida
1. Inledning	2
2. Folkskoleseminarierna	5
A. Seminarielinjer	5
Nuvarande förhållanden sid. 5. — 1932 års riksdag sid. 5. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 6. — Myndigheterna sid. 9. — Departementschefen sid. 10.	
B. Inträdesfordringar och undervisningsplaner	13
a) Den 4-åriga linjen	13
Gällande bestämmelser sid. 13. — 1932 års riksdag sid. 14. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 16. — Myndigheterna sid. 26. — Departementschefen sid. 31.	
b) De 2-åriga linjerna	36
Gällande bestämmelser sid. 36. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 37. — Myndigheterna sid. 42. — Departementschefen sid. 43.	
C. Behovet av folkskollärare	43
Rådande förhållanden sid. 43. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 44. — Myndigheterna sid. 49. — Departementschefen sid. 52.	
D. Den yttre organisationen	54
Nuvarande förhållanden m. m. sid. 54. — 1932 års riksdag sid. 55. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 60. — Myndigheterna sid. 69. — Departementschefen sid. 76.	
3. Småskoleseminarierna	82
A. Utbildningslinjer	82
Departementschefen sid. 83.	
B. Inträdesfordringar m. m.	84
Gällande bestämmelser sid. 84. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 84. — Myndigheterna sid. 89. — Departementschefen sid. 91.	
C. Behovet av småskollärare	92
Nuvarande förhållanden sid. 92. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 92. — Myndigheterna sid. 96. — Departementschefen sid. 99.	
D. Den yttre organisationen	100
Nuvarande förhållanden sid. 100. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 100. — Myndigheterna sid. 105. — Departementschefen sid. 116.	
4. Behovet av lärare vid folk- och småskoleseminarierna	120
A. Folkskoleseminarierna	120
Nuvarande förhållanden sid. 120. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 121. — Myndigheterna sid. 125. — Departementschefen sid. 127.	
B. Småskoleseminarierna	129
Nuvarande förhållanden sid. 129. — 1932 års seminariesakkunniga sid. 129. — Myndigheterna sid. 131. — Departementschefen sid. 132.	
5. Kostnader för seminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande	133
A. Folkskoleseminarierna	133

	sida
Avlöningar	133
Departementschefen sid. 141.	
Omkostnader	145
Departementschefen sid. 147.	
Materiel, böcker m. m.	147
Departementschefen sid. 148.	
Stipendier	148
Departementschefen sid. 150.	
Sammanfattning	150
Engångsutgifter	151
Departementschefen sid. 153.	
B. Småskoleseminarierna	154
Avlöningar	154
Departementschefen sid. 159.	
Omkostnader	162
Departementschefen sid. 164.	
Materiel, böcker m. m.	165
Departementschefen sid. 166.	
Stipendier	166
Departementschefen sid. 166.	
Sammanfattning	166
Engångskostnader	167
Departementschefen sid. 167.	
6. Organisationens genomförande	168
1932 års seminariesakkunniga sid. 168. — Skolöverstyrelsen sid. 168. —	
Departementschefen sid. 169.	
7. Seminarieorganisationen under budgetåret 1936/1937	169
A. Folkskoleseminarierna	169
Myndigheterna sid. 169. — Departementschefen sid. 188.	
B. Småskoleseminarierna	192
Myndigheterna sid. 193. — Departementschefen sid. 200.	
8. Hemställan	205